

The Project Gutenberg eBook of Kerjäläissoturit: Historiallinen romaani, by J. B. de Liefde

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kerjäläissoturit: Historiallinen romaani

Author: J. B. de Liefde

Translator: Kaarlo Forsman

Release date: March 26, 2015 [EBook #48585]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KERJÄLÄISSOTURIT: HISTORIALLINEN
ROMAANI ***

Produced by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

KERJÄLÄISSOTURIT

Historiallinen romaani

Kirj.

J. B. DE LIEFDE

Suomentanut Kaarlo Forsman

Kustannusosakeyhtiö Kirja, Helsinki, 1917.
Isak Julinin kirjapaino, Tampere.

SISÄLLYS:

- I. Yleiskatsaus.
- II. Kaksi siivoa Kerjäläistä.
- III. Ketun koukku.
- IV. Kaksi keskustelua.
- V. Itseensä tyytyväinen mies.
- VI. Vaarallinen kohtaaus.
- VII. "Ad patibulum".
- VIII. Kerjäläisten pesä.
- IX. Valinta.
- X. Kiinni.
- XI. Pikkuinen tiikeri.
- XII. Liha on heikko.
- XIII. Herra ja palvelija.
- XIV. Eläköön Geusit!
- XV. Kuoleman kielissä.
- XVI. Tautivuoteella.
- XVII. Surullinen juttu.
- XVIII. Liian hyvä koiran nimeksi.
- XIX. Vanhastaan tutut kasvot.
- XX. Hartausseura.
- XXI. Galaman silmät aukenevat.
- XXII. Kerjäläisten tapoja.
- XXIII. Toivoton tila.
- XXIV. Laiva näkyvissä!
- XXV. Kolmen tuttavan kohtaaus.
- XXVI. Ihminen päättää, Jumala säätää.
- XXVII. Vihdoinkin lepoon.
- XXVIII. Huhtikuun ensimmäinen päivä.
- XXIX. Löydetty.
- XXX. Esirippu laskee.

I.

YLEISKATSAUS.

Brüsselin tori tarjosi kesäkuun 5 p:nä 1568, kun aurinko kohosi kaupungin yli, surullisen näyn. Ison, uhkean rakennuksen edustalle oli pystytetty mestauslava, jolla aiottiin teloittaa kaksi maan etevintä, mainiota miestä, kreivit Egmont ja Horn. Nämä olivat ne uhrit, joitten veri pyhitti Alankomaitten tantereen siksi näyttämöksi, jolla taisteltiin kenties jaloin taistelu, minkä kuudennentoista vuosisadan historia tietää mainita.

Tämä taistelu koski ihmisen pyhimpiä ja kalleimpia aarteita, uskonnollista ja kansallista vapautta. Näitten etujen ensimmäisiä puolustajia elähytti lannistumaton vapauden halu; heitä vahvasti luottamus Jumalan sanaan, josta on kirjoitettu: "se on voitto, joka maailmasta saatu on". Sortajat, joita he vastustivat, olivat silloisen ajan suurimmat mahdit, Rooman paavi, Espanjan kuningas ja näitten väkevä ase, inkvisitioni. Jos pappisjuonet ja hirmuvalta milloinkaan olivat yhdistäneet kavaluutensa ja voimansa hyvää asiaa kukistaakseen, tapahtui se tässä sitkeässä sodassa, jota kesti kokonaista kahdeksankymmentä vuotta. Mutta tässä sodassa nähtiin myös, että vähäinkin ja heikko kansa voi suurimmankin vallan masentaa, jos se yksimielisesti päättää panna henkensä alttiiksi vapauden ja uskon puolesta.

Alankomaiksi nimitetään tätä nykyä ainoastaan Hollannin kuningaskuntaa. Kuudennellatoista vuosisadalla sen sijaan tämä nimi käsitti joukon maakuntia, jotka Zuyderseestä ja Dollartista ulottuivat Ranskan pohjoisrajoihin asti ja yhteensä muodostivat tuon viljavan liejumaan, jonka sittemmin Hollannin ja Belgian kuninkaat ovat keskenään jakaneet. Nämä maakunnat olivat kertomuksemme aikana Espanjan kuninkaan Filip II:n vallanalaisia. Hän hallitsi niitä Alankomaitten kreivin Filip III:n nimellä. Hän oli perinyt tämän alusmaan isältänsä Kaarle V:ltä ja se oli epäilemättä hänen lavean valtakuntansa kauneimpia osia.

Teollisuuden yhtämittäinen edistys, äly, rohkea ja varovainen keinottelu, oli viidennentoista

vuosisadan lopulla Alankomaitten kansalle tuottanut niin suuren varallisuuden, ettei sen vertaista nähty muualla maailmassa. Alankomaalaiset olivat aikansa uskaliaimpia merenkulkijoita. Heidän sametti-, silkki-, matto- ja palttinakankaitansa pidettiin arvossa kaikkialla, missä niistä tiedettiin, ja — ihmeellistä kyllä — tässä maassa, jonka luonnolta melkein kokonaan puuttuu romanttista ihanuutta, syntyi maalarikoulu, jolta vain roomalaiset taiteilijat veivät voiton. Asukasten varallisuus oli käynyt puheenparreksi. He tuhlasivat asuntoihinsa ja pukuihinsa niin paljon rikkautta, että eräs ruhtinatar, joka kerran asteli pääkaupungin katuja, kummastuneena huudahti, että "hän luuli käyvänsä prinssien eikä porvarien joukossa".

Ei siis sovi ihmetellä, että Filip luuli suuren vahingon tapahtuvan itselleen, jos hän menettäisi nämä rikkaat maakunnat — eikä hänen pelkonsa ollutkaan aiheeton. Alankomaalaiset olivat hänelle epäilemättä niin uskolliset ja kuuliaiset, kuin odottaa sopi. He tosin tarkasti valvoivat etuoikeuksiaan ja pyrkivät yhä vapaaseen itsehallintoon, mutta se ajatus ei milloinkaan tullut heidän mieleensä, että he irroittaisivat itsensä Espanjan ylivallasta; päinvastoin he olivat siitä aikeesta niin kaukana, että vasta silloin rohkenivat pyrkiä itsenäiseksi kansaksi, kun Filip puolestaan mitä tylyimmällä ja kehoimmalla tavalla oli katkaissut siteet, jotka liittivät tämän uskollisen kansan hänen valtaistuimeensa.

Mutta uskonpuhdistuksen valo, joka sytytti ilmituleen koko Saksanmaan, oli tunkeunut näihinkin seutuihin. Filip, joka oli yhtä harras paavinuskolainen kuin julma tyranni, aavisti, että hänen huonekunnalleen ja Alankomaille välttämättömästi tulisi ero, jollei hän aikanaan estäisi tuota hirveää harhauskoa leviämästä noihin maakuntiin. Kun hän v. 1559 kävi tässä valtakuntansa osassa, oli hän kauhukseen huomannut, että pahuus jo oli paisunut huolestuttavassa määrässä ja oli kaiken lisäksi vaarallisinta laatua, sillä tänne oli päässyt kalvinilainen eli reformeerattu harhaoppi, jota sanottiin vallankumoukseen ja kapinan vehkeisiin paljon Lutherin oppia taipuvaisemmaksi. Vihan vimmassa hän päätti ettei hän lepää, ennenkuin on hävittänyt maasta protestanttisuuden kaikkineen päivineen. Ranskan kuninkaan Henrik II:sen kanssa hän neuvotteli, kuinka he tulella ja miekalla tuhoisivat kaikki eri-uskolaiset, niin ylhäiset kuin alhaiset, ja näin vapauttaisivat maailman tuosta "kirotusta turilasparvesta".

Nämä hankkeet ilmoitettiin varomattomasti Oranian prinssille Vilhelmille, joka oleskeli silloin panttivankina Ranskan kuninkaan hovissa. Tästä hetkestä alkaen jalo prinssi päätti, henkensäkin uhalla, suojella viatonta Alankomaitten kansaa. Mutta tätä prinssin aikomusta ei Espanjan kuningas tuntenut, sillä siinä tapauksessa hän ei suinkaan olisi antanut tämän hallittavaksi neljää rikkainta ja mahtavinta pohjoismaakuntaa, nim. Hollantia, Seelantia, Länsi-Frieslantia ja Utrechtia.

Koko maan hallitus oli uskottu kuninkaan sisarelle, Parman herttuattarelle Margarethalle. Hänen apunaan tässä toimessa oli kardinaali Granvella ja maan ylimyksistä koottu neuvoskunta, jossa paitsi Oranian prinssiä kreivit Egmont ja Horn sekä parooni Berlaiment olivat mahtavimmat. Pian havaittiin kuitenkin, että kuningas oli päättänyt hallita oman mielensä mukaan, huolimatta kansan tahdosta, sellaisena kuin se ilmeni säätyjen kokouksessa ja aateliston neuvoskunnassa. Välittämättä vastarinnasta ja syrjäyttäen kaikki kansan etuoikeudet, toi kardinaali Granvella maahan espanjalaisen inkvisitionin, jonka jälkeen heti alkoi kiivas ja yleinen vaino. Jesuiitta-seuran jäseniä hiipi joka perheeseen urkkien salaisimpiakin seikkoja. Inkvisitionin virkamiehet, joitten häijynilkinen julmuus ei aina pukeunut edes hurskauden verhoon, hätyyttivät jokaista, ken vain ei osoittanut matelevaa nöyryyttä. He hirttivät, polttivat, silpoivat ja kahlitsivat tuhansia, eikä kuitenkaan puuttunut niitä, jotka rohkenivat tunnustaa puhdasta evankeliumia ja vastustaa kirkon erhetyksiä, vaikka heitä uhkasi köyhyys ja elinkautinen vankeus, vaikka heitä surmattiin hirttämällä, kuristamalla, elävältä nylkemällä tai polttamalla ja muilla hirveillä, usein toista vuorokautta kestävillä kidutuksilla.

Kansassa syttyi kapinan henki. Eivät katoliset itsekään jaksaneet tätä enää kärsiä. Mutta paavillisia pullia ja pannakirjoja sateli yhtämittaa onnettomaan maahan. Keisarillisia asetuksia julkaistiin ja pantiin voimaan vierasten sotajoukkojen avulla; näitä sotajoukkoja palkittiin niillä tavaroilla, joita sortajat uhreiltaan riistivät. Kauppalaivoilla, jotka ennen olivat kuljettaneet tavaroita kaikkiin maailman satamoihin, pakeni nyt lukuisasti kauppiaita, jotka asettuivat Saksaan ja Englantiin vieden näille maille pääomansa ja liikeälynsä. Lukuisat ja avarat vankihuoneet olivat syyttömiä täpötäynnä, mutta pahantekijät pääsivät irralle, kun vain olivat köyhiä ja osasivat supista "Ave Mariaa". Ihmiset eivät enää uskoneet läheisimpiään, omia lapsiaan, vaimojaan, miehiään. Ei kukaan uskaltanut julkisesti puhua uskonnosta, ja ainoastaan siellä missä kaksi tai kolme uuden opin harrastajaa sattui yhteen, huojensivat he keskenään sydäntään, etsien voimaa ja lohdutusta uskostaan.

Tämä menettely, joka polki kaikkien oikeuksia, yllytti mahtavan aateliston vihaan. Hallitsijattarelle (Parman herttuattarelle) tuotiin ylenmäärin moitteita, valituksia ja uhkauksia. Hän oli helläsydäminen nainen ja valitukset koskivat kipeästi häneen, mutta hän ei voinut aatelisille antaa rauhoittavaa vastausta; hän ei voinut heille sanoa, ettei vika ollut hänen, vaan kuninkaan ja ennenkaikkea kardinaalin. Mutta he huomasivat sen itse ja Oranian prinssi, jota pidettiin maan ensimmäisenä miehenä ja joka suuresti vaikutti kansaan, tuimistui heidän vapautensa kirkolliselle sortajalle. Nyt vaadittiin, että

kardinaali erotettaisiin virastaan. Ensin kuningas kylmäkiskoisena ja ylpeänä ei virkkanut mitään, sitten hän antoi armollisen, mutta karttavan vastauksen. Mutta tämä ei tyydyttänyt aatelismiehiä. He solvasivat ja pilkkasivat kardinaalia, he uhkasivat kuningasta ja puhuivat kapinasta. Kuningas vimmastui, työnsi heidän uhkauksensa karttuneella katkeruudella takaisin, mutta myöntyi vihdoinkin ja kardinaali lähti tiehensä v. 1564.

Tämä tapaus herätti maakunnissa suurta riemua ja nyt odotettiin kultaista aikakautta. Tosin inkvisitsioni ei poistunut kardinaalin kanssa, mutta hallitsijatar osoitti nyt suurempaa lempeyttä ja vaino taukosi pitkäksi aikaa melkein kokonaan. Aatelisto ja säädyt kutsuttiin taas kokoon, puhtaan opin vainotut harrastajat eivät etsineet enää piilopaikkoja, ihmiset kulkivat usein peninkulmamääriä harrasta saarnamiestä kuullakseen, ja miehet kuljettivat myötänsä nuijia ja miekkoja, häntä suojellakseen. Kansa virkistyi uudelleen. Se toivoi, että sille suotaisiin ainakin uskonvapaus; se toivoi, että rauha ja onni vihdoinkin majoittuisi rehellisten Alankomaitten asukkaitten luo.

Näin ei kuitenkaan käynyt. Elokuulla v. 1566 sattui tapaus, joka mursi kaikki toiveet. Tarkoitamme tuota äkkinäistä uskonvimmaa, jota ei vielääkään ole voitu täydelleen selittää, ja jota historiassa nimitetään kuvainraastoksi. Pahan hengen voimalla se tempasi pyörteeseensä kansan, varsinkin alhaisemmat luokat. Neljänä päivänä hävitettiin neljäsataa kirkkoa ja kaikki mitä niissä oli. Tieto tästä ilkiyöstä saattoi kuninkaan raivoon. Hän päätti nyt mitä suurimmalla ankaruudella uudistaa vanhat vainopäivät. Kardinaali Granvellan sijaan hän lähetti Alankomaihin elokuulla v. 1567 Alban herttuan ja tämän kanssa 30,000 miestä. Tuosta seurasi kuusi kurjuuden vuotta, joitten historia on kirjoitettu verellä ja kyneleillä. Kardinaali oli ollut ruoska, herttua oli skorpion. Hän oli ankara sotapäällikkö, mutta vielä ankarampi uskonkiihkossaan, teräväjärkinen, lujatahtoinen, nopea toimissaan, pelkäämätön ja säälimätön. Filipillä ei ollut ainoatakaan niin uskollista palvelijaa, paavilla ei ainoatakaan niin harrasta alamaista, jesuiittaseuralla ei kelloisempaa asetta. Tuskin hän oli kuukauttaakaan johtanut pahamaineista "verineuvostoa", kun hän jo oli pannut vankeuteen tai mestauttanut kaikki etevimmät aatelismiehet ja porvarit. Mutta tämä oli vain tulevien tapausten alkunäytös; kuukauden kuluessa hän oli julistanut kuolemantuomion jokaiselle maan asukkaalle.

Kansa vapisi. Ken saattoi, möi omaisuutensa ja jätti maan, jos kohta suurikin vaara ja tappio uhkasi häntä. Ken ei voinut, taipui hiljaisuudessa ikeen alle ja loi silmänsä "prinssiin", ainoaan mieheen, joka, kuten tiedettiin, kykeni auttamaan. Mutta Oranian prinssi, joka oli aikansa järkevempiä ja taitavimpia valtiomiehiä, tunsu Espanjan kuninkaan sekä hänen edusmiehensä, herttuan, aivan hyvin, eikä siltä puolelta odottanutkaan laupeutta eikä armoa. Sentähden hän, saatuaan tietää, että Alba teki tuloa, heti ryhtyi toimiin ja jätti maan viisi kuukautta ennen kuin herttua sinne astui. Turhaan koetti hän vakuuttaa muitakin aatelismiehiä tämän keinon tarpeellisuudesta. Turhaan muistutti hän heitä Filipin ja Alban luonteesta, uhkauksista, joita he jo olivat saaneet kuulla, ja salaisista tiedoista, joita hän itse oli saanut heidän aikomuksistaan. Muutamat uskoivat ja noudattivat varoitusta. Hän itse vetäytyi, veljineen saksalaisille tiluksilleen, siellä vartoen ennustustensa toteutumista. Niistä tulikin tosi pikemmin kuin hän oli ajatellutkaan.

Elokuun viimeisinä päivinä v. 1567 saapui Alba Brüsseliin. Neljätoista päivää sen jälkeen kutsuttiin Egmont ja Horn hänen luokseen päivällisille. Kaikkialta varoitettiin Egmontia sinne lähtemästä. Vieläpä aterian kestäessä joku kuiskasi hänen korvaansa, että hän pakenisi; mutta hän ei tahtonut uskoa pahaa isännästään. Puolen tuntia sen jälkeen hän ja Horn olivat vankeja ja muutaman viikon päästä heidät vietiin Gentin linnaan, jossa heitä pidettiin yhdeksän kuukautta, kunnes heidät tuotiin takaisin Brüsseliin mestattavaksi.

Kuvaamaton oli se hämmästyks, joka syntyi maassa, kun tieto tästä vangitsemisesta levisi. Yleisesti kunnioitettiin ja rakastettiin molempia kreivejä, varsinkin Egmontia, joka mainioitten urotöittensä vuoksi Ranskan sodassa oli päässyt armeijan suosikiksi. Mutta kun heidän jälkeensä vielä monta muuta etevää miestä pantiin kiinni, oli kammo kahta suurempi. Oranian prinssi, joka oli maanpakolaisuudessa, jonka omaisuus oli otettu takavarikkoon ja jonka ystävät suurimmaksi osaksi olivat vangittuina, ei voinut juuri mitään Alban ylivallelle. Tosin oli alussa vuotta 1568 ja kuukautta ennen kuin kertomuksemme alkaa, hänen veljensä kreivi Louis Frieslandissa saanut voiton espanjalaisista, mutta muutamia päiviä sen jälkeen hänen palkkasoturinsa havaitessaan turhaan toivoneensa ryöstöä, nousivat kapinaan; ja näin taistelun hyvät hedelmät jälleen menivät hukkaan.

Niinpä siis kuninkaan ja hänen apuriensa mieletön uskonkiihko pakotti vihdoinkin Oranian prinssin kuulemaan vaivatun kansansa valitushuutoja ja oman sydämensäkin käskyä, ja pakotti hänet nostamaan kapinan lipun, josta kapinasta ennen pitkää kasvoi varsinainen sota. Ensin käytiin tätä sotaa ainoastaan Alban herttuaa ja muita espanjalaisia virkamiehiä vastaan; mutta kolmentoista-vuotisen verisen taistelun perästä pohjoisetkin maakunnat luopuivat kuninkaasta. Kun ne miehet, jotka yrittivät hävittää uuden uskonnon, samalla koettivat uuvuttaa kansaa valtiolliseenkin orjuuteen, kiihtyi vastustushalu niin valtiollisista kuin uskonnollisistakin syistä. Muutamat tarttuivat aseisiin, puolustaakseen omantunnon vapautta, mutta useat — ja näihin kuului suurin osa — taistelivat valtiollisen vapautensa ja

itsenäisyytensä puolesta, kun taas useita elähytti pelkkä koston- taikka saaliinhimo.

Tällä tavalla yhdistyivät suuret joukot miehiä — niitten joukossa monta sangen jalosukuistakin, joilta oli viety kaikki, mitä maailmassa on kalleinta — sissikuntiin, jotka hätyyttivät kostonhimoisina, missä ikänä tapasivat, vihollisiaan espanjalaisia ja pappeja, joita he katsoivat kaiken pahuuden päälähteeksi. He nimittivät itseään "Kerjäläisiksi" eli "Geuseiksi" — minkätähden, se selitetään edempänä. Usein nämä rohkeat ja osaksi jumalattomat miehet eivät muuta kuin ryöstivät, raastoivat ja murhasivat, vaan usein he myöskin suuresti edistivät vapauden pyrintöjä, kaapaten Alballe meneviä ruokavaroja ja kirjeitä. Muutamat olivat niin jalomielisiä, että ottivat toimittaakseen asioita, jotka tuottivat niin paljon vaaroja ja niin vähän palkintoa, että täytyy kummastella, kun lukee näiden sankarien uskaliaista vehkeistä. He kuljettivat salakirjeitä Saksassa olevan prinssin ja hänen kotimaisten ystäväinsä välillä, saattaakseen hänen tietoonsa kaikki, mitä Alankomailla tapahtui, ja joka hetki nämä uroot panivat henkensä alttiiksi.

Vähän kreivi Louisin voiton perästä Frieslannissa tuli tiedoksi, että herttua itse espanjalaisten soturiensa etunenässä aikoi marssia häntä vastaan; eikä aikaakaan kun jo toinen vielä kamalampi sanoma liikkui maassa. Kerrottiin, näet, että herttua, ennenkuin hän lähti liikkeelle, aikoi olla saapuvilla, kun etevimmät aatelismiehet ja niitten joukossa molemmat kreivit Egmont ja Horn mestattiin. Huhussa olikin perää. Näön vuoksi nostettiin oikeusjuttu, jota ajettiin lakia ja oikeutta vastaan. Kreivit tuomittiin kuolemaan, vietiin vahvan vartija-joukon saattamana Gentistä Brüsseliin ja teljettiin Broodhuysiin.

Nuolen nopeudella levisi tieto tästä kautta kaupungin ja maan. Kansalaiset olivat ikäänkuin ukkosen huumeissa ja kulkivat toinen toisensa ohitse, sanaakaan puhumatta. Valtiollinen näköpiiri synkistyi synkistymistään. Kylät ja kaupungit olivat miltei tyhjät, kun kaikki jalot, rikkaat ja älykkäät asukkaat joko harhailivat pakosalla, kantoivat kahleita, tai kävivät sissisotaa. Sortava ies kävi päivä päivältä raskaammaksi ja näytti todella siltä, kuin Jumala olisi heidät kokonaan hyljännyt.

II

Kaksi kunniallista kerjäläistä.

Näitä surullisia seikkoja ajatteli kenties eräs nuori ratsumies, kun hän synkkänä ajoi vinhaa vauhtia Soignes'n metsän halki, joka ulottuu Brüsselistä monta penikulmaa eteläänpäin. [Kaikkialla tässä kirjassa tarkoitetaan Englannin penikulmia, joita menee noin kuusi yhteen suomalaiseen.] Nuoren miehen ulkoasusta päättäen ei tuota juuri olisi luullut, sillä hänellä oli espanjalaisen upseerin puku ja häntä seurasi espanjalainen sotilas palvelijana. Hänen kauniita kiharia hiuksiaan peitti kallis, sirotekoinen kypärä, johon espanjalaiset olivat saaneet mallin maurilaisilta. Haarniska, joka suojeli hänen rintaansa, oli yhtä kallisarvoinen ja vaikka hänen käsivartensa ja säärensä olivat suojattomat, näyttivät kuitenkin pistoolit satulan-taskussa ja valtava miekka hänen kupeellaan täysin riittävän turvaamaan häntä näihin aikoihin, jolloin vuosia takaperin oli lakattu keihästä ja tapparaa käyttämästä. Hänen kono-housunsa ja ihotakkinsa vetivät vertoja kalliille haarniskalle mikäli niitä voi nähdä; kirjailtu nahkahankkilus, joka riippui hänen olkapäältään, sekä taiten taottu miekan kahva todistivat, ettei hänellä suinkaan ollut halpa asema Espanjan armeijassa.

Hänen kasvoissaan ei kuitenkaan ollut mitään, joka olisi osoittanut espanjalaista sukuperää. Hänen keltaiset kiharansa, hänen siniset, henkevät silmänsä, hänen poskensa, joita ei aurinko eikä maurilaissekainen veri ollut tummentanut, ja hänen suora, solakka vartalonsa ilmaisivat jo ensi näkemältä, että hän oli pohjanpuolen lapsia. Hänen ohuet, tiukasti suljetut, huulensa tekivät hänet lujatahtoisen näköiseksi. Välistä kun hän syvien ajatustensa vallassa ummisti huulensa vielä kiinteämmin ja kypäränsä alla rypisti otsaansa, kävivät hänen kasvonsa, vaikka tuskin olivat nähneet kahtakymmentä kesää, niin ankaroiaksi ja totisiksi, että häntä olisi luullut kymmentä vuotta vanhemmaksi. Hän ohjasi komeaa hevostaan taitavasti ja vaivatta, mutta katsahti sitä tavan takaa levottomin silmin ja taputti sen kaulaa, sillä se osoitti väsymyksen oireita, matka kun oli ollut pitkä.

Hänen toverinsa oli ihan toisellainen mies. Tämän lyhyt, jätterä vartalo, leveät hartiat ja jykevät käsivarret, rautainen kypärä eli patalakki, joka peitti hänen päänsä, ja tavallisen soturin haarniska ilmaisivat, että hän oli alhaista säätyä. Mutta jos katseli hänen kasvojaan, näki helposti, ettei niissä kuvastunut silloisille sotamiehille ominaista tyhmyyttä ja raakuutta. Hänellä oli musta parta, joka leualta oli leikattu suipoksi ja poskilta lyhyeksi. Hirveä arpi kävi oikeasta korvasta suupieleen ja teki

hänen kasvonsa peloittavan näköisiksi, mutta naurava suu ja mustien silmien iloisa loiste lievitti niiden rumuutta. Nuo kasvot kuvastivat hauskaa, leikkisää luonnetta, uskollisuutta ja rohkeutta, ja vain joskus vaan, kun viha veti kulmakarvat yhteen, havaitsi kyllä, että rohkeus saattoi yltyä hurjuudeksikin.

Hänen asepuvunsa ei ilmeisesti ollut niin sievätekoinen kuin hänen isännällään; näytti päinvastoin siltä kuin se olisi ollut toista varten valmistettu, sillä vaikka hänen sotisopansa oli pinnistetty lujasti kiinni, ei se yletynyt hänen leveän rintansa ympäri, ja kypärä, joka näytti raskaalta, heilahteli sinne tänne hänen päässään.

Hän puhkaili ja läähätti hankalan taakkansa alla ja ne lyhyet huomautukset, joita hän toisinaan lausui, osoittivat, ettei hän ensinkään olisi paheksinut, jos hänen herransa olisi ajanut vähän hiljempaa. Mutta nuorukainen ei ottanut vaaria näistä viittauksista, vaan istui ajatuksissaan suorana satulassa eikä huomannut mitään ympärillään.

Aurinko alkoi jo aleta. Vaikka sen säteissä vielä oli voimaa, eivät ne kuitenkaan tunkeneet paksun lehtikatoksen lävitse, joka varjosti matkustajia. Vain joskus osui joku säde pölyiselle ja huonolle maantielle, joka tuskin sellaisen nimeä ansaitsikaan. Kavioden kapse, joka kajahteli pitkin metsää, säikytti tämän asukkaita, kauriita, kaniineja, jäniksiä ja epälukuisia lintuja, liikkeelle heidän leposijoiltaan; mikä kirkuen, mikä kiitäen ne riensivät pakoon noitten kahden miehen edestä, jotka tällä hetkellä ajattelivat ihan toista kuin heidän ahdistamistaan. Tuota menoa jatkettiin kauan aikaa aivan ääneti ja yhä useammin palvelija osoitti karttuvaa mallittomuuttansa, kunnes vihdoin hänen isäntänsä hevonen sai aikaan sen, mitä hän ei itse voinut.

Nuorukainen ei luultavasti ajatellut tämän tilaa, vaan kannusti sitä. Se hypähti kerran eteenpäin, kompastui ja olisi ilman ratsastajansa taitoa syöksynyt maahan. Palvelijan kasvot välähtivät tyytyväisyydestä.

"Me olemme kulkeneet jo hyvän matkaa, Yonker, eikä hevosista ole enää mihinkään, ellemme säästä niitä", sanoi hän, hevostaan pidättäen.

"Meidän täytyy antaa niille vettä. Onko sellaista paikkaa lähellä?" kysyi nuori mies, jota oli puhuteltu Yonker'iksi. [Lyhennys sanasta Yonkherr, nuori herra.]

"Sata askelta tästä on 'Herttua'", vastasi palvelija, maiskutellen jo edeltäpäin huuliaan.

"Tule siis!" sanoi Yonker.

Hitaasti ajaen he hetken päästä saapuivat huononnäköiseen ravintolaan, jossa kyltti-rauskalle sivelty kummallinen värien sekasotku matkustajille ilmoitti, että tämä oli "Herttua", missä muka sekä ihminen että eläin voi viettää kelpo pidot.

Mitä eläimiin tuli, näytti kyltti puhuvan totta, sillä huoneen edustalla aterioi onnellinen sikaperhe suurien puitten varjossa, jotka ympäröivät kapakkaa.

Jättäen hevosensa palvelijan haltuun, päätti nuori mies tutkia, oliko toinenkin puoli päällekirjoitusta totta; hän astui sisälle matalaan, kehnosti kalustettuun suojaan ja pyysi kannullisen olutta. Ilma oli sangen lämmin ja olut välttävää, niin että Yonker nautti juomansa hyvällä halulla. Mutta äkkiä laski hän pikarin pöydälle, kapsahti pystyyn ja riensi vastakkaisen oven luo. Täältä kuului kiivasta väittelyä, jota säesti miekkojen kalske.

Vähäiselle pihamaalle tultuaan näki hän palvelijansa juuri hankkiutuvan tappeluun erään oudon miehen kanssa; hän saapui hyvään aikaan estämään taistelua, sillä molemmat olivat jo vetäneet esiin miekkansa.

Riidan syy oli tämä:

Palvelija oli, herransa käskyä totellen, vienyt molemmat hevoset huoneen takaiselle pihalle, hoidellakseen niitä siellä. Tätä varten oli talon isäntä antanut hänen käytettäväkseen sangon ja ruuhun. Kun hän ruokki hevosia ja valeli niiden jalkoja kylmällä vedellä, alkoi hän hiljaisella äänellä laulaa yhtä niistä monista lauluista, jotka siihen aikaan olivat ainoana kansan kirjallisuutena. Se oli Retorein (Rederykes) veljeskunnan sepitelmiä. Tämän jäsenet kuuluivat keskisäätyyn. He ilmaisivat tunteensa ja mielialan runoissa, jotka tosin olivat taiteellisesti ala-arvoisia, mutta salaisen ivansa ja pistävän sukkeluutensa vuoksi miellyttivät kansaa paljon enemmän kuin ajan jalommat kirjalliset tuotteet. Retoreita oli joku aika takaperin kielletty pitämästä kokouksia, ja oli kovin vaarallista laulaa heidän laulujaan, jos joku Alban puoluelaisista sattui kuulemaan; mutta monella rohkealla miehellä ja erittäin Geuseillä (kerjäläisillä) oli salainen ilo siitä, että he lauloivat niitä missä ikänä voivat, ja niitä nähtiin usein naulattuina kadun kulmiin ja torien äärille.

Palvelijan hyräillessä lauluun, sattui hänen silmänsä hevoseen, joka seiso i pihan nurkkauksessa kiinnitettynä toiseen ruuheen. Se oli jotenkin peitossa riippuvien puunoksien takana, mutta siltä puolen kuuluva ryske herätti palvelijan huomiota. Hän älysi kohta ettei se ollut kapakan hevosiä, sillä satula ja ohjakset osoittivat, että sen omistaja oli matkamies, varakas matkamies, vieläpä korkea-arvoinenkin.

Vaistomaisesti hän herkesi laulamasta ja vilkasi ympärilleen, oliko hevosen omistaja ollut lähettyvillä ja kenties kuullut hänen laulunsa. Tämä varovaisuus oli kuitenkin liian myöhäistä. Hänen ahkerasti puuhaillessaan hevosen vieressä, oli nimittäin eräs ravintolan taka-ovella seisova mies tarkoin katsellut häntä ja hänen kasvoilleen välähti tyytyväinen hymy, kun hän kuuli tunnetun kerjäläislaulun sanat ja sävelen.

Vaikka vieras oli samanikäinen kuin palvelija — nimittäin puolivälissä neljättäkymmentä — oli hän ulkonäöltään tämän täydellinen vastakohta. Hän oli laiha, kookas ja sen ohessa varreltaan kyllin väkevä pitääkseen kelpolailla puoliaan, jos hänen kimppuunsa käytiin. Hänen kasvonsa, vaikka niitä ympäröi samallinen musta parta kuin toisenkin kasvoja, olivat ihan erilaiset. Ne olivat pitkähköt, luisevat, silmiinpistävät. Korkea ja kapea otsa, johon huolet olivat uurtaneet monta vakoa, syvällä kuopissaan hehkuvat silmät, jotka salamana välähtivät esineestä toiseen ilmaisematta muuta kuin täydellistä mielentyynyttä ja kylmäkiskoisuutta, kyömyenä, korkeat poskipäät ja ohuet huulet — tästä kaikesta syntyi kokonaisuus, joka väkisinä herätti huomiota, mahdollisesti myösäkin vastenmielisyyttä.

Ainakin Yonkerin palvelijaa näytti hän harmittavan; sillä kun hän oli vierasta aikansa katsellut, jonka toinen kohteliaalla hymyllä suvaitsi, kysyi hän äänellä, joka ilmeisesti oli aiottu loukkaavaksi:

"No, mieskulta, te näytätte julmasti rakastavan laulua, koska minua niin hartaasti kuuntelette."

"Saattaa olla", vastasi vieras, "mutta minä neuvon sinua, ystäväni, hillitsemään soitannollista intoasi, sillä puillakin on tähän aikaan korvat, kuten tiedät."

Näin puhuen hän lähti ovelta lähemmäksi ruuhaa.

Palvelija tähyili häntä kypäränsä alta ja hänen silmänsä iskivät tulta. Vieras oli puhunut tyyneellä ja vakavalla äänellä, ikäänkuin hän olisi tottunut käskemään ja tälläkin kertaa vain olisi nuhdellut omaa palvelijaansa. Nuhdeltu ei vastannut mitään, vaan otti sangon ja valeli hevosiään vedellä. Hän huomasi tehneensä sangen tyhmästi, koska outo luultavasti oli espanjalainen tai vakoilija, joka voisi saattaa hänet pahaan pulaan. Hänen päätöksensä oli valmis silmänräpäyksessä. Hän aikoi karskisti ruveta riitaan miehen kanssa, siten välttääkseen vaaran. Siksi hän, kun vieras verkalleen lähestyi, vikkellästi pisti sangon hänen jalkainsa eteen siten, että tämän täytyi joko potkaista se kumoon taikka kompastua siihen ja kaatua. Vieras teki edellisen tempun ja potkaisi sangon menemään pitkin pihaa.

"Niin totta kuin nimeni on Hannu", huusi palvelija, asettuen vieraan eteen ja teeskennellen hämmästyttä ja suuttumusta, "mitä tuo tietää? Eikö riitä, että otatte minua opastaaksenne, täytyykö teidän myösäkin loukata minua?"

"Hiljaa, hyvä Hannu, en aikunut loukata sinua. Varoitus aikanaan on hyödyllinen ja kerjäläistoimesi salaisuus säilyy yhtä hyvin minun takanani kuin itselläsikin. Ei, älä lähesty minua — vihaan tarpeetonta riitaa; sitäpaitsi en milloinkaan taistele palvelijan kanssa, kun hänen herransa on lähellä. Pois tieltä!"

Näin sanoen vieras, joka oli pysynyt aivan levollisena, vähän sysäsi palvelijaa. Mutta tämä näytti selvästi tahtovan tappelua, sillä hän vastasi pilkallisella ja kiukkuisella äänellä. Eikä aikaakaan, niin kumpainenkin oli jo vetänyt esiin miekkansa ja ottelu oli juuri syntymäisillään, kun nuori herra ilmestyi näyttämölle ja astui riitaveljesten väliin.

"Mitä Jumalan äidin nimessä täällä tapahtuu?" kysyi hän. "Mitä sinä teet, Hannu?"

Molemmat miehet laskivat aseensa ja kääntyivät puhujan puoleen.

"Hän oli vähällä estää erään teidän hyvän ystäväne saapumasta tänä iltana Rookeryyn", sanoi vieras Yonkerille.

Viime mainittu katseli ensin palvelijaansa, sitten vierasta, hieman kummastellen.

Vieras jatkoi:

"Hannun olisi sopinut säästää urhoollisuutensa sellaisen vihollisen varalle, joka paremmin kuin minä olisi vastannut hänen taitoaan ja kykyään."

Herra ja palvelija vaihtoivat keskenään pikaisen silmäyksen.

"Te näytte tuntevan palvelijani", sanoi Yonker kylmäkiskoisesti.

"Tunnenpa teidätkin, Yonker", vastasi vieras, hienosti kumartaen. "Pietari Blink ei ole turhaan antanut tarkkaa kuvaustaan. En luule erehtyvänäi, kun otaksun, että puhuttelen Yonker Karel Galamaa. Tuntisinpa hänet vaikka hän sata kertaa matkustelisi espanjalaisen upseerin valepuvussa."

Puheen viimeinen osa lausuttiin niin hiljaa, että isäntä ja emäntä, jotka seisoivat vähän matkan päässä ja kummastellen katselivat näytelmää, eivät kuulleet mitään. Nuorukainen, jota oli puhuteltu Galamaksi, seisoj tuokion aikaa epäröiden, ikäänkuin hänen olisi ollut vaikea päättää, millä silmin hän katselisi tulokasta. Hän tarkasti tätä kiireestä kantapäähän, jonka toinen aivan tyynesti salli. Vihdoin Galama, nähtävästi jotenkin rauhoittuneena, lausui:

"Te puhuitte vastikään Blink'istä. Selittäkää tarkemmin. Tunnetteko hänet?"

"Ehkä tämä paperilippu antaa teille paremman selityksen kuin minä", sanoi vieras, pistäen kätensä takin alle ja vetäen esille pienen paperikäärön, joka oli sidottu kiinni silkkilangalla. Yonker avasi paperin ja luki seuraavat muinaisgoottilaisilla kirjaimilla kyhättyt rivit Hannun kurkistaessa hänen olkapäänsä yli:

Tämän tuoja on tietääkseni hyödyllinen apumies. Hän osaa hyvin käyttää piirustinta ja on taitava laskija. Te voitte luottaa häneen. Hänen nimensä on Gerard Bock. Jumala teitä suojelemaan.

Pietari Blink.

"Nimenne on, kuten näen,—?" sanoi Galama, katsahtaen ylös paperista, kun oli sen loppuun saakka lukenut.

"Gerard Block", sanoi vieras ja kumarsi kohteliaasti.

"Gerard mikä?" tutki Hannu ja teki sellaisen liikkeen, kun olisi hän mielinnyt käydä vieraan kimppuun, mutta hänen herransa pidätti häntä.

"Gerard Block", vastasi vieras, kun Yonker toisti kysymyksensä. "Eikö kirjeessä ole niin?"

"Ei", vastasi Galama, "täällä mainitaan nimi Bock."

"Siinä varmaan on erehdys", sanoi vieras. "Olen tietääkseni kastettu Amsterdamin Nikolain kirkossa Gerard Block'iksi. Niin ainakin äitini sanoo."

"Minun mielestäni teidän olisi pitänyt jäädä kastamatta ja syntymättä", mutisi Hannu, sysäten kypäränsä kallelleen.

"Minua ei kummastuta, että Pietari Blink erehtyy", sanoi Galama. "Eipä hänestä koskaan ollut kynäilijäksi."

"Mutta, Yonker, l-kirjaimen kirjoittamiseen ei mahtane mennä pitkää aikaa!" sanoi Hannu. "Ja jos siinä on erehdys, niin miksi ei hän ole sitä ennen huomannut? Varmaan hän kuitenkin on kirjeen lukenut." Ja hän osoitti vierasta.

Tämä puri huultaan ja lausui ikäänkuin ei olisi kuullut Hannun sanoja:

"Se on minusta sitä kummempaa kun Pietari on tuntenut minut niin kauvan aikaa ja on tavallisesti hyvin tarkka. Onneksi on minulla hallussani muitakin todistuksia, jotka voivat teitä vakuuttaa ystävällisistä aikeistani."

Taas pisti hän kätensä takin alle ja veti näkyviin sinisen silkkinauhan, joka riippui hänen kaulassaan. Siihen oli ripustettu pieni vaskiraha, jonka toiselle puolelle oli piirretty Filipin, maakuntain hallitsijan kuva, ja toiselle kerjäläispussi ynnä kirjoitus: "*Fidèles au roy jusqu'à la besace*" (Kuninkaalle uskolliset kerjuupussiin saakka).

Nuori aatelismies katseli rahaa ja hymyili lausuen äänellä, josta pieninkin epäluulon vivahdus oli kadonnut:

"Yksin tämä, mestari Block, voisi meistä tehdä ystävykset. Utelias olen sentään kuulemaan, kuinka löysitte minut ja miksi olette täällä. Mutta on jo myöhäinen. Mene sisälle ja juo oluesi, Hannu, ja lähtekäämme sitten pois. Arvatenkin te kuljette samaa tietä kuin me; jos niin on, sopii meidän matkalla lähemmin tutustua," lisäsi hän, kääntyen vieraaseen kohteliaan miehekkäästi, joka osoitti että hänen luonteensa, vaikka hän oli nuori, jo oli elämän kokemusten kypsyttämä.

"Hm!" jupisi Hannu, vitkaan sisälle käydessään, jossa kannallinen olutta vartoi häntä. "Tuo mies ei ensinkään miellytä minua. Block! Bock! Block! Niissä on melkein sama sointu, mutta on kuitenkin sen

verran eroa, ettei Pietari olisi voinut siihen kompastua. Ja kaiken lisäksi hänellä oli rautapaita: se vasta kummallista. Minä en muista nähneeni kellään meikäläisistä sellaista. Se on liian raskas eikä kyllin vahva. Pidän kun pidänkin miestä silmällä. Yonker ei kelpaa häntä kaitsemaan. Hänellä ei ole minun silmiäni; hän ei tee muuta kuin ajattelee, ajattelee, ajattelee."

Hannu joi oluensa ja näki, palatessaan pihalle, molemmat miehet jo satulassa. Hän hyppäsi hevosensa selkään ja hetken kuluttua oli kavioiden kapse etäällä vaiennut.

III

Ketun koukku.

"Ja mikä oli synnä tuohon tuliseen riitaan?" kysyi Karel Galama vieraalta, kun he olivat ratsastaneet muutaman minuutin ääneti toinen toisensa rinnalla.

"Totta puhuen, en tiedä", vastasi Gerard Block. "Näinä pahoina päivinä syyt usein unohtuvat, kun loppupäätös on hauska."

"Joko sinä taas olet omaksi huviksesi alottanut riidan?" puhutteli Galama ankarasti palvelijaansa, joka ratsasti hänen oikealla puolellaan. "Kuinka usein olen sinulle sanonutkaan, että röyhkeä käytöksesi tuottaa meille enemmän haittaa kuin hyötyä!"

"No, mikä auttaa", vastasi Hannu nyreästi, "kun laulaa kerjäläislaulua, ja tuollainen kantttyrä, ruma — suokaa anteeksi — tuollainen muukalainen seisoo lähetyvillä vakoilemassa? Minun ei sopinut suoraa päätä lävistää häntä miekallani, oli siis ainoa keino rakentaa riitaa ja sitten vasta—. Ja eiköhän se olisi ollutkin parasta?" lisäsi hän hiljaa.

"Vaiti!" sanoi hänen herransa, otsaansa rypistäen. "Sinä et saa vedellä virsiäsi missä hyvänsä, et ainakaan sellaisissa paikoissa, joissa vieraat voivat sinua kuulla. Ymmärrätkö?" Ja kääntyen vieraan puoleen, hän sanoi: "Olen pahoillani siitä että tuttavuutemme on alkanut niin ikävällä tavalla."

"Mitä vielä, Yonker — älkää olko millännekään", keskeytti Block. "En voi muuta kuin ihmetellä palvelijanne käytöstä, vaikka olinkin hengen vaarassa. Hänenä — sen uskallan sanoa — olisin tehnyt juuri samalla tavalla. Myönnän hänen tehneen varomattomasti siinä, että hän lauloi taikka vain hyräili lauluaan, sillä jollen olisi niin harras isänmaan ystävä, olisin helposti voinut epäillä häntä. Hän menetteli asiassa parhaan ymmärryksensä mukaan ja olisi kai ilman teitä tehnyt minusta lopun."

"Te olette sangen nöyrä, mestari Block, arvostellessanne omaa puolustustaitoanne", sanoi Yonker hymyillen. "Näyttää siltä kuin olisitte yhtä ja toista maailmassa kokenut eikä tämä liene teidän ensimmäinen eipä kymmeneskään tappelunne. Kauanko jo olette kuulunut joukkoomme?"

"Olen pitänyt prinssin puolta siitä asti kuin voin muistaa", sanoi Block, "ja kannoin hänen tunnusmerkkiään jo siihen aikaan kun kreivi Brederode oli Amsterdamissa. Minulla oli muistaakseni silloin ilo nähdä eräs teidän perheenne jäsenistä hänen seurassaan. Ainakin oli muuan Galama-niminen aatelismies hänen vakinaisena toverinaan."

"Tiedän sen", sanoi Galama alakuloisella äänellä; "molemmat setäni teloitettiin eilen tai toissapäivänä, ellei ole tapahtunut ihmettä. Sillä Alba kuuluu antaneen käskyn, että nämä ynnä kuusi muuta aatelismiestä hirtettäisiin".

Vieras silmäili nuorukaista jonkunlaisella kummastuksella. "Ja aiotte kuitenkin lähteä Brüsseliin?" kysyi hän, "sillä arvaan, että matkanne on sinnepäin". "Kun velvollisuus kutsuu, ei ole varaa valita", vastasi Galama. "Mutta te näytätte tuntevan hyvin tämän kaupungin ympäristöt?"

"Niinpä luulisin", vastasi Block. "Olen Brüsselissä syntynyt ja lähdin sieltä vasta pari päivää ennen herttuan tuloa."

"Ähä, nyt olette puhunut päanne paulaan, mestari", sanoi Hannu katsellen vierasta. "Vastikään sanoitte olleenne Amsterdamissa, kun kreivi Brederode oli siellä ja nyt sanotte olleenne Brüsselissä juuri ennenkuin Alba sinne tuli. Molempain tapausten välillä ei ole viikkoakaan."

Block puri huultaan. Silmännähtävästi hän paheksui Hannun tuttavallista käytöstä; mutta hän näki että jonkinlainen selitys oli annettava ja sanoi sen vuoksi pöyhkeällä äänellä:

"Niitten välillä on lähes neljä kuukautta; ja Pietari Blink neuvoi minua palaamaan Brüsseliin ja myymään kaikki, mitä minulla omaa oli, ennenkuin Alba tuli. Olen noudattanut tätä todellakin hyvää neuvoa ja siten suurimmaksi osaksi pelastanut vähäisen omaisuuteni."

"Kuinka te ja Pietari tutustuitte?" kysyi Galama. "Siitä tavasta päättäen, jolla hänestä puhutte, hän varmaankin on vanha, läheinen ystävänne."

"Me tutustuimme kummallisella tavalla", sanoi Block tuokion kuluttua, "ja minä luulen, ettei se asia äkkiä häivy muistostamme. Inkvisitionin ja Granvellan voima oli kohonnut korkeimmilleen, ja meidän perheemme joutui tavalla tai toisella epäluulon alaiseksi. Asuimme silloin, minä, äitini ja sisareni, eräässä talossa Pitkänkadun varrella, ja koska minä olin taitava kulta-, hopea- ja norsunluun-seppä, tulimme jotenkin hyvin toimeen."

"Eikö isänne silloin enää ollut elossa?" kysyi Galama.

"Hän kaatui St. Quentinin kaupungin piirityksessä", jatkoi Block; "mutta kun minä jo olin aikamies ja ymmärsin ammattini, emme hänen kuolemansa takia joutuneet sanottavaan hätään. Mutta kerran eräs pappi toi minulle ristiinnaulitun kuvan, joka minun piti erityisen mallin mukaan koristaa kullalla ja norsunluulla. Tein työtä käskettyä; mutta hän ei koskaan palannut perimään ristiään, ja minun täytyi myydä se mihin hintaan hyvänsä. Muutama päivä sen jälkeen kysyi minulta outo mies, olinko koristanut sen näköistä ristiä. Minä myönsin, ja hän sanoi minulle, että tuo koriste oli Jumalaa häväisevä vieraskielinen lause, jota en ymmärtänyt. Minä sanoin hänelle, että työ oli tilattu, mutta kun asiaa koskeva paperi oli hukkaantunut, en voinut sitä näyttää todeksi. Mies lähti; mutta vielä samana iltana minut otettiin kiinni kadulla ja jollei Pietari hyvään aikaan olisi sattunut paikalle auttamaan minua karkoittamaan vihamieheni sekä saattanut minua kotiini, olisivat he vieneet minut vankeuteen. Kokosin rahani ja vaatteeni matkalaukkuun ja jätin kaupungin vielä samana yönä."

"Ja onko teidän äitinne jatkanut ammattia?" kysyi Hannu uteliaalla äänellä.

Block loi tuiman silmäyksen palvelijaan ja kääntyen Galaman puoleen lisäsi:

"Seuraavana päivänä äitini ja sisareni pantiin kiinni ja jollei kuolema jo ole saavuttanut heitä, viettävät he vielä riutuvaa elämää vankeudessa syytettynä rikoksesta, josta he eivät tiedä mitään."

"Vai niin!" sanoi Hannu, sitkeän epäluuloisena; "minä ymmärsin asian niin, että te juuri ennen Alban tuloa palasitte Brüsseliin, siellä myydäkseenne tavaranne. Jos teidän väkenne vangittiin ja te otitte mukaanne kaikki kapineenne, ei saattanut jäädä paljoa myytäväksi."

"Työhuoneeni ja ammattini varastot uskoin eräälle ystävälle ja työn teettäjät mieltyivät häneen niin, että hän menestyi paremmin kuin minä. Minun oli alituisesti ikävä syntymäkaupunkiini, ja kun sinne pääsin, antoi ystäväni jalomielisesti minulle puolet ammattinsa tuloista."

"Olette luullakseni syntynyt Brüsselissä, eikö niin?" kysyi Hannu vähän kohteliaammin. Mutta Block näytti kovin paheksivan hänen kysymyksiään. Hänen synkeistä silmistään lensi vihan salamoita palvelijaa kohti ja hän sanoi Galamalle:

"En tiedä mikä palvelijanne aikomus lienee, Yonker. Kenties se on vihankaunaa; ainakin hän näyttää päättäneen kiusata minua tyhmillä ja turhilla kysymyksillä."

"Ei suinkaan, mestari Block, ei suinkaan", sanoi Hannu, kannustaen hevostaan; "kuten itse muistanette, sanoitte että teidät kastettiin Amsterdamin Nikolainkirkossa; jos siis olette Brüsselissä syntynyt, rupesitte sangen aikaisin matkustelemaan."

"Sinä näytät huonosti tuntevan maamme tilan, kun katsot tuota mahdottomaksi. En luulekaan, että herrasi on yhtä tietämätön kuin itse olet. Neuvon senvuoksi sinua odottamaan siksi kunnes saat hiukan enemmän kokemusta. Oli miten oli, mutta älä enää vaivaa minua, muuten täytyy minun jatkaa matkaani yksin."

"Vuottakaa!" sanoi Hannu, välittämättä Blockin suuttumuksesta; "minulla on vielä jotakin sanottava. En luule, että Pietari Blink koko elinaikanaan on käynyt Brüsselin kaupungissa".

"Vaiti, Hannu", lausui Yonker ankarasti, "hillitse kielesi ja säästä mielteesi toiseen aikaan ja toiseen paikkaan. Surkuttelen teitä, mestari Block, sillä jouduin itsekkin isättömäksi tuon kirokun inkvisitionin takia. Tässä on käteni todisteeksi että tunnen teitä kohtaan sitä osanottoa, jota onnettomuutenne vaatii."

Vaikka nämä sanat soivat leppeiltä, lausuttiin ne kuitenkin sangen kylmäkiskoisella äänellä eikä kättäkään, johon Block tarttui, tarjottu erityisen innokkaasti.

Vaikka Galama ei tahtonutkaan sitä myöntää, epäili hän nähtävästi yhtä paljon vierasta kuin palvelijakin, mutta hän oli älykkäämpi kuin tämä, ja päätti menetellä oman harkintansa mukaan. Hän käski senvuoksi palvelijansa ratsastaa vähän matkaa edellä, ja alotti mestari Blockin kanssa keskustelun, osoittaen, kuinka taitava hän oli antamaan kiertäviä vastauksia, virittämään kysymyksiä ja onkimaan toiselta niin paljon tietoja kuin mahdollista ilmaisematta itse kuitenkaan enempää kuin mitä hyväksi katsoi. Mutta Blockin suhteen hän näytti turhaan käyttäneen taitoaan, sillä tämä oli suora ja sydämellinen ja kertoi kaikennäköistä itsestään, tuttavistaan, töistään ja toimistaan, eikä suinkaan säästänyt herttuaa eikä kirkkoa.

Näin he olivat jo ratsastaneet useamman tunnin ja keskustelu, jonka hevosten juoksu silloin tällöin katkaisi, oli joku hetki sitten kokonaan tauonnut. Päivä oli länteen laskemaisillaan, ja viheriän lehtikaton läpi näkivät he illan rusottavat pilvet. Lintujen parvi, joka oli virsillään eläyttänyt salon kolkkoa äänettömyyttä, lähti lepopaikoilleen. Kaikki kävi hiljaiseksi synkässä metsässä. Yhtäkkiä ajoi Hannu herransa rinnalle ja kuiskasi jotakin hänen korvaansa. "Se on totta!" sanoi Galama havahtuen unelmistaan; "meidän täytyy pysähtyä tähän. Tunnin päästä tulee pimeä ja silloin tarvitsemme hevosiamme kahta paremmin. Aiotteko tekin pysähtyä?"

Gerard nyökäytti suostuen päätään ja kohta sen jälkeen pysäyttivät nuo kolme miestä hevosensa erään ravintolan eteen, joka näytti sangen varakkaalta ja erosi suuresti siitä, jossa he viimeksi olivat levänneet. Suuri rakennus seiso keskellä avaraa pihaa, jossa oli viisi tai kuusi ruuhta. Matkustajamme astuivat heti maahan, jättivät hevosensa erään miehen haltuun ja menivät isoon huoneeseen, jonka tammilattialle oli somasti kylvetty valkoista hiekkaa; kalkitut seinät, pienehköt, mutta puhtaat ikkunat sekä muutamat tuolit pöydän ympärillä ynnä penkit tekivät paikan oikein hupaisen näköiseksi. — Reipas, iloinen isäntä seiso keskellä huonetta ja tervehti Galamaa ja Hannua tuttavallisesti hymyillen näiden istuutuessa pöydän ääreen akkunan alle. Viiniä tilattiin ja ennen pitkää virkistivät nuo kolme miestä voimiaan viileällä, suloisella juomalla, joka siihen aikaan oli paljon tavallisempaa ja huokeampaa kuin nykyään.

"Aiotteko todellakin tänä iltana Brüsseliin, Yonker?" kysyi Block.

"En tiedä, lähdenkö tänä iltana", vastasi Galama; "jonakin päivänä tällä viikolla lähden, mutta milloin, se riippuu asianhaaroista. Mikä on teidän aikomuksenne, jos saan kysyä?"

"Totta puhuakseni, tulin tänne etupäässä siinä aikeessa, että auttaisin Kerjäläisiä, sillä tunnen hyvin kaupungin ja voin hankkia kaikenlaisia tietoja. Ensin menen kaupunkiin ja sitten Rookeryyn."

"Tiedättekö te Rookerystä?" kysyi Galama vähän kummastuneena.

Ennenkuin Block ehti vastata, kuului ravintolan takaa koiran haukuntaa ja vaimon ääni, joka koetti vajentaa koiraa.

Heti sen jälkeen astui isäntä huoneeseen ja lähestyi pöytää.

"Tuhat kertaa anteeksi", sanoi hän, iskien salaa silmää Galamalle, "mutta tallirenki, hölmö, ei tiedä mitä on tehtävä hevosille. Tahtoisitteko tulla katsomaan? Pelkään ettei yhden ole oikein asiat."

"Todellako!" sanoi Block, hypähtäen ylös ja rientäen ovea kohden. "Vaikka minulle annettaisiin sata tuhatta, en soisi että hevoseni saa mitään vikaa;" ja hän juoksi talliin päin, perässä Hannu, joka nauroi itseksensä.

Tuskin olivat he poissa, kun isäntä kääntyi huoneen takaoveen päin ja kuiskasi:

"Minä sanon sen hänelle."

Kohta sen jälkeen astui huoneeseen pitkä mies, viitta yllään ja musta, pehmeälierinen huopahattu päässään; hän meni suoraa päätä Galaman luo ja tarttui innokkaasti hänen käteensä, sanoen:

"Tervetultuasi, sinä prinssimme rohkea lähettiläs. Mitä uusia häneltä kuuluu?"

Puhuja oli heittänyt viittansa taaksepäin ja kun hän vielä otti hatun päästään, paljastuivat kauniit kasvot, joissa ilmeni sekä jaloutta että ylhäisyyttä. Korkea ja leveä otsa, suuret, ilmehikkäät silmät, soma suu, tummanruskeat viikset — siinä kasvojen tunnusmerkit. Hänen pukunsa oli verrattain halpa. Jos katseli hänen mustaa nahkajakkuun, viiltohousujaan ja terässolkisia kenkiään, olisi helposti luullut häntä käsityöläiseksi tai kunnialliseksi porvariksi — mutta sirotekoinen miekankahva ja raskas, kultainen sinettisormus ilmaisivat korkeampaa säätyä. Hänen ulkomuodostaan ja koko olennostaan kuvastui rohkeutta, lujatahtoisuutta ja ennen kaikkea miettiväisyyttä; kun näki hänet Galaman rinnalla, saattoi jo siitä tavasta, jolla toinen lähestyi toista, päättää mikä ero oli tynnen, kokeneen sotamiehen ja nuoren, innokkaan vapaaehtoisen välillä. Se oli Villiam de Blois, Treslongin herra, eräs prinssin

hartaimpia puoluelaisia, josta vielä oli tuleva suuri päällikkö vapauden sodassa.

"En tiedä hänestä enempää kuin tekään, herra", vastasi Galama. "Viimeiset viikot olen oleskellut Gentin läheisyydessä ja etsinyt keinoja kreivejä pelastaakseni, mutta kaksi päivää sitten heidät vietiin sieltä pois. Tiedätte kai, että he nykyään ovat Brüsselissä?"

"Tiedän kyllä; ja he ovat majoittuneet erään hyvän tuttavanne luo, Yonker. He oleskelevat Broodhuysissä", vastasi Treslong.

"Niin olen kuullut, vaan en ole voinut sitä uskoa", sanoi Galama. "Sen huhun vuoksi olen kuitenkin tullut tänne. Meillä on kummallakin syytä uuteen vihaan herttuaa vastaan."

Treslongin veli oli yksi niistä aatelismiehistä, jotka teloitettiin samalla kertaa kuin molemmat Galamat.

"Voi veli-raukkaani", huokasi Treslong. "Kenties minä pian seuraan häntä. Ja Nassaun Adolf on myöskin kuollut."

"Eihän toki hirtetty?" kysyi Galama äänessään kauhua. "Sitä ei herttua milloinkaan uskaltaisi tehdä."

"Se ei olisi haitannut; hän olisi kyllä uskaltanut, vaan hänellä ei ollut siihen tilaisuutta. Adolf on kaatunut Heiliger-Lee'n tappelussa, taistellen Aremberg'iä, tuota luopiota vastaan. Mutta kuka teillä on seurassanne ja mitä aiotte tehdä?"

"Jälkimäiseen kysymykseen ensin vastatakseni, olen nyt, kun kuulen että kreivit ovat Broodhuysissä, päättänyt tänä iltana lähteä Brüsseliin Agnesta katsomaan. On hyvin mahdollista, että me yksissä neuvoin keksimme keinon ainakin Egmontin pelastamiseksi. Olen valmis panemaan henkeni alttiiksi tämän yrityksen puolesta ja kaikki mitä minulla on, vaikka minut huomenna nyljettäisiin. Minun ei tarvitse kysyä, tahdotteko auttaa minua, hyvä herra; mutta luuletteko, että Kerjäläisenne ovat siihen myöskin valmiit?"

"Karel", sanoi Treslong totisesti, "nuo miehet ovat enimmäkseen kulkureita, sen myönnän, mutta heitä ei arveluttaisi ryhtyä kuinka vaaralliseen hankkeeseen hyvänsä, jos vain olisi vähänkin toivoa Egmontin pelastamisesta. Mutta te, joka olette tehnyt itsenne niin suuriarvoiseksi prinssille, te ette saa panna henkeänne alttiiksi siten, että lähдете tänä iltana kaupunkiin, jossa varma kuolema vartoo teitä."

"Herra!" vastasi Karel nopeasti, "prinssin selvästi lausuttu tahto on, että ryhdyin tähän—"

Hän vaiken. Ulkoa kuuluva melu sai heidät molemmat ikkunan luo. He näkivät Hannun istuvan hevosen selässä, joka rajusti hyppi pystyyn ja potki sekä paiskasi hänet lopulta pehmeään ruohikkoon, huoneen viereen. Isäntä ja talon väki seisoivat ääressä sydämen pohjasta nauraen tuolle hupaiselle näylle. Noiden kahden akkunasta katsellessa Hannua, huulet hymyssä, ilmestyivät Blockin kasvot taka-ovelle. Hän loi pikaisen, mutta terävän silmäyksen Treslongiin ja veti heti päänsä takaisin. Hetken päästä hän tuli juosten pihalle, suu naurussa ja suitsista taluttaen toista hevosta. — "Olen pyhittänyt elämäni maalleni ja kunnialle", sanoi Galama, kääntyen pois akkunasta. "Toivon, että minua käytetään vaikeimpiin ja vaarallisimpiin yrityksiin ja kuolen mielelläni kuinka kurjan, kuinka maineettoman kuoleman hyvänsä, jos sillä voin edistää pyhää asiaamme vaaksankaan verran. Te näette, että olen valmis kohtaamaan mitä vaaroja tahansa, ja mitä siihen tulee, että lähden kaupunkiin, niin — enkö ole espanjalainen upseeri? — ja sen lisäksi: lukekaa tämä;" ja hän antoi toiselle paperin, jonka hän veti esiin haarniskansa alta. Se oli Gentin linnan isännän antama kirje, jonka sisältö tuskin huvittanee lukijaa.

"Kuinka te tuon saitte ja kuinka valepukunne?" kysyi Treslong, kun hän oli lukenut kirjeen ja antanut sen takaisin Galamalle.

"Hannu ne minulle hankki", sanoi Yonker; "vaikka olen pahoillani, ettei niitä saatu ilman veren vuodatusta. Ne ovat sangen suuri-arvoiset minulle. Aiotteko Rookeryyn yöksi? Tulen sinne, kun vain ensin olen puhutellut Agnesta. Sitten saamme miettiä, mitä on tehtävä, sillä luullakseni ei Alba aio kauan viivyttää vankiensä mestausta."

"Tietääkseni on se tapahtuva kolmen neljän päivän päästä", sanoi Treslong; "ei siis auta hukata aikaa. Tulin tänne tavatakseni teitä ja aion palata Rookeryyn, jonne kaikki Kerjäläiset huomisyönä kokoontuvat. Mutta kuka tuo outo on?"

"En tiedä varmaan. Joku Gerard Block, jolla on suosituskirje Pietari Blinkiltä. Sattumalta yhtyi hän matkalla meihin. Hän näkyy hyvin tuntevan Brüsselin ja Rookeryn ja on Kerjäläinen. Kenties hän on meille avuksi. Hän aikoo käydä Brüsselissä ja sieltä lähteä Rookeryyn."

"Mutta hän ei saa tänä iltana lähteä Brüsseliin", sanoi Treslong. "On liikaa, jos teitä kolme yhtäaikaa saapuu kaupunkiin. Käskekää hänen jäädä tänne; minä pidän häntä silmällä. Hyvä hevospolttari hän on, olkoon kuka tahansa."

"En voi hänelle antaa käskyjä", sanoi Galama, "kun hän ei ole asettunut minun komennettavakseni. Sitä paitsi saattaa Hannu lähteä teidän kanssanne Rookeryyn ja vieras minun seurassani Brüsseliin. Minulla täytyy olla muassani joku palvelija, koska minä, kuten tiedätte, olen espanjalainen upseeri. Hänen uskollisuuttaan emme vielä voi taata ja sentähden toimitin niin, että minä ja te saimme olla kahden kesken. Mutta en ole hänelle vielä mitään ilmaissut ja hän ei voi meitä vahingoittaa. Hyvästi siis huomiseksi!"

Treslong veti viitan olkapäilleen, painoi hatun päähänsä ja pääsi tuskin taka-ovesta ulos, kun Gerard Block astui sisälle etuovesta Hannun kanssa.

"Olen opettanut teidän palvelijaanne ratsastamaan, Yonker", lausui Block nauraen.

"En ole eläissänä nähnyt moista elukkaa", sanoi Hannu nyrpeissään ja hartioitaan tunnustellen: "mutta sainpa sen viimein nöyräksi."

"Koska te, mestari Block, lähdette Brüsseliin", arveli Galama, "on mielestäni parasta, että me lähdemme yhdessä. Kun saamme siellä asiamme ajetuksi, voimme tavata toisemme jossakin, ehkäpä Nassaun palatsin kulmassa. Sitten sopii meidän yhdessä lähteä Rookeryyn ja siellä ilmoittaa, mitä olemme saaneet tietää. Johtui juuri mieleeni, että näyttäisi vähän epäilyttävältä, jos kolme ratsumiestä auringon laskettua yhtäaikaa tulee kaupungin portista; mutta nyt saatatte käydä minun palvelijastani."

"Sitä virkaa olen pitävä kunnianani, Yonker", vastasi Block.

"Sinä, Hannu, jäät tänne siksi kun olemme lähteneet ja sitten menet yksin Rookeryyn. Jos saavut sinne ennen kuin olemme palanneet, joka ei tapahdu ennen huomisyötä, niin sano vartijoille, että olemme tulossa. Ja ole varuillasi, ettet enää alota riitaa."

Samassa tuotiin hevoset esille, ja kaikki kolme lähtivät ulos.

"Kas tässä, Hannu ystävä", sanoi Block, noustessaan hevosensa selkään ja tarjotessaan Hannulle tukaattia, "juo minun onnekseni äläkä koskaan enää ratsasta tulisella hevosella."

Hän oli tuskin lausunut nämä sanat, kun hänen hevosensa alkoi hyppiä ja potkia aivan samalla tavalla kuin äsken Hannun alla; mutta tämä seisoi herransa hevosen vieressä ja nauroi täyttä kurkkua.

Mutta Block oli vikkelämpi kuin Hannu. Hän hyppäsi maahan ja alkoi sovittaa satulavöitä toisin; samassa hän jälleen nousi selkään ja ratsasti Galaman kanssa Brüsseliin päin.

Mutta Hannu, joka seurasi heitä silmillään, ravisteli päätään ja sanoi: "Block! Block! se mies ei miellytä minua."

IV

Kaksi keskustelua.

Mutta rientäkäämme kahden ratsumiehemme edelle ja astukaamme Brüsseliin Cudenbergin portin kautta. Ilta on ihana, mutta ihmisissä eivät ilon tunteet kuitenkaan pääse valloille. Kaupunki, jossa tähän aikaan päivästä tavallisesti on sangen vilkasta, on nyt ihan hiljainen. Tytöt ja pojat, jotka ennen iloisesti hälisten parvittain astelivat katuja, porvarit, jotka seisoivat jutellen keskenänsä huoneittensa edustalla ja hyvillä tai pahoilla mielin haastelivat menneistä, nykyisistä ja tulevista asioista — heitä ei enää näy eikä kuulu. Oluttuvat ovat täynnä sotamiehiä ja kaduilta kuuluu espanjalaisten, saksalaisten ja valloonein lauluja. Siellä täällä puhelee pari kolme miestä hiljaisella äänellä ja heidän kasvonsa kuvastavat mielihaikeaa tai pelkoa; taikka joku ylpeä pappi astelee kaula kenossa niinkuin voiton sankari ja katselee tyytyväisenä kaupunkia, joka näin on nöyrytnyt ja maahan masentunut.

Kuinka toisellainen olikaan Brüssel kolmekymmentä vuotta aikaisemmin! Se oli silloin maan hallituksen työssija; siellä yhtyivät silloin kansan jaloimmat, rikkaimmat, kauneimmat, oppineimmat. Ei ollut sitä päivää, jolloin ei pidetty kemuja, jolloin eivät kaupungin rikkaat, vapaat asukkaat huvikseen

ampuneet jousella tai lyöneet kiekkoa. Mutta kenties elämä oli liian surutonta, liian hauskaa, kenties Jumalan raskasta kättä tarvittiin muistuttamaan kansaa siitä, mitä sen rauhaan sopi.

Jos astumme sisään mainitusta portista ja katua pitkin käytyämme äkkiä poikkeamme vasemmalle, on edessämme Nassaun palatsi. Tämä komea rakennus on vuosisatoja ollut Nassaun huonekunnan oma; mutta kun Oranian prinssi Saksaan paettuun jätti sen kylmille, on Alban herttua sen anastanut ja myynyt sen kalliin kaluston. Ennen se oli mahtavain ylimysten kokouspaikkana. Lahjakkaat, miehekkäät ja viisaat henkilöt pääsivät esteettä kokouksiin ja näissä huoneissa sommiteltiin monta tuumaa, tehtiin monta ehdotusta ja ryhdyttiin moneen toimeen, joitten nojalla koetettiin estää kardinaalin ja hänen ilkeitten kumppaniensa menestystä. Jos taas oikealle käännyimme, tulemme avaralle Sablon-nimiselle kentälle, jonka toisella puolen on kuuluisa Culemburgin linna. Nykyään se on jaotettu maahan Alban käskystä, joka vimmoissaan sotajoukkonsa tappiosta koettaa hävittää ympäriltään kaikki kansallisen itsenäisyyden muistomerkit. Siellä kokoontuivat kaksi vuotta sitten maan aatelistet, linnanisännän, hienostuneen mutta huolettoman kreivi Brederoden käskystä, ja näiltä ovilta heidän mainio seurueensa vaelsi herttuattaren luo esittämään pyyntöjään. Siellä oli myös sali, jossa muutama päivä sen jälkeen pidettiin ne kuuluisat kemut, joissa syntyi Geusein eli Kerjäläisten veljeskunta. Linnan tukevat kiviseinät, sen kauniit väljät suojat ovat nyt raunioina. Mutta lyhyen ajan kuluttua on voiton patsas kohoava niitten entiselle sijalle.

Kaunis, leveä katu vie täältä siihen linnaan, jossa herttua asuu ja josta hän hallitsee maata. Täällä kuitenkin on elämää ja iloa. Linnan edustalla nähdään vilkasta hyörinää ja liikettä. Sotamiehiä juoksentelee sinne tänne, upseereita, uljaita espanjalaisia tai hilpeitä ranskalaisia, kävelee edestakaisin tai seisoo ryhmissä iloisesti jutellen. He eivät välitä asukkaitten vaivoista; heillä on palkkansa, heitä ei velo kukaan, ja he ovat sitä mieltä, että saavat jäädä tänne sitä pitemmäksi aikaa mitä vähemmän he osoittavat armoa ja sääliväisyyttä.

"Ja sinä luulet siis, Pietari", sanoo eräs upseeri, jonka ympärillä seisoo muita kapteeneja, "että meidän on ennen pitkää täältä marssiminen? Mistä sinä aina saatkaan uutisesi?"

"Etkö sinä tiedä", sanoo toinen, "että hän tunnustaa syntinsä joka päivä? Palkaksi saa hän papilta kaikki tiedot ja uutiset, jotka pyhä mies on haalinut kokoon."

"Jopa jotakin!" sanoo kolmas. "En minä luule Pietaria niin typeräksi, että hän kävisi synnin tunnustuksilla."

"No", arvelee neljäs hiukan totisena, "ainakin on sillä tavalla mukavaa päästä synneistänsä."

"Varsinkin jos antaa papille puolet saaliistaan", sanoo toinen puhuja.

"Pyh! minä en usko heihin vähääkään", lausui kolmas, "siitä pitäen kun luin Erasmuksen pikku kirjusen heistä. Hän sanoo heitä koiriksi, joitten oikeastaan olisi pitänyt syödä ruuan loppuja, mutta jotka ovat kiivenneet pöydälle ja varastaneet parhaimmat herkut."

"Tuota en voi ymmärtää", sanoi se, jota oli puhuteltu Pietariksi; "meidät on tänne lähetetty ja sitä varten saamme palkkaa, että suojelisimme paavia, katolista uskoa ja muuta senkaltaista, ja vieköön minut peijakas, ellei jokainen teistä ole huonompi katolilainen ja pahempi pakana kuin tämä poloinen kansa — uskokaa mitä tahdotte."

"Tämä ei ole mitään", sanoi vanha saksalainen soturi, joka oli nähnyt useita taisteluita. "Minä kuuluin ennen saksilaiseen rykmenttiin, ja siitä lienee noin kaksikymmentä vuotta, kun saimme Kaarle keisarilta käskyn marssia Geldernin maahan, yksissä voimin pappien kanssa kurittamaan sellaisia, jotka eivät tahtoneet kunnioittaa rippileipää. Mutta hulluinta oli, että toinen puoli meistä oli lutherilaisia ja auttoi kansaa enemmän kuin pappeja."

Tästä syntyi yleinen nauru; samalla isot vaunut ajoivat linnan portille ja vallasnainen astui niistä maahan. Hänen pukunsa oli komea, vaikka tummahko, ja hänen kauniit, jalot kasvonsa olivat kalman vaaleat.

"Kuka se oli, Schwabel?" kysyi eräs upseeri sotavanhukselta, joka oli tervehtinyt naista, kun tämä nopeasti astui linnaan.

"Kreivitär Egmont", vastasi toinen surullisella äänellä. "Voi", hän pitkitti, "olen taistellut kreivin johdolla St. Quentinin luona ja olkoon hän kavaltaja tai mikä hyvänsä, soisin hänen pääsevän vapaaksi vaikka en saisi nähdä ainoatakaan pappia tahi inkvisiittoria. Jumala armahtakoon kreivitärtä!"

Kapteenit vaikenivat ja katsoivat siihen ikkunaan päin, jonka takana tiesivät Alban olevan. He tiesivät myös, että kreivittären käynti oli turha.

Tällaisia olivat ne miehet, joitten avulla Rooman katolinen kirkko koetti palauttaa helmaansa eksyneitä lampaitaan. Useimmat heistä olivat itse luopuneet siitä kirkosta eivätkä tunnustaneet mitään uskoa; moni sitäpaitsi oli kääntynyt reformeerattuun oppiin, jonka kukistamiseksi hänen oli määrää toimia. Luonnollista on, etteivät he sydämestään sitä suosineet; muuten he eivät yhä edelleen olisi saaneet palvella sellaista herraa kuin Filipiä eikä sellaisessa tarkoituksessa.

Mutta kääntykäämme toisaalle. Meillä on parempi paikka käytävänä. Jos kuljemme samaa katua eteenpäin, saavumme vihdoinkin isolle aukealle. Se on Brüsselin "tori". Toisella puolen kohoaa raatihuone, vanha, kaunis rakennus, toisella Nikolainkirkon tornien ja teurashuoneen välissä Broodhuys. Tämän etusivu on täynnä kalliita koristuksia; siinä on sieviä kivikuvia sekä viisi riviä akkunoita, joita ympäröivät runsaat kukkakiehkurat. Rakennus on vanha ja entis-aikoina siinä myytiin leipää, mutta myöhemmin se on kokonaan muutettu ja kertomuksemme aikana pitivät siinä kaikenlaiset veljeskunnat ja seurakokouksiaan. Usein kokoontuivat säädyt ja ylimykset keskustelemaan sen tilavissa saleissa. Mutta nyt on kaksi sen suojaa vankihuoneina. Niissä säilytetään kreivejä Egmontia ja Hornia.

Kahdet leveät portaat kummallakin puolen ovea johtavat suureen etusaliin, joka samoin kuin portaatkin on sotaväkeä täynnä. Mutta me astumme siitä ovesta sisään, josta pääsee alimmaiseen kerrokseen, sinne missä kartanonhoitaja väkineen asuu. Kaksi käytävää muodostaa suorakulmaisen ristin; toisen päässä on portaat ja etupihalle aukeneva ovi. Jos kuljemme tätä käytävää, näemme vastapäätä oven ja kaksi muuta ovea tämän kummallakin puolen; näistä vie keskimäinen takapihalle ja sivuovista tullaan, toisesta perheen keittiöön, toisesta kartanon hoitajan tyttären, Agnes Vlossertin makuuhuoneeseen.

Viimemainittu oli ainoastaan pienehkö kamari ja siitä puuttui moni sellainen esine, josta tavallisesti tunsu hurskaan paavinuskolaisen; niinpä ei siellä näkynyt pientä ristiinnaulitunkuvaa, jota siihen aikaan pidettiin välttämättömänä täysinkalustetussa huoneessa; mutta siellä vallitsi kuitenkin siisteys ja soma järjestys, joka osoitti hienon naiskäden toimintaa. Puhtaat akkunaverhot ja vuoteen eteiset, pienet korukalut ja kapineet takan otsalla, ja kauniit kukkaset pienellä pöydällä akkunan edessä — kaikki on hyvässä järjestyksessä. Kummallista on kuitenkin, että ikkuna näin ihanana iltana on suljettu, joten laskevan auringon rusottava valo, kun se pilvistä heijastaa, töin tuskin pääsee pieneen kammioon viidenkymmenen lasiruudun läpi, joita lyijyinen ristikko liittää toisiinsa.

Ne kaksi tyttöä, jotka istuvat huoneessa, eivät näytä kaipaavankaan akkunan avaamista. He puhelevat vilkkaasti keskenään. Tähän aikaan oli maallikkojen vaarallista puhua mistä seikasta hyvänsä ja he olivat tarkasti varuillaan, ettei kukaan kuule. Tyttöjen ijässä ei ole suurta eroa ja vaikka heidän kasvonsa ovat aivan eriluontoiset on niissä sentään sen verran yhtäläisyyttä, että heidät tuntee sukulaisiksi. Toinen heistä istuu suorana ja tukee toista käsivarrellaan. Hänen kasvopiirteensä ovat jalot ja kuitenkin pehmeät. Hänen silmänsä ovat tunteelliset ja älykkäät, ja katse, jonka hän tavan takaa luo toiseen tyttöön, on niin lempeä ja hellä, että se sulattaa hänen kasvojenilmettään, jonka keskustelu on tehnyt totiseksi.

Toinen tyttö, joka nähtävästi on sairas, nojautuu ystäväänsä yhtä paljon ruumiillisesta heikkoudesta kuin luonnollisesta arkuudesta. Hän on kaunis hänkin, mutta tämä kauneus on ihan toista laatua. Hän on Karel Galaman sisar, mutta veljen kasvoissa kuvastuvaa lujatahtoisuutta, ylevyyttä ja intoa ei näe siasessa. Sisarellakin on vaaleat kiharat ja siniset silmät, friisiläisen syntyperän tuntomerkit, mutta hänen ulkomuodossaan ilmenee ainoastaan hellyyttä, nöyryyttä, vieläpä pelkoakin. Hänen poskensa ovat kalpeat, ja niitten hienosta punasta päättäen hän on joko toipumaisillaan tai riutumaisillaan.

Molemmat olivat orpoja; mutta Agnes Vlossert oli kadottanut aarteen, jota ei mikään korvaa. Hänen äitinsä kuoli, näet, noin neljä vuotta takaperin. Kun hänen tämän tähden oli ollut pakko varhain toimia ja ajatella omin päin oli hän jo kokenut monta kovaa. Mutta se oli hänelle hyväksi. Hänen isällään, kartanon hoitajalla, jonka hallussa oli koko Broodhuys ja joka sen vuoksi oli saanut käytettäväkseen joukon palvelijoita, oli tietysti varsin vähän aikaa pitää huolta tyttärestään ja tämä kiittikin jälestäpäin usein Jumalaa siitä, että hän juuri samaan aikaan tutustui erääseen Kalvinin apostoliin, Wouter eli Walter Barendsiin, joka salaa saarnasi Brüsselissä ja sen lähitienoilla. Hartaalla halulla kuunteli Agnes armon sanaa, jota pappi julisti, ja painoi ihanat totuudet syvälle mieleensä. Kun hänen äitinsä oli kuollut, pyysi hän tädiltään, paroonitar Galamalta, joka asui Brielissä, että hänen serkkunsa saisi tulla häntä tervehtimään, ja koska siihen aikaan olot olivat verrattain rauhalliset eikä kukaan vielä ollut peloissaan Alban tähden, suostui täti mielellään tähän pyyntöön. Hän suostui sitä kernaammin, kun Karel Galama samaan aikaan lähti Löwenin yliopistoon lukujaan päättämään ja veli ja sisar näin saivat olla lähempänä toisiaan. Ei mennyt monta aikaa, ennenkuin Agnes, joka sydämestään oli kiintynyt uuteen uskoonsa, sai Marian mukaansa Walter Barendsia kuulemaan; toinenkin tyttö alkoi epäillä sen uskon totuutta, johon häntä oli lapsuudesta saakka kasvatettu. Heitä kävi usein tervehtimässä Karel ja hänen setänsä, molemmat Galamat, joitten seurasta ei kuitenkaan ollut paljon apua heidän uuden uskonsa vahvistamiseksi, nämä kolme miestä kun etupäässä harrastivat valtiollista vapautta eivätkä paljon huolineet uskon asioista.

Marian mielipiteet uudesta opista horjuivat vielä sinne tänne, kun Alba äkkiä ilmestyi maahan. Molemmat sedät sekä paljon muita aatelismiehiä vangittiin tai mestattiin. Monet niistä, jotka hänen ja Agnesin kanssa olivat käyneet Barensin kokouksissa, joutuivat inkvisition kynsiin, jonka entinen verenhimo oli uudelleen syttynyt, ja heidät poltettiin tai hirtettiin usein heidän silmiensä edessä. Päälle päätteeksi väijyttiin hänen veljeänsä, jota pidettiin mitä hurjimpana Kerjäläisenä, kaikkialla, ja Broodhuysin hoitaja, joka pelkäsi joutuvansa epäluulon alaiseksi, ilmoitti kaikenlaisilla viittauksilla, kuinka mielellään hän soisi, että Maria palaisi Brieliin. Sitä tämä itsekkin tahtoi, mutta tapaukset olivat vaikuttaneet liian syvästi tyttöraukkaan, joka oli nähnyt aivan liian vähän maailmaa. Hän sairastui kuumetautiin, josta hän vasta pari viikkoa sitten oli parantunut. Hän se oli, joka Agnesiin nojaantuen tarkoin kuunteli tämän sanoja.

Vähäinen kirja on avoinna Agnesin polvella. Se on Uusi Testamentti, jonka Liesseldt hiljattain oli kääntänyt hollannin kielelle.

"Se on kyllä totta", sanoi Maria mieltävällä äänellä. "En voi sitä kieltää, mutta sittenkin —."

"Älä, armaani, väitä vastaan, kun Jumalan oma sana puhuu", sanoi Agnes, laskien kätensä avonaiselle kirjalle. "Sinä näet selvästi sanotuksi, että Herramme Jeesuksen veri yksinään voipi puhdistaa meidät kaikista synneistämme."

Maria oli ääneti. Hän otti kirjan ja katseli uudelleen sitä kohtaa, jonka hänen serkkunsa oli hänelle lukenut.

"Ei ainakaan pappi voi pyyhkiä pois syntiämme", lausui Agnes hartaalla äänellä; "Jeesus yksinään voi sen tehdä".

"Muista kuitenkin", sanoi Maria, "että hyvä Herramme on asettanut papit, jotka hänen puolestaan antavat synnit anteeksi".

"Eipä olekaan, kultani; sinä erehdyt. Olen tutkinut Jumalan sanan laidasta laitaan, mutta en ole mistään löytänyt sellaista määräystä."

"Mutta eikö Herra ole antanut taivaan avaimia Pietarille? Ja eikö paavi ole Pietarin jälkeläinen? Eikö hän määrää ja aseta pappeja? Ja eikö heillä ole siis valta sitoa ja päästää meitä?"

"Ei, ystäväni; sinä olet aivan väärässä", sanoi Agnes, avaten sen raamatunkohdan, joka koskee Pietaria. "Sinä näet, ettei Jeesus valtuuta ainoastaan häntä, vaan kaikkia opetuslapsiaan julistamaan syntejä anteeksi hänen veressään. Ja mitä tuohon voimaan tulee, jonka nojalla taivaan portit avataan ja suljetaan, niin kuule mitä Herra sanoo Johanneksen Ilmestyksessä: 'Minä olen elävä, ja olin kuollut, ja katso, minä olen elävä ijankaikkisesta ijankaikkiseen: amen! Ja minulla ovat helvetin ja kuoleman avaimet. Minä se olen, joka avasin, eikä kukaan ihminen sulkenut, minä suljin, eikä kukaan avannut.'"

He vaikenivat kumpikin. Sanat nähtävästi vaikuttivat syvästi Mariaan.

"Papit ovat syntisiä niinkuin mekin", jatkoi Agnes; "heillä ei ole valtaa poistaa edes omia syntejään, vielä vähemmin muitten. Sen voi yksin Jeesus tehdä. Hänen luokseen on meidän mentävä, eikä kenenkään papin luo. Luota häneen, anna sydämesi hänelle, ja sinä olet pelastettu — sinä saat synnit anteeksi."

"Voi Agnes, tiedätkö, mitä sanot?" lausui Maria. "Se on niin hirveätä!"

"Hirveätä?" huudahti Agnes, silmät palaen pyhästä innosta. "Hirveätä!" toisti hän, pannen kätensä ristiin ja hämmästyneenä katsellen Mariaa silmiin. "Kuinka voit puhua tuolla tavalla, kultani? Saattaako mikään asia tuottaa suurempaa iloa kuin se, että esteettä pääsemme suoraan Jeesuksen luo ja hänen omasta sanastaan saamme vakuutuksen siitä, että syntimme ovat täydelleen annetut anteeksi. Mikä on tosi rauha ellei tämä? Se on pelastus ja sanomaton autuus."

"Epäilemättä", vastasi Maria, vähän hämillään serkkunsa innosta, "vaan minä en tarkoittanut sitä. Minä tarkoitin vain, että uuden opin tunnustamisella on niin hirveät seuraukset. Jos papit olisivat kuulleet, mitä kaikkea sinä nyt juuri olet sanonut, olisit kuoleman oma. Se ajatus väräyttää minua."

Ja hän kätki kasvot käsiinsä ja koko hänen ruumiinsa vapisi.

"Onhan aika raskas ja tukala", sanoi Agnes, "ja antakoon Herra meille järkeä viisaasti vaeltaa. Mutta vielä hirveämmin kävisi, jos me ihmisten edessä kieltäisimme Jeesuksen. Sitten hän varmaankin kieltäisi meidät Isänsä ja enkeleittensä edessä. Ajallisen kuoleman me ehkä voisimme hetkeksi välttää, mutta ijankaikkinen tulisi epäilemättä osaksemme."

"Mutta eihän meidän Jeesusta tarvitse kieltää, tarvitseeko?" sanoi Maria. "Papit eivät vaadi meitä

kieltämään, että Jeesuksella on valta antaa synnit anteeksi."

"Totta kyllä; mutta he vaativat meitä suutelemaan ristinkuvaa, rukoilemaan Neitsyt Maariaa ja pyhiä, lankeemaan polvillemme rippileivän edessä ja uskomaan että kaikilla näillä asioilla on autuuttava voima. Jos uskomme tämän, kiellämme Kristuksen."

"Oi, sinä olet oikeassa", huokasi Maria. "Onhan selvästi sanottu, että Jumalalla ja ihmisellä on ainoastaan yksi Välimies, Jeesus Kristus."

Samalla kuului ovelta liikettä. Se johtui vain siitä, että joku palvelija kulki ohitse, mutta Marian koko ruumista puistatti.

"Pyhä Neitsyt!" hän äännähti, "onkohan kukaan meitä kuunnellut?"

"Älä turhia tuskaile!" sanoi Agnes, surullisesti hymyillen, "niin pian he eivät sentään sieppaa meitä."

"Ah, mutta se on kauheata", valitti tyttöparka; "ajattele vain inkvisitsionia, kiristyspenkkiä, vääntimiä ja muita hirmukoneita".

"Maria, Maria", nuhteli Agnes, tarttuen serkkunsa käteen, "kuinka heikko on sinun uskosi! Eikö Jeesus ole kyllin väkevä sinua suojelemaan. — Kammosiko hän sitä ristiä, jonka kautta hän pelasti meidät?"

Marian silmät täytyivät kyyneleillä.

"Voi, rukoile minun puolestani", sanoi hän. "Jospa minulla olisi sellainen usko kuin sinulla! Minä muistan noita kahta kreiviä", jatkoi hän tuokion kuluttua, "jotka nykyään oleskelevat tuolla ylhäällä päämme päällä joka hetki kuolemaansa odotellen. Eikö mieli käy surulliseksi, kun ajattelee noita jaloja kärsijöitä?"

"Varsinkin on kreivi Egmontin tila onneton", sanoi Agnes, "sillä kreivi Horn on protestantti ja voi pitää kuolemaansa marttyyrikunniana. Mutta kreivi Egmont on harras katolilainen. Hän on aina totellut ja kunnioittanut pappeja, vieläpä ahdistanut meitä, puhtaasti opin tunnustajia; — ja vaikka hän on näin tehnyt, hänet sittenkin teloitetaan."

Hetken aikaa oltiin ääneti. Kamariin kuului sotamiesten naurua ja taka-ovelle asetetun vahdin vakavaa astuntaa.

"Minä vihaan noita sotamiehiä", lausui Maria; "ne ovat raakaa ja jumalatonta väkeä eivätkä välitä mistään. Luullakseni he ansaitsivat yhtä hyvin ja paremminkin rangaistusta kuin kreivit."

"Soisin, että keksisin jonkun keinon pelastaakseni heidät", sanoi Agnes. "Minä koettaisin sitä. Kreivi Egmont lienee, luullakseni, näihin aikoihin oppinut, ettei ruhtinoinhin ole luottamista. Mutta, Maria, sinun täytyy nyt mennä levolle. Et ole vielä tarpeeksi terve ja meidän täytyy laittaa sinut valmiiksi, voidaksesi lähteä Brieliin."

"Minulla ei ole varsin kiirettä Brieliin", sanoi Maria, "sillä siellä minun, niinkuin tiedät, on kovin ikävä, eikä minulla nyt, kun Karel on poissa, ole ketään toveria."

"Sinulla on sentään paroonitar", sanoi Agnes pahankurisesti. "Eipä sinulla ennenkään ollut muuta toveria, sillä Karelista ei suinkaan ollut paljo seuraa, vai oliko?"

"Oi Agnes, kuinka saatat noin sanoa?" lausui Maria lempeästi nuhtelevalla äänellä. "Enkö näinä viitenä kuukautena, siitä asti kun Karel lähti täältä, ole nähnyt sinun salaa olevan ikävissäsi? Ja milloin vain Kerjäläisistä puhutaan, tiedustelet niin hartaasti hänen nimeään etten minä hetikään vedä sinulle vertoja. Olisin luullut, että kaikki muut, ennenkuin sinä, olisivat niin sanoneet."

Agnes suuteli serkkuaan hellästi eikä sanonut mitään siitä syystä, ettei siihen ollut mitään sanottavaa. Vähäisen vastarinnan perästä suostui Maria serkkunsa tahtoon ja paneutui maata. Agnes vartoi, kunnes toinen vaipui unen helmoihin; sen jälkeen hän hiljaa hiipi huoneesta ja meni käytävän poikki keittiöön, jossa Gritta, palvelustyttö, parhaillaan kiilloitti vaskiastioita hyräillen itsekseen.

Vaihdettuaan hänen kanssaan pari ystävällistä sanaa lähti Agnes huoneen toisessa päässä olevasta ovesta perheen tavalliseen asuinhuoneeseen ja heti sen jälkeen hänen pieni jalkansa pyöritteli ahkerasti rukin ratasta.

Itseensä tyytyväinen mies.

Adrian Vlossert, Broodhuysin kartanon hoitaja, ei ollut mikään erinomainen mies. Vaaran sattuessa häneltä puuttui urhoollisuutta; sen ohessa oli hän suurella määrällä ahne ja taikauskoinen. Ylimalkaan ilmeni hänen käytöksestään eri tiloissa, että häneltä kokonaan puuttui periaatteita. Hänen päätehtävänä oli imarrella ylhäisiä miehiä ja miellyttää niitä, jotka kulloinkin olivat vallassa, varsinkin niitä, joitten vallanalaisena hän itse oli. Epäsuosioon joutuminen, vaikka jalostakin syystä, oli hänestä suurin onnettomuus, ja säälien katseli hän niitä, jotka mieluummin heittivät kaikki, mitä heillä oli, kuin luopuivat siitä, mitä pitivät oikeana.

Ei hän kuitenkaan itse katsellut luonnettaan tältä kannalta, vaan piti sitä kunnioitusta taikka pikemmin pehmeyttä, jolla häntä kohdeltiin, soveliaana maksuna ansioistaan. Tosin olivat hänen ansionsa noin kolmekymmentä vuotta sitten aivan eri laatuiset kuin nykyään, mutta siitä ajasta hänen ei koskaan tehnyt mieli puhua, eikä edes sitä ajatella.

Silloin vastustettiin hänen syntymäkaupungissaan, Gentissä ankarasti Kaarle V:n mielivaltaisia käskyjä, ja koska hän ei luullut siitä sen pahempaa seuraavan, viettelivät muutamat uljaat porvarit häntä pitämään yhtä suurta ääntä kuin muutkin. Hän oli käynyt harhauskoisten kokouksissa kaupungin ulkopuolella ja saarnannut kaikille ystävilleen, että kaikin mokomin olisi pyrittävä uskonvapauteen.

Mutta kun hän näki keisarillisen seurueen aseiden välkkyvän vanhan kaupungin väljillä kaduilla, kun hän näki muutamia ystäviensä heilumassa hirsipuussa ja toisten paljaassa paidassa, köysi kaulassa, nöyrästi ryömivän keisarin jaloissa, kun hänen oma kukkaronsa sai antaa osansa niihin sakkoihin, jotka määrättiin kapinallisen kaupungin maksettavaksi, myönsi hän, että Kaarle oli häntä viisaampi, ja muutti kokonaan käytöstään. Hän meni sotaväkeen ja kohosi muutaman vuoden kuluttua kapteenin arvoon, osoittautuen joka tilaisuudessa hallitsevan suvun hartaaksi puoltajaksi. Vähät siitä, olivatko sen säännöt ja asetukset kuinka turmiollisia ja mielivaltaisia hyvänsä, hän kiitti ja puolusti niitä alati, ja jos kansa niihin vihdoinkin suuttui ja ne täytyi peruuttaa, moitti hän niitä ja ylisti sitä mitä saatiin sijaan. Kun hän noin kaksikymmentä vuotta sitten oli päässyt nykyiseen virkaansa, oli hänen alamaisuutensa suunnaton. Niinpä hän julkeni väittämään, että Filip, uusi kuningas, oli yhtä mainio mies ja taitava hallitsija kuin hänen isänsä.

Hänestä oli myöskin tullut harras katolilainen, joka innokkaasti puolusti sekä inkvisitsionia että jesuiittoja. Kun hän sen ohessa oli hauska ja hilpeä mies, pidettiin hänen seurastaan paljon varsinkin sotamiesten parissa, missä hän tavallista vähemmän toi ilmi hartauttaan ja alamaisuuttaan. Jos Alankomaitten kaikki asukkaat olisivat olleet hänen kaltaisiaan, olisi kansa aikoja sitten sortunut orjuuden ikeen alle. Jos hänellä olisi ollut hiukan enemmän älyä ja kykyä, niin tiesi mitä mullistuksia hän olisikaan saanut aikaan. Nyt hänestä ei ollut suurta haittaa; mutta kun nämä korkeammat avut häneltä puuttuivat, eivät ne, jotka hänet tunsivat, voineet muuta kuin ylenkatsoa häntä.

Ainoa kenties, jolla oli toisenlaiset tunteet, oli Agnes. Hän rakasti ja kunnioitti häntä vielä niinkuin isää ainakin. Mutta saattoiko hän kaikessa totella tätä isää ja uskoa hänelle kaikki, mitä hänen sydämessään liikkui? Hänen oli mahdotonta laskea häntä lähelle itseään — ja kuka olisi kuitenkaan ollut tähän soveliaampi, kuin hänen oma isänsä, varsinkin kun hän oli yksinäinen, äiditön tyttö? Mutta ei siinä kyllä. Sanomattomaksi surukseen hän ei voinut pitää isäänsä muuna kuin vihollisena kaikille niille asioille, joita hän itse rakasti ja kunnioitti. Tyttö rakasti Jeesusta; isä käytti tätä pyhää nimeä, jos hän sitä ollenkaan käytti, kirosanana. Ah! tukala on uskovaisen ja rakastavan lapsen tila, jolla on tuollainen isä; tällaista tuskallista taistelua lienee Herra ennustanut, kun hän sanoi: "Älkää ajatelko, että minä tulen rauhaa lähettämään maan päälle: en minä tullut rauhaa, vaan miekkaa lähettämään ja asettamaan ihmistä sotaan hänen omaa isäänsä vastaan."

Vlossert tuli juuri siitä huoneesta, jossa hän oli lyönyt korttia niitten upseerien kanssa, joitten oli määrä vartioida kuuluisia vankeja. Rahat, jotka hän oli heiltä voittanut, olivat saaneet hänet hyvälle tuulelle. Hänen pukunsa oli kallis, miltei komea: kirjailtu silkkitaakki, leveät, sinipunaiset samettihousut, jotka ulottuivat polviin asti, kirjavat sukat, leveä paidankaulus, huopahattu, johon sulka oli kiinnitetty kalliilla timanttinaustalla, samallinen koruesine leveässä vyössä, ja hopeasoljet kengissä — siinä miehen koko asu. Salin poikki mentyään hän astui alas leveitä portaita, jotka veivät alikerrokseen, helisteli rahojaan, silitteli tyytyväisesti hymyillen partaansa ja saapui siihen huoneeseen, jossa hän ja Agnes tavallisesti asuivat.

Huone ei ollut suuri, mutta sen ajan asunnoksi kuitenkin siisti ja somasti sisustettu. Akkuna on muodostettu pienistä pyöreistä lasiruuduista ja sen edessä on raskaat, melkein synkät samettiverhot.

Sen ääressä istuu Agnes korkea-selkäsellä lavitsalla. Tavan takaa hänen pieni jalkansa polkee rukiin pyörää, mutta hänen ajatuksensa liitelevät nähtävästi kaukana hänen askareistaan.

"No, tyttäreni, sinä näytät niin kelmeältä; mikä sinun on?" sanoi isä, astuen Agnesin luo ja nipistäen leikkisästi hänen marmorinvaaleaa poskeaan.

"Eikö minulla ole syytä näyttää kalpealta, kallis isäni?" lausui toinen, nousten ylös ja suudellen hellästi isäänsä.

"Ahaa, Agnes!" sanoi isä viekkaasti, "onko kapteeni Pedro, tuo vintiö, puhunut sinulle jotakin? Hyvä; olen mielissäni, että se näyttää liikuttaneen sydäntäsi. Hän on tietääkseni reipas poika, vaikka kenties liian hurjapäinen."

"Ei, isäni. Olen kalpea samasta syystä kuin melkein kaikki Brabantin ja Alankomaitten naiset tähän aikaan."

"Mikä se lienee?" sanoi isä heittäytyen nojatuoliin; "eihän heillä kaikilla ole Pedro-kapteenija puhekumppanina?"

"Heillä ei ole häntä eikä ketään muutakaan noista vieraista palkkasortajista luonaan", sanoi Agnes ja hänen vienossa sointuvassa äänessään oli ylenkatseellinen vivahdus. "Te tiedätte, isä, yhtä hyvin kuin minäkin, että heidät on pantu tänne sortamaan kansaparkaa ja ryöstämään tyhjäksi sen parhaimmiston."

"Jesus! Maria! lapsi, hillitse vaarallista kieltäsi taikka, kautta pyhän Annan, meidät molemmat vielä tänä iltana pistetään tyrmään. Muista, että äänesi voi helposti kuulua noiden ohuitten akkunain läpi, ja tuollaiset puheet ovat saattaneet mestauslavalle monta parempaa kuin sinä olet."

"Kuten taaskin ennen pitkää käy", sanoi Agnes, isän nuhteista huolimatta. "En sano muuta kuin mikä on totta, isäni, ja minkä tuhat todistajaa voi taata todeksi. Ettekö ensinkään sääli noita kahta kreiviä, jotka istuvat tuolla ylhäällä? Ja oletteko vielä valmis palvelemaan miestä, joka tuolla tavalla palkitsee parhaimpia palvelijoitaan?"

"Kautta kolmesti siunatun Jumalanäidin!" lausui Vlossert närkästyen, "älä puhu niin kovalla äänellä ja sulje suusi kerrassaan, jollei sinulla ole mitään muuta sanottavaa. Etkö tiedä, että tuo on julkista kapinaa kuningasta ja hänen ylhäisyyttään herttuaa vastaan? Kuten uskollisen soturin ainakin, pitäisi minun antaa sinut ilmi, mutta minä vain varoitan sinua aikanaan, jotta katuisit kapinallista mieltäsi ja kiittäisit minua lempeydestäni."

"Kapinallista mieltäni!" toisti Agnes. "Kapinallistako mieltä se on, kun armahtaa miestä, joka on vähällä joutua surmatuksi keskellä katua? Mutta minä tiedän; te puhutte näin sentähden, että pelkäätte jonkun teitä kuulevan, koska vapaa brüsseliläinen ei enää saa elää omassa huoneessaan tarvitsematta peljätä, että joku kavala jesuiitta kuuntelee avaimenläven tai akkunan takana. Mutta teidän ei tarvitse peljätä, isäni", jatkoi hän, hyväillen hänen hiuksiaan, "te pidätte heidän puoltaan niin hartaasti, ettei kukaan voi epäillä. Ja paitsi sitä on verikoirain vainu nykyään kohdistunut toisellaisiin marttyyryihin kuin Adrian Vlossertiin."

"Marttyyryihin! Mistä marttyyryistä puhut, lapsi?" lausui kartanon hoitaja. "Työskentele sinä rukkisi ääressä ja pidä huolta vieraastamme, jonka veli on pahin Kerjäläinen ja kiertolintu auringon alla. Jospa näkisin hänen riippuvan hirressä vielä tänäpäivänä! Se poika ja meidän välinen sukulaisuutemme panee meidät vielä pinteeseen."

"Karel ei ole mikään kiertolintu, isäni", sanoi Agnes kiivaasti ja punastuen. "Hän on meidän vapautemme jalo puolustaja ja hän sekä hänen setänsä ansaitsevat yhtä vähän kuin prinssi itse riippua hirressä."

"Niin, minun mielestäni prinssi sopisikin Egmontin toveriksi. Hän ei muuta kuin saa aikaan paljasta levottomuutta ja kun joku sanoma hänestä tulee, juoksee kansa kuin puolihullu."

"Minä muistelen sitä aikaa, jolloin te, isä, ajattelitte toisin heistä molemmista", sanoi Agnes, laskien viiniä pikariin ja tarjoten sitä isälleen. "Minä muistan, kun saapui tieto St. Quentinin taistelusta ja te sanoitte pitävänne kreivi Egmontia aikansa suurimpana sotapäällikkönä, ja lausuitte, että jos hän ja prinssi saisivat hallita maata, koittaisi meille kultaiset ajat."

"Niin Agnes", vastasi Vlossert nopeasti, "sellainen aika on ollut, sen myönnän; mutta silloin oli kuningaskin heihin tyytyväinen. Mutta sen jälkeen ovat asiat suuresti muuttuneet. Eivätkö he ensimmäisinä vastustaneet kardinaalia? Eivätkö he toimittaneet kuninkaalle kirjettä, jossa sanoivat että kardinaali oli hirmuvaltias ja siis poistettava? Eikö Egmont uhannut tuoda sotajoukkoa maakuntiin?"

Eikö hän ole ollut liitossa kavaltajani kanssa ja eikö hän ole puhunut kavaltajan tavalla? Minä muistan vielä itsekkin kuinka hän eräänä päivänä Villakankurikunnan pidoissa tuolla yläsalissa joi maljan lausuen sen toivomuksen, että kaikki narrit ja narrinkaavut pian katoisivat ja me saavuttaisimme etuoikeutemme jälleen. Ketä hän sillä tarkoitti, ellei kardinaalia? Mitä se sitäpaitsi meihin koskee, onko kreivi syytön vai ei, kun herttua kerran asianmukaisen tutkinnon jälkeen on tuominnut hänet syylliseksi?"

"Mutta onko heillä oikeus häntä tuomita? Sen haluaisin tietää", sanoi Agnes, joka ei hevillä taipunut. "Tietysti he eivät mestauta häntä samalla kuin sanovat häntä syyttömäksi; mutta syytöksiään he eivät saa perustelluiksi niin, että voisivat todistaa hänen ansainneen kuoleman. Ja muistanpa minäkin vielä varsin hyvin sen illan, josta puhutte, isä. Te kerroitte meille jälestäpäin, että kun kreivi oli esittänyt maljansa, te huusitte —"

"Vaiti, Agnes, vaiti! Jumalan äiti varjelkoon meitä! Hiljaa, lapsi! Anna minulle kynä, mustetta ja paperia. Minä tulin tänne laatimaan kirjettä. Älä virka sanaakaan enää!"

"Te huusitte ihastuksesta ja taputitte käsiänne yhtä rajusti kuin muutkin", jatkoi Agnes itsepintaisesti, "ja te sanoitte että hänen puheensa oli suuresti miellyttänyt teitä."

"Ei, loruja!" sanoi Vlossert pelokkaasti. "Taputinko minä käsiäni? Sinä varmaankin erehdyt. Minä en ole koskaan osoittanut vastustavani kardinaalia. Se olisi ollut mieletöntä, sillä hän on mahtava mies. Pyhä Anna varjelkoon meitä! Minä toivon, ettei tuo tullut puheeksi, kun laillinen tutkinto pidettiin kreivin asiasta."

"Laillinen tutkinto!" sanoi Agnes halveksien, "mikä tutkinto? Millä tavalla voi tutkia miestä, jota kaiken aikaa talletetaan salpaimen takana ja joka ei ole itse eikä edusmiehen kautta saanut puolustaa asiaansa? Hän ei ole yhdeksään kuukauteen eli siitä saakka kun herttua pani hänet kiinni, käynyt ulkopuolella vankihuonetta. Ja jos hän todella on syyllinen, niin mikseivät 'Kultataljan' ritarit, hänen vertaisensa, tuomitse häntä? Tiedättehän, että sellaista ritaria voivat ainoastaan hänen vertaisensa tuomita? Mutta heidät molemmat on tuomittu ja määrätty kuolemaan vasten lakia ja oikeutta ja pian heidät teloitetaan laittomalla häpeällisellä tavalla. Voi, voi tätä onnetonta maata! Tuollaiset miehet viedään mestauslavalle, vaikka se oli heidän ainoa rikoksensa, että he rakastivat enemmän omia kansalaisiaan kuin erästä väärää ja kavala kardinaalia, jonka nimi soi inhottavan pahalta jokaisen korvassa!"

Vlossert kuunteli ihmetellen tytärtään, jonka posket hehkuivat innosta ja kiivaudesta, ja tekivät hänet kahta kauniimmaksi. Isä myönsi salaa, että hänen tyttärensä puhui totta, mutta hänestä oli viisainta tehdä tämän syytökset Granvellan suhteen tyhjiksi.

"Hiljaa tyttäreni!" sanoi hän, "sinun tulee muistaa, että kardinaali on hurskas ja pyhä mies, ja jos hänestä puhut pahaa, on se niin suuri synti, ettei rippi-isäsi anna sitä sinulle anteeksi."

"Jumalan kiitos, että tulen ilmankin toimeen", vastasi Agnes sydämensä pohjasta.

Vlossert hämmästyi. Hän tiesi, että hänen tyttärensä oli sangen vapaamielinen ja isänmaallinen ajatuksiltaan, vaikka hän aina tarkoin osasi salata sen. Hän oli usein peljännyt, että tytöstä tulisi harhauskoinen, sillä tyttö kävi harvoin messussa ja kohteli Pater Floriszia, rippi-isäänsä, melkein ylenkatseella. Nämä sanat näyttivät vahvistavan isän pahimpia epäluuloja. Hän nousi kiivaasti ylös, tarttui toisen käsivarteen ja lausui vapisevalla äänellä:

"Mitä sinä noilla sanoilla tarkoitat tyttö? Sano! Etkö sinä tarvitse synninpäästöä? Pyhä Neitsyt! Ovatko nuo kirotut vääräuskolaiset panneet pääsi pyörälle?"

Agnes peitti kasvonsa käsillään ja vaipui lavitsalle. Hän tiesi millainen isä oli, ja häntä oli sen vuoksi tähän saakka arveluttanut kertoa kääntymisestäään. Vaan kiihkeässä keskustelussa ilmaisi hän nyt salaisuutensa, ja hän rukoili hartaasti, että Jumala lisäisi hänelle voimia. Mutta isä luuli hänen käytöstään pelon osoitteeksi ja iloissaan siitä, että tyttö näin pian näytti katuvan maltitonta tekoaan, katsoi hän tilaisuutta sopivaksi pienen saarnan pitämiseen.

"Pyhä Neitsyt", sanoi hän vakavasti ristien silmiään, "katselee puoleesi surulla ja säällillä, kun tuolla tavalla puhut hänen pyhistä palvelijoistaan. Minä menen heti ja lähetän tänne isä Floriszin, joka puhuu sinun kanssasi suuresta synnistäsi ja näyttää mitenkä voit siitä päästä vapaaksi."

Hän kääntyi pois ja oli juuri lähtemäisillään huoneesta, kun hänen tyttärensä tarttui häneen.

"Älkää lähettäkö isä Floriszia luokseni", sanoi Agnes, puhuen tyynesti, vaikka vähän vastahakoisesti; "sillä hänestä ei ole minulle apua. En ole sanallakaan moittinut Lunastajamme Äitiä. Mutta minä olen moittinut sitä hulluutta, että ihmiset luulevat saavansa syntinsä anteeksi muilta kuin Jeesukselta

Kristukselta."

"Agnes, en jaksa kuulla tuollaista puhetta suustasi", sanoi Vlossert. "Kaiken tähden mikä sinulle on kallista, ikuisen autuutesi tähden, pyydän ja rukoilen sinua sanomaan, etteivät nämä sanat tulleet sydämeistä, vaan että sinä lausuit ne ajattelematta."

Mutta nyt oli Agnes järkähtämätön ja valmis vastaamaan.

"Armas isäni", sanoi hän surullisesti, "ikuisen autuuteni tähden juuri lausuinkin ne sanat ja soisin teidänkin niin lausuvan! Teille olisi suureksi siunaukseksi, jos alkaisitte ymmärtää, etteivät papit, kalliit alttarivaatteet, ristit, suitsutukset ja koko tuo meno tuota autuutta."

"Jeesus! mitä on minun tehtävä?" huusi säikähtänyt sotilas väännellen käsiään ja tuskitellen lapsensa kohtaloa. "Ajattele, Agnes, mikä kauhea vaara sinua uhkaa. Jos hänen korkea-arvoisuutensa herra inkvisiittori olisi kuullut vain sanankaan siitä, mitä juuri olet lausunut, — voi Jumala! minua kauhistaa, kun ajattelen, kuinka sinun olisi käynyt."

"Hänen korkea-arvoisuutensa herra inkvisiittori ei voi tehdä minulle enempää kuin Jumala sallii", vastasi Agnes rohkeasti, "ja jos saisin valita, kärsisin täällä mieluummin ajallista, kuin tuolla ijankaikkista vaivaa. Vaan miksi olette niin levoton, armas isäni? Minä rakastan teitä yhtä paljon kuin ennenkin, — ei, vielä enemmän, sen jälkeen kun kaikki ihmiset ovat käyneet minulle kahta rakkaammiksi."

"Oi Agnes, lapseni!" sanoi Vlossert, asettuen tyttärensä eteen ja puhuen äänellä, joka värisi mielenliikutuksesta, "minä olen ollut sinulle hyvä isä. Minä en ole koskaan sallinut sinulta puuttua mitään, jota olen voinut hankkia. Minä olen antanut sinun oppia kaikkea, mikä sinun säätyisellesi sopii, ja sen vuoksi vaadin, että tottelet minua niinkuin kuuliainen lapsi. Minä käsken sinun peruuttaa nämä sanat eikä enää hiiskua mitään näistä seikoista. Sinun täytyy, sinun pitää!"

Agnes pudisti päätään. Kyyneleet vierivät hänen silmistään ja hän sanoi tuskin kuuluvalla äänellä:

"Minä en saata, isä. En milloinkaan ennen ole ollut tottelematon. Tässä täytyy minun kuitenkin enemmän totella Jumalan käskyä kuin teidän. Mutta älkää vihastuko minulle."

"Hm, tuo on todellakin jalo uskonto, joka opettaa lapsille tottelemattomuutta ja tuottaa huonekunnalle häpeää ja onnettomuutta! Sinä, joka sanot palvelevasi Jumalaa, sinä sanot minulle, ettei sinun tarvitse minua totella ja puolustat itseäsi tuolla tapaa! Sinä, joka soimaat pappeja ja pyhiä isiä, tahdot itseäsi varten säätää oman siveysopin! Tämä siis on se uskonto, jota sinulle on saarnattu! Minä jätän sinut yksikesi täksi iltaa, mutta huomen aamulla tuon isä Floriszin luoksesi, ja kirottu olet sinä kuolinpäivääsi saakka, jollet tunnusta hänelle kaikkea, ja luovu harhauskostasi!"

Ja kääntäen selkensä jätti hän tyttö raukan istumaan itkusilmin ja allapäin. Isän viha oli koskenut häneen kipeämmin kuin hän olisi luullutkaan ja vaikka hän tiesi olevansa oikeassa, täytyi hänen kuitenkin kyynelvirralla lievittää mielihaikeansa.

Yhtäkkiä jäntevä käsivarsi kiertyi hänen vartalonsa ympäri, joku tarttui lempeästi hänen käteensä ja hiljainen ääni sanoi hellästi:

"Näinkö surullisena tapaan Agnesini? Mikä on näitten kyynelten syynä?"

Tyttö katsahti ylös — hymy kirkasti hänen kasvonsa, ja hypähtäen ylös vaipui hän Karel Galaman syliin.

VI

Vaarallinen kohta.

Vanhan tuttavamme Yonker Karelin äkkinäistä ja melkein salaperäistä ilmestymistä selittääksemme täytyy meidän vähäksi aikaa siirtyä keittiöön ovesta, jonka hän on jättänyt raolleen.

Jo ennen on mainittu, että alakerroksen läpi ulottui käytävä torilta takakadulle asti, jakaen Broodhuysin kahteen yhtäläiseen osaan, jotka poikkikäytävä taas jakoi kahteen puoliskoon. Siitä syntyi neljä huoneosastoa, jotka olivat pohjoiseen, itään, etelään ja länteen, kukin ilmansuuntaansa kohti.

Pohjois- ja itäpuolisten suojien akkunat olivat pienelle kadulle päin. Pohjoispuolella oli keittiö ja perheen huone, idän puolella kolme makuuhuonetta; etelän- ja lännen-puoliset suojat, jotka olivat torille päin, olivat määrättyt Broodhuysin palveluskunnan käytettäväksi.

Tästä näkee, että huoneeseen, jossa ylempänä mainittu kohtausta tapahtui, pääsi kahdesta ovesta, joista toinen aukeni poikkikäytävälle, toinen keittiöön. Tässä keittiössä Gritta, tuo sievä, hilpeä ja toimielias palvelustyttö, istui mainitun kohtausten aikana kehräten pellavia emännälleen.

"Voi, Gritta, te olette kaunis pikku tyttönen", sanoi saksalainen sotamies, joka takaovea vartioiden oli astellut edes takaisin ja nyt, laskien pertuskansa maahan, silmäili keittiön ovesta Grittaa.

"Menkää tiehenne!" vastasi tyttö, pudistaen päätään, "minun ei tee mieleni haastella noitten teidän kaltaistenne kanssa, joita täällä vilisee joka paikassa. Äitini oli kunniallinen ihminen ja hän sanoi minulle aina, että minä olin syntynyt juuri kahdentoista lyömällä, joka varmasti merkitsee, että olen myöskin kunniallinen."

"Kummallinen sattuma", sanoi sotamies, "minä olen niinkään syntynyt juuri kahdentoista lyömällä, joten minäkin välttämättä olen kunniallinen."

"Todellako?" sanoi tyttö, katsahtaen vilkkaasti ylös, "oletteko myöskin heti pistänyt jalkanne suuhun? Äiti sanoi vain, että tulisin rikkaaksi, jos niin olisin tehnyt."

"Minä en tosin itse voi siitä sanoa mitään", lausui miekankantaja, "mutta äitini sanoi minulle, että minä olin pistänyt vasemman jalkani niin syväälle kurkkuuni, ettei sitä tahdottu isoon aikaan saada irti. Mutta en enää tarkoin muista koko seikkaa ja nyt en ainakaan enää voi sitä tehdä."

"Ah, kuinka ihmeellistä", sanoi tyttö kummastellen, "te olette ensimmäinen, jonka kuulen tuota tehneen, ja kuitenkin olen jo monelta kysynyt. Ja onko teistä todella tullut rikas mies?"

"Onko minusta tullut, häh, Gritta? Katsokaa itse!" sanoi sotamies, vetäen taskustaan muutamia kultarahoja ja helistellen niitä käsissään, joka nähtävästi oli yksinkertaisen tytön mieleen. "Ja parasta näissä kultapenikoissa on se, etteivät ne koskaan vähene. Mitä enemmän niitä tuhlaa, sitä enemmän niitä karttuu. Mitä te siitä ajattelette?"

"Niitten laita on siis samoin kuin hyvän emomme Pyhän Gudulan hiusten", sanoi Gritta, ovea lähestyen, "sillä isä Florisz on itse minulle kertonut, että ne olivat valmistaneet uuden kuvan hänestä, ja että hän eräänä iltana vespervirren aikana oli voidellut sen päätä kalliilla öljyllä, ja toisena aamuna sen hiukset olivat kasvaneet varpaisiin asti ja nyt ne kasvavat, sanoo hän, kahdesti viikossa. Minä olen itsekin saanut vähän niitä hiuksia", lisäsi hän, näyttäen suuremman aarteen omistajalta.

"Ja suotteko minun nähdä niitä, Gritta", sanoi sotilas, astuen lähemmäksi.

Ensin ei Gritta ottanut pyyntöä kuulevaan korvaan. Vihdoin hän sentään suostui ja haki lipasta, jossa hän säilytti kallista tavaraansa. Mutta kun jo alkoi hämärtää, aikoi hän sytyttää pienen lampun, ja kun hän nyt lamppu kädessä seisoi pöydän vieressä akkunan alla, kuuli hän äkkiä naputettavan ruutuun. Hän katsahti ylös, kirkkaisi ja pudotti lampun lattialle.

Sotilas syöksyi pertuska kädessä huoneeseen siinä luulossa, että saisi lävistää jonkun vihollisen, mutta Gritta kielsi häntä rupeamasta minkäänlaiseen hullutukseen. Hän oli muka vain polttanut sormensa, kun aikoi sytyttää lamppua, ja hän luuli, että "vanha Erkki" oli tehnyt hänelle tämän kiusan. Tämän jälkeen viritti hän takkavalkeasta vahakynttilän ja haki hetken päästä esille pyhän Gudulan hiussuortuvan.

Oli kuitenkin selvää, ettei puheenalainen pyhäinjäännös miellyttänyt rakastunutta sotilasta hetikään niin paljon kuin toisenlaiset hiukset, jotka olivat hänen saatavissaan. Ainakin hän väitti, että Grittan omat hiukset olivat noita toisia paljon kauniimmat ja pyysi saada leikata niistä pienen suortuvan.

"Menkää matkoihinne", sanoi tyttö sivaltaen soturia korvalle, kun tämä yritti kajota hänen hiuksiinsa. "Olen luvannut pyhällä äidille, etten siedä kenenkään leikkaavan rahtuakaan hiuksistani, paitsi yhdellä ehdolla."

"Sano minulle se ehto", lausui sotamies, "ja minä vannon kaikkien pyhimysten kautta taivaassa, että täytän sen, olkoon se kuinka kova tahansa."

"Hei, eipä taida auttaa sitä teille mainita", sanoi tyttö pudistaen päätään, "tiedänhän jo ennakolta, ettei teissä ole sen ehdon täyttäjää. Te joutuisitte kiinni, jos asia tulisi ilmi, ja sitä en minä itsekään tahtoisi."

Poikaparka, jonka kunniaan tällä tavalla vedottiin, vannoi pyhästi ja kalliisti, että hän menisi vaikka

kuolemaan tytön tähden.

"No hyvä", sanoi Gritta; "teidän tulee ottaa tämä vahakynntilä ja tämä kannu, mennä alas viinikellariin suuren tynnyrin luo, jonka näette perimmäisessä nurkassa, lyödä siihen nyrkillänne kolme kertaa ja huutaa: 'tule! tule! tule!' Sitten teidän tulee harvakseen laskea sataan asti ja, jollei mitään tule, laskea kannu täyteen viiniä ja palata luokseni. Siinä kaikki."

Urhea sotilas seisoi tuokion aikaa epäillen.

"Entä jos upseeri tulee?" arveli hän. "Pyhä Anna, silloin käy minun nolosti."

"Sepä se on, tiesinhän minä, ettette uskaltaisi. Menkää pois ja jättäkää minut, poloinen tyttö, rauhaan, taikka minä huudan apua. Auttakaa! auttakaa!"

"Hiljaa! Antakaa minulle kynntilä ja kannu", sanoi mies, asettaen päättävästi pertuskansa seinän nojaan. Gritta antoi hänelle nuo molemmat esineet ja meni hänen edellään viinikellarin ovelle.

"Se suuri tynnyri kellarin peränurkassa", kuiskasi hän, kun toinen, kynntilä kädessä, varovasti asteli tikapuita alas. Sotilas pääsi pian tikapuitten päähän ja katosi kellariin. Mutta tuskin oli hän sinne hävinnyt, kun Gritta sulki oven, pisti avaimen taskuunsa ja riensi takaovelle. Hän katseli ulos, mutta vähäisellä kadulla ei näkynyt ainoatakaan sielua, ei haamuakaan voinut erottaa illan hämärässä. Mutta kun Gritta oli hetken aikaa tirkistänyt ja kerran äännähtänyt "st!", riensi muuan miehenhaamu, joka seisoi vastapäätä portinvajassa ja oli puettu mustaan viittaan, kadun poikki yhdellä harppauksella ja suoraapäätä keittiöön, jonne tyttö seurasi häntä ja sulki oven. Viitta aukeni ja Karel Galama tuli näkyviin.

Silmänräpäyksen ajan näytti siltä kuin taikauskoinen tyttö, hämmästyneenä tämän äkillisestä tulosta keittiöön, olisi mennyt puhumattomaksi, sillä hän katsoa tuijotti häneen, kädet ristissä ja sydän rajusti sykkien. Hän oli nähnyt hänen kasvonsa akkunasta ja heti päättänyt toimittaa pois sotamiehen, mutta hän ei luullut, että hän tulisi sisään huoneeseen.

"Oi, Yonker Karel", sanoi hän vihdoin nopeasti, "paetkaa, paetkaa viipymättä. Ettekö tiedä, että talo on täynnä sotamiehiä ja että he surmaavat teidät täällä? Pakoon! Jumalan pyhä äiti, auta meitä! Älkää jääkö tänne minuutiksikaan!"

Nuori friisiläinen katseli tuokion tyttöä hajamielisesti.

"Onko Agnes täällä?" kysyi hän kuiskaten. "Missä hän on ja missä sisareni on? Varmaan on hänkin täällä? Älä tuskaile, Gritta — ei ole pelon syytä."

"Onpa kyllä", sanoi Gritta, tarttuen Galaman käteen ja osoittaen ovea. "Ettekö nähnyt minun haastelevan sotamiehen kanssa, kun kurkistitte akkunasta? Minä toimitin niin, että pääsin hänestä eroon, mutta hän palaa heti ja jos hän teidät silloin huomaa, olette hukassa. Olen aavistanut, että jotakin hirmuista tapahtuisi tänä päivänä, sillä kissa poltti itsensä kuumalla vedellä, ja se on varma merkki. Yonker, minä kuulen, että hän tulee ylös tikapuita. Voi! te olette surman suussa."

Mutta samassa määrässä kuin Grittan pelko karttui, näytti Galaman rohkeuskin yhä enenevän. Hän pyyhkäsi otsaansa kädellään ja näytti vähän aikaa miettivän. Sitten sanoi hän kiireesti matalalla äänellä:

"Hiljaa, Gritta, ja vastaa minulle. Lukitse tuo ovi. Missä Agnes on? Minun täytyy nähdä hänet. Ei tarvitse peljätä, että mikään paha minua kohtaa. Etkö näe, että minä nyt olen espanjalainen upseeri? Ja tuo poika olisi niin säikyksissään, ettei hän aivan tarkoin katselisikaan minua. Mutta vikkellä nyt! Onko Agnes tuolla sisällä?"

Ja hän lähenei asuinhuoneen ovea. Mutta Gritta riensi hänen luokseen ja tarttui hänen takkiinsa.

"Älkää, Herran tähden, menkö sinne!" kuiskasi hän. "Kartanon hoitaja on siellä tyttärensä luona ja he ovat riidelleet keskenään jo puolen tuntia. Hän ei koskaan puhu teistä joutumatta vihan vimmoihin, ja jos sinne nyt menette, ette koskaan sieltä palaa. Mutta menkää tuonne kaappiin ja minä sanon emännälleni että te olette täällä, taikka tulkaa, niin saatan teidät sisarenne huoneeseen. Joutuun nyt, Yonker — tässä ei saa hukata aikaa. Mutta mitä nyt aiotte —?"

Nuorukainen kääntyi Grittaan päin ja painoi sormensa huulilleen. Hän ei mennyt kaappiin, vaan avasi sen sijaan ovea tuuman tai parin verran, ja korva ovenraossa saattoi hän kuulla jokaisen sanan, jonka Vlossert vaihtoi tyttärensä kanssa. Isä oli kuten viime luvussa kerrottiin käskenyt tyttärensä luopua uudesta uskostaan ja saanut tältä surumielisen, mutta lujan kieltävän vastauksen.

Sillä hetkellä kuului kellarin ovelta hiljainen koputus.

Säikähtyneenä lankesi Gritta polvilleen ja sieppasi rukousnauhansa.

"Pyhä Gudula! Herra kaikkivaltias! Tuolla on sotamies ja tahtoo päästä ulos. Oi, Yonker, minä olen tuntenut teidät pienestä pikkuisesta ja nyt teidät surmataan minun silmäini edessä. Voi, sentään!"

Kolkutus kuului kovemmalta ja sitä seurasi epäselvä mutina.

"Mene ja laske poikaparka irti vankeudesta", kuiskasi Galama. "Mutta älä päästä häntä tänne sisälle, kuuletko?" ja hän pujahti hiljaa huoneeseen ja seiso iitkevän Agnesin vieressä.

Pari silmänräpäystä elivät molemmat rakastavaiset kokonaan odottamattoman yhtymyksensä autuudessa, mutta pian muistui vaara kumpaisenkin mieleen, ja katsellen sanomattoman lempeästi Galamaa lausui Agnes pelokkaalla äänellä:

"Karel, tiedätkö sinä myös, mitä teet? Tiedätkö, että isäni voi palata koska hyvänsä, ja jos hän löytää sinut täältä, panettaa hän sinut kiinni?"

"Tahdotko, Agnes, niin pian karkoittaa minut jälleen?" sanoi Galama, syleillen morsiantaan. "Emme ole nähneet toisiamme vuoteen, ei siitä saakka kun herttua saapui maahan. Et suinkaan halua, että minä nyt jo lähden. Kuulin isäsi sanovan, että hän täksi iltaa jättää sinut yksin. Etkö voi sulkea tätä ovea; että me, jos hän tulee, tiedämme varoa? Sitten voimme avata akkunan ja, jos oikein hahtaalle joudun, pötkin sitä tietä pakoon. Sinä näet, että me Kerjäläiset olemme tottuneita tällaisiin kohtauksiin, ja minä olen luullakseni käynyt huoneissa yhtä usein akkunan kuin oven kautta. Eikö tehdä niin, Agnes? Minulla on niin paljo sinulle sanomista ja minun täytyy nyt sanoa se."

Agnes oli hetkeksi menettänyt malttinsa, kun hän ajatteli sitä uhkaavaa vaaraa, että hänen lemmittynsä joutuisi ilmi, mutta kun hän kuuli hänen esittämänsä varokeinot, rohkaisi hän mieleensä ja vakavin askelin astuen oven luo sysäsi salvan eteen. Sitten meni hän akkunan ääreen, avatakseen sen, mutta luopui aikeestaan ja sanoi:

"En tiedä, Karel, kelpaako tuo keino; sillä jos avaamme ikkunan, voi joku vakoilija, joita hiiviskelee kaikkialla, kuulla sinun äänesi. Meidän ei luullakseni tarvitse muuta kuin päästää akkuna haasta ja laskea alas varjostimet, että —"

Hän vaikeni ja hypähti äkkiä pari askelta taaksepäin, painaen kättänsä sykkivää sydäntään vasten. Galama oli juuri täyttänyt pikarin pöydällä seisovasta viinikannusta ja aikoi tyhjentää sen, kun hän näki Agnesin liikkeen. Hän pani pikarin pöydälle ja riensi tytön luo.

"Mikä nyt on?" kysyi hän hämmästyneenä. "Etkö voi hyvin?"

"Ei se ole mitään", vastasi tyttö, koettaen hymyillä. "Kun avasin akkunan haan, olin vain näkevinäni miehen kasvot, jotka katsoivat sisään; mutta kenties erehdyin; onhan nyt niin pimeä, että olisi vaikea erottaa kenenkään kasvoja ulkopuolelta."

"Eikä se mitään tekisikään, vaikka siellä joku urkkija olisi", sanoi Galama; "hän ei voi minua nähdä. Mutta laskepa sentään varovaisuuden vuoksi verho alas ja sulje tuokin ovi", ja hän osoitti keittiön ovea, josta oli tullut sisään. "Ja nyt Agnes, armaani", jatkoi hän, vieden tytön takaisin äskeiselle istuimelle ja itse istuutuen jakkaralle hänen jalkainsa juureen, "puhelkaamme niistä tärkeistä seikoista, jotka osaksi ovat olleet syynä tänne tulooni."

Hän herkesi, otti raskaan kypärän päästään ja laski sen viereensä lattialle. Sitten hän nojaten päätään tuoliin, loi silmänsä Agnesiin, vaikka tämän kasvoja tuskin saattoi erottaa huoneessa vallitsevan hämärän vuoksi. Mutta sen Karel sentään näki, että sinä lyhyenä aikana, jonka he nyt olivat olleet yhdessä, oli tytön ulkomuodossa tapahtunut suuri muutos.

Kun Galama astui sisään, oli äiditön tyttöroukka juuri joutunut isänsä kirouksen alaiseksi. Hän tunsu kuinka turvaton ja yksinäinen hän oli, kun ainoa sukulainen, jota hän oli pitänyt tukena, oli muuttanut hänen viholliseksi. Mutta nyt tuli Galama, ikäänkuin Jumalan lähettämänä, holhoamaan häntä, kun isä niin tyllysti oli hänet hyljännyt.

Agnes ei siis enää ollut yksin maailmassa! Galaman saapuminen palautti ruusut hänen poskilleen ja tämän sanat johtivat elävästi hänen mieleensä ne suuret, pyhät asiat, joita hän oli alkanut harrastaa. Hän ehkäisi kyyneleensä ja vaikka hän ei tietänyt syytä Karelin tuloon, oli hän kuitenkin valmis auttamaan häntä, minkä voi.

"En tiedä, Agnes", sanoi Galama hetken vaiti oltuaan, "ovatko mielipiteesi jossakin suhteessa muuttuneet, sen jälkeen kun viimeksi sinut näin. Ei niin, ettet rakastaisi minua yhtä paljon kuin ennen, sitä en epäile, mutta kenties minä sinun niinkuin isäskin mielestä olen kurja kulkuri, kapinannostaja ja maan vihollinen. Muistan vielä kuinka sinä ennen vihasit sortajaamme Granvella ja sitä mielivaltaista

menettelyä, jolla hän loukkasi ja polki maan lakia ja oikeutta. Muistanpa senkin, että sinä puhuit innostuksella Oranian prinssin — Jumala siunatkoon häntä! — sankaritoista. Mutta minä pelkään, että nuo orjat, joitten kanssa sinä asut, vaikuttavat sinuun, noitten kehojen miesten seura ja puheet, jotka pitävät maataan, ihanaa ja kunniakasta maatansa ja sen pyhiä oikeuksia huonommassa arvossa kuin omia viheliäisiä ruumiitaan, jotka ennen pitkää maatuvat mullaksi — minä pelkään, että heidän esimerkkinsä ja väitteensä ovat turmelleet ne jalon isänmaallisuuden tunteet, jotka kannattivat sinun pyhää intoasi. Sano, onko minulla syytä pelkooni? Jos on, — jää hyvästi! Pyhä Neitsyt varjelkoon sinua; minä rakastan sinua alati, mutta jätän sinut ainiaaksi."

Hän vaikenä ja näytti levottomana odottavan vastausta.

"On totta, Karel", sanoi Agnes, "että minä, kun me viimeksi olimme yhdessä, valitin sitä sortotilaa, johon kansamme nykyään on vaipunut, mutta luullakseni et tunne tämän mielipahan oikeaa syytä. Tiedän, että ainoana ja ainakin pääsyynä siihen että sinä tartuit aseisiin Albaa vastaan, on tuo väkivaltainen ja kova menettelytapa, jolla kaikkia kansan oikeuksia poljetaan sekä asukasten henkeä ja tavaraa uhataan; ja minä hyväksyn täydellisesti tämän syyn. Mutta paitsi tätä on minulla toinen paljoa pyhempi syy, ja — suokoon Jumala, että sinä ajattelisit samoin. Sinä tiedät, että minä kolme vuotta sitten kuuntelin Calvinin oppilaan, mestari Wouter Barendsin saarnoja. Hänen avullaan minä huomasin, kuinka järjetöntä ja syntistä on kumartaa ketään muuta kuin Jumalaa. Pääsyynä mielipahaani on se että papit koettavat salata kansalta armon sanomaa. Heitä en vihaa, vaan heidän mitättömiä juoniaan ja minä rukoilen Herraa, että vihani olisi pyhää tulta eikä koston himoa. Minä toivon että Jumala joka päivä lisää minulle uutta voimaa vaeltaakseni Kristuksen hengessä. Sillä tunnustan, että toisinaan tuntuu vaikealta rukoilla vihamiestemme puolesta, kun näemme heidän oman ovemme edessä hirttävän omaisiamme. Mutta, Karel kultani, jos muistamme, mitä Jeesus teki meidän puolestamme ja kuinka hän vielä sillä hetkellä, jolloin hänen sortajansa kiinnittivät hänet ristin puuhun, rukoili heidän puolestaan, täytyy meidänkin yrittää."

Liikituksen kyneleet tukehuttivat hänen äänensä. Galama oli ääneti. Tuo oli kyllä toinen syy kuin hänen syynsä, mutta toinen ei estänyt toista. Hän tarttui tytön käteen ja suuteli sitä.

"Sinä olet parempi kuin minä", sanoi hän. "Jumala tietää, että aina olen muistanut näitä seikkoja, joista jo ennen olet minulle puhunut, ja sen tähden onkin paljon paha jäänyt minulta tekemättä, jota muuten olisin tehnyt. Ja kuitenkin on vastauksesi tavallaan pettänyt toiveeni. En luullut, että sinun uskonnolliset periaatteesi kieltäisivät sinua auttamasta minua, meitä, koko kansaa, näin tärkeässä asiassa. Oi Egmont! Egmont! Täytyykö sinun siis kuolla niinkuin kurjan pahantekijän, kun koetit: meitä auttaa sen hirviön hävittämisessä, joka uhkaa turmiota meille kaikille? Voi Jumala! eikö siis ole mitään apua? Enkö voi mitään, mitään keksiä?"

Tuimassa surussaan hän oli noussut ylös ja seiso Agnesin vieressä ojentaen käsiään taivasta kohden, ääni sortuneena sielun tuskasta.

"Egmont! Mitä sinä sillä tarkoitat?" kuiskasi Agnes, nousten puoleksi ylös ja pakoittaen Galamaa istumaan. "Istu ja kerro minulle."

"Minä unohdin", sanoi tämä, katkerasti hymyillen, "etteivät muut ajattele niinkuin minä, ja että he, niin kauvan kun on vähänkin toivoa tämän miehen pelastamisesta, voivat ajatella muuta kuin sitä. Onko siis toivoa, onko toivon kipinää?"

"Kreivin pelastamisestako?" kysyi Agnes, ikäänkuin hän ei oikein olisi voinut käsittää sitä ajatusta. "Ei ole."

"Eikö edes toista saa pelastetuksi? Mieti! Täytyy saada. Missä he ovat?"

"Heidät tuotiin tänne tänä aamuna. Kreivi Horn on jossakin toisen kerroksen etumaisessa huoneessa. Mitä häneen tulee, olen varma siitä, ettei ole toivon kipinääkään. Kreivi Egmont on Jousimies-kunnan huoneessa, ja häntä on myös mahdoton pelastaa."

Mutta ääni, jolla viimeiset sanat lausuttiin, oli vähän epäröivä.

"Se ei ole mahdotonta", sanoi Galama, pitäen kiinni siitä; "kaikki Kerjäläiset ovat valmiit yrittämään."

"Kerjäläiset yhteensäkään eivät voisi tässä mitään," vastasi Agnes. "Kuule minua, ja sinä huomaat itse varmaan, että se on mahdotonta. Ensiksi seisoo hänen huoneessaan sotamies, aseissa kiireestä kantapäähän asti. Sitten seisoo kaksi muuta sotamiestä ovella ja toiset kaksi portaitten ylipäässä, alapää on niinikään tarkasti vartioitu. Ainoaa tietä pääsee huoneeseen, joko ovesta, jolla on vartiansa, taikka kamiinin kautta, johon pääsee ullakolta, mutta tänne olisi mentävä kaikkien sotamiesten ohi, ja se ei käy ilman päällikön tai isäni suostumusta."

"Mutta eikö pater Florisz käy portaita edestakaisin kenenkään sotamiehen estämättä?" kysyi Galama tuokion päästä.

"Käy kyllä, mutta hän ei tule tänne tänä iltana eikä huomennakaan", vastasi Agnes.

"Hän tulee, Agnes! Eikö isäsi luvannut lähettää häntä tänne huomenaamulla?"

"Tosiaankin", sanoi Agnes surullisesti, kun hänen mieleensä muistui äskeinen kohtaaminen. "Ja vahvistakoon Jumala minua kestäväni hänen tulonsa. Mutta hän ei auta meitä, vaikka hän saisi koko maailman."

"Mutta hänen täytyy, itsensäkään tietämättä", kuiskasi Karel innokkaasti. "Tuumani on valmis. Ajattele sen tärkeyttä äläkä kammo sen vaaroja. Huomenaamulla sinun täytyy teeskennellä sairautta, ja jos Florisz tulee, sanoa että tahdot mieluummin puhutella häntä illalla. Jos hän tulee illalla, saata hänet Marian luo, joka, kuten Grittalta olen kuullut, ei vielä täydelleen ole toipunut taudistaan. Sillä aikaa minä tulen tänne samanlaisessa puvussa; — hän on dominikaani-munkki, eikö niin? Sinä otat minut mukaasi ullakkoon ja elleivät Jumala ja tikanini auta sieltä eteenpäin, olen valmis kuolemaan, vaikka yritys raukeisikin tyhjään. Ja onpa ainakin toivoa pakenemalla pelastua lähimpään huoneeseen, kalamyymälään."

Tuokion aikaa istui Agnes ääneti säikäyksissään, kun hänelle selveni tämän tuuman uhkarohkeus. Ensin hän ei voinut ymmärtää kuinka tällaista saattoi johtua kenenkään mieleen, mutta kun hän edessään näki kovan todellisuuden, ei hän voinut suostua sellaisiin yrityksiin, joitten ilmeisenä seurauksena näytti olevan hänen armaansa vankeus ja kuolo. Hän koetti kaikin tavoin saada häntä luopumaan noista aikeista; hän kuvaili vilkkain värein kaikki vaarat ja esteet, kuinka hänen hankkeensa tulisi ilmi, ja hän itse viimehetkellä joutuisi kiinni. Hän rukoili, itki, uhkasi ilmoittaa kaikki, mutta turhaan. Hänen olisi pitänyt jo edeltäpäin tietää, että friisiläinen luonne on taipumattoman itsepitäminen, varsinkin jos isänmaallinen innostus kiihottaa sitä.

"Viimeisen kerran, Karel — malta mielesi", sanoi hän lopuksi itkusilmin. "Valitse joku muu tovereistasi ja minä olen paneva kaikki alttiiksi, mutta älä tule itse, sillä sinun henkesi on minulle kalliimpi kuin oma henkeni, enkä millään ehdolla tahdo saattaa sinua sellaiseen vaaraan. Pane joku muu Kerjäläinen sijaasi, ja minä olen valmis häntä auttamaan."

"Siinäkö, Agnes, sinun isänmaallisuutesi olikin?" sanoi Galama ankaralla äänellä, "suositko minua enemmän kuin isänmaatasi, kansaasi? Hyi! Mutta lupaa minulle ainakin — sillä minun täytyy nyt mennä — että autat ketä hyvänsä, joka tulee. Minä annan toverieni valita, ja jos he valitsevat minut, lupaa että kohtelet minua niinkuin ketä muuta hyvänsä. Niin pyhässä asiassa kuin meidän ei ole mies miestä parempi. Lupaatko?"

"Lupaan", sanoi Agnes matalalla äänellä ja huokasi raskaasti.

"Jumala! minä en tunne Sinua paljo, mutta varmaan Sinä kuulet rukoukseni. Ota tämä rakas lapsi turviisi ja varjele häntä vihamiehiltä!"

Polvistuen Agnesin eteen, tämän nojatessa päätään hänen kylmää rintasopaansa vastaan, lausui Galama tämän rukouksen Jumalalle, jota hän ei vielä nähnyt kuin himmeästi Agnesin uskon valossa. He syleilivät vielä kerran hartaasti toisiaan, ja Galama nousi lähteäkseen.

Kun hän varovasti avasi akkunaa ja silmäili ulos, ei hän nähnyt ketään. Hän hyppäsi notkeasti kadulle. Kiireesti sulki hän akkunaa, kääri viitan ympärilleen ja hiipi pois illan pimeässä, joka sulki mustaan helmaansa kadut ja verhosi vahvalla vaipallaan maan ja kaupungin, kuin se kuolonvarjo, joka silloin peitti Alankomaitten asukkaat.

VII

"Ad patibulum."

Hypättyään akkunasta, kääntyi Yonker Galama vasemmalle ja riensi eteenpäin pitkällä askeleilla käyden huoneitten ohi niin läheltä, kuin hän suinkin saattoi. Oli pilkkaisen pimeä. Synkät pilvet vaelsivat taivaalla ja peittivät kuun. Näytti melkein siltä kuin olisi kaikki liike ja elämä kaupungista kokonaan kadonnut päivän valkeuden keralla. Kauppapuotien akkunat, joitten takana tavallisesti vilisi

vilkas elämä, olivat nyt suljetut ja jollei tuolloin tällöin heikko valon säde olisi loistanut luukkujen lomista, olisi luullut, että asukkaat tässä kaupungissa, joka kuitenkin oli maailman ensimmäisiä, viettivät iltapuhdettua pilkko pimeässä.

Kun Galama oli kulkenut Broodhuysin vieressä olevan talon ohi, jossa myytiin lihaa, kääntyi hän vähän enemmän vasemmalle ja tuli pääkadulle, joka Cudenbergin portista vie torille. Meidän aikoinamme herättäisi suurta ihmetystä, jos Galaman kaltainen kapinoitsija uskaltaisi yölläkään käydä pääkaupungin katuja, mutta lukijan tulee muistaa, ettei siihen aikaan ollut vielä tapana valaista katuja, jonka tähden siis jokaisen, joka tahtoi nähdä missä ja miten hän kulki, täytyi ottaa mukaansa valkeata taikka, jos hän oli rikas, kuljetuttaa sitä edellään.

Galama kulki siis verrattain turvassa, kun hän tuossa asteli eteenpäin pimeässä; mutta hän piti sittenkin korvansa herkkinä, sillä joka kadun kulmassa hän saattoi kohdata vihollisen, joka oli valkealla varustettu, ja siinä tapauksessa uhkasi häntä suuri vaara.

Mutta kaikeksi onneksi hän ei kohdannut ketään. Kuljettuaan reippaasti viisi tai kuusi minuuttia, pysähtyi hän Nassaun linnan edustalle. Siinä oli hänen ja Blockin ollut määrä yhtyä. Mutta tämä nähtävästi ei vielä ollut saapunut. Yhtäkkiä kuului ääniä ja tulta välähti paikalla. Ilmeisesti saapui siellä jokin seurue, joka epäilemättä oli lukuisa ja aseilla varustettu. Galama etsi itselleen paikkaa, johon hänen sopisi piiloutua lähenevältä joukolta. Muuan porttivaja, joka oli toisia syvempi, näytti kelpaavan piilopaikaksi. Hän pujahti heti sinne ja, peittäen itsensä mustalla viitallaan, astui lähemmä seinää erään pylvään taa.

Hän ehti sinne juuri parahiksi. Joukko miehiä poikkesi kulmasta sille kadulle, jota hän itse vastikään oli tullut. Heitä oli kymmenkunta tulisoihdun kantajaa, joista viisi, kuusi oli espanjalaisia sotilaita; herrat taas, joita he seurasivat, näyttivät vaatetuksesta ja puheesta päättäen olevan ylhäisiä miehiä.

"No, Teidän Ylhäisyytenne", sanoi yksi herroista, puhutellen jätterää miestä, jolla kuten eräällä toisellakin seuran jäsenellä oli siviilipuku, "minun sopii, luulen ma, kehua, että olen kunniallisesti voittanut vetoni ja että patibulum (hirsipuu) on hävinnyt gladius'en (miekan) rinnalla — ainakin tällä kertaa."

Toisen vastausta ei saattanut kaukaa erottaa, mutta Yonker oli jo kuullut niin paljon, että hän kiristi hampaitaan. Hän oli tuntenut ainakin kaksi joukon päämiestä. Toinen niistä oli Julian de Vargas, "verineuvoston" kuuluisa johtaja, jonka ääretön julmuus ja petomaisuus vielä nytkin, kolmen vuosisadan kuluttua, on puheenpartena Alankomaissa. Toinen oli tuo melkein yhtä peljätty Hessels, saman neuvoston jäseniä hänkin, jonka käytöstapa tämän ohessa oli jonkunverran narrimainen. Muutama selittävä sana lienee tässä paikallaan.

Kun herttua Alba oli varma siitä, etteivät tavalliset, säännölliset oikeusistuimet tuomitsisi kuin harvoja kuolemaan ja vielä harvempien omaisuuden takavarikkoon pantavaksi, asetti hän maahan tultuaan oman oikeusistuimen, jota hän nimitti "kapina-neuvostoksi". Sen tuli yksin vallita maassa ja kumota kaikki muut tuomiot. Siinä oli kaksitoista jäsentä, joista kuitenkin vain kahdella oli valta lopullisesti ratkaista syytettyjen kohtalo, muiden ollessa saapuvilla ainoastaan sen vuoksi, että menettely saisi laillisuuden muodon. Niin tylyä oli tämän mielivaltaan perustuvan oikeusistuimen menettely, että kolmen kuukauden kuluttua siitä kuin se oli asetettu, lähes kaksituhatta ihmistä sen päätöksestä ja etenkin sen esimiehen de Vargas'in toimesta menetti henkensä. Mainitsimme jo että ainoastaan kahdella jäsenellä oli täysi äänivalta: toinen oli Vargas, toinen del Rio, molemmat espanjalaisia. Mutta muitten jäsenten joukossa, jotka ainoastaan muodon vuoksi lausuiivat mielipiteensä, oli myös edellämainittu Hessels. Tämä istui tavallisesti silloin kun asioista keskusteltiin mukavassa tuolissaan, nauttien suloista unta. Mutta kun hänen vuoronsa oli lausua ajatuksensa, sysäsi joku vieressä istuva häntä kylkeen ja hän sopersi unisella äänellä "ad patibulum" (hirsipuuhun!), jonka jälkeen hän jatkoi entistä työtään, — kuorsaamista. Tätä asiaa tarkoitti verenhimoinen de Vargas, joka äskeisillä sanoillaan tahtoi ilmoittaa, että molemmat kreivit oli tuomittu hänen eikä Hessels'in mielipiteen mukaan.

Näitten kahden konnan ilmestyminen sai Yonkerin veren kiehumaan. Hän tarttui miekkaansa kiivaalla, miltei hurjalla liikkeellä ja hänen mielestään olisi ollut suurin ilo saada työntää se ilkimysten rintaan. Hän oli tullut esille piilopaikastaan ja katseli ohimennyttä joukkoa mikäli sitä valkean punaisessa loisteessa näkyi. He olivat nähtävästi puhuneet onnettomien kreivien kohtalosta, joka nyt oli lopullisesti päätetty. Nyrkkiään heristellen hän itsekseen kirosi maansa sortajat.

"Halloo, kuka täällä on?" lausui hänen takanaan ääni espanjan kielellä.

Galama kääntyi. Muuan sotamies, joka nähtävästi kuului äskeiseen joukkoon, tuli juosten soihtu kädessä, ja vähän matkaa hänen jälessään tuli kaksi muuta, joilla oli toinen tulisoihtu. Hän pysähtyi parin askelen päähän Galamasta ja näytti epäilevän mitä oli tehtävä. Friisiläisen käytös ja muoto olivat

ristiriidassa hänen pukunsa kanssa; sitäpaitsi ei hänellä ollut tulen-kantajaa eikä palvelijaa. Tämä herätti sotamiehessä epäluuloa. Hän läheni Yonkeria huutaen tovereitaan kiireesti tulemaan avuksi. Tappeluun ei Karel koskaan tarvinnut pitkiä valmistuksia. Vaikka hän oli nuori, oli hän jo monet vaarat kestänyt ja harvoin hän joutui neuvottomaksi. Levollisena vartoi hän sotilasta. Yhtäkkiä, kun tämä oli tarpeeksi lähellä, sieppasi hän häneltä tulisoihdun. Tämän palavalla päällä survaisi hän poikaa vasten silmiä, kääntyi, kun näki vastustajansa vaipuvan raskaan ja arvaamattoman iskun alle, ja pakeni molempia toisia — ja kaikki tuo oli silmänräpäyksessä tehty. Nämä riensivät heti ajamaan häntä takaa, mutta hän oli viekkaampi kuin he luulivatkaan. Vähän matkaa juostuaan ja laskettuaan vihollisensa jotenkin lähelle itseään, kääntyi Galama äkkiä heihin päin, pujahti heidän välistään ja pakeni niin nopeasti kuin jaloista lähti vastaiseen suuntaan Cudenbergin porttia kohden.

Hän tiesi kyllä olevansa suuressa vaarassa, mutta ei menettänyt hetkeksikään malttiaan. Hän tiesi, ettei hänen sopinut mennä kuin yhtä tietä ja tämä vei oikealle sen kapean kadun kautta, joka ulottui Nassaun linnan ohi, ja johti sieltä kaikenlaisten pikkukatuja, kujia ja solien eksyttävään sokkeloon. Jos hän pysyi pääkadulla, tiesi hän että hän päätyisi portille, jossa sotamiehet helposti saisivat hänet kiinni. Jos hän kääntyisi vasemmalle, tulisi hän kuninkaallisen linnan tienoille, jossa häntä uhkasi vielä suurempi vaara, koska sotamiehiä alati hyöri sen ympärillä. Niinpä hän luottaen onneensa kääntyi siis oikealle ja pakeni eteenpäin vainoojat lähättäen ja kiroillen perässä. Mutta suuressa kiireessä hän ei ollut kyllin varovainen. Hän ei ollut juossut pitkästä, kun hän astui harhaan, kompastui ja lankesi. Kohoten toiselle polvelleen veti hän miekkansa ja valmistautui tekemään vastarintaa sotamiehille, jotka useamman askeleen päässä toisistaan lähenivät häntä. Hänen ensi iskunsa tavoitti tulisoihtua, jota etumainen mies piti vasemmassa kädessään samalla kun hän oikealla veti miekkaansa tupesta. Kun paljastettu miekka välkkyi soihdun valossa, iski Galama soihdun maahan ja heti sen jälkeen kuului miekan kalsketta. Näin epätasainen taistelu ei kuitenkaan olisi voinut kauan kestää, ellei Karel aivan arvaamatta olisi saanut apua. Samassa silmänräpäyksessä, näet, kun toinen sotilas saapui paikalle ja ryhtyi auttamaan toveriaan, hyökkäsi musta haamu, joka, kuten näytti, oli seurannut heitä, niinkuin tiikeri hänen niskaansa. Miesparka äännähti kerran ja kaatui hengettömänä toverinsa jalkoihin. Kohta sen jälkeen sai toinen säariinsä sellaisen iskun, että hän lyyhistyi kokoon ja kellistyi kummastuneen Galaman eteen.

Musta haamu juoksi hänen luokseen ja tarttui hänen käsivarteensa.

"Tulkaa pois, Yonker, rientäkäämme Rookery'yn, sillä tämä leikki käy vaaralliseksi", kuiskasi ääni, jonka Galama tunsivat matkatoverinsa Gerard Block'in omaksi.

"Ei ennen kuin olen kiittänyt henkeni pelastajaa", sanoi Galama, puristaen toisen kättä. "Palkitkoon Jumala teitä tästä hyvästä työstä, jonka te, jalo Gerard, olette tehnyt minulle ja meidän koko asiallemme; vaan mihinkä nyt?"

"Tulkaa! Olen hankkinut itselleni tunnussanan, kuten lupasin. Mitä pikemmin pääsemme ulos, sitä parempi; siitä syntyy kelpo meteli, jos joku noista pojista virkoaa henkiin. Minulle on käynyt paremmin kuin uskalsin toivoa, ja minä olen saanut muutamia tietoja, jotka ovat meille erittäin tärkeitä. Mutta rientäkäämme ulos, sillä täällä seinätkin kuulevat."

Puhellessaan tai oikeammin kuiskatessaan, oli hän tarttunut Karel'in käsivarteen ja muutaman minuutin päästä näkivät he portin edessään.

Kun he saapuivat tämän raskaan ja korkeatekoisen rautaportin luo, huomasivat he sen lukituksi, ja sen edessä asteli sotamies kivääri olalla, toisten heittäessä noppaa läheisessä vahtihuoneessa. Vahtimies katseli karsaasti molempia ystäviämme, kun he astuivat hänen luokseen, ja huusi alauseeria, joka oli sisällä. Mutta heti kun he näkivät espanjalaisen upseerin sotapuvun, osoittivat he suurempaa kunnioitusta, ja kun Gerard Block lausui tunnussanan, avattiin portti ja molemmat Geusit seisoivat ulkopuolella kaupunkia. Galama veti syvään henkeään, kun pahin vaara oli ohitse, mutta hän oli sentään selvästi tietoinen siitä, että heidän tilansa oli vielä kyllin arveluttava. Tuokion seisoi hän itsekseen miettien, mitä olisi tehtävä, kun sotamiehiä pantaisiin epäilemättä heitä takaa ajamaan. Vesisade oli alkanut ja kävi yhä rankemmaksi.

"Meidän on aikamme sangen vähissä", sanoi Block Galamalle, kun tämä oli pysähtynyt kiven heiton päähän portista, "paetkaamme ensin ravintolaan ja sitten Rookery'yn."

"Se olisi huono tuuma", vastasi Galama. "Meitä ajetaan takaa ja ensimmäiset paikat, josta he meitä etsivät, on metsä ja ravintola — ja sinne meidän siis ei ole menemistä. Tulkaa perässäni!"

Hän kääntyi vasemmalle ja lähti juoksemaan nopein, mutta äänettömin askelin. Block seurasi hänen jäljissään. Ennen pitkää he saapuivat Grell'in rannalle. Se on yksi noista epäluokuisista pikkuhaaroista, joihin Senne-virta jakaantuu kaupungin lähellä. Pakolaiset menivät rantaa pitkin alaspäin, kunnes he tulivat sellaiselle paikalle, josta kahlaamalla pääsivät joen poikki; tästä nousivat he jonkunlaiselle

saarelle, joka oli Grellen ja erään toisen jokihaaran välissä.

"Tuolla saarella asuu eräs pikkutalollinen, joka on meidän miehiämme", sanoi Galama. "Hän antaa meille yösijan. Mutta minä olen kuulevinani jonkun lähestyvän. Pannaan maata laihoon, siksi kun se on kulkenut ohi."

Tuo oli sentään tyhjää pelkoa, ja miehet jatkoivat matkaansa äänettöminä. Viho-viimein kuului koiran haukuntaa ja Galama käski toverinsa piiloutua laihoon, siksi aikaa kun hän kävi taloa katsastamassa. Vähän aikaa poissa oltuaan, hän palasi ja saattoi Block'in huoneeseen, jossa isäntä-ukko ja hänen vaimonsa, kaksi kunnan ihmistä, kohtelivat heitä sangen ystävällisesti.

"Ei minulla enää ole pitkältä elinaikaa eikä suuria tavaroita", sanoi vanhus, kun hän vierailleen laati vuodetta ja ateriaa, "mutta, jos Jumala suo, aion antaa sen kaiken Yonker Willemille ja hänen ystävilleen."

"Yonker Willem" oli Oranian prinssin tavallinen nimi kansan keskuudessa. Jälkeenpäin kun kansa todella alkoi huomata, mitä hän oli tehnyt, kärsinyt ja pannut alttiiksi sen puolesta, muutettiin tämä nimi "Isä Villemiksi;" ja sillä nimellä kiitolliset alankomaalaiset vielä tänäpäivänä häntä muistavat.

Kahden Kerjäläisemme onneksi ei kenenkään mieleen johtunut etsiä heitä matalasta, yksinäisestä maatalosta ja he olivat siis hyvässä turvassa sekä tämän yön että toisenkin päivän; mutta heidän mieltänsä hehkui halusta ryhtyä toteuttamaan tuumiaan.

VIII

Kerjäläisten pesä.

Meidän tulee nyt palata ravintolaan, jonne Blois de Treslong ja Hannu olivat jääneet. Ravintolan isäntä, joka salaa puolusti Kerjäläisiä ja prinssiä, antoi näille usein hyödyllisiä tietoja. Siitä hyvästä Kerjäläiset eivät koskaan häntä rasittaneet, vaan suojelivat häntä, samalla kun he olivat kovana vitsana kaikille isännille, jotka siitä syystä, että pelkäsivät joko tuota laitonta joukkoa tahi espanjalaisten kostoja, eivät ottaneet noudattaakseen hänen esimerkkiään.

Heti kun molemmat ratsumiehet olivat kadonneet näkyvistä, palasi Hannu talliin, missä hän alkoi sovittelua hevosensa satulavöitä ja tarkastaa pistolejaan, mutisten itsekseen:

"Mikä pahankurinen elukka tuo oli! Olen aina luullut itseäni tavallisen hyväksi ratsumieheksi; mutta saakeli soikoon! sillä ei olisi kukaan muukaan ratsastanut. Eipä tuo Block-velikään kyennyt sitä ohjaamaan — sillä siitä päästään. Missähän herra Treslong lienee? Ei suinkaan hän vielä ole lähtenyt; — toivon, ettei hän palaa Rookery'yn ilman minua, sillä yksin en ainakaan sinne osaa."

"Hannu! Hannu!" kuului Treslongin kuiskaava ääni.

Hannu katseli joka taholle, mutta ei keksinyt ketään, kunnes hän kuultuaan uudestaan mainittavan nimeään, äkkäsi katossa aukon, josta tikapuita myöten pääsi heinäparvelle. Aukosta näkyivät Treslongin kasvat.

"Tule tänne niin pian kuin pääset. Meitä ei saa kukaan nähdä emmekä saa täältä lähteä ennen pimeään tuloa. Olisi parempi, jos ottaisit satulan kokonaan pois hevosen selästä."

Hannu totteli näitä käskyjä ja oli pian ylhäällä herran vieressä, joka oli tehnyt itselleen heinäkasaa sangen mukavan sijan. Hän kutsui Hannua istumaan viereensä kallistelemaan viinipulloa, jonka sisällöllä hän itse valeli kurkkuaan. Samalla kuului kaukaista kellojen kilinää.

"Kuuletko tuota?" sanoi Treslong; "nuo kellot varoittavat minua lähtemästä ennen pimeää. Ne kuuluvat eräänlaisista sotavaen vaunuista, ja aivan luultavaa on, että näitä johtaa joukko vakoilijoita, jotka kenties seuraisivat meitä piilopaikkaamme. Mutta mistä olet noin komean hevosen hankkinut, häh?"

"Niin, se onkin todella komea, Teidän Armonne", sanoi Hannu mielissään, "mutta se on virmapäinen otus, sen voin vakuuttaa; harva mies sen selässä pysyy".

"Sitä minäkin ajattelin", sanoi Treslong vakavasti, "kun tänään näytit ratsastustaitoasi pihamaalla".

"Se oli Blockin hevonen eikä minun", vastasi Hannu viattomasti; "se on vanha koni; mutta pahaksi onneksi satula pääsi irti ja minä luiskahdin maahan. Ei sitä voi verratakaan minun hevoseeni."

"Vai niin!" vastasi Treslong; "minä luulin sitä pahankuriseksi elukaksi, jolla ylipäänsä ei kukaan voisi ratsastaa".

Hänen silmissään oli ivallinen tuike, kun hän katseli Hannua, ja tämä näytti varsin ällistyneeltä, huomattessaan, että toinen oli kuullut, mitä hän oli itsekseen puhunut. Treslong nauroi, mutta lausui ystävällisesti:

"Älä ole milläsikään, Hannu. Et sinä pudonnut sentähden että olit taitamaton ratsastaja; ei suinkaan. Hevosien eleistä päätin, että Block, tai mikä hänen nimensä lienee, oli tahtonut tehdä sinulle tepposet ja pistänyt satulan alle päihin, jonka kalvamista hevonen ei voi kärsiä. Silloin minä, kun hevonen tuotiin takaisin tänne, käskin isännän toistaa saman tempun, ja sinä näit, että Block sai kokea samaa kuin sinäkin." — "Kyllä minä vielä maksan hänelle takaisin tämän ketun koukun", arveli Hannu.

Samassa kuului liikettä seinän puolelta ja heti sen jälkeen tuli tallin takana sijaitseva piha täyteen valjastamattomia, yhteen sidotuita hevosia, joita viisi kuusi rakuunaa talutti.

"Mikä vahinko", kuiskasi Treslong, "etten tuosta tiennyt mitään! Jos tänä iltana olisimme olleet Dirk's Castlen tykönä, olisimme käyneet noitten poikien kimppuun matkalla — heillä on varmaan hyvät rahat myötänsä — ja tappaneet heidän hevosensa, sillä ne ovat aiotut sotaretkelle Frislantia vastaan."

Dirk's Castle oli toinen Kerjäläispesä vähän matkan päässä nykyisestä Waterloosta ja siellä heitä kävi kosolta.

"Minun luullakseni ei tänä yönä enää saada mitään aikaan", arveli Hannu. "Oletteko, herra, koonnut kaikki Kerjäläiset Rookery'yn?"

"Melkein kaikki ovat siellä saapuvilla huomenna", vastasi Treslong; "mutta minusta se ei kelpaa muuksi kuin varastopaikaksi. Se on liian lähellä Brüsseliä, ja minä luulen että sitä jo epäilläänkin. Meidän täytyy olla varoillamme. Kuinka Yonker Galaman ja sinun laitasi viimeaikoina on ollut? Oletteko olleet suurissa vaaroissa?"

"Ainoa veri, minkä olen nähnyt kahteen kuukauteen, vuoti tänä aamuna", vastasi Hannu yhtä tyyneesti kuin olisi puhunut päivällisruuastaan. "Sotilas oli kyllä nöyrä, mutta kapteeni ei tahtonut olla siivolla, joten mitä muuta saatoin tehdä?" Tästä jutusta huomasi Treslong, että he olivat seuranneet espanjalaista kapteenia ja hänen palvelijaansa Gentistä vähäiseen kapakkaan, alottaneet siellä riidan näiden kanssa, sitoneet palvelijan ja panneet hänen suuhunsa kapulan, sillä välin kun kapteeni, joka, kuten Hannu sanoi, ei tahtonut olla siivolla, tapettiin tai haavoitettiin kuolettavasti. Näiltä olivat he riisuneet vaatteet, pukeneet itse ne ylleen ja valepuvussa jatkaneet matkaansa. Näin täytyi jaloimpainkin miesten usein vuodattaa lähimäistensä verta ja vasten tahtoaan käyttää keinoja, joita heidän sydämensä inhosi. Yonker Galama olisi tahtonut vain vangita nuo kaksi miestä, mutta Hannu, joka suoriuduttuaan sotamiehestä oli tulistunut kapteenin vastarinnasta, menetteli tämän suhteen tavalla, joka oli enemmän hänen raaemman luonteensa mukaista.

Heidän vielä tästä puhellessaan kuului tallin ovi aukenevan ja ääniä kajahti ylös parvelle. Treslong viittasi Hannua olemaan vaiti ja ryömi aukolle, jonka hän varovaisuuden vuoksi oli sulkenut, vedettyään ensin tikapuut ylös. Hän avasi luukkua noin tuuman verran ja katsoi alas. Vaikka tallissa oli jokseenkin pimeä, erotti hän isännän, joka puheli kolmen miehen kanssa; näillä oli väljä viitta yllään ja espanjalaisen rakuunan kypäri päässä.

"Te näette, isäntä", sanoi eräs, joka näytti olevan rakuunien päämies, "etemme tänä iltana enää ennätä Brüsseliin, sillä sinne on vielä seitsemän peninkulmaa ja me olemme jo kulkeneet hyvän matkan. Paitsi sitä sataa ja on pimeä. Teidän täytyy tähän talliin laittaa tilaa hevosillemme, ja niitten miesten, jotka eivät ole vartioimassa, täytyy saada maata teidän heinäparvellanne. Olkaa huoleti, he eivät vahingoita teitä millään tavalla."

"Hyvä on, herra kapteeni", vastasi isäntä, "käyttäkää parhaaksenne kaikkea mitä minulla on. Hevosille on tilaa tässä, kuten itse näette. Ne miehet taas, jotka eivät ole vartioimassa, saavat kyllä maata ullakolla, mutta heillä ei ole siellä heinän kortta panna allensa. Luhta on vielä niittämättä eikä minulla ole heiniä kuin sen verran, että kaksi kolme hevosta niillä elää pari päivää, ja ne ovat tuolla vajassa."

"No, maatkoot sitten etuhuoneessa. Mutta toimittakaa meille erityinen huone, kortteja ja viiniä viljalta!" oli upseerin vastaus, kun hän jätti tallin.

Treslong kääntyi naurussa suin Hannun puoleen.

"Nyt olemme joutuneet hyvään pinteeseen", kuiskasi hän; "espanjalaiset ympäröivät huonetta ja me emme pääse ulos. Mitä tehdään?"

Tähän kysymykseen vastasi isäntä itse, joka tuli heidän luokseen toisesta, hänen oman kamarinsa puolelle aukenevasta ovesta. Hän vakuutti heille, että hänen valheensa heinistä oli pelastanut heidät ja että he kenenkään häiritsemättä saisivat rauhassa levätä. Eivätkä Treslong ja Hannu olleetkaan kovin pahoillaan siitä, että heidät näin pakoitettiin yöpymään heiniin, sillä vettä laski pilvistä virtanaan ja Rookery'n olisi heillä ollut viiden penikulman matka. He päättivät vuorottain valvoa. Tällä tavalla kului yö ja kun päivä koitti, olivat espanjalaiset jo lähteneet tiehensä, tietämättä että heidän verivihollisensa olivat olleet niin lähellä heitä.

Mutta koska tiet olivat täynnä pienehköjä sotamiesjoukkoja, jotka kaikki pyrkivät pääkaupunkiin, oli Treslongin mielestä paras odottaa siksi, kunnes taas tuli pimeä. Vasta silloin tulivat he esille piilostaan ja kulkivat vähän aikaa samaa tietä, jota Galama oli matkannut edellisenä iltana. Sitten he kääntyen oikealle poikkivat kapealle polulle, joka luikerteli keskellä synkkää metsää ja jota myöten he hiljaa ja varovasti käyden saapuivat Kerjäläisten kokouspaikkaan.

Tässä sopinee lausua muutama sana tämän seuran synnystä, jolla on ollut varsin tärkeä tehtävä Alankomaitten tasavallan perustamisessa. Olemme nähneet, kuinka kuningas Filipin, kun hän ei enää voinut vastustaa yleistä mielipidettä, tahtomattaankin täytyi kutsua kardinaali Granvella takaisin. Mutta aatelismiehet, jotka olivat toivoneet että inkvisitsioni hänen kerallaan poistuisi maasta, havaitsi hirveästi pettyneensä. Tosin sen ankaruus vähän höltyi, mutta se oli kuitenkin olemassa, ja niinkauan ei kansa eivätkä aateliset voineet elää rauhassa. He päättivät sentähden laatia anomuskirjeen, jossa hallitsijatarta pyydettiin poistamaan inkvisitsioni ja antamaan kuninkaan nöyrylle alamaisille heidän vanhat etuoikeutensa takaisin.

Huhtikuun 3:nä päivänä v. 1566 noin kolme sataa aatelismiestä, joitten, johtajina oli Nassaun kreivi Ludvig, Oranian prinssin veli, ja kreivi Brederode, tuo huoleton ja tuhlaavainen, mutta urhoollinen ja hyväntahtoinen Hollannin kreivin vanhan heimon jäsen, vaelsi juhlallisesti Brüsselin linnaan, jossa Parman herttuatar, neuvosherrat ympärillään, otti heidät vastaan. Anomuskirja luettiin julki ja aatelismiehet vetäytyivät syrjään suodakseen herttuattarelle tilaisuuden keskustella neuvonantajiansa kanssa. Tällöin Barlament, hänen uskottunsa, nähdessään että aatelisten komea, sotaisa käytös oli syvästi vaikuttanut hallitsijattareen, pilkaten lausui nuo mainiot sanat: "Mitä teidän tarvitsee peljätä, madame? Eiväthän he ole kuin joukko kerjäläisiä." [Gueux, ranskalainen sana, joka suomeksi merkitsee kerjäläinen, kulkuri, hylky.]

Tämä lause tuli Brederoden ja muutamien muittenkin korviin ja painui syvälle heidän mieleensä. — Kun hallitsijatar 6:n päivän iltana oli antanut kieltävän vastauksen, kokoontuivat aatelismiehet komeaan, Brederoden omistamaan Culemburgin linnaan viettämään pitoja. Viinistä kiihtyneenä ja vihoissaan siitä pilkasta, jota hän ja koko aatelisto olivat saaneet osakseen, nousi aterian päättyessä talon teräväkielinen ja sukkela isäntä ja ilmoitti vieraille, mikä nimi heille oli annettu. Kun hän oli päässyt puheensa parhaimpaan kohtaan, toi hänen juomanlaskijansa hänelle puisen kerjäläispikarin. Tämän hän täytti viinillä, kohotti sen ja joi sen tyhjäksi, huutaen: "Vivent les gueux!" (Eläköön Kerjäläiset!)

Tämän maljan johdosta nousi ankara suosiohuutojen ja käten taputusten myrsky. Kaikki vieraat tyhjensivät järjestään puupikarin ja toistivat isännän lauseen. Se muodostui sotahuudoksi, ja pilkkasanasta tuli uuden liiton nimi. Ja vaikka tämä liitto syntyi viinin höyryissä ja ensi alussa sai virikettä perustajainsa malttamattomasta, usein hurjastakin innosta, kasvoi se kuitenkin, kypsyi ja voimistui. Ja muutaman vuoden kuluttua siitä oli sukeutunut hirveä jättiläinen, joka vastusti Alba maalla ja merellä ja oli sitä hirveämpi, kun se, arabialaisten tarujen haltijan tavalla, harvoin oli näkyvissä, mutta jakeli iskujaan siellä, missä vähiten odotettiin.

Kuten alussa olemme maininneet, pakeni osa näistä aatelismiehistä, kun Alba tuli maahan, ja toinen osa yhtyi sissikunniksi, jotka säilyttivät vanhan Kerjäläisnimen. Moni sissi otti kuitenkin tämän nimen voidakseen mukavammin ryöstää ja riistää, mikä ei kummastuttane ketään, joka tuntee maan silloisen tilan. Kaikesta huolimatta hyödyttivät he suuresti vapauden asiaa sillä, että sieppasivat pois kirjeitä ja sotavaroja ja toivat alati prinssille tietoja kaikesta, mitä tapahtui.

Alba ja hänen apulaisensa ponnistivat kaikki voimansa hajoittaakseen näitä sissikuntia, ja heillä oli osaksi menestystä; mutta päämääräänsä he eivät saavuttaneet: heidän ei onnistunut saada haltuunsa prinssin salaista kirjevaihtoa. He saivat kyllä joskus käsiinsä kirjeitä, mutta näissä oli ajatus niin peitetty ja nimet niin epämääräiset, ettei niistä saatu mitään selvää. Herttua, jesuiitat ja inkvisitsioni olivat tuskissaan. He tiesivät, että asia tapahtui melkein heidän silmänsä edessä, mutta eivät saaneet syyllistä kiinni. Niin valppaita ja tarkkoja olivat nuo muuten huolettomat ja hurjapäiset Alankomaitten vallan ensi perustajat, joitten kokouspaikassa nyt aiomme käydä ystäväimme Treslongin ja Hannun seurassa.

Vaikkei vielä ollut myöhäistä, vallitsi metsässä jo täysi hämärä. Taivas oli pilvessä eikä kenenkään, joka ei hyvin tuntenut seutua, ollut mahdollista osata perille taajan varvikon lävitse, jota ei ihmisjalka koskaan näyttänyt särkeneen. Mutta nuo kaksi miestä osasivat tiensä aivan täsmälleen.

Treslong kulki edellä, Hannu perässä, ja näin etenivät he varovasti, mutta nopeaan. Muutamin paikoin täytyi heidän työntää syrjään ne oksat, jotka sulkiivat heiltä tien, toisin paikoin saivat he polvia myöten kahlata jonkun lätäkön tai suorämeen läpi ja välistä näytti siltä kuin he ainoastaan miekalla saisivat tien auki itselleen, kunnes he jollakin äkkikäanteellä taas pääsivät polulleen.

Heidän näin kulkiessaan, kaikui metsässä yhtäkkiä pöllöhaukan käheä kirkuna, ja lehdistä kuului kahinaa ikäänkuin olisi säikähtynyt lintu paennut pesästään. Treslong oli tuskin kuullut tuon äänen kun hän sovitti sormet huulilleen ja vastasi samanlaisella kirkunalla, jonka jälkeen hän seisautti kuuntelemaan: Tuokion kuluttua astui pari askelta heistä, suuren puun takaa esille musta haamu, joka meni Treslongia vastaan ja kuiskasi:

"Kuka teidän kanssanne on?"

"Tuttavasi, Jonathan, — Musta Hannu", vastasi Treslong.

"Hyvä!" sanoi haamu tyytyväisellä äänellä ja tarttui Hannun käteen sydämellisesti sitä puristaen. "Kuinka sinä jaksat, Hannu? En ole nähnyt sinua moneen aikaan."

"Pöllö on mainion hyvä tänä iltana", sanoi Hannu katellen sydämellisesti vartiaa, jota oli kutsuttu Jonathaniksi. "Missä hän on?"

"Pohjoispuolinen istuu tuossa puussa. Tänä iltana se on Tuomas."

Treslong ja Hannu astuivat nyt eteenpäin. Noin sadan askeleen päässä kohosi tumma, epäselvä kasa, joka näytti vanhalta rauniolta, varvikon keskellä sellaisella paikalla, josta kaikki suuremmat puut olivat hakatut pois tahi jossa sellaisia ei koskaan ollut kasvanutkaan. Se oli Rookery. Noin kolmesataa vuotta sitten oli se ollut erään rosvoritarin linna; hän oli tehnyt metsässä paljon väkivaltaa ja joko juonilla tai väkisin vienyt monta ihmisraukkaa linnansa vahvain muurien sisään. Näistä ei enää ollut pystyssä kuin kaksi ja nekin olivat ylhäältä murenneet ja hajoamaisillaan. Kivet ja muurisora peittivät paikan lavealta; kaikkialla kasvaa rehoitti tiheästi seiniläitä ja pensaita. Pohjoinen ja itäinen seinä, jotka olivat monen jalan vahvuiset, sekä yksi torni, jonka alkuperäisestä korkeudesta oli enää vain puolet jäljellä, — siinä koko tuo ennen varsin komea linna; mutta eipä koskaan sen mahtavuudenkaan aikana sen asukkaat tuottaneet sille niin suurta mainetta ja kunniaa kuin nyt, kun sen rauniot suojelivat miehiä, jotka rappiutilasta kohottivat isänmaansa kunniaan, vapauteen, onnellisuuteen.

Varovasti hiipien raunion ulkopuolta, suuntasi Treslong askeleensa pohjoisen seinän keskustaa kohden, pysähtyi erään paikan ääreen, jonka seiniläät kokonaan peittivät, ja vihelsi hiljaa. Yhtäkkiä välähti valkeaa seiniläisten välistä ja joku ääni kuiskasi: "tunnussana!"

Tunnussana lausuttiin, valkea katosi ja molemmat miehet astuivat muurin aukosta pitkään kapeaan käytävään työntäen seiniläitä tieltään. Siellä kohtasi heitä mies, joka oli näyttänyt tulla, ja kätteli sydämellisesti vastatulleita.

"Oletteko pannut uutta tulilankaa ruutihautaan?" kysyi Treslong vahtimieheltä.

"Olen niinkin, Teidän Armonne, ja minä luulen, että sillä saa viskatuksi koko rykmentin espanjalaisia takaisin Espanjaan, jos he yrittävät tulla tänne. Vieläkö odotetaan ketään?"

"Vielä kahta: Yonker Galamaa ja toistakin toveria."

Treslong asteli eteenpäin, ja käytävän päähän päästyään hän kumartui ja hapuili vähän aikaa lattiaa. Yhtäkkiä näytti permanto aukeavan heidän allaan ja luolan pohjasta nousi valotulva ja kuului naurua ja hälinää. Treslong astui nyt tikapuita pitkin alas ja Hannu, joka noudatti hänen esimerkkiään, otti huolekseen heti sulkea tukevan laskuoven ja teljetä sen.

He olivat nyt tulleet pitkähköön, nelikulmaiseen holviin. Se oli entisaikoina ollut linnan vankikammio. Vahvoja rautarenkaita oli vieläkin seinissä. Holvi oli osaksi tornin alla ja Kerjäläiset olivat siihen sijoittaneet ruutihaudan sillä tavalla, että jos holvi räjähti ilmaan, täytyi torninkin välttämättä murtua murskaksi. Mutta siellä oli vielä toinenkin pienempi holvi, jonka suu oli peitetty samettivaatteella; sen toisesta päästä aukeni ovi pitkään käytävään, jota myöten pääsi pakoon, jos vihollinen äkkiä karkaisi päälle.

Etumainen holvi oli noin viisitoista askelta pitkä ja kymmentä leveä. Pari paksua lautaa, joita kannatti kaksi suurta kivimöhkälettä, teki pöydän virkaa keskellä luolaa. Sen kummassakin päässä riippui

katosta lamppu, joka näytti olevan kotoisin jostakin kirkosta.

Sillä puolen pöytää, joka oli tikapuitten lähellä, istui viisi miestä, jotka iältään olivat noin neljän- ja kuudenkymmenen vuoden välimailta ja näyttivät sangen vakavilta ja totisilta. Kahden ystävämme tulo keskeytti heidän vilkkaan pakinansa. Vastapäätä heitä nähtiin ihan toisenlainen seura. Siellä oli permanto peitetty oljilla ja niillä loikoili eri asennoissa kuusitoista kaikenikäistä ja kaikennäköistä miestä. Tämä joukko olisi vasta kelvannut maalarin kuvattavaksi! Tuossa venyi hoikka, hienonäköinen nuorukainen, karkea maamiehenmekko yllään; tuossa iloinen, punanenäinen sotamies, munkin kaapuun puettuna ja juoden viiniä hopeisesta suitsutusastiasta, joka nähtävästi oli kuulunut johonkin alttariin. Yhdessä nurkassa istui harteava veikko, haarniskaansa kiillottaen; tätä varten oli hänellä kalkkia ja vettä astiassa, josta ennen oli kastettu lapsia; toisessa nurkassa makasi syvässä unessa mies, jonka tulipunaiset posket, epätasainen hengitys ja sidottu otsa osoittivat, että uni oli haavakuumeen synnyttämää. Hänen vieressään hioi toinen Kerjäläinen miekkaansa, välittämättä siitä opetuksesta, jonka haavoitetun esimerkki antoi. Pöytä oli täynnä kaikenlaisia aseita ja niitten keskellä oli hopeaisia ja muita astioita, joita oli ryöstetty kirkoista, luostareista ja pappiloista. Valo, joka lankesi tuohon kirjajaan seuraan ja toisen holvin esirippuun, loihti todella omituisen, viehättävän näyn katsojan eteen. Suurin osa kulutti aikaansa pilapuheilla ja kortinlyönnillä.

On selvää, että vastatulleet miehet liittyivät kumpainenkin siihen seuraan, joka parhaiten vastasi hänen virkaansa ja säätyänsä. Niinpä Hannukin, tervehdittyään nöyrästi noita viittä miestä tikapuitten vieressä, meni pöydän alapäähän, jossa hänen hilpeät toverinsa, jotka näyttivät erittäin suosivan häntä, sydämellisesti, melkein meluten, ottivat hänet vastaan ja tarjosivat hänelle sijaa keskellään.

"Onko kukaan tuonut uutisia Brüsselistä sillä aikaa kun minä olin poissa?" kysyi Treslong vanhanpuoleiselta mieheltä, joka oli jalon, mutta surumielisen näköinen.

"Mikäli tiedän, ei kukaan ole tuonut", vastasi eräs, jonka nimi oli Verveen, "mutta minun luullakseni ei tarvitse epäilläkään, että mestaus tapahtuu huomenna tai ylihuomenna. — Odotin, että teillä olisi Yonker Galama mukanaan. Missä hän on?"

"Hän on lähtenyt Brüsseliin, mutta palaa tänne ennen pitkää. Hän on hankkinut itselleen espanjalaisen upseerin vaatteet, eikä siis ole paljon pelkäämistä. Hän voi hankkia meille parhaimmat tiedot, sillä hän käy Broodhuysissä, jonka hoitaja tyttärineen on hänen tuttavansa, kuten ehkä tiedätte."

"En luule, että hän näyttäytyy kartanon hoitajalle", sanoi ensimmäinen puhuja; "mutta eikö Yonkerilla liene tietoja prinsseistä? Olen kuullut, että tämä aikoo viedä Frislantiin lisävoimia kreivi Ludvigille; sillä jos siinä on perää, että Alba itse lähtee sinne, saa kreivi nähdä kovat. Minä pelkään ettei hän voi mitään Alban kourissa. Hän on niin nuori ja niin pikainen."

"Se se on, joka pilaa kaikki meidän hankkeemme, ja minä pelkään, että sen kautta koko asiamme vielä joutuu hukkaan", sanoi maltittomasti muuan toinen vastapäätä häntä. Hänellä oli sotaisia ulkomuoto, mutta hänen kasvoistaan näki, ettei hänessä ollut rahtuakaan Treslongin vankkaa ryhtiä eikä itsenäisyyttä. Vähäpätöisemmistä toimista hän kyllä kunnolla suoriutui, mutta päälliköksi hän ei sopinut. Hän oli nuorin vesa von Hagendorp'ien vanhasta suvusta ja oli ollut niitten liitossa, jotka veivät valituskirjan Margarethalle. "Minä tiedän", lausui hän, "että kymmenestä maakuntalaisesta yhdeksän julkisesti menisi prinssin puolelle, jos vain saisimme kelpo kenraalin, jonka kyky herättäisi luottamusta. Mutta kukapa nyt moittii ihmisiä siitä, etteivät he tottele meidän kehoitustamme, kun sellaisia kummia tapahtuu, että vihollinen hävittää itseään puolta suuremman sotajoukon, kuten tuon kavaltajan Villars'in johdolla kävi."

Pietari Blink

Kova naurun remahdus pöydän toisesta päästä keskeytti hänen puheensa. Kun hän loi silmänsä sinnepäin, näki hän, kuinka Hannu, komea messukasukka yllään, istui tyhjän viinitynnyrin päällä ja oli lukevinaan tai veisaavinaan jotakin kirjasta, jota hän piti kädessään. Kerjäläiset hänen ympärillään nauraa hohottivat täyttä kurkkua.

Treslong koputti tikarinsa kahvalla kolmasti pöytään ja saatuaan näin naurun vaikenemaan lausui hän:

"Toivoakseni liittolaiset eivät unohda, että asiamme on pyhä, että täältä Brüsseliin on tuskin kolmea peninkulmaa ja että meidän pitää karttaa kaikkea tarpeetonta hälinää. Meidän tulee ajatella, ettemme ole tulleet tänne huvittelemaan."

Kun hän näki sanansa tehoavan kuten hän oli tahtonut, jatkoi hän keskeytynyttä puheluaan von Hagendorpin kanssa:

"Minä en moiti kansaa siitä, ettei se nosta kapinaa; mutta siitä täytyy minun sitä moittia, ettei Pietari

Blink se runsaammin anna rahallista avustusta. Te tiedätte kuinka pahasti prinssi pettyi, kun hän huomasi, että ainoastaan puolet siitä rahasta, joka tarvittiin armeijan asettamiseen, oli saatu kokoon. Ja kuinka voitte toivoakaan, että hyvä kenraali suostuu johtamaan armeijaa, kun hän tietää, että sotaväki ennenkuin kuukausi on kulunut ryhtyy kapinaan palkan puutteesta? Jos ihmiset pelkäävät joutuvansa vankeuteen tai teloituslavalle, sentähden että herttua himoitsee heidän tavaraansa, niin miksi eivät he anna sitä niille, jotka taistelevat heidän turvallisuutensa puolesta? Kreivi Ludvig voisi tällä hetkellä marssia Brüsseliä vastaan, jollei hänen väkensä olisi kapinanhankkeissa."

"Luuletteko että voimme Ranskasta toivoa jotain apua?" kysyi Verveen, joka ennen oli ollut sihteerinä jonkun mahtavan aatelisherran luona ja tavallaan siis oli valtioviisas. "Kuningas on sopinut hugenottein kanssa ja näyttää suosivan meitä. Coligny tajuaa hyvästi kaikki sota-asiat ja hän suostuttaa kyllä kuninkaan meitä auttamaan, kun hän vain saa tietää, että me haluamme tunnustaa hänet maakuntain herraksi."

"Ja sitäkö te haluatte?" kysyi neljäs, jolla oli osaksi siviili-, osaksi sotamiehen puku, ja jonka kasvoista, kun hän puhui, välähti intoa ja virkeyttä. Hän oli samalla sekä pappi että soturi. Hän oli saarnannut suurille kuulijakunnille ja johdattanut monta sielua totuuden tielle, mutta koska hänellä ei enää ollut tähän tilaisuutta, otti hän miekalla puolustaakseen niitä totuuksia, joita hän ennen oli julistanut. — "Ja haluatteko sillä ehdolla hänen apuaan? Minä puolestani pidän Filipiäkin kernaammin herranamme. Vaikkemme taistelisi kuin kansalaisvapautemme hyväksi, arveluttaisi tuo apu minua, sillä ei Ranska, eikä Medicin huonekunta salli meidän itse järjestää asioitamme. Mutta me harrastamme, vieläpä ensisijassa uskon vapautta ja sitä — sen te myönnätte — nämä eivät antaisi meille."

"Mutta eikö kuningas ole suonut sitä hugenoteille?" kysyi Verveen.

"Kuinka pitkäksi aikaa?" sanoi toinen. "Kuukaudeksi, kenties vuodeksi. Uskokaa minua, mestari Verveen, niin kauan kun kuninkaita ja hallitsijoita ohjaa valta, jota heidän täytyy totella, kuten nyt paavin valtaa, eivät he voi antaa kestäväää vapautta. Paitsi sitä, kuka voi maassa, jossa hallitsijan teot riippuvat hänen omasta mielivallastaan, sanoa, vahvistaako toinen kuningas sen mitä edellinen on meidän kanssamme sopinut? Ei, jos meillä täytyy olla vierasta apua, niin älkäämme etsikö sitä Ranskasta. Saapukoon se meille vapaasta, protestanttisesta Englannista."

"Minä sanon teille", — kuului samassa Hannun ääni, — "minä olen parempi mies, kuin te luulettekaan. Kun viimein olin Dillenburgissa, sanoi prinssi minulle: 'No, Hannu, minkä neuvon sinä annat?' — 'Teidän Korkeutenne', sanoin minä, 'minä lähettäisin yhden sotajoukon Teidän Korkeutenne veljen johdolla Frislantiin ja toisen jonkun etevän kenraalin johdolla Brabantiin. Alba ei voi tapella molempia vastaan yhtäaikaan. Mutta', sanoin minä, 'älkää ottako Villarsia, sillä hän ei kelpaa mihinkään'. — 'Oho', sanoi hän, 'Villars on juuri sopiva mies.' — 'No, saadaanpa nähdä', sanoin minä. — Ja kumpiko meistä oli oikeassa? Minä voin vakuuttaa teille, että —"

Hän vaikenä; sillä istuessaan selkä Treslongiin päin, oli hän kokonaan unohtanut tämän, mutta nyt havaitsi hän kuulijainsa pilkallisesta hymystä, viittauksista ja äännettömyydestä, että hän oli kiinnittänyt puoleensa yhteisen huomion. Hän katsoi ympärilleen ja samalla kaikki luolassa olijat, paitsi häntä itseään, purskahtivat suureen nauruun, jonka hän, naurun esine ja syy, kesti aivan tyynesti ja rauhallisesti.

"Mikä itserakas houkka tuo poika on!" mutisi Verveen halveksien, heti kun nauru taukosi.

"Soisin, että minulla olisi monta tuollaista houkkaa, mestari Verveen", sanoi Treslong. "Hän on tosin paha kerskailemaan, mutta ei hän sillä ketään loukkaa, enkä tiedä ainoatakaan uskollisempaa, järkevää ja rehellisempää jäsentä koko liittokunnassamme."

"Ja mahdollista on", sanoi saarnaaja, "että sellaisessa maassa sanan siemen kantaa hyvän hedelmän; mutta mitä noihin tovereihin tulee, jotka seisovat hänen ympärillään, pelkään minä, että hyvä siemen heissä on tukahtunut orjantappuroihin."

"Äskeiseen keskusteluun palataksemme", sanoi Verveen, jota tuo soimaus näytti suuttuttavan, "on teidän mielestänne siis kuningatar Elisabet sopivin meitä auttamaan ja te sanotte häntä sekä protestantiksi että vapaaksi. Olkoon niin, mutta te ette näytä tietävän, että hän, vaikka onkin protestantti, on kieltäytynyt auttamasta Ranskan hugenotteja, ja kuitenkin olen varma siitä, että häntä paljoa vähemmän arveluttaisi sotia Espanjaa vastaan. Kenties hän ei ole niin vihamielinen ja julma kuin hänen sisarensa, mutta ei hän ainakaan ole mieltynyt veljiimme, puritaaneihin."

"Mutta hänen paras neuvonantajansa, Sir William Cecil", sanoi Treslong, "kuuluu kuitenkin suuresti suosivan puritaaneja, ja sentähden toivon, että me, jos antaudumme hänen turviinsa, vihdoinkin pääsemme irti orjuuden ikeestä ja saamme tuhat kertaa suuremman vapauden kuin mikä meillä nyt on. Te ette saa unohtaa, että Elisabetin asema on nykyään sangen vaikea ja ettei hän ole osoittanut muuta

kuin hyvyyttä ja ystävyyttä niille meidän maamiehillemme, joitten on onnistunut paeta Englantiin. Hän tosin ei ole puritaani, mutta ei hän ainakaan ole katolilainen."

Tässä uusi meteli taas katkaisi heidän keskustelunsa. Kerjäläiset, jotka viini oli saattanut rajulle tuulelle, olivat kokoontuneet kahden toverinsa ympärille, jotka ajan ratoksi miekkailivat keskenänsä. Treslong, joka pelkäsi, että leikistä voisi tulla tosi, aikoi juuri astua väliin, kun pöllöhaukan kimeä kirkuna tunkeutui holviin.

Kaikki säpsähtivät. Jokainen näytti tietävän tehtävänsä. Lamput otettiin alas ja pantiin niin, että ne saatiin sammutetuksi millä hetkellä hyvänsä. Kaikki nousivat pystyyn ja kuuntelivat, käsi kiinni miekan kahvassa tai pistoolissa, eikä kuulunut hiiskaustakaan. Toisen luolan suu aukaistiin ja pidettiin huolta siitä, että päästäisiin heti pakoon, jos tarve vaati. Yhtäkkiä kuului kaksi kolkutusta ylhäältä, jonka jälkeen lamput heti pantiin entiselle sijalleen.

Tuokion kuluttua aukeni laskuovi, ja Treslong, joka oli käynyt ylhäällä, ilmestyi jälleen ja hänen seurassaan ystävämme Galama ja Gerard Block.

IX

Valinta.

Heidän saavuttuaan vallitsi hetken aikaa syvä hiljaisuus, ja koska seurakunta nyt oli täysilukuinen, siirtyivät sen jäsenet vaistomaisesti lähemmäksi toisiaan ja kokoontuivat pöydän ympärille. Ne, jotka tähän asti olivat aikansa kuluksi laskeneet pilaa ja leikkiä, seisoivat nyt nöyrinä ja tarkkaavaisina. Heidän viettämänsä kulkurielämä, monenlaiset vaiheet ja vaarat, säännötön, mutta ankara sotakuri ja hurjat yritykset, joihin he alinomaan ryhtyivät, olivat pakoittaneet heidät tottumaan kaikenlaisiin tilanteihin, nukkumaan, syömään, laskemaan leikkiä, tappelemaan millä hetkellä hyvänsä, eikä se nopeus, jolla nämä seikat seurasivat toinen toistaan, ollut heille ensinkään haitaksi.

Treslong, Galama, Block ja nuo viisi päällikköä olivat sijoittuneet pöydän ylipäähän. Muut istuutuivat sen ympärille ja kaikkien silmät kääntyivät Galamaan; häneltä he odottivat niitä suuria uutisia, joista kaikki tehtävät riippuivat. Ja kun hän seisoj siinä kauniine, vaalean tukan ympäröimme kelmeine kasvoineen, silmät säteillen toivosta ja innosta, huulet hymyssä, näytti hän urhoollisuuden ja jalon isänmaallisuuden perikuvalta.

"Minun tulee ensin esittää teille, hyvät herrat, uusi seuramme jäsen", lausui Galama sointuvalla äänellä, kun hän oli sydämellisesti tervehtinyt erityisiä ystäviään ja heidän kanssaan hetken haastellut. "Hänet on lähettänyt meille ystävämme Pietari Blink, joka, kuten kaikki tiedämme, uutusterasti valvoo etujamme Hollannin maakunnassa. Hänellä on mukanaan Blinkin suosituskirje, jossa tämä vakuuttaa, että Gerard Block, se on hänen nimensä, on tekevä paljon hyötyä meille, koska hän on tarkoin tuntenut Brüsselin lapsesta asti. Minun ei tarvitse kysyä teiltä, mestari Block, oletteko vannoneet uskollisuutta Espanjan kuninkaalle, tämän maan herralle, Oranian prinssille, hänen ainoalle lailliselle sijaiselleen, ja meidän liitollemme, näitten uskolliselle auttajalle."

Block nyökäytti päätään myöntymyksen osoitteeksi.

Mutta useat Kerjäläiset katselivat häntä karsain, epäilevin silmin. Galama huomasi sen ja koetti poistaa heidän epäluuloaan.

"Pieninkin epäily hänen uskollisuudestaan meitä kohtaan", sanoi hän, "on tällä hetkellä kokonaan hävinnyt, sillä minun tulee teille sanoa, että, vaikken ole sen pitempää aikaa häntä tuntenut, on hän jo henkeni pelastukseksi pannut omansa alttiiksi. Ja totisesti olen varma siitä, että ellei hän parhaaseen aikaan olisi niin tehokkaasti auttanut minua, heiluisin ennen pitkää jossakin Brüsselin hirsipuussa."

Kerjäläiset katsoivat leppeämmin Blockia ja Galama jatkoi:

"Minun täytyy huomauttaa teille siitä kovasta iskusta, joka tällä hetkellä uhkaa meitä kaikkia. Minun ei tarvinne kertoa, millä tavalla herttuan ja hänen edeltäjänsä verenhimoiset kätyrit ovat särkeneet kaikki pyhimmät ja hellimmät siteet, joita ihmislapset voivat keskenään solmia ja kuinka he sillä tekosyyllä, että muka suojelevat pyhää kirkkoa, hävittävät talomme ja ryöstävät tavaramme. Minun luullakseni teissä ei ole ainoatakaan, jota ei joku raskas, kova isku ole kohdannut, joka ei ole kadottanut armasta ystävää tai sukulaista ja nähnyt hänen kuolevan niinkuin kurjimman pahantekijän. Mutta tällä

kertaa emme kuitenkaan mieti kosta. Nyt meitä kutsutaan hyvällä työllä asiaamme auttamaan, tehtävällä sellaisella, josta pyhä vapautemme saa uutta elinvoimaa. Te muistatte kaikki, millä kehnolla ja kavalalla keinolla Alba, yhdeksän kuukautta sitten, sai haltuunsa molemmat kreivit Egmontin ja Hornin. Kun huhu heidän vangitsemisestaan levisi ympäri maan, ei kukaan sitä uskonut; mutta kun tieto varmeni päivä päivältä ja kun kuninkaan vielä sanottiin hyväksyneen tämän menettelyn, alkoi epäileväinenkin peljätä, että huhussa on perää. Onko minun tarvis muistuttaa, teille, mikä ääretön hyöty kuninkaalla oli heistä, varsinkin kreivi Egmontista? Tarvitseeko minun mainita hänen urotöistään? Eikö koko maailma ole ihailleen puhunut Lamoral Egmontista? Ja eikö naapurimme, ranskalaiset, vielä tänään häpeällä muista St. Quentinin ja Gravelines'in nimeä? Ja tiedättekö, kuinka nuo hyvät työt palkitaan? Tänä aamuna hänen julkinen ja yksityinen vihamiehensä herttua on päättänyt julkisesti, Brüsselin torilla, Broodhuysin edustalla, mestauttaa sekä hänet että hänen vankitoverinsa ja ystävänsä kreivi Hornin, — ja se on tapahtuva huomennaamulla."

Hän herkesi ja katseli ympärilleen. Sanoma, joka nuolen nopeudella oli levinnyt kautta kaupungin miehestä mieheen, näytti jo olevan useimman tiedossa, ja heidän ainoana vastauksenaan oli vielä synkemmät pilvet heidän otsallaan kun he tuijottivat toisiinsa, Galamaan tai alas lattiaan.

"Melkein koko sen ajan, kun kreivit olivat Gentissä vankeina", Galama lisäsi, "yritin salaa vapauttaa heitä, mutta kaikki yritykseni raukesivat tyhjiin. Vihdoin tuli tieto, että heidät muutettiin Brüsseliin mestattavaksi. Minä lähetin kohta teille sanan, sillä on mahdollista, että me täällä saamme tehdyksi sen mikä ei Gentissä onnistunut. Minun ei tarvitse teille sanoa, mikä ääretön hyöty kreivi Egmontista olisi meidän asiallemme ja kuinka suurena apuna hän olisi mainehikkaalle päälliköllemme, Oranian prinssille. Hänen sotataitonsa, joka vetää vertoja Alballe, se kunnioitus, jota kansa ja etenkin sotaväki hänelle osoittaa, tekisi hänet prinssin ja prinssin veljen parhaimmaksi tueksi. Minä kävin eilen illalla Brüsselissä mestari Blockin seurassa, ja me havaitsimme kumpikin kaikenlaista, joka tekee toimemme samalla kertaa sekä helpommaksi että työläämmäksi. Antakaamme ystävämme Blockin ensin ilmaista, mitä hän on kuullut. Sen jälkeen minä kerron teille juttuni."

Kaikkien silmät kääntyivät Blockiin, joka aivan levollisesti lausui:

"Tiedot, jotka olen saanut hankituksi, eivät tosin ole runsaat, mutta tärkeät ja luotettavat, sillä olen saanut ne omalta serkultani, joka on herttuan kamariherra ja salaa kuuluu meidän puolueeseemme. Hän ilmoitti minulle, että kaupungissa on mahdotonta nostaa kapinaa kreivien pelastamiseksi, vaikka olisimme sata kertaa väkevämmät kuin nyt. Kaksituhatta miestä asetetaan mestauksen ajaksi torille ja kaksi komppaniaa kiertelee katuja, ettemme me tällä tavalla saisi mitään aikaan, vaikka porvaritkin tulisivat avuksemme. Mutta nuo poloiset porvarit ovat niin alakuloisia, niin rohkeutta vailla ja niin säikäyksissään, että tuskin löydämme kymmentä, jotka kuulevat meitä. Alba on haettanut Ypres'in piispan, joka tänä yönä kahdentoista aikana menee Egmontin luo ja ilmoittaa hänelle hänen läheisen loppunsa. Kreiviä vartioidaan vahvasti ja ellei mitään keinoa keksitä hänen pelastukseksi, on aikansa suurin sotapäällikkö ja mies, joka ennen muita voi auttaa asiaamme, ennen neljänkolmatta tunnin kuluttua kylmä, hengetön ruumis."

Viimeiset sanat lausuttiin matalalla, värisevällä äänellä ja ne tekivät syvän vaikutuksen. Uhkaava onnettomuus painoi raskaasti jokaisen mieltä. Treslong huomasi surullisen mielialan, rypisti otsaansa ja päätti, jos mahdollista, ohjata ajatukset toisaalle. Hän otti pikaisesti puheenvuoron ja saneli hilpeästi:

"Meidän ei suinkaan tarvitse vaipua epätoivoon, vaikka vihollinen tähän aikaan on meitä väkevämpi, ja vaikkemme voi asettaa mitään armeijaa häntä vastaan. Tiedämme, että eräs meidän joukostamme on hiljattain saanut voiton heidän joukostaan Frislandissa, vaikka meikäläisiä oli puolta vähemmän kuin heitä, ja kuka tietää, vaikka meidän vielä onnistuisi kukistaa heidät vähemmälläkin voimilla? Meidän sopii ainakin yrittää, ja minä puolestani olen valmis siihen, vaikka menisinkin surmilleni. Kun Yonker Galama tuli, olin näkevinäni että hänen kasvoillaan ilmeni jonkun verran toivoa. Me emme ole vielä kuulleet, mitä hänellä on sanottavaa. Kenties eivät porvarit sentään ole niin alakuloisia ja kenties he, jos he saavat tietää, että me olemme lähimailla, uskaltavat käydä yritykseen käsiksi. Mitä tietoja teillä on, Yonker?"

Kun Galama jo oli Treslongille kertonut, mitä hyötyä hänellä oli ollut Brüsselin matkasta, oli tämän sanoilla toivottu vaikutus. Läsnäolijat odottivat hartaasti, mitä Galamalla olisi sanottavaa.

"Te olette kumpikin oikeassa", sanoi Yonker, "sekä te, herra, että te, mestari Block. Luulen todellakin, että Brüsselin porvarit ovat kärsineet niin paljon, etteivät he uskalla taistella espanjalaista vastaan. Mutta vielä on heidän joukossaan miehiä, jotka eivät tiedä, mitä pelko on. Eilen illalla kävin Broodhuysissä, siellä, jossa kreivejä talletetaan, ja silloin aloin hiukan toivoa, että joku meistä voisi saada kreivi Egmontin pelastetuksi; mutta kreivi Hornin hyväksi pelkään minä, emme voi mitään. Yritys on kuitenkin perin vaarallinen ja on sen lisäksi tehtävä niin taitavasti, ettemme sekoita vaaraan ketään muuta kuin itseemme. Yhden meistä täytyy, dominikaanimunkiksi puettuna, mennä Broodhuysiin, jossa hänet vartijajonon välitse viedään ullakolle. Sieltä täytyy hänen avaran kamiinin kautta kiivetä alas

kreivi Egmontin huoneeseen ja hiljaisella tavalla panna vahtimies siihen tilaan, ettei hänestä ole mitään haittaa. Sitten kreivi vaihtaa vaatteita vapauttajansa kanssa ja jättää valepuvussa vankihuoneen, sillä välin kun toinen jotenkin koettaa päästä ullakolta viereiseen kalamyymälään. Samaan aikaan yksi meistä kiipeää kaupungin vallille, käy äkkiä vartian kimppuun, ja toiset tulevat samaa tietä. Näiden on määrä silloin kun kreivi lähestyy, hyökätä vahtien päälle ja avata portti, joka ei ole vaikea työ. Niitten, joilla on hevoset, tulee seurata kreiviä hänen pakomatallaan Ranskaan, toiset pelastakoot itsensä miten voivat. Tämä on minun tuumani ja se on ainoa, jolla on vähän menestymisen toivoa. Se on hurja yritys ja minä luulen, ettei kukaan ryhdy siihen vapaaehtoisesti. Ottakaa huomioon vaarat: Se, joka lähtee Broodhuysiin, ei saa paljon välittää hengestään; sillä jos nämä vehkeet tulevat ilmi, on hän kuoleman oma, kuten myöskin se, joka —"

Hänen äänensä vapisi, mutta hän rohkaisi mielensä. Haudan hiljaisuus vallitsi Kerjäläisten joukossa. Vihdoin Treslong lausui:

"Kuka ottaa vapaaehtoisesti toimekseen käydä vartian kimppuun?"

"Minä."

Se oli Block. Hän seisoi suorana ja silmäili joukkoa ympärillään.

"Minä en olisi niin rohkea", sanoi hän, "mutta minä olen pienestä pojasta tuntenut Brüsselin ja kiipeillyt kaikilla sen valleilla, ennenkuin kaupunki joutui piiritystilaan. Tunnen erittäin tarkoin portin läheiset paikat. Siellä olen usein kahlannut kaivannossa ja kontannut edestakaisin viemäreissä. Se on vielä sama kuin ennen, ja minä takaan hengelläni, että toimitan asian kunnollisesti."

Mutta Treslong ja muut liittoveljet näyttivät kuitenkin arvelevan, suostuisivatko he näin rohkeaan tarjoukseen, varsinkin kun se lähti miehestä, joka tänään oli ensikerran heidän seurassaan ja jota ei kukaan heistä tarkemmin tuntenut. Block huomasi tuon.

"Teissä on epäilemättä monta", sanoi hän, "jotka jonkinlaisella epäluulolla katselevat tarjoustani. Mutta suokaa minun lyhyesti ilmoittaa ne syyt, jotka ovat vaikuttiminani. Meillä ei ole kuin puolineljättä tuntia aikaa, joiden kuluessa on kaikki tehtävä, sillä sen jälkeen Ypres'in piispa on vangin luona. Siinä toimessa, johon minä olen tarjoutunut, ei ole kenestäkään mitään apua, ellei hän tarkoin tunne vallia ja kaikkea, mitä siihen kuuluu, jos ensimmäinen yritys menee pilalle, ei tarvitse toista tehdäkään, sillä vahdit osaavat silloin olla varoillaan. Kaikki riippuu siis yhdestä kerrasta. Jos joku luulee paremmin kuin minä voivansa sen tehdä, suon kernaasti hänen mennä. Mutta minun tekee suuresti mieleni maksaa edes osa velastani noille verikoirille."

Hän puhui kiivaasti ja, kuten näytti, myös sydämensä pohjasta. Hän oli nähtävästi päässyt tarkoituksensa perille ja huomasi hyvillä mielin, että moni, hänen puhuttuaan, osoitti suostumustaan pään nyökäyksellä. Treslong näytti vähän aikaa miettivän ja lausui sitten:

"Niin, ehkä se lienee parasta. Olin ensin aikonut itse ryhtyä siihen toimeen, mutta, lähemmin mietittyäni, luulen, että munkinvirka luonnistuu minulta paremmin. En ole vielä unohtanut kaikkea latinaani ja olen suuttunut tähän laiskurielämään. Kuka siis hankkii minulle munkinkaavun?"

Mutta tässä häntä kohtasi kova vastarinta. Ei kukaan Geuseistä tahtonut suoda hänelle tuota tointa. Muutamat arvelivat, että hänen pitäisi jäädä viemään heitä vallille, toiset taas, että häntä tarvittaisiin järjestyksen valvomiseen, koska ei kukaan muu täyttänyt hänen sijaansa. Toiset laskivat leikkiä hänen epäpapillisesta ulkomuodostaan ja väittivät, ettei häntä milloinkaan laskettaisi portista sisään. Treslong näytti arvelevan.

"Mitä te sanotte, Yonker?" kysyi hän Galamalta.

Kova taistelu oli tällä välin riehunut Galaman rinnassa. Hän hehkui halusta itse tarjoutua tuohon toimeen, mutta lupaus, jonka hän oli antanut Agnesille, sulki hänen suunsa. Hän seisoi siinä, huulet tiukasti suljettuina, poskilla puna. Kun Treslong puhutteli häntä, veti hän raskaasti henkeään, mutta ei lausunut sanaakaan.

Äänettömyys valtasi hetkeksi koko liittokunnan, ja moni näytti epäilevän, miten friisiläisen käytös olisi selitettävissä. Vihdoin lausui Block matalalla ja melkein säyseällä äänellä:

"Suokaa anteeksi, herra de Treslong, mutta minusta ne väitteet, joilla on koetettu estää teidän menoanne, eivät ole aivan perusteettomia. Teidän kasvonne tuntee melkein jokainen brüsseliläinen, sillä kreivi Brederoden uljasta toveria ei voi kukaan Hollannin mies unohtaa. Ja minkä vuoksi te lähtisittekään? Jalo Yonker tässä minun vieressäni haluaa hartaasti tuohon kunniatyöhön, siitä olen varma. Hän osaa kaikkialle Broodhuysissa, häneltä sujuu latina ja hänessä on munkkia ainakin enemmän kuin teissä, Teidän armonne, ja eilisillan pieni kohtaaminen on osoittanut, ettei häneltä puutu

neuvokkuutta ja uskallusta".

Liittolaiset vastasivat Blockin ehdotukseen lujilla suosion osoituksilla. Ainoastaan Treslong ja Hannu olivat eri mieltä. Hannu oli ääneti ja katsoa tuijotti Blockia. Treslong lausui suoraan tyytymättömyytensä, mutta Kerjäläiset, jotka tunsivat hyvin Galaman avut ja ansiot, kumosivat kaikki vastaväitteet ja Yonker itse suostui ehdotukseen mitä suurimmalla halulla. Hän tarttui Blockin käteen ja pusersi sitä hartaasti. Sitten hän lausui, kääntyen Treslongiin:

"Tulkaa, herra, älkäämme enää tuhlatko sanoja. Minä lähdän ja saatan, jos Jumala suo, kreivin teidän luoksenne tunnin, parin kuluttua. Aion kaikin keinoin pyrkiä jälleen ulos, ja ellei minun onnistu päästä, kuolen iloisena, jos vain kreivi on vapaana. Hannu, tuo minulle munkinkaapu ja riisu minulta tämä puku, sillä aika on täpärällä ja jokainen silmänräpäys kallis. Vielä yksi asia: kreivi seisahtuu vähäisen ristikadun kulmaan, viheltää hiljaa ja lausuu tunnussanan 'vapaus'. Lopputoimista saatte sopia keskenänne. Missä on Hannu?"

Hänelle sanottiin, että Hannu oli mennyt toiseen holviin hakemaan tarvittavaa pukua; välttääkseen ajan hukkaa nosti Galama heti esiripun ja astui Hannun luo.

Hannu seiso keskisolvissa ja hänen ympärillään oli kasa kaikenlaisia vaatteita, jotka sikin sokin peittivät permannon. Seinillä riippui joukottain kaikennäköisiä aseita ja eräässä nurkassa sijaitsevat kaksi kolme tynnyriä sisälsivät niitä aineita, joita Kerjäläiset eniten tarvitsivat: viiniä ja ruutia. Heti kun hän näki isäntänsä, laski hän lampun, jota hän piti kädessään, maahan ja avasi Galaman rintahaarniskan. Tämän tehtyään hän kumartui, ikäänkuin etsiäkseen joitakin vaatteita. Mutta oikeastaan hän hyvin tarkoin katseli haarniskaa ja kirjailtua vyötä, jossa Galaman miekka riippui. Vaikkei tarkastelua kestänyt kuin silmänräpäyksen ajan, näytti se sentään tyydyttäneen Hannua, sillä hän pani pois kummankin esineen ja seisoi hetkisen ajatuksiin vaipuneena.

Hänen isäntänsä katseli häntä mielihyvällä, sillä Hannu oli yhtä paljon hänen ystävänsä kuin palvelijansa; hän lausui usein yhtä viisaita mietelmiä ja antoi yhtä oivallisia neuvoja kuin älykkäimmät miehet, — seurasipa usein menestyskin näitä neuvoja. Nyt hän seiso ja loi herraansa katseen, josta huomasi, että hänellä oli jotain sydämellään, mutta että hänen oli vaikea sitä sanoa. Hänen huolettomasta hilpeydestään ei näkynyt merkkiäkään ja hänen tummista silmistään loisti vakava, mieltävä mieli.

"No, Hannu", kysyi Galama, "mitä tuumaillet?"

"Hm, Yonker, muistin kreiviä", vastasi Hannu hitaasti, "ja ajattelin miltä hänen olonsa tuntunee huomenna tähän aikaan."

"Sitäkö vain?" sanoi Galama. "Tuntuu varmaan tavattoman hyvältä olla tuolla puolen rajaa."

"Voi olla niinkin, ettei hän tunne mitään", vastasi Hannu kumartuen uudestaan ja kaivellen vaatekasaa.

"Kuinka niin?" kysyi hänen isäntänsä. "Sinä näytät olevan toivoton tuon asian suhteen."

"Tiedättehän Yonker, että yritys on vaarallinen. Ensiksikin tunnetaan teidän kasvonne heti portilla, ja kummastusta herättää, että espanjalainen upseeri tänään tulee munkin puvussa."

"Minä tiedän tunnussanan. Joudu siis!"

"Sitten on tuo Agnes neiti", jatkoi Hannu, puhuen melkein itsekseen.

"Agnes tietää varsin hyvin, mitä on tekeillä", keskeytti Karel hänet maltittomasti.

"En luule, että hän pysyy niin kylmäkiskoisena ja varovaisena, kuin hänen tulisi, ja sitten hän kenties itkee ja koko hanke tulee ilmi ja meidän käy hullusti —"

"Meiltä menee koko aika hukkaan, jos tässä pitemmältä lepertelemme", sanoi Galama yhä kärsimättömämmällä äänellä. "Kaapu tänne, ja kiirehdi, jos et vielä ole sitä löytänyt. Kello on kohta yhdeksän ja kymmeneltä minun täytyy olla siellä."

"Voi Yonker", sanoi Hannu mielenliikutuksesta käheällä äänellä, "minä ajattelin todella, että — teidän ei tule — te ette saa —"

"Mitä sinä tarkoitat?" huudahti Galama, polkien jalkaa. "Aiotko pidättää minua täällä kaiken yönä, vai mitä? Anna paikalla kaapu minulle, tai malta, minä haen sen itse. Tulen ilman sinuakin toimeen."

Yonker älysi aivan hyvin, mitä Hannu tarkoitti, ja on mahdollista, että sisällinen ääni kuiskasi hänelle uskollisen palvelijan olevan oikeassa. Mutta jo tuo yksistään olisi yllyttänyt itsepintaista friisiläistä

noudattamaan omaa päätään. Mutta jos Galama oli itsepäinen, oli Hannu vielä järkähtämättömpi.

"Hiiteen tuo!" sanoi hän uljaasti, samalla kun hän heitti munkinkaavun menemään ja vakavasti katseli isäntäänsä. "Ettekö ymmärrä, Yonker, ettei teidän sovi mennä? Miksi vastustelette, kun on kysymyksessä kreivi Egmontin, neiti Agnesin ja teidän sisarenne onni? En väitä, että teiltä muulloin puuttuu karskia mieltä; mutta tällä kertaa sitä puuttuu, siitä panen henkeni, kun teidän on oltava neiti Agnesin ja sisarenne läheisyydessä."

"Se saadaan nähdä", vastasi Karel, ylpeästi oikaisten käsivarttaan. "Kiitän sinua hyvästä tahdostasi ja uskon, että se, mitä lausuit minusta oli hyvin tarkoitettua. Mutta kun minut on tähän toimeen valittu, en kammo sitä, ja vaikka tehtäväni onkin vaikea, olemme kuitenkin jo Agnesin kanssa miettineet kaiken valmiiksi, ja pidän kunniana, että liittoveljeni luottavat minuun. Anna kaapu minulle!"

"Ei" sanoi Hannu isällisellä äänellä, "liittoveljet eivät luottaisi teihin, jos he tietäisivät, mitä minä tiedän. He eivät tunne teitä eivätkä neiti Agnesia, he eivät tiedä, että hän on itkenyt tämän vyön vaaleaksi. Ette voi kieltää, Yonker, että joko hän tai teidän sisarenne tai kumpainkin on teidän tähtenne vuodattanut kyyneleitä. Nainen on nainen eikä milloinkaan muuksi muutu. Mutta jos hän nyt jo on itkenyt, niin mitä hän tehneekään vastedes, kun hänen täytyy teidän kanssanne kokea vaaroja? Toisesta on toisella niin paljon huolta, että te molemmat joudutte perikatoon."

Mutta tästä ei ollut mitään hyötyä. Galamasta saattoi nähdä, että hän katsoi arvoansa loukatuksi; hän tempasi kaapun palvelijansa kädestä ja alkoi, välittämättä toisen inttamisesta pukea sitä ylleen. Hannu pudisti päätään, meni holvin suuhun ja nosti esirippua. Etuholvi oli muuttunut toisennäköiseksi. Pöytä oli siirretty pois, kivet vieritetyt loukkoon. Kerjäläiset valmistautuivat retkelle ja Block oli jo lähtenyt toimiinsa. Kun Hannu pisti päänsä luolan suusta, oli hän vähällä sysätä Treslongia, joka seiso vieressä, vakavasti keskustellen Verveenin ja saarnamiehen kanssa. Palvelija kosketti päällikön käsivartta. Treslong kääntyi ja näytti kummastuneelta huomattessaan Hannun.

"Toivon, että Teidän Armonne ei pane pahakseen", sanoi Hannu nöyrästi, "mutta Yonker on aivan taipumaton ja minun luullakseni te olette ainoa, joka saatte hänet järkiinsä. Älkää laskeko häntä Broodhuysiin, sillä saatte olla varma siitä, että hän pilaa koko asian."

Treslong naurahti ja lausui katsellen molempia toisia:

"Te näette, etten suotta ole huolissani. Käykäämme hänen luokseen", ja kaikki kolme menivät luolaan, Hannu jälessä iloisena ja kummastellen.

"Minun on juolahtanut mieleeni, Yonker Galama", sanoi Treslong tyynesti, mutta päättävällä äänellä, "että te ette sittenkään ole meistä sopivin tähän yritykseen. Muistaakseni olette minulle sanonut, että sisarenne asuu Broodhuysisissä ja että kartanon hoitaja sekä hänen tyttärensä ovat teidän läheisiä tuttavianne; — tämän kaiken vuoksi on teidän parasta olla sinne menemättä. Ajatelkaa, ettei tässä kysytä kunniaa, vaan Egmontin henkeä."

Karel Galama, joka seiso valmiiksi puettuna, munkinkaapu yllään ja rukousnauha vyötäisillään, rypisti otsaansa kuullessaan nämä sanat; hän vaaleni ja ynsä hymy leikki hänen huulillaan. Ajatus, että hän jälleen kävisi Brüsselissä, että hän Agnesin rinnalla astuisi vaaroja kohti, suojelisi häntä ja kuolisi hänen ja kreivi Egmontin puolesta, oli hänestä niin ihana, niin ylevä, niin viehättävä, että hän oli päättänyt vastustaa Treslongin käskyä. Huomatessaan päällikön tyynen ja käskevän katseen, arveli hän, että tämä oli häntä itseään paljon kokeneempi ja että hänellä oli valta estää häntä lähtemästä. Hänen mieleensä johtui myös, mitä Agnes oli sanonut, ja hän päätti myöntyä. Hetken ääneti oltuaan, virkkoi hän matalalla äänellä:

"Minä tottelen, mitä hyvänsä te käskette." Treslong puristi sydämellisesti Galaman kättä. Hän ymmärsi aivan hyvin, mitä nuorukaisen sielussa liikkui, ja vaikka hän oli päättänyt saattaa perille tahtonsa, antoi hän kuitenkin arvoa niille tunteille, joilla toinen oli kuunnellut hänen sanojaan.

"Nyt on lähinnä kysymys siitä kuka lähtee teidän sijastanne?" sanoi Verveen.

"Minä olen siihen omiani, koska ennenkin olen tällaisessa ollut", sanoi Hannu, astuen esille eräästä holvin sopesta. Hän oli kuten hänen herransakin munkiksi puettu, mutta koska hän oli lihavampi ja kasvoiltaan pyöreämpi, oli hän niin munkin näköinen, että Galamankin täytyi nauraa, ja kun hän vielä lisäksi matalalla äänellä lausui: "Ave Maria, ora pro nobis!" oli häntä mahdoton muuksi luullakaan.

"Hän on oivallinen", sanoi Verveen. "Hän tuntee Broodhuysin tarpeeksi, eikä sen naisia kylläksi, kuten te Yonker", ja hän nyhkäisi leikillisesti tätä kylkeen.

Kun asiaa oli selvitelty suostui Treslong ja Hannulle neuvottiin tarkasti, mitä hänen tuli tehdä.

Nopeasti ja hiljaisesti siirrettiin muutamia tynnyreitä ja vaatteita pois, jonka jälkeen Treslong painoi sormellaan erästä rautanastaa ja ovi, joka oli tarpeeksi leveä yhdelle miehelle, aukeni seinästä vieden käytävään, joka oli yhtä leveä. Hannu astui siihen, palava lamppu toisessa kädessä, tikari toisessa, ja katosi näkyvistä.

Vähän aikaa seisoivat miehet ääneti oven suussa, josta kalsea yötuuli puhalsi holviin. Lampun valo himmeni himmenemistään ja katosi viimein. Samalla kajahti pöllöhaukan ääni, häiriten yön hiljaisuutta. Treslong sulki heti oven ja peitti sen vaatteilla ja astioilla. Sen jälkeen kääntyi hän Galaman puoleen, joka yhä vielä seisoivat kätet ristissä miettivän näköisenä, ja puhui hänelle, osoittaen oveen päin:

"Jumala varjelkoon tuota poikaa ja saattakoon hänet hengissä takaisin; sillä hän on harras ja vilpitön sielu, jonka vertaista aniharvoin tapaa."

Galama taivutti päätään ja sanoi: "Amen".

Nuo kolme miestä palasivat nyt etumaiseen holviin; tällä välin oli tapahtunut suuri muutos liittoveljesten ulkomuodossa. Muutamien yltä olivat kummankirjavat puvut kadonneet. Huopahattujen sijaan oli tullut rautaiset kypärät, võissä kiilsivät tikari ja pistoolit ja rintaa suojelivat teräslevyt. Ei aikaakaan, niin kaikki olivat valmiina ja seisoivat yhdessä joukossa holvin alapäässä. Treslong selitti ensin muutamain sanoin, minkätähden he näkivät edessään Galaman Hannun sijasta, ja jatkoi sitten seuraavaan tapaan:

"Toverit, tämä on luultavasti viimeinen ilta, jonka me yhdessä vietämme näillä tienoilla. On mahdollista, että hankkeemme Egmontin pelastamiseksi onnistuu. Jos niin käy, on teidän seurattava minua puolustaaksenne häntä hänen pakomatikallaan tuolle puolen rajaa. Mutta mahdollista on sekin, ettei yritys onnistu. Siinä tapauksessa itse kukin hoitakoon oman asiansa. Minä puolestani aijon pyrkiä kreivi Ludvigin sotajoukkoon. Tietääkseni on Alba antanut käskyn armeijalleen heti mestauksen jälkeen lähteä liikkeelle Frislandiin. Taisteluista siis ei ole puutetta ja joka mies otetaan ilolla vastaan meidän armeijaamme. Mutta ne, joitten mielestä on parempi jäädä tänne, jääkööt vain, vaikka minä en siihen neuvoisi ketään. Espanjalaiset epäilevät jo tätä paikkaa ja milloin hyvänsä te voitte joutua kiinni täällä. Mutta ainakin tänä yönä, jos yrityksemme epäonnistuu ja meidän täytyy paeta metsään, karttakaa etupäässä tätä paikkaa ja sen seutua. Jos ei asiamme nyt menesty, lakkaa minä teitä johtamasta ja Yonker Galama astuu minun sijaani. Suokaa minun lausua sulimmat kiitokseni siitä vireydestä ja alttiudesta, jolla olette minua auttaneet. Älkää milloinkaan unohtako, että taistelette suuren ja pyhän asian puolesta. Muistakaa, että koko maailma luo katseensa teihin, älkääkä minkäänlaisella kehnolla, kunnottomalla työllä häväiskö liittomme nimeä ja suuren päällikkömme, Oranian prinssin, mainetta. Juokaamme malja hänen terveydekseen ja meidän onneksemme; sen jälkeen lähdemme heti matkaan."

Pikarit täytettiin nopeasti ja tyhjennettiin "Geusien, prinssin ja Treslongin onneksi", ja tämän ohessa lausuttiin monta kirousta Albaa vastaan.

"Meidän täytyy mennä yksitellen", jatkoi Galama. Metsän rannassa, Ixellesin tien haarassa, noin sata askelta portista me jälleen yhdymme. Yonker van Hagendorp astuu etupäässä.

Van Hagendorp nousi tikapuita ylös ja pian kuuluivat hänen askeleensa käytävästä. Vähän ajan kuluttua kuului pöllöhaukan kirkuna, ja toinen mies lähti menemään. Hetken päästä oli holvi ihan tyhjä. Galama ja Treslong lähtivät sieltä viimeiseksi. Heitä tervehti tulen kantaja, joka kaiken iltaa herkeämättä oli tehnyt vartian virkaa.

"Te olette vartioinut hyvin, Frank. Tämän saatte muistoksi minulta ja antakaa tämä pöllöhaukoille", sanoi Treslong, antaen vartialle muutamia tukaatteja. "Ennen huomista ei kukaan meistä palaa tänne ja teidän sopii nyt levähtää. Jos vihollinen karkaisi tänne meidän poissa ollessamme, on metsäkissan ääni varoitushuutona. Jääkää hyvästi; me emme tapaa teitä enää."

"Aijotteko, Teidän Armonne, jättää meidät?" kysyi mies, langeten toiselle polvelleen ja suudellen kunnioittavasti päällikön kättä.

"Minä pelkään, ettei meidän piilopaikkamme enää kauvan pysy salassa. Kun te ja Yonker lähдете pois, jää joukkomme päättömäksi ruumiiksi."

"Minä ainakin palaan tänne", sanoi Yonker Galama. "Olen päättänyt olla menemättä kreivi Ludvigin luo. Ensin odotan täällä, palajaako Hannu. Mutta jos huomaan, ettei siitä ole mitään toivoa, panen asiat täällä kuntoon ja ryhdyn entiseen toimeeni, s.o. kuljettamaan kirjeitä prinssin ja mestari Paavali Buysin välillä. Prinssin tahto oli, että tulisin tänne. Mutta olen ollut hänelle niin suureksi avuksi, että hän kaipaa minua takaisin. Sentähden — Herran haltuun!"

Ja taittaen seiniläitä syrjälle aukon edestä, astuivat molemmat miehet taivasalle.

Yö oli sangen pimeä. Tähtiä ei näkynyt, sillä taivas oli mustien pilvien peitossa ja tuskin saattoi

erottaa mitään askeleen päästä. Ilma oli varsin sovelias ajottuun yritykseen.

Ääneti astuivat miehet sitä polkua, joka vei kaupunkiin, ja kuulivat, suu hymyssä, kuinka vartia ylhäältä heidän lähtönsä osoitteeksi lasketti pitkän jonon haukan huutoja, jotka olivat yhtä luonnollisia kuin haikeita.

Kun he tällä tapaa ääneti ja varovasti olivat kulkeneet puolen tuntia ja enemmänkin, pysähtyivät he. He olivat nyt metsän reunassa, noin tuhannen askeleen päässä kaupungista. Heidän ja kaupungin välinen maa kasvoi matalaa varvikkoa, josta ainoastaan paikottain joukko nuoria puita kohosi. Se oli kaikkein vaarallisin paikka, sillä ihminen, joka kulki matalassa pensastossa, saattoi helposti näkyä, eikä hän saanut suurta suojaa niistä harvoista puista, joita seisojien yksitellen siellä täällä. Miehet olivat kuitenkin varovaisia. Syvään kumartuneina liikkuvat he hiljalleen ja ääneti eteenpäin, kunnes he ehtivät viimeisen puuryhmän luo, jonka vieressä Ixellesin tie yhtyi metsässä suikerteleviin monilukuisiin polkuihin. Joukko miehiä oli kokoontunut puitten alle.

"Olemmeko kaikki täällä?" kysyi Treslong.

Matalalla äänellä lausuttu: "olemme" kuului vastaukseksi.

"Laskeukaa maahan pensaisiin ja lähde sinä, Jonathan, tiedustelemaan. Block on varmaan tämän, paikan kohdalla, jos hän ollenkaan on siellä. Vihellä hiljaa kolmesti, hän vastaa samalla tavalla. Kahlaa kaivannon poikki, hän laskee sinulle nuoranpään. Sido siihen nämä köysitikapuut ja tule tänne takaisin."

Tuokion perästä hiipi Jonathan kuin kissa pensasten välitse ja katosi yön pimeyteen.

"Huomatkaa!" kuiskasi Treslong.

Liittoveljet astuivat lähemmäksi häntä.

"Me nousemme köysitikapuita ylös toinen toisemme jäljessä, ensin minä, sitten Yonker Galama, sitten Hagendorp", ja hän luetteli järjestään miesten nimet. "Vallilla me heittäydymme pitkällemme kivenheiton päähän vahtihuoneesta, kunnes kreivi tulee. Mutta jos yrityksemme joutuisi ilmi taikka meidät petetään, täytyy meidän pysyä koossa ja taistellen tunkea joko portin läpi tai vallin yli. Kävi miten kävi, älkää tehkö mitään, ennenkuin olette kuulleet minun komentosanani. Ja nyt vaiti!"

Kuka hyvänsä olisi voinut mennä paikan ohi aavistamattakaan siellä löytyvän eläviä olentoja; sellainen haudankaltainen hiljaisuus siellä vallitsi. Vihdoin kuului jälleen Jonathanin ääni. Hän oli kenenkään huomaamatta lähestynyt heitä.

"Tie on puhdas. Tikapuut riippuvat alas, ja kaivannossa ei ole kuin puolen jalan syvyydeltä vettä. Block sanoo, että vartiat melkein kaikki ovat tukkihupalassa."

Silmänräpäyksessä nousivat miehet hiljaa seisaalleen ja astuivat, miekka kädessä, Jonathanin, Treslongin ja Galaman johdolla eteenpäin.

Kolkkoina ja tuhonenteisinä seisoivat Brüsselin vallit heidän edessään. Kaupunkia, joka oli melkein päärynän muotoinen, ympäröi kymmenen tai viidentoista jalan korkuinen valli sekä kaivanto, joka oli noin kaksi kertaa leveämpi. Tämä sai vetensä Senne-joesta, joka juoksi kaupungin halki, ja se täytettiin partaitaan myöten, kun kaupunki joutui piiritystilaan. Mutta koska tähän aikaan joen vesi oli suuresti laskenut eikä ollut pelkoa siitä, että kaupunkiin rynnättäisiin, jätettiin kaivanto melkein kuiville eikä vesi niillä tienoin ollut kuin puolen jalan syvyyttä, vaikka sitä tavallisesti oli usein seitsemättäkin jalkaa.

Miehet luikahtivat perätysten kaivantoon ja heidän mustat haamunsa muodostivat ikäänkuin sillan kaivannon poikki vallin juureen. Treslong tarttui tikapuihin ja nykäsi niitä. Ne pysyivät kiinni.

"Kun pääsen ylös, annan merkin", sanoi hän kääntyen toisiin.

Sitten hän, miekka hampaissa, alkoi kiivetä ylös.

Hetken perästä Galama tunsu tikapuita nykäistävän, ja hän alkoi samoin kiivetä. Hän pääsi pian ylös ja Treslong, joka oli polvillaan, veti hänet rintasuojan yli muurille.

"Missä Block on?"

"Täällä olen; kuka kysyy?" vastasi Blockin ääni.

"Minä se olen, Galama."

"Galama! Yonker, te täällä? Kuka on Broodhuysissä?"

"Hannu."

Blockilta pääsi kirous. Se oli lyhyt, mutta tuima, ikäänkuin jokin odottamaton vastoinkäyminen olisi kohdannut häntä.

"Mikä nyt on, Gerard?" kysyi Treslong, joka niinkuin muutkin istui ruohossa ja auttoi ylös uusia tulokkaita.

"Ei mikään", vastasi Block, "ajattelin vain, että Yonker olisi paljon paremmin sopinut Broodhuysiin. Mutta vähät siitä; siihen ei enää voi mitään, hiljaa vain."

Yhä ilmestyi uusia miehiä vallille. Ennen pitkää olivat he kaikki ylhäällä ja istuivat ruohossa.

"Seuratkaa minua, mutta astukaa hiljaa", kuiskasi Block.

Jokainen nousi ja lähti liikkeelle. He olivat vielä vallin harjalla. Vallin takana oli tie, neljä viisi jalkaa vallia alempana. Tie kävi tämän sisäpuolitse yltympäri ja oli niin rakennettu, että se suojeli sotaväkeä vihollisten ammunnalta. Tuollaista tietä sanotaan tavallisesti turvatieksi, mutta vallin harjaa, jota pitkin liittolaiset kulkivat, rintasuojaksi.

"Meidän tulee astua alas turvatielle", kuiskasi Block. "Menkää perätysten."

He astelivat ääneti turvatietä. Yhtäkkiä pamahti pyssynlaukaus ja kuula vingahti ilmassa.

"Meidät on huomattu, me olemme joutuneet ilmi", sanoi Block kuuluvasti, samalla kun hän pysähtyi ja kääntyi Treslongiin ja Galamaan päin, jotka kävivät edellä. "Paetkaamme portille ja syöskäämme siitä läpi."

"Seis!" komensi Treslong. "Tuo laukaus oli tahallinen, vaikka vähän ennaikainen. Me olemme epäilemättä joutuneet ilmi, ja te —"

Vastaiselta taholta kaikui miesten huutoja, jotka keskeyttivät hänen sanansa.

"Portin luo!" huusi Block, juosten edellepäin. Mutta samassa räjähti neljä laukausta ja hän vaipui maahan, tuskasta valittaen. Samalla ryntäsi joukko sotilaita vallilta alas liittolaisten kimppuun.

Mutta Treslong ei kuitenkaan säikähtänyt. Hän huusi takanaan seisoville miehille:

"Takaisin vallinharjalle! Hypätkää kaivantoon! Pelastakoon kukin itsensä!"

"Block! Ottakaamme Block mukaan", huusi Karel, mutta häntä ei kuullut kukaan ja muut tempasivat hänet seuraansa.

Tuokiossa pakeni koko joukko vallinharjalle, sotamiehet perässä. Useimmat hyppäsivät arvelematta tuon vaarallisen harppauksen ja tulivat eheinä alas. Kaksi hidastelijaa joutui paikalla sotamiesten käsiin ja heidät hakattiin maahan. Mudan läpi kahlattiin, metsään paettiin. Siihen ei mennyt kuin silmänräpäys. Pyssyn kuulat vinkuivat heidän perässään. Portti aukeni ja viisikymmentä miestä töytäsi ulos ajamaan heitä takaa; mutta kun he hajosivat joka suunnalle, ei ainoatakaan saatu kiinni.

Puolen tuntia juostuaan seisautuivat Galama ja Treslong, jotka olivat pysyneet yhdessä, eräeseen metsän osaan, joka oli kaukana Rookerystä. He laskeutuivat maahan pensaitten alle ja odottivat. Vasta täällä he selvästi käsittivät tapahtuman seuraukset. Kreivi oli auttamattomasti hukassa, vaikka hänen olisikin onnistunut paeta Broodhuysistä. Siitä ei enää puhumistakaan, että hän pääsisi vartiain ohitse.

"Kukahen lie pettänyt meidät?" sanoi Treslong. "Pelkään pahoin, että se on Block, teidän uusi tuttavanne. Ellei hän itse olisi kaatunut, olisin varma siitä. Olisi hyvä tietää, montako meistä on kaatunut."

"Minä en epäile Blockia", sanoi Galama. "Hän on luullakseni uskollisin meistä kaikista. Teidän täytyy myöntää, että se oli rohkea yritys, ihmeellistä vain, ettei meitä surmattu kaikkia."

"Voi", sanoi Treslong kolkosti, "Brüssel ei ole koskaan tuottanut minulle onnea. Minä jätän huomenna koko seudun. Lähtekäämme Ixellesiin ja heittäkäämme kreivit kohtalonsa huomaan. Jumala armahtakoon heitä!"

He nousivat ja kulkivat Ixellesiin päin, jossa Treslongin hevosta oli säilytetty. Ja kun he kääntyivät selin kaupunkiin, heitti Galama viimeisen silmäyksen sinnepäin, ja lausui itkun tukahuttamalla äänellä: "Hyvästi, päättömät kreivit!"

Kiinni!

Samassa huoneessa Broodhuysissä, jossa jo olemme nähneet Galaman ja Agnesin kohtauksen, istui viimemainittu yksinään, kelmeänä, surullisena ja miettivänä. Kauniiksi koristettu lamppu levitti valoansa kammioon. Agnesin rinnassa näyttivät tunteet taistelevan yhtä vastakkaisina toisilleen kuin valkeus ja pimeys. Hän huokasi tuon tuostakin raskaasti; välistä liikkui hänen huulensa kuin rukouksessa, samalla kun hän nosti kosteat, kirkkaat silmänsä taivasta kohti anovalla katseella. Rukouksen pyörä, joka usein iloisella hyrinällä elähytti huoneen hiljaisuutta, oli nyt vaiti ja näytti melkein siltä, kuin tuolla pienellä koneella ei enää olisi ollut muuta työtä kuin silmien huvittaminen kulta- ja norsunluu-koristeillaan.

Hänen siinä istuessaan aukeni ovi keittiön puolelta. Agnes säpsähti ja kääntäen nopeasti päätään, loi hän tuskallisen, melkein hämmentyneen silmäyksen oveen päin. Mutta jännitys katosi ja hänen kasvosensa kävivät lempeämmiksi, kun hän näki palvelustyttönsä, osaksi säälien osaksi rukoillen, silmäilevän häntä.

"Mitä kuuluu, Gritta?" kysyi Agnes ystävällisesti.

Näin kehoitettuna tyttö astui lähemmäksi, polvistui hänen viereensä ja tarttui hänen käteensä. Se oli jäätä kylmempi.

"Voi emäntä", sanoi tyttö säälien ja peittäen suudelmillaan nuo hienot sormet, joita hän koetti lämmittää, "se ei ole oikein, että aina istutte tuolla tavalla itsekseen mietiskellen. Te olette niin kalpean ja väsyneen näköinen. Poskienne puna, joka minua niin miellytti, on kokonaan haihtunut enkä minä ole nähnyt teidän nauravan kertaakaan kokonaiseen vuoteen. Mieltäni karvastelee, kun näen teidän tällä tavalla kärsivän, sillä vaikka ette koskaan valitakaan, näyttää Maria neiti, joka oli niin kipeä, kuitenkin paljon terveemmältä kuin te, ja niin sanoo tohtorikin."

"Gritta", sanoi Agnes, katsellen tyttöä lempeästi, "sitä tautia, jota minä sairastan, ei mikään lääkäri voi parantaa. Mutta näytänkö todella niin huonolta? Tämä valo tekee minut kenties tavallista kalpeammaksi."

"Ei", sanoi Gritta varmasti, päätänsä pudistaen, "olen päivänkaikseen tarkannut teidän kasvojanne ja huomannut että ne ovat vielä kalpeammat kuin nyt. Ja värisyttäähän teidän koko ruumistanne. Minä tiedän varmasti, että te olette kipeä ja se tulee noitten kirjojen lukemisesta. Isä Florisz sanoo aina, että minun pitäisi viskata ne tuleen, kun vaan yhdenkään näen, sillä joku häijy henki lentää muka heti minuun, jos niitä luen. Oi emäntäni, ehkä juuri sama henki teitä ahdistaa. Saanko mennä hakemaan isä Floriszia? Hän ajaa sen ulos."

Agnes nojasi päätään kättä vasten ja koetti ankaralla ponnistuksella hillitä tunteittensa kuohua. Hän ajatteli, millä tavalla hän parhaiten, tytön itsenkään tietämättä, saisi hänet taivutetuksi avustamaan pelastustuuman toteuttamista.

Karelin lähdettyä oli Agnes useaksi tunniksi jäänyt istumaan pimeään kamariinsa. Hän taisteli tunteitansa vastaan ja koetti tyynesti harkita mitä hänen oli tehtävä. Agnesilla oli, näet, sisällistä uskallusta eikä hän suvainnut pelkuruutta edes nimeksikään, mutta hän oli kuitenkin vaan heikko tyttö eikä kyennyt urotöitä tekemään paremmin kuin Mariakaan. Seuraavana aamuna oli hän sentään jo paljon paremmalla mielellä ja teeskenteli, omaksi ihmeekseen, sairautta niin mainiosti, että hänen isänsä todella tuli levottomaksi ja Florisz lupasi palata otollisemmalla ajalla, jonka Agnes määräsi illaksi.

Ja nyt käytti hän toista keinoa. Hän sanoi isälleen että olisi aivan turhaa puhua Floriszin kanssa alhaalla, missä sotamiesten hälinä yhtämittaa häiritsisi heidän puheitaan, mutta jos he saisivat mennä ylikerroksen pikkukammioon, tuottaisi heidän keskustelunsa paljon runsaammat hedelmät.

Vlossert ihmetteli tyttärensä pyyntöä, sillä tämä oli tähän asti ani harvoin käyttänyt tuota kamaria. Hän ei kenties olisi suostunut tähän pyyntöön, mutta suuruspyödyksessä oli hän vähän liiaksi suudellut pulloa ja hänellä oli kiire muutamien upseerien seuraan, jotka huvittelivat itseään nopan heitolla. Paitsi sitä oli eilinen riita Agnesin kanssa vielä tuoreena hänen muistissaan ja kun hän katseli tytärtään, joka istui kalpeana, silmät maassa, heltyi isän sydän. Hän suuteli tytärtään, siunasi häntä hyväksi ja kuuliaisesti lapseksi, otti kynän ja kirjoitti päästökäskyn. Tämän tehtyään hän, ikäänkuin raskas paino olisi vierinyt hänen sydämeltään, meni tiehensä viheltäen ja helistellen rahoja taskussansa.

Agnes jäi itsekseen ja koetti turhaan tyyntyttää mieltään tulevan tapauksen varalle. Hän oli sanonut isälleen, että hän aikoi mennä yläkammioon saadakseen olla rauhassa sotamiesten hälinältä, sillä näiden hallussa oli huoneen alusta, ensimmäinen ja toinen kerros ja heidän raaka naurunsa ei ollut mikään pater-nosteriin (isämeitään) soveltuva säestys; mutta nyt, kun hän alkoi miettiä asian eri kohtia, tunsu hän, että joka askeleella oli vastuksia. Jo silloin kun hänen isänsä katse oli sattunut häneen, oli hän vavahtanut, ja kuinka kävisikään, kun hänen täytyi mennä vierasten sotamiesten välitse ja kuulla heidän törkeitä pilapuheitaan. Hän melkein epäili, voisiko hän milloinkaan päästä tuohon kammioon vieressään Karel, jonka ylpeän luonteen hän hyvin tunsu ja joka — niin hän pelkäsi — ei varmaankaan sietäisi sotamiesten pilkkaa niin tyyneesti kuin pyhän rippis-isän tulisi. Hän toivoi hartaasti, että joku muu liittolaisista valittaisiin, sillä hänen täytyi itsekseen myöntää, että Karelin rinnalla koko hänen rohkeutensa lannistuisi.

Mutta millä keinoin pääsisi apumies huoneeseen, kun vartia seisoi sen ovella? Yhtäkkiä, kun Gritta tahtoi mennä isä Floriszia noutamaan, juolahti eräs tuuma Agnesin mieleen.

"Ei, Gritta", sanoi hän suostutellen, "isä Florisz on luvannut tulla tänä iltana ja hänen olisi jo aikaa pitänyt olla täällä. Odota häntä ovella ja kun hän tulee, saata hänet serkkuni Marian luo. Olen kutsuttanut toisen pyhän isän luokseni. Kun tämä saapuu, laske hänet tänne sisään äläkä salli isä Floriszin nähdä häntä. On parasta, että sinä oven suussa varrot tuota toistakin. Nyt jätä minut ja sano, koska isä Florisz on saapunut."

Gritta katseli emäntäänsä vakavasti ja säälien ja lähti huoneesta. Läheisen Nikolainkirkon iso kello löi kymmenen; hitaasti ja juhlallisesti värähteli sen ääni hiljaisen kaupungin yli. Siihen vastasi toinen yhtä juhlallinen, vaikka erilainen kumea ääni ja Agnes kuuli sellaista jyskettä kuin puusepät olisivat olleet työssä lähipaikoilla. Hän peljästyti ja painoi kädet silmilleen, sillä hän ymmärsi aivan hyvin mitä tuo kumina tiesi. Sen saivat aikaan miehet, jotka rakensivat mestauslavaa torille, sille paikalle, jossa ennen kuin kaksitoista tuntia oli kulunut, verinen työ oli tapahtuva.

"Jos ei hän pian tule, on kaikki liian myöhäistä", sanoi Agnes, astuen akkunan viereen ja vetäen verhoa syrjään. "Ypresin piispa on yhdentoista aikaan täällä ja kello on jo kymmenen. Missä Karel lienee?"

Hän kääntyi toisaalle. Keittiön oven kautta, joka oli puoleksi auki, saattoi hän nähdä kaikki, mitä tapahtui sekä siellä että taka-ovella. Papiksi puettu mies haasteli vartian ja Grittan kanssa. Kerran käänsi hän vähän päätään ja seurasi sitten Grittaa Marian vastapäätä olevaan huoneeseen. Agnes tunsu hänet isä Florisziksi. Sillä hetkellä tuli hänen mieleensä kaikenlaisia ajatuksia. Tekikö hän oikein jättäessään heikon, epäilevän serkkunsa yksin papin haltuun? Eikö hän siten joutuisi syypääksi Marian uskostaan luopumiseen? Eikö hänen velvollisuutensa ollut jättää kaikki ja suojella serkkuaan? Hän meni jo ovea kohti, kun äkkiä joku ääni hänen takanansa hiljaa lausui:

"Benedictus, qui venit in nomine Domini." [Siunattu hän, joka tulee Herran nimeen.]

Agnes katsoi taakseen. Kaksi mustaa silmää välkkyi häntä kohden munkin hytyrän alta, mutta Agnes ei erottanut, oliko mies akkunan takana vai sisällä huoneessa ja hänen pelkonsa esti häntä astumasta lähemmäksi. Mutta hän tointui jälleen, kun sama ääni lausui:

"Sopiiko tulla sisään, tyttäreni, vai onko vaara tarjona?"

"Tulkaa vain", sanoi Agnes levottomalla äänellä, "mutta olkaa, Jumalan tähden, varovainen". Ja hän riensi keittiön ovella ja sulki sen.

Hannu kiipesi sisään akkunasta ja veti sen kiinni.

"Kuinka, neiti Agnes", sanoi hän, "te seisotte edessäni ja värisette kuin haavanlehti? Ettekö enää tunne uskollista palvelijaanne, mustaa Hannua?" ja hän heitti hytyrän päästään.

"Hannu!" sanoi Agnes ja koetti näyttää mahdollisimman tyyneeltä. "Jumalan olkoon kiitos, ettei se ollut Karel. Kuinka on teidän laitanne, uskollinen Hannu ystävänä?" Ja hän kätteli Hannua.

Tämä pudisti kunnioituksella tuota pientä kättä ja nosti sen huulilleen varovaisesti silmäillen ympärillensä.

"Kas", sanoi hän, pitäen kättä suuressa, ruskeassa kourassaan, "kuinka se vapisee! Tein luullakseni oikein estäessäni Yonkerin tänne tulemasta. Rakastavaiset, neiti Agnes, ovat tavallaan hyvät olemassa, kuten vastikään olen havainnut, sillä en olisi millään keinoin päässyt tänne, ellei tuolla vahtitolvanalla olisi ollut niin paljon tekemistä Grittan kanssa. Rakastavaiset ovat tavallaan hyvät, mutta kun heidän tulee yhdessä kokea vaaroja, ei heistä ole mihinkään."

Nämä verrattain merkityksettömät sanat eivät olleet vaikuttamatta. Hannu seiso siinä niin levollisena, niin välinpitämättömänä kuin olisi hän koko ikänsä ollut munkki ja nytkin liikkunut samassa virassa ilman vähintäkään pelkoa. Agnes katseli Hannua ja tämän käytös viihdytti häntä paljoa enemmän kuin mitkään sanat.

"Ettekö usko, että minä näytän hurskaalta ja vakavalta papilta?" jatkoi Hannu. "Jo minulle on sanottukin, että minä varsin hyvin sopisin piispaksi. Enpä turhaan ollutkaan luostarissa 14 kuukautta. Mutta istukaa hetkeksi ja selittäkää täsmälleen, kuinka ryhdymme toimeen."

"Meillä ei ole enää kuin vähän aikaa", sanoi tyttö, paljon levollisempänä. "Tunnin sisällä on piispa täällä, ja silloin emme enää voi toteuttaa aikeitamme."

"Tunnin!" sanoi Hannu kummastuneena. "Ja Block sanoi kuitenkin, ettei hän tule tänne ennen kahtatoista ja vast'ikään löi kello kymmenen."

"Hän tulee yhdentoista aikana", sanoi Agnes. "Minulla on pääsykirja ullakolle. Meidän tulee ensin astua keskimäisiä portaita ylös, sitten oikealle Torvensoittajain kahden huoneen läpi. Sieltä vie portaat toiseen kerrokseen j.n.e. ullakolle asti."

"Ja onko meidän mentävä keittiön kautta?" kysyi Hannu, ovea osoittaen.

"Ei, me menemme tästä ovesta heti kun olette valmis."

"Käykää edellä, neiti. Kreivin tähden auttakoon meitä Jumala!"

Agnes oli noussut. Hän oli nyt aivan rauhallinen ja hänen toverinsa peloton käytös viritti hänessä menestyksen toivoa, joka tähän saakka oli ollut sammuksissa. Hän avasi oven ristikäytävään ja kuunteli. Hänen korviinsa kaikui sotamiesten naurua ja valmistustöitten jyskettä ulkoa torilta ja kehoittaen puolestaan häntä rohkeaan, tehokkaaseen toimeen. Hän viittasi Hannua seuraamaan itseään. Joka askeleelta lisääntyi hänen uskalluksensa ja hän nousi ensimmäiseen eli pääkerrokseen vieviä portaita niin reippaasti, kuin hän olisi ollut talon emäntä, jota joukko palvelijoita seurasi.

Broodhuysin suurta, marmorilattialla varustettua eteishuonetta, jota ihana Neitsy Maarian kuva ja kalliit komeat tapetit kaunistivat, vartioi kymmenkunta sotamiestä, joista toiset kävelivät edes takaisin, toiset istuivat rahilla. Kaksi tapparankantajaa seiso ylhäällä porrasten ensi-astuimella niinkuin patsaat, jäsentäkään liikuttamatta. Solakka mies upseerin puvussa seiso kymmenen, kaksitoista askelta alempana nojautuen käsipuuhun.

Agnes kääntyi hänen puoleensa näyttäen pääsylimpuunsa ja osoittaen Hannua. Upseeri loi pikaisen silmäyksen valepukuiseen Geusiin ja käski vartian laskea heidät menemään. Molemmat ystävämme jatkoivat matkaansa ääneti, sydän sykkien iloisesta toivosta.

Mutta heidän tiellään oli viisi kuusi sotamiestä, jotka eivät näyttäneet aikovan päästää heitä yhtä helposti ohitse.

"Hei", sanoi yksi, astuen ikäänkuin huomaamatta heidän tielleen, "kuka se on? Kaunis neiti ja paksu pappi? Onko tämä myöskin vanki, pyhä isä?"

"Poikani", sanoi munkki kolealla, haudanomaisella äänellä. "Praedicare captivis remissionem veni." (Minä olen tullut vangeille vapautta julistamaan).

Sotamies peräytyi hämmästyneenä pyhän miehen katseesta ja siitä kauhistavasta äänestä, jolla tämä oli sanansa lausunut, vaikkei toinen niitä ensinkään ymmärtänyt. Mutta eräs hänen toverinsa, joka oli uljaampi eikä joutunut hämilleen munkin ilmestymisestä, pidatti heitä.

"Te ette pääse kulkemaan tästä, madame", sanoi hän, "ja minä ihmettelen, kuinka viitsitte valita toveriksenne moisen mustan koiran. Olisitte varmaan paremmankin saanut." — Ja hän silitti hyvillämielin viiksiään.

"Pois tieltä!" sanoi Agnes käskävällä äänellä. "Vartioiva upseeri tuolla alempana laski minut kulkemaan. Huudanko häntä? Olen kartanonhoitajan tytär."

Hävytön sotamies astui muristen syrjään.

He kulkivat eteenpäin ja tulivat vähäiseen kammioon, jonka läpi heidän oli mentävä, ennenkuin he saapuivat niille portaille, joita myöten noustiin toiseen kerrokseen. Heidän askeleensa kumisivat kolkosti puulattialla, ja Agnesin mieli kävi iloisemmaksi vasta kun he sen himmeän valon johdolla, joka tuli heidän takaansa linnan eteishuoneesta, saapuivat vastakkaiselle ovelle. Hän tarttui lukon hanaan, mutta kummaa! — ovi ei auennut.

"Kuinka!" hän huudahti, "tämäkö ovi lukossa, suljettu! Se on mahdotonta! En ole ikipäivinä nähnyt sitä lukossa. Ja toinen myöskin! Hannu, vedittekö sen kiinni perässänne? Tutkikaa tätä ovea ja avatkaa tuo toinen!"

Agnesin ääni vapisi ja oli tuskasta melkein tukehtumaisillaan. Hän väenteli ja käänteli hanaa, kunnes hänen pienet sormensa vuotivat verta.

Nyt oli huoneessakin jo pilkkosen pimeä. Siitä he päättivät, että joku, heidän huomaamattaan, oli sulkenut toisenkin oven. Agnes oli aivan ääneti ja Hannu kuuli hänen raskaasti hengittävän vieressään.

"Älkää peljätkö!" sanoi Hannu, "kyllä me vielä täältä pääsemme. Missä hana on? Kah, siinäpä se onkin. — Ei!" sanoi hän, kun ovi ei auennut. "Minä koetan toisen kerran."

Hän väänsi voimansa takaa. Hana irtaantui hänen käteensä, mutta ovi ei järkähtänyt. Hän herkesi hetkeksi ja etsi toista ovea, josta he olivat tulleet sisään. Pian löysi hän sen, väänsi lukkoa — mutta sama seikka täälläkin. Ovi oli lukossa.

"Mikä peijakas!" sanoi Hannu, ponnistaen kaikki voimansa. "Se on varmaan ulkopuolelta lukittu. Eikö tästä kammioista pääse ulos mitään muuta tietä?"

"Ei mitään muuta", kuului Agnesin vapiseva ääni.

"Kiinni ollaan! Kautta mun kerjuu-pussini!" huusi Hannu ja tömistä suutuksissaan jalkaansa lattiaan.

XI

Pikkuinen tiikeri.

Muutaman silmänräpäyksen seisoivat he molemmat ääneti ja kuuntelivat ehdottomasti ulkopuolelta tulevia ääniä — vasaran pauketta torilta, hälinää alhaalta vahtituvasta ja vartian tasaista astuntaa. Agnes oli kokonaan hämmentynyt. Hän ei ajatellut mitään, vaan seiso liikkuematta kuin kuvapatsas, ja hänen rintansa nousi ja laski koneellisesti. Mutta Hannu ei tarvinnut pitkää aikaa ymmärtääkseen mihin vaaralliseen asemaan he olivat joutuneet. Hän seiso hetkisen alallaan ja koetti koota ajatuksiaan. Sen jälkeen veti hän taskustaan tulukset, jotka hän oli ottanut mukaansa saadakseen tarvittaessa valkeata.

"Katsotaan kuitenkin", sanoi hän, "minkälaisessa tyrmässä nyt ollaan", ja tulta iskettyään sytytti hän kynttilänpätjän tarkastellen huonetta joka taholta.

Se oli pienehkö, pitkulainen kamari tai oikeastaan eteinen. Neljä tyhjää seinää, ovi kummassakin päässä, pari puutuolia ja pikkuinen pöytä yhdessä nurkassa — siinä huoneen koko sisustus. Hannu ei keksinyt mitään kamiinia, ei akkunaa, ei hiiren reikäkään, josta olisi päässyt pakoon. Koko talossa ei ollut ainoatakaan komeroa, joka niin hyvin olisi sopinut vankihuoneeksi kuin tämä.

Kun Hannu oli päättänyt tarkastuksensa, piti hän kynttilää niin, että valo sattui hänen toverinsa kasvoihin. Hän peljästyi nähdessään tämän kalman kalpeat posket ja huulet, ja asetettuaan kynttilän vähäiselle pöydälle, talutti hän värisevän tytön tuolille istumaan.

Agnesista näytti kaikki uskallus, kaikki lujuus, kaikki voima paenneen, kun hän huomasi, että heidän yrityksensä oli mennyt pilalle. Hän vaipui tuolille aivan masentuneena. Hannu katseli häntä hetkisen aikaa ääneti, ja hänen katseessaan ilmeni syvää sääliä.

"Tyttö parka!" lausui hän itsekseen, "meidän ei olisi pitänyt ryhtyä koko asiaan. Meidän olisi pitänyt tietää, että naisen rohkeus kestää vain niin kauan kun ei mitään vastuksia ole tiellä."

Agnes kuuli nuo sanat. Harvakseen ja vapisevalla äänellä lausui hän:

"En ole pelon vuoksi tällainen. Jos minun tulisi tehdä tämä toistamiseen, tekisin sen mielelläni vaikka sata kertaa, kun vain kreivi Egmont ja te pääsisitte vapaiksi. Mutta minua värisyttää sentähden että —"

Hän vaikeni ja Hannu huomasi kynttilän himmeässä valossa, että tyttö töin tuskin sai pidätetyksi kyöneleitään.

"Minua värisyttää", jatkoi Agnes vihdoin, "se onnettomuus, jota tekoni tuottaa muille. Minä olen

pettänyt isäni —"

"Pettänyt!" sanoi Hannu pilkallisesti. "Voitteko te pettää pääpetturiä? Voitteko pettää Albaa? Ja onko teidän isänne muuta kuin välikappale Alban kädessä? Eikö Rahab ole pettänyt Jerikhon miehiä? Olen itsekin usein elämässäni lumonnut ihmisten silmät, eikä omatuntoni soimaa minua noista viattomista tempuista."

Ja ikäänkuin hänen esimerkkinsä olisi ollut otollinen ja Agnesinkin noudatettava, alkoi Hannu tyytyväisenä astella edes takaisin hahtaassa kammiossa. Hänen kylmäkiskoisessa käytöksessään oli jotakin kummallista. Hän ei näyttänyt selvästi käsittävän asemaansa tai, jos hän käsitti, näytti hän aikaa sitten jo odottaneen kaikkia tulemuksia. Hänen ainoa huolensa näytti nyt olevan, kuinka hän saisi Agnesin rauhoittumaan.

"Ei teidän tarvitse peljätä, neiti Agnes", sanoi hän oltuaan hetken ääneti. "Ei kreivi Egmontin tila entisestään huonone. Pahinta, mitä hänelle voi tapahtua, on se, että he tappavat hänet, ja sen he, luullakseni, tekevät aivan pian. Ja mitä minuun itseeni tulee, niin olenhan noihin seikkoihin tottunut. Olen istunut melkein kaikissa Alankomaitten vankikopeissa, vaan en ole nähnyt ainoatakaan, jossa olisin pysynyt tallella. Tämä kurja karsina on kai pahempi kuin kaikki muut! Mutta jos niin täytyy olla, ja täytyyhän ennemmin tai myöhemmin niin olla, tahdon mieluummin kuolla jalossa yrityksessä kuin joutua kiinni ryöstöretkellä ja menettää henkeni kuin rosvo. Mutta teille he eivät saa tehdä mitään pahaa. Haluaisin nähdä sen miehen, joka julkeaisi katkaista hiustakaan noin armaasta päästä. Minä seison vieressä, neiti Agnes, ja jos tarvitsette minua, niin lausukaa vain yksi sana, ja tämä tikari tekee tehtävänsä, vaikka se tapahtuisikin viimeisen kerran."

Hän avasi kaapunsa. Sen alta välkkyi rautapaita ja vyö, johon oli pistetty hirvuinen tikari. Mutta Agnes pudisti päätään, katseli häntä nöyrin, lempein silmin ja sanoi:

"Ei, Hannu. Teidän ei tarvitse ryhtyä väkivaltaan, ei minun eikä itsennekään tähden. En jaksa kuulla teidän puhuvan, että surmaatte lähimäisiänne niinkuin metsän petoja. Teidän täytyy muistaa, että ne ovat ihmisiä niinkuin tekin."

"Ne ovat kuitenkin joskus sangen kiusallisia", mutisi Hannu.

"Syynä alakuloisuuteeni", lisäsi Agnes, "ei ole pelko siitä, että joku vaara voisi minua kohdata. Luulen voivani ilolla kestää kidutusta ja kuolemankin pyhän asiamme edestä; ainakin henki on altis, jos liha onkin heikko ja minut kenties saataisiin pakotetuksi puhumaan tai tekemään sellaista, jota kaiken elinaikani katuisin. Tämä on syynä pelkooni ja antakoon Herra minulle voimaa kestää loppuun asti."

Hän vaikenä hetkeksi. Puna, joka hehkui hänen poskillaan, osoitti että hän selvästi ymmärsi, mitkä vaarat häntä odottivat. Hannu katseli häntä kummastellen; hän ei näyttänyt käsittävän mitä toinen tarkoitti.

Arvattavasti Agnes huomasi tämän, sillä hän lisäsi kohta:

"Me — ainakin minä — joudumme inkvisitionin käsiin. Sitä olen kauvan aavistanut. Olen jo kuullut ja nähnyt niin paljon tämän hirmulaitoksen tekoja, etten voi olla epä tietoinen siitä, mikä minua odottaa. Ja voi, kuinka kauheata, jos sen uhkaukset ja kidutukset pakottavat minua kieltämään Vapahtajani! Mitä Maria sanoisi, mitä ne monet, jotka vielä horjuvat kahden eri uskon vaiheilla ja joihin yksi huono esimerkki vaikuttaisi enemmän kuin kymmenen hyvää? Oi Jeesus! anna minulle voimaa kärsiä Sinun tähtesi ja uljaasti tunnustaa Sinut vihamiestesi edessä, että jaksaisin kantaa Sinun ristiäsi, milloin vain Sinun kunniasi sen vaatii. Sillä joka Sinut kieltää ihmisten edessä, hänet Sinä kiellät Isäsi edessä."

Agnes oli langennut polvillensa pöydän eteen ja peittänyt kasvot käsiinsä. Hannu katseli häntä ihmetellen ja huolestuneena:

"Ah", huokasi hän, pudistaen päätään ja pyyhkien kyyneltä silmästään, "hänellä on toiset syyt, joitten vuoksi hän puolustaa meidän asiaamme, ja kenties nämä syyt ovatkin paremmat kuin meidän."

Hannu vaikenä äkkiä, kun sen oven takaa, josta mentiin isompaan huoneeseen, ja jonka he ensin olivat huomanneet lukituksi, kuului kolinaa. Hannu kuuli sieltä ääniä samalla kun avainta väännettiin lukossa. Hän hyppäsi oven eteen ja huusi Agnesia, joka vielä oli polvillaan.

"Neiti Agnes, he tulevat! Älkää salliko heidän tavata teitä tuossa asennossa. Istukaa tuolille ja olkaa niin rauhallinen kuin suinkin voitte. Kyllä me tästä pulasta vielä selviämme."

Agnes katsahti ylös ikäänkuin hän ei oikein olisi tietänyt, missä hän oli. Tuokion kuluttua hän kuitenkin tointui ja istui tuolille. Hänen kasvonsa olivat aivan tyynet ja niissä kuvastui melkein iloa, kun hän kuiskasi:

"Antaa heidän tulla!"

"Astukaa sisään, hyvät herrat!" sanoi Hannu, kun kopina ovella oli hetkeksi tauonnut. Hän oli vetänyt kaapunhytyrän päähänsä ja seisoi keskellä huonetta, kädet ristissä, pää alaspäin taivutettuna ja niin arvokkaan näköisenä kuin ainoastaan hurskas pappi voi olla.

Ovi aukeni ja vahva valovirta tulvasi kammioon.

"Täältä löydämme suden ja karitsan yhdessä", lausui ääni, jonka he molemmat tunsivat sen upseerin omaksi, joka portailla oli laskenut heidät menemään.

Hän astui sisään, eräs outo rinnallaan, ja heitä seurasi kymmenkunta sotamiestä. Vieras oli lyhyt, laiha ja varreltaan ikäänkuin surkastunut. Ainakin tekivät hänen pyöreät olkapäänsä ja vääristynyt selkänsä hänet vanhemman näköiseksi kuin hän oli. Hänen kasvoistaan päättäen, jotka olivat säännölliset ja tavallaan miellyttävät, oli hän neljän- viidenkymmenen vuoden tienoilla. Ne olivat päivettyneet ja täynnä syviä vakoja, joita joko palavat intohimot tai kova työ olivat uurtaneet. Suiposta parrasta ja puvusta päättäen oli hän espanjalainen. Upseeri kohteli häntä nöyrästi ja kunnioittavasti kuten ylhäistä.

Kammioon tultuaan katseli hän ensin Hannua, sitten Agnesia kylmäkiskoisesti ja terävästi. Sitten hän kääntyen upseeriin sanoi sujuvalla hollannin kielellä, hienon hymyn väreillessä hänen ohuilla huulillaan:

"Nämäkö ne kreivi Egmontin molemmat pelastajat ovat?"

"Niin, herra inkvisiittori. Sotamiehet, tarttukaa tuohon mieheen ja sitokaa hänet!"

"Takaisin!" huusi Hannu varoittavalla äänellä ja kohotti kättään torjuakseen sotamiehiä. "Älkää sattuko Herran voideltuun!" Sitten hän kääntyi upseeriin päin ja sanoi ylpeästi:

"Haluaisin tietää, herra kapteeni, millä oikeudella te uskallatte tehdä väkivaltaa pyhän veljeskunnan miehelle, jota jo on häiritty hänen pyhissä toimissaan. Onko veljeskuntamme siis käynyt niin voimattomaksi, ettei se teidän luullaksenne enää kykene rankaisemaan kirkon kovakorvaisia, ynseitä lapsia?"

Sotamiehet peräytyivät, kun he näkivät munkin liikkeen, ja upseeriakin näytti miehen kopea käytös hämmästyttävän. Inkvisiittori kosketti hiljaa hänen kättään ja astuen eteenpäin kysyi nöyrällä äänellä:

"Mikä syy on teidän valitukseenne, pyhä isä?"

"En tiedä, oletko sinä pyhän kirkkomme lapsi vai oletko sinä joku filistealainen", sanoi Hannu, joka ei ollut kuullut vieraan nimeä, "mutta jos sinussa on hiukkasenkin sitä kunnioitusta, jota pukuni ja virkani pyhyys vaatii, — ja puvustasi päätän, että sinä tulet siitä maasta, jossa harha-uskon syntitulva ei vielä ole ihmismielistä kokonaan huuhtonut pois hurskautta, vaan jossa vielä muistetaan, että meillä on hallussamme taivaan valtakunnan avaimet — jos armaan äitimme Kirkon menestys on sinulle kallis, niin käske noitten Belialin poikain laskea meidät menemään ja suo minun ja tyttäreni mennä toimeemme."

"Kummallista olisi, isä, että teidät on pidätetty, elleivät teidän toimenne olisi epäilyttäviä. Kuinka tulette näin öiseen aikaan tähän kartanoon ja tähän kammioon?" kysyi vieras äänellä, jossa usko ja epäusko taistelivat.

"Luonnollinen ihminen ei ymmärrä asioita, jotka ovat Spiriti Dei" [s.o. Jumalan hengen omia. — Hannun olisi oikeastaan tullut sanoa: Spiritus Dei.], sanoi Hannu vakavasti eikä huomannut, että virhe hänen latinaisessa lauseessaan nosti hymyn kysyjän huulille. "Olin aikonut saattaa oppilapseni ylikerroksen vähäiseen kammioon, jossa meidän piti viettää muutamia hetkiä hartauden harjoituksessa ja me olimme tähän saaneet hänen isänsä luvan, mutta tähän kamariin tultuamme huomasimme äkkiä ovet suljetuiksi. Katsokaa itse, että olemme tehneet näin hänen isänsä, kartanon hoitajan suostumuksella", ja hän näytti pääsylippua, jonka Agnes sitä ennen oli jättänyt hänen haltuunsa.

Vieras katseli tätä nopeasti ja sanoi, ystävällisesti kääntyen Agnesiin: —

"Ja oletteko te niin hurskas ja innokas pyhän kirkkomme tytär, että te luovutte yölevostanne, viettäksenne aikaanne rukouksissa?"

Agnes silmäili tynesti kysyjää ja sanoi:

"Ei, en ole."

Inkvisiittori katseli ensin häntä, sitten Hannua.

"Tyttäreni, tyttäreni! mitä tuo tietää?" sanoi Hannu nuhtelevalla äänellä, koettaen kasvojensa eleillä antaa Agnesille mitä selvimpiä viittauksia siitä, että tämä noudattaisi hänen esimerkkiään.

Mutta Agnesilla ei näyttänyt olevan halua siihen. Hän pudisti päätänsä ja sanoi:

"En ole teidän enkä kirkon tytär. Paitsi tämän kartanon hoitajaa ei ole kuin yksi ainoa, jota sanon isäkseni."

"Herra", sanoi Hannu nopeasti, koskettaen inkvisiittorin käsivartta, "pyydän teitä, älkää viivytäkö meitä kauvempaa. Tämä nuori tyttö on saanut päähänsä joitakin kirottuja harhauskoisia ajatuksia ja palauttaakseni hänet näiltä harhateiltä, aijoin tänä iltana puhella hänen kanssaan. Lähtekäämme pois ja minä panen alttiiksi Kerj — sieluni siitä, että Kirkko vielä hänestä saa yhtä kuuliaisien ja hurskaan lapsen kuin minä itsekin olen."

"Kyllin jo tuollaisia kujeita, Yonker Galama!" sanoi vieras ankarasti ja katseli tarkasti valepukuista munkkia kasvoihin, "älkää enää saastuttako pyhää pukua, jota kannatte. Tunnumme sekä teidät, että teidän aikeenne niin hyvin, etteivät ne tarvitse tarkempaa selitystä. Sotamiehet, sitokaa tuo hurskas isä, mutta varokaa, ettei hänellä ole aseita yhtä liukkaita ja viekkaita kuin hän itse on. Ja viekkäämme kauniisti tämä karitsa täältä. Me saatamme hänet sellaiseen paikkaan, jossa hänellä on hyvä tilaisuus kääntyä, jos kirottu harhausko todella on häneen juurtunut."

Hannu seiso hetken aikaa ällistyneenä ja tarkka katselija olisi havainnut, että hänen muotonsa muuttui. Ensi työkseen hän tarttui tikariinsa, mutta huomattuaan, ettei tuosta olisi mitään apua, pani hän kätensä ristiin rinnalleen ja lausui:

"Ottakaa minut! Olen rauhan mies, enkä sodan. Fiat voluntas tua!"
(Tapahtukoon Sinun tahtosi.)

Sotamiehet astuivat Hannua kohden, tapparit tanassa, ikäänkuin hänellä olisi ollut yhtä monta kättä ja asetta kuin heillä. Samalla ilmoitti kapteeni, että Agnes oli hänen vankinsa. Sotamiehet piirittivät molemmat ja joukko aikoi juuri lähteä liikkeelle ja jättää huoneen, kun ulkoapäin kuuluva melu kiinnitti kaikkien huomion.

Vlossertin ääni, joka kuului kovalta ja kiivaalta, käski vartian sillä ovelta, josta molemmat vangit olivat tulleet kammioon, avata ja laskea hänet sisään. Vartia kuului ensin kieltävän, mutta kohta jälkeen lensi ovi auki ja kartanonhoitaja syöksi sisään, punaisena viinistä ja kovin kiihtyneenä. Mutta kun hän näki edessään joukon, tyttärensä senaikuisissa kirjavissa vaatteissa, ja sotamiesten välkkyvät miekat hänen ympärillään, munkin, jonka kädet olivat köytetyt selän taa ja ennen kaikkea pienen inkvisiittorin, jonka hän aivan hyvin tunsi, horjahti hän taaksepäin ja etsi tukea ovenpielestä.

"Mitä! herjetkää, herra inkvisiittori!" huusi hän vapisevalla äänellä. "Onko siis totta, että te viette pois minun Agnesini? Agnes! Agnes! Tähäkö siis on jouduttu? Oi Jumalan pyhä äiti!"

Ja vilpittömän surun vallassa peitti hän kasvonsa käsillään. Hänen mielensä tyyntyi kuitenkin heti ja kääntyen inkvisiittoriin, joka katseli häntä tiukasti, lausui hän nuhtelevalla, vaikka nöyrällä äänellä:

"Oli sekin aika, jolloin te mieluummin olisitte vapauttaneet kuin vanginneet tyttäreni. Eikö teidän kiitollisuutenne kestänytkään sen kauemmin?"

"Sellainen aika oli", vastasi inkvisiittori, "mutta se on mennyt".

Vlossert peräytyi pienen miehen kylmäkiskoisen katseen edessä; mutta kun hän näki tyttärensä, joka seiso sotamiesten keskellä, pää puoleksi käännettynä isästä pois, näytti hänen rohkeutensa vielä kerran heränneen, sillä hän sanoi:

"Minkä syytöksen nojalla tyttäreni joutuu vankeuteen, herra inkvisiittori? Voitteko näyttää minulle jonkin hallitusvallan vahvistaman vangitsemiskäskyn? Sillä te tiedätte aivan hyvin, että minun, kun sain tehtäväkseni hoitaa tätä kartanoa, piti vanhoa, etten sallisi panna ketään kiinni sen seinien sisäpuolella ilman laillista käskyä, eikä tätä valaa, minun tietääkseni, ole koskaan julistettu mitättömäksi."

"Ei minunkaan tietääkseni", vastasi inkvisiittori, vetäen povitaskustaan paperin. "Mutta tästä te näette, että minulla on laillinen käsky ottaa kiinni neiti Agnes Vlossert ja Yonker Karel Galama, jotka yhdessä muitten kanssa ovat solmineet salaliiton Hänen Ylhäisyyttänsä herttuaa vastaan, pelastaakseen erään tämän linnan vangeista, kreivi Lamoral Egmontin."

Ja pieni mies iski silmänsä onnettomaan kartanon hoitajaan, joka piti paperia vapisevassa kädessään.

"Galama!" toisti hän koneellisesti. "Galama! Uskaltaisiko hän tulla tänne sellaisissa aikeissa?"

Vähän aikaa näytti hän ällistyneeltä ja silmäys, jonka hän loi sotamiehiin, oli aivan tylsä. Mutta äkkiä astui hän heitä kohden, hänen kasvonsa kirkastuivat ja hän huudahti:

"Pyhän haltijaemomme St. Gudulan kautta! Tässä on varmaankin joku erehdys. Galama? Tuo paksu, lihava munkki ei ole sisareni poika. Hän käy vasta kahtakolmatta ja tuo — mitä, se on Ha —."

"Niin, poikani", sanoi Hannu, keskeyttäen hänet parhaaseen aikaan, "näetkö kuinka nuo sotamiehet hätyyttävät sinun rippi-isääsi? Sano heille, mihinkä pyhään veljeskuntaan minä kuulun ja laske minut heti vapaaksi."

Taitavimmankin maalarin olisi ollut sangen vaikea kuvata kartanon hoitajan kasvoja, kun hän kuuli nämä sanat. Kului muutama silmänräpäys, ennenkuin hän tajusi, että Hannu oli Galaman sijaisena, ja hän ennätti tointua hämmästyksestään. Mutta sitten heräsi hänessä ääretön vimma. Heristellen nyrkkiänsä Hannulle, puhui hän käheällä äänellä:

"Kolmesti kirottu sinä ja sinun herrasi! Kauheimmat rangaistukset kohdatkoon sinua tässä ja toisessa maailmassa, sinä pääkapinoitsija, sinä kyykäärme! Eikö siinä kyllin, että minä olen elättänyt ja holhonut sinun herrasi sisarta, tarvitsiko hänen vielä lähettää sinut viettelemään minun hurskasta tytärtäni ja houkuttelemaan häntä siihen perikatoon, johon itse olet sovelias joutumaan?"

Viimeinen syytös näytti kipeästi koskevan Agnesia. Hän ei näyttänyt kestävänsä sitä ajatusta, että hän oli pettänyt isäänsä, sillä kun nuo sanat lausuttiin, loi hän surullisen silmäyksen isäänsä ja peitti kasvonsa käsillään. Toinen ilmeisesti ymmärsi tuon liikkeen, sillä hän kysyi vapisevalla äänellä:

"Kuinka, Agnes, eikö hän ole sinua pettänyt? Onko tyttäreni vapaaehtoisesti ruvennut liittoon isäänsä vastaan hänen ja kuninkaan vihamiesten kanssa? Sano, että sinä luulit häntä isä Florisziksi, sano, ettei sinulla ollut mitään pahoja aikeita!"

Kun Agnes nyhkyttäen ja kasvojaan peittäen seisoi siinä eikä uskaltanut katsoa isäänsä ja tämä sydäntä särkevällä äänellä kysyi uudelleen samaa asiaa, kuului portailta melua ja naisen ääni kysyi kiivaasti:

"Missä hän on? Oi, sallikaa minun nähdä häntä! Agnes!"

Inkvisiittori rypisti otsaansa. Mutta ennenkuin hän ehti sulkea vähäisen kammion avoimen oven, syöksi Maria sisään, hiukset hajallaan pitkin selkää ja kasvot kalman kalpeina. Kun hän huomasi joukon edessään — kartanonhoitajan, jonka kasvot olivat luonnottomasti vääntyneet, inkvisiittorin, jonka hän aivan hyvin tunsi, ja armaan Agnesinsa sotamiesten keskellä — jäi hän hetkeksi seisomaan ja painoi kättään otsaansa vastaan. Sen jälkeen huusi hän kimeästi: "Oi Agnes! se on vihdoin tullut!" ja riensi serkkunsa syliin, sotamiehistä huolimatta, jotka olivat niin hämmästyneitä, etteivät he ensinkään estäneet häntä. — Ja oven suussa seisoి toinen munkki, joka pilkallisella hymyllä katseli tätä kohtausta.

XII

Liha on heikko.

Inkvisiittorilta alkoi kärsivällisyys loppua. Koko kohtausta oli kestänyt vain muutaman minuutin, mutta hänestä, joka oli tottunut toimimaan salaa ja ääneti, kävi tuokin aika pitkäksi. Hän aikoi juuri käskää viemään vangit pois, kun Maria kääntyi, loi kyyneltyneet silmänsä häneen ja sanoi rukoilevalla äänellä:

"Oi, herra, älkää kuljettako häntä pois. Hän on syytön, hän ei ole tehnyt mitään. Lähettäkää nuo pois", ja hän osoitti sotamiehiä.

Maria ei huomannut Hannua, joka seisoi hänen takanaan kylmänä ja jäykkänä katsellen näytelmää.

"Niin, Maria, lapseni", sanoi kartanonhoitaja, tarttuen kuin hukkuva oljenkorpeen, "sano hänelle, että Agnes on hurskas tyttö ja että hän luuli tuota petollista valehtelijaa isä Florisziksi. He ovat todellakin vartaloltaan yhtäläiset."

"Todellako?" sanoi oven suusta munkki, joka ei ollut kukaan muu, kuin isä Florisz itse. Hän oli Hannua lyhyempi, mutta yhtä jantterä, ja häntä olisi luullut Hannuksi, jos hän ei olisi puhunut, sillä hänen äänensä oli korkea ja heleä, mutta Hannun oli matala ja melkein jyreä. — "Teidän ylpeä ja oppinut tyttärenne, herra kartanon hoitaja, ei voi puolustaa itseään sillä, että hän sanoo luulleensa

toista miestä minuksi, sillä hänen oman määräyksensä mukaan minut laskettiin hänen huoneeseensa. Ja nyt kuulen, että hän on turvautunut toiseen veljeeni. Hänkö se on, jonka näen tuossa sotamiesten välissä? Mikä on —"

"Niin, veli Florisz", sanoi Hannu hartaalla saarnaäänellä, "tiedustelepa tilaani. Benedictus, qui venit".

—

"Hiljaa!" sanoi inkvisiittori ankaralla äänellä ja kääntyen upseeriin jatkoi hän: "Käskekää väkenne erottaa nuo molemmat tytöt ja lähtekäämme pois."

"Silmänräpäys vain, isä Hubert", sanoi dominikaanimunkki, astuen esille. "Te aiotte erottaa nuo tytöt? Minun neuvoni olisi, että heidät vietäisiin molemmat yhdessä pois, koska he kumpikin ovat syypäät samaan rikokseen", ja kääntyen Vlossertiin lisäsi hän: "Ettekö tiedä, herra kartanonhoitaja, että harhausko on syvästi juurtunut teidän tyttäreenne ja että hän siihen jo on vietellyt serkkunsaakin? Kysykää häneltä, voiko hän kieltää, että hän on puhunut pilkallisesti pyhästä kirkosta ja sen palvelijoista, siunatusta neitsyeestämme ja muista asioista, ja jos hän kieltää, kysykää häneltä, kuinka hän voi sen selittää, että tämä kirottu, harhauskoinen kirja oli hänen hallussaan, sillä minä löysin sen tänään hänen huoneestaan?"

Tämä oli aivan totta. Vaikkei Florisz vielä ollut Vlossertilta saanut mitään tietoa Agnesin harhauskosta, oli hän kuitenkin jo epäillyt kumpaakin tyttöä ja, Marian yksin ollessa, viekkailta kysymyksillä houkutelut tätä ilmaisemaan asian.

Kovaksi onneksi oli Agnes jättänyt pienen raamattunsa, josta hän oli lukenut, pöydälle akkunan eteen, ajattelematta, että hänen katkerin vihamiehensä niin pian jälkeenpäin kävisi huoneessa. Maria oli osaksi pöytäliinalla peittänyt kirjan, mutta onnettomuudeksi osui siihen rippi-isän silmä. Hän tarttui siihen ja katseli leimuavin silmin ensin nimilehteä, sitten kauhusta vaiennutta tyttöä. Vihdoin keksi hän ensi sivulla Agnesin nimen ja hymyili.

"Mitä tämä tietää, tyttäreni?" sanoi hän ja hänen katseessaan oli ilme, joka värisytti tyttöraukan sydäntä.

Tämä loi silmänsä maahan ja oli vaiti. Mitä osasikaan hän sanoa?

"Etkö sinä, tyttäreni, tiedä, että tämä on harhauskoinen kirja, jonka lukeminen on saattanut monen sinua nuoremman tytön polttoroviolle? Mutta", jatkoi hän, kun Maria oli ääneti, "minä näen siinä Agnes Vlossertin nimen. Sinun täytyy seurata minua hänen luokseen. Minun ei sovi jättää tätä seikkaa sikseen."

Maria nousi kuin unissa ja seurasi pappia huoneesta ulos; hänen sydämensä sykki rajusti ja hänen jäsenensä vapisivat. Mutta käytävässä odotti häntä toinen pelästys. Isä Floriszin kysymykseen vastasi itkevä ja peljästynyt Gritta, että "neiti Agnes ja kartanonhoitaja olivat ylhäällä ja riitelivät muutamien sotamiesten kanssa." Kuultuaan tämän riensi Maria hakemaan Agnesia, jonka apua hän nyt niin suuresti tarvitsi. Portailla oleva vartia ei uskaltanut pidättää häntä, varsinkaan kun isä Florisz seurasi häntä. Munkit olivat, näet, inkvisitsionin aikana melkein kaikkivaltaita. Näin saapui siis Maria paikalle papin seurassa kesken äsken mainittua traagillista kohtausta.

Flaamin-kielinen raamatunkäännös oli siihen aikaan tuttu kirja. Kun munkki siis nosti sen ylös oli sen vaikutus läsnäolijoihin silmänräpäyksellinen. Kohta Agneskin, kirjan nähtyään muutti käytöksensä. Tähän saakka oli hän hellästi syleillyt serkkuaan, mutta nyt hän suoristautui ja hänen kasvoilleen tuli rohkea ilme. Hänen huulilleen ilmestyi vieno hymy ja kallistaen päätänsä Marian puoleen, joka kätki kasvonsa hänen rinnalleen, kuiskasi hän:

"Ole nyt luja, Maria, ole luja, älä ajattele isä Floriszia, älä katsele tuota pientä inkvisiittoria, vaan ajattele, että Jeesus on täällä, joka on paljon voimakkaampi. Hän on meitä auttava."

"Me olemme hukassa tällä kertaa", mutisi Hannu, levollisesti mukaantuen uuteen asemaansa.

Kartanonhoitaja silmäili kirjaa ja kävi, jos mahdollista, vielä vaaleammaksi. Vaikka hän koko elinaikansa oli tottunut palvelemaan pappeja, tunsikin hän kuitenkin tällä kertaa halua vastustaa heitä, ja jos se olisi käynyt laatuun, olisi hän varmaankin puolustanut rakastettua tyttärtään. Inkvisiittori näytti älyävän hänen mielialansa, sillä hän lausui pontevalla, miltei uhkaavalla äänellä:

"Meillä on siis tässä kaksi kaunista marttyyria ja paitsi sitä tuo Geusi. Hyvä saalis!" ja hän katseli terävästi kartanon hoitajaa.

"En voi sitä uskoa, isä Hubert", voihi Vlossert. "Isä Florisz on varmaan erehtynyt. He eivät suinkaan ole harhauskoisia, ei minun tyttäreni eikä Maria. Tässä on epäilemättä joku väärinkäsitys."

Isä Florisz kurtisti otsaansa, mutta Hubert viittasi kädellään ja, kääntäen tuiman, armottoman katseensa Vlossertiin, sanoi hän:

"Saadaan nähdä." Sitten kääntyi hän Mariaan ja sanoi: "Ole hyvässä turvassa, tyttäreni, äläkä itke. Sinua ei mikään vaara uhkaa. Mutta sano enollesi, kartanon hoitajalle, ettet milloinkaan ole lukenut tuota harhauskoista kirjaa ja ettet sinä eikä orpanasi Agnes ole puhunut halveksien kirkosta."

Hän vaikeni ja kaikki olivat ääneti. Maria oli erotettu serkustaan ja seisoi vähän matkan päässä hänestä, peittäen kasvojaan käsillään, kyynelten valuessa hänen sormiensa lomitse.

Kun inkvisiittori, jonka sanat kaikuivat juhlallisilta ja mahtavilta, lakkasi puhumasta, värisytti tytön koko ruumista ja hän lausui itkulta tuskin kuuluvalla äänellä: "Minä teen sen, minä teen sen."

"Hän tekee sen, hän sanoo, ettei hän ole lukenut sitä kirjaa!" huusi Vlossert iloisena. "Voi, kiitetty olkoon Pyhä Neitsyt! Minä annan kuusitoista naulaa vahatuohuksia —"

"Hiljaa, mestari Vlossert", sanoi inkvisiittori ja ilkeä hymy väikkyi hänen huulillaan. "Teidän riemunne on hiukan ennenaikainen ja parasta olisi, että pidättäisitte sitä vielä kotvasen." Sitten hän kääntyi värisevään tyttöön ja sanoi: "Tyttäreni, minua ilahuttaa, ettet ole uskonut sieluasi Lutherin kirotullee harhaopille, ja nyt tahdon, että sinä kuten kirkon uskollinen lapsi ainakin suutelet ristiinnaulitun kuvaa, joka riippuu isä Floriszin vyöltä. Olen varma siitä, että hän samalla päästää sinut synneistäsi."

Isä Florisz astui lähemmäksi ja tarjosi Marialle ristiinnaulitun kuvaa. Tyttö lankesi polvilleen ja tarttui vähäiseen ebenholtsiristiin.

"Maria! Maria!" kuului Agnesin ääni. "Älä suutele! Sinä olet luopunut uskostasi Antikristuksen palvelijain edessä. Malta mielesi Jeesuksen nimessä. Tätä pidetään osoituksena siitä, että sinä sydämässäsi olet paavilainen. Älä, Maria, älä suutele sitä!"

Maria oli Agnesin puhuessa painanut päänsä alas. Jokainen verenpisara oli paennut hänen poskiltaan ja hänen kätensä vapisi niin, että ristiinnaulitun kuva tuskin pysyi siinä. Vähän aikaa näytti siltä, kuin Agnesin sanoilla olisi ollut toivottu vaikutus. Mutta kun Maria katsahti ylös inkvisiittoriin, jonka pirullinen katse seurasi häntä, ummisti hän silmänsä ja sopertaen: "Pyhä Neitsyt!" painoi ristiinnaulitun kuvan huulilleen ja meni tainnoksiin. Inkvisitionin kauhut, jotka hänestä näyttivät inkvisiittorissa saaneen ihmismuodon, pelottivat niin kovasti tyttöruukkaa, että se heikko usko, joka hänessä oli, aivan helposti petti.

"In nomine Domini te absolvo" [Herran nimessä päästän sinut synneistäsi], mutisi pappi kumartuen tukemaan hervotonta tyttöä.

"Näin kirkko kirvoittaa lapsensa synnistä, kun se ensin on heitä peljättänyt miekallaan", sanoi Agnes katkeralla äänellä.

Inkvisiittori kääntyi nopeasti häntä kohti.

"Entä sinä tyttäreni, etkö sinäkin halua suudella ristiä ja sillä todistaa olevasi ainoan autuuttavan kirkon hurskas lapsi?"

"En ikänä", vastasi Agnes peräytyen.

Hän lausui nuo sanat niin lujasti ja varmasti, ettei hänen mielialaansa käynyt epäileminkään. Inkvisiittori näytti odottaneen tuota vastausta, sillä hän kääntyi kartanon hoitajaan ja sanoi:

"Te näette, kartanon hoitaja, etten ole suotta epäillyt."

Vlossert ei vastannut sanaakaan. Kun hän kuuli Agnesin vastauksen, vääntyivät hänen kasvonsa tuskasta ja pelosta. Hän alkoi käsittää, että tytär oli häneltä mennyt, ja hänessä alkoi itää se ajatus, että vaara uhkasi häntä itseäänkin. Värisevin käsin ja huulin kääntyi hän inkvisiittorin puoleen.

"Pater Hubert! vanha ystäväni! Tuo on vain yltiöpäisen tytön hulluutta, tytön, johon olosuhteet ovat haitallisesti vaikuttaneet. Minä pyydän, minä rukoilen teitä —"

"Isä!" huusi Agnes, puoleksi surullisesti, puoleksi närkästyneenä, "minä en ole mikään yltiöpää. Minä olen yhtä tyyni kuin aina olen ollut, ja mieleni on selvän selvä. Minä sanon tälle inkvisiittorille, etten enää kuulu Roman kirkkoon, vaan olen Kristuksen kirkon jäsen. Hän vieköön minut pois, jos häntä haluttaa, ja armahtakoon Herra Jeesus kurjaa, onnetonta serkkuani."

"Niin, herra kartanon hoitaja", sanoi inkvisiittori Vlossertille, puhuen hillityllä äänellä, "tähän saakka olen tahtonut säästää uhkauksia, mutta nyt ilmoitan teille, että inkvisitioni epäilee teitä. Teidän tyttärenne ja tämä toinen tyttö ovat jo kauvan aikaa suosineet harhauskoa, ja luuletteko etten minä

tiedä, että tekin olette osallisena tämän yön vehkeissä? Katsokaa vain tähän, kenenkä käsialaa tämä on?" ja viekas jesuiitta näytti hänelle pääsykirjaa. "Olkaa varoillanne, mestari Vlossert; teitä pidetään silmällä. Luopukaa tyttärestänne, taikka, kautta pyhän neitsyeen, saatte itsekin mennä."

Kartanon hoitajalla ei ollut mitään vastaamista. Isku oli sattunut arkaan kohtaan ja hän oli nöyrytnyt tomuun asti inkvisitionin hiidenkaltaisen haamun edessä.

"Viekää hänet mukaanne", mutisi hän, "ja suojelkoon Pyhä Neitsyt parhaimpia palvelijoitaan, Jeesuksen veljeskunnan isiä."

Inkvisiittori naurahti pilkallisesti. Hän kääntyi selin kurjaan Vlossertiin ja oli juuri oikeissa lausua jonkun käskyn sotilaille, kun alhaalta kuului kolinaa. Vaunut ajoivat kuninkaallisen linnan puolelta kartanon edustalle ja hevonen kuului nelistävän vastakkaiselta taholta.

Jokainen odotti, mitä tapahtuisi.

Joku palvelija tuli juosten portaita ylös ja lausui, vartiaa tervehdittyään, kuuluvalla äänellä:

"Hänen armonsa Ypresin piispa tulee puhuttelemaan vankeja."

Vlossert kääntyi inkvisiittoriin päin.

"Sallikaa Grittan hoidella tätä tyttöä", sanoi hän hiljaa, osoittaen Mariaa, ja lähti sitten huoneesta, katsahtamatta kertaakaan tyttärensä.

Tällä hetkellä tuli toinen palvelija inkvisiittorin luo.

"Teidän korkea-arvoisuuttanne odotetaan alhaalla kärsimättömästi. Eräs ratsumies vartoo teitä pihalla ja lähetti teille tämän"; ja hän pani inkvisiittorin käteen pienen kultasormuksen.

Pater Hubert silmäili sormusta ja veti otsansa ryppyihin. Tuokion aikaa oli hän mietteissään; sitten sanoi hän upseerille:

"Saata molemmat vangit lämpimään kammioon ja vartioitse heitä hyvin, kunnes toisin käsketään. Te" — sanoi hän kääntyen sanansaattajaan — "noutakaa palvelustyttö Gritta tänne hoitamaan tätä neittoa, joka minun nähdäkseni nyt toipuu tainnoksista." Agnes heitti viimeisen silmäyksen Mariaan, jota isä Florisz tuki, ja seurasi sitten sotilaita toiseen kammioon. Käärien lyhyen viitan ympärilleen, kääntyi inkvisiittori toisaalle ja astui ovea kohti.

Samalla saapui Ypresin piispa, Vlossert ja vahtipäällikkö edellään, portaita ylös ilmoittamaan kuolemaa onnettomalle kreiville toisessa kerroksessa.

XIII

Herra ja palvelija.

Porstuaan tultuaan, silmäili inkvisiittori ympärilleen ja huomasi sen pimeimmässä nurkassa kookkaan miehen haamun, jolla oli huopahattu päässä ja yllään pitkä ratsastusviitta, joka ulottui hartioista jalkoihin asti. Hän näytti heti tuntevan kuka vieras oli, sillä tuokion tuumattuaan nyökäytti hän tuskin huomattavasti päätään ja lähti menemään portaita myöten alempaan kerrokseen; sinne päästyään hän astui kartanon hoitajan asuinhuoneeseen, jonka jo vanhasta tunnemme, ja heittäytyi nojatuoliin istumaan. Viittaan puettu vieras seurasi hänen jäljessään. Heti sisään tultuaan sulki tämä tarkasti ovet ja akkunat ja laski vielä akkunaverhot alas. Suoritettuaan tämän työn, jota inkvisiittori katseli välinpitämättömästi, kääntyi hän hänen puoleensa ja sanoi:

"Minun ei tee mieleni heittää omia aseitani vihollisten käytettäväksi."

Samalla hän otti hatun päästään ja kun hän vielä riisui viitan yltään, tuli esille vanha tuttavamme Gerard Block, puettuna alhaiseksi sotamieheksi ja kantaen kättään siteissä.

"Oletteko haavoitettu?" kysyi inkvisiittori hiukan säälivällä äänellä, kun hän huomasi siteen.

"Hiukan vain", vastasi Block.

Tämän jälkeen oltiin muutama silmänräpäys vaihi.

"Yrityksenne on, luullakseni, mennyt pilalle vai kuinka?" kysyi inkvisiittori jälleen.

"On, vaan ei kokonaan", vastasi toinen.

"Oletteko varma, että vihdoinkin olette päässyt oikeille jäljille?"

"Varmempi kuin milloinkaan", vastasi urkkija.

"Ja kuinka teidän hankkeenne ei menestynyt?" kysyi isä Hubert.

"Siihen oli kokonaan syynä erään sotamiehen tyhmyys. Hän olisi siitä hyvästä hirtettävä ja neljäksi pienittävä", vastasi Block äänellä, joka osoitti kiihtymystä.

"Teidän tulee hillitä kiivasta luontoanne, veli Sextus", sanoi inkvisiittori tyyneesti. "Vaikka te usein pidättekin seuraa yhteiskunnan hylkyjen kanssa ja teidän täytyy osoitella heidän käytöstään, ei siitä kuitenkaan saa olla mitään haittaa teidän hurskaudellenne. Istukaa ja kertokaa lyhyesti, mitä on tapahtunut."

Veli Sextus istui nuhteet saatuaan tuolille, suuresti pahoillaan siitä kuivakiskoisesta, pisteliästä tavasta, jolla inkvisiittori oli häntä moittinut.

"Minä toivon, että annatte vikani anteeksi", sanoi hän hetken vaihtuessa, "mutta kun ajattelen, että minä ilman yhden sotamiehen noloutta olisin tuonut teidän käsiinne kolme pahamaineisinta Geusiä, Treslongin, Galaman ja Verveenin, en voi olla suuttumatta, ja täytyyhän teidänkin, isä, myöntää, että tuo ajatus on kiusallinen."

"Sinun pitää antaa anteeksi seitsemänkymmentä kertaa seitsemän", vastasi pienoinen mies vakavalla äänellä. "Mutta onko tuo pääkapinoitsija Verveenkin läheisydessämme?"

"Hän oli siellä", vastasi Block eli Sextus; "mutta minua ei kummastuta, jos hän tällä hetkellä on Treslongin kanssa matkalla Ranskaan. Suokaa minun lyhyesti kertoa, mitä on tapahtunut. Kun kaksi tuntia sitten tapasin teidät, sanoin että kaikki ansat ovat viritetyt saadaksemme Galaman kiinni ja kaikki muut joko kuolleina tai elävinä käsiimme. Mutta näyttää siltä kuin Kerjäläiset jotenkin olisivat muuttaneet suunnitelmiaan sen jälkeen kun minä lähdin heidän luolastaan, sillä toinen mies, joka kiipesi köysitikapuita ylös, oli Galama, ja ensi hämmästyksessäni olin vähältä puhua pääni paulaan. Nyt riippui kaikki siitä, kuinka sukkelaan saisimme heidät saarretuiksi, jos mieli saada heidät elävältä käsiimme, sillä he ovat hurjapäistä joukkoa ja minä tiesin, että he taistelevat kuinka monta vastaan tahansa, jos on vähänkin menestymisen toivoa."

Hän taukosi ja heitti ikävöivän silmäyksen pöydällä seisovaan viinikannuun. Mutta inkvisiittori käski hänen jatkaa.

"Kuten tiedätte", lisäsi Block huoaten, "piti viidenkymmenen pyssymiehen piiloutua vallille ja toisten viidenkymmenen asettua ulkopuolelle johonkin paikkaan, josta heidän sopi katkaista vihollisten pakomatka. Pyssyn paukahtaessa tuli minun hypätä sivuun ja pyssymiesten piirittää ja ottaa heidät vangiksi. Mutta kun kaikki jo olivat vallilla ja portti ajottiin avata niille viidellekymmenelle, joitten piti väijyä ulkona, paukahti pyssy. Minä ymmärsin heti, että tuo oli erehdys ja koska koetin jotenkin sitä korjata, huusin, että meidät oli petetty ja että meidän oli parasta paeta porttiin päin. Nuo hurjat veikot olisivatkin luultavasti seuranneet minua, ellei ensi laukauksen jäljestä olisi tullut useita muita, joista yksi sattui minun käsivarteeni. Hyvä oli, että minulla oli rautapaita ylläni, muutoin olisin sangen huonosti selviytynyt. Onneksi oivalsin heittäytyä maahan pitkäkseni ja olla olevinani kuolettavasti haavoitettu. Kerjäläiset kääntyivät heti toisaalle ja pakenivat rintasuojalle, ja koska sitä asiaa ei ollut edeltäpäin ajateltu, pujahtivat he tiehensä joka mies. Ilman tuota onnetonta laukausta olisimme päässeet sen salaisuuden perille, jota niin kauvan turhaan olemme urkkineet, mutta —"

"Mutta, lyhyesti, yritys on mennyt myttyyn, veli Sextus", sanoi kuivakiskoisesti pienoinen mies, "ja meidän täytyy vastedes saada tuo salaisuus selville. Onko teillä mitään vihiä siitä, kuka se mies lienee, joka täällä nyt toimittaa Galaman virkaa, ja lieneekö hänellä sellaisia tietoja, joita kannattaisi kuulla? Minä pidin häntä ensin Galamana, mutta hän puhuu kuin pappi ja on Yonkeriksi liian vanha. Hän on harteava mies, jonka parta on musta ja poskessa aimo arpi."

"Se on Galaman palvelija Hannu", vastasi Block (sillä tällä nimellä me häntä vastakin mainitsimme). "Hän tietää yhtä ja toista, mutta ei aivan paljoa. Hyvä on kuitenkin, että hän on hallussamme, sillä hän on ainoa, joka minua epäilee."

"Minkätähden hän on ainoa, joka teitä epäilee?" kysyi isä Hubert.

"Luultavasti sen tähden että minä, ensi kerran kun miehen näin, tapasin hänet laulamasta erästä Kerjäläis-laulua."

"Mutta miksi ei isäntä ole yhtä epäluuloinen kuin palvelija?"

"Te unohdatte, että minä olen pelastanut isännän hengen", sanoi Block.

"Eilen illalla. Mutta ennen sitä? Minä tiedän mikä erehdys teille tapahtui ravintolassa tuon kirjeen suhteen, veli Sextus, ja minua ei kummastuttaisi, jos sekä isäntä että palvelija katselisivat teitä epäluulolla, sillä on tuskin luultavaa, että Pietari Blink olisi unohtanut l:n teidän nimestänne. Mutta teidän olisi heti pitänyt sanoa se minulle eikä salata sitä. Muistakaa aina vastedes, että veljeskuntamme pitää teitä silmällä, vaikka olisitte missä hyvänsä, ja että me voimme nähdä mitä auringoltakin jää näkemättä."

Blockin kasvoilla kuvastui samalla kertaa kummastusta, häpeää ja nöyryytystä, kun hän kuuli, että inkvisiittori tiesi mitä hän oli tehnyt, sillä hän oli lohdutautunut sillä ajatuksella, ettei kukaan muu tietäisi siitä mitään, kuin Galama, Hannu ja hän itse.

"Miksi ette vanginneet Galamaa vallilla, ennenkuin hän pääsi pakenemaan?" kysyi inkvisiittori hetken päästä.

"Hän tai hänen toverinsa olisivat heti tappaneet minut, tai olisivat temmanneet hänet minun käsistäni, ennenkuin sotamiehet olisivat ennättäneet avukseni."

"Onko Galama yhtä paha harhauskolainen kuin hänen serkkunsa, kartanon hoitajan tytär?" jatkoi inkvisiittori.

"Nykyään hän ei ole muuta kuin Geusi. Hän näyttää panneen kaikki alttiiksi maineelle."

"Qui non est mecum, contra me est, et qui non congregat mecum, spargit" [Joka ei ole minun puolellani, hän on minua vastaan, ja joka ei minun kanssani kokoile, hän hajottaa.], lausui inkvisiittori hartaasti; "mutta miksi ette ottanut kiinni häntä, kun hän oli tässä huoneessa?"

"En olisi sitten saanut tietoa Rookerystä; se on tästälähin verkko, jolla kaappaamme kaikki, jotka sitä lähestyvät."

"Mutta meillä olisi ollut hallussamme Galama, joka maksaa enemmän kuin koko Rookery."

"Minä saan hänet vielä haltuuni, isä Hubert, ja helpommin kuin milloinkaan ennen."

"Te näytätte sangen toivehikkaalta tappionne jälkeen", sanoi inkvisiittori vähän äkeissään Blockin leukavasta puheesta; "mikä on aikomuksenne?"

"Yonker Galama", sanoi toinen, "ei lähde Brabantista, ennenkuin hän on pannut kaikkensa Hannun pelastamiseksi, sillä ilman tätä on hän kuin melaton laiva. Siitä vähästä, mitä olen nähnyt näitten kahden suhteen, olen huomannut, että Yonker ilman palvelijansa kokemuksia ja varovaisuutta jo aikoja sitten olisi joutunut käsiimme. Paitsi sitä kuuntelin salaa Galaman ja hänen serkkunsa Agnesin keskustelua ja olen nähnyt niin paljon, että olen varma siitä, että hän tekee voitavansa armaansa tähden. Kun kaksi sellaista syöttiä on tarjona, täytyy kalan tarttua onkeen."

Hän vaikeni ja silmäili inkvisiittoria, joka oli noussut ja käveli edes takaisin, kädellään pidellen leukaansa ja katsoen maahan.

"Oletteko varma siitä, että hän välittää Oranian prinssin kirjevaihtoa?" kysyi Hubert, katsahtamatta ylös.

"Olen. Kaikki tiedot, jotka olen saanut hankituksi, todistavat sitä ja ravintolassa kuulin Galaman sanovan Treslongille: 'Prinssin selvästi lausuttu tahto on, että minä lähden Gentiin.' Minä sain näet poistetuksi Hannun, joka piti minua silmällä, ja sillä tavalla onnistui minun ovesta kuulla tuo katkelma heidän haastelustaan. Galama on siis epäilemättä läheisissä tekemisissä prinssin kanssa."

"Ja jos menette hänen luokseen, — siinä tapauksessa, että hän on lähitienoilla —, luuletteko hänen uskovan teitä, jos sanotte, että jouduitte vangiksi, mutta pääsitte karkuun?"

"En epäile sitä", vastasi Block. "Olen varma siitä, että kaikki Kerjäläiset luulivat, nähdessään minun kaatuvan, että olin joko kuollut tai vaarallisesti haavoitettu."

Inkvisiittori asteli taas ääneti edes takaisin, ja Block seurasi silmillään pienen miehen askeleita, niinkuin koira isäntäänsä. Kummallista oli nähdä, kuinka suuresti Gerard Block ja veli Sextus erosivat toisistaan — mies, joka kopeasti puhutteli Hannua, vieläpä Galamaakin, ja se, joka nöyrästi kohteli

inkvisiittoria; isänmaallisen liittokunnan jäsen oli kokonaan toinen kuin jesuiitta-seuran inhottava ja luihu orjamainen palvelija.

Inkvisiittori kyseli vielä yhtä ja toista Blockilta ja lausui sitten hitaasti vakavalla äänellä:

"Hyvä! ottakaa selville, missä Galama on. Annan teille kolme vuorokautta aikaa. Seitsemännen päivän illalla lähtevät täältä kahdet vaunut Gentiin sitä tietä, joka käy metsän lävitse. Toisessa on Agnes ja Maria, toisessa Hannu. Sillä paikalla, missä kaksi tammea on yhteen kasvanut, Hornan suun lähellä, tulee teidän ja kerjäläisten odottaa heitä ja koettaa heitä pelastaa, joukko keveitä ratsumiehiä seuraa vähän matkan päässä, ja toinen joukko tulee vastakkaiselta suunnalta, estääkseen heidän pakoaan. Kun kerjäläiset turhaan koettavat avata lujasti lukituita vaunuja, saartaa ratsuväki heidät joka puolelta. Koettakaa ennen kaikkea saada Galama käsiinne. Ei hätää mitään, vaikka kaikki muut pääsisivät pakoon, koska kerran tiedämme heidän pesänsä. Mutta jos ette löydä häntä, täytyy teidän palata tänne 7:n päivän aamulla. Menkää nyt ja suojelkoon teitä Pyhä Neitsy! Palkkanne on oleva ansionne mukainen."

Parin minuutin päästä oli urkkija kääriytynyt viittaansa ja jättänyt huoneen. Inkvisiittori tuijotti oveen, josta toinen oli mennyt, ja puhui itsekseen aivan kuin unissaan:

"Jos hän kerran joutuu käsiimme ja näkee sisarensa ja lemmittynsä silmäinsä edessä, saamme tiedon hänen salaisuudestaan ennen viikon kuluttua. Ja Agnes" — jatkoi hän — "joka on niin nuori, niin kaunis, niin uljas, niin puhdas, kuka olisi luullut, että hänestäkin tuli häijyläisen lapsi? Meidän täytyy koettaa pelastaa niin kallis helmi ikuisesta perikadosta."

XIV

Eläköön Geusit!

Watermaelin tie kulki Brüsselistä suuren Soigné-metsän etureunaa myöten, kääntyi siitä pohjoiseen päin Senne-joen haaran poikki ja yhtyi Gentin valtatiehen. Näihin aikoihin se oli likainen, ränsistynyt ja sangen ikävä tie, jota tuskin muut käyttivät kuin ne, joilla oli asiaa etäisiin metsäkyliin sen varrella. Osaksi se suikerteli metsän läpi, jonka varjoissa illan hämärä vallitsi keskipäivälläkin. Toinen osa kävi pitkin nevaa ja savimaata, missä se sateisilla ilmoilla muuttui lokalammikoksi. Kasvoipa sen vieressä paikoittain lyhyttä viidakkoakin, joka ei missään ollut neljää jalkaa korkeampaa; mutta voi sitä matkamiestä, joka ei tietänyt näitten paikkojen petollisuudesta! Usein sattui niin, että varmaton metsästäjä tai kokematon kulkija, nähdessään liikkeelle hypähtävän jäniksen tai jotakin muuta houkuttelevaa, uskalsi astua pensastoon, joka vihantana rehoitti hänen edessään, ja hukkuu äkkiarvaamatta sen kuiluihin. Suo, niin vetelä ja viekas, kuin ikinä suo voi olla, hyllyi pensaitten alla. Polkuja oli kyllä, joita pitkin pääsi turvallisesti kulkemaan, mutta askelkin vain syrjälle — ja armoton, mutainen syvyys nieli kurjan kulkijan ijäksi päiviksi.

Ei kukaan osannut selittää, minkätähden tie oli tällaista. Taikauskoinen rahvas kammoksui näitä paikkoja ja pysyi niistä erillään, koska se luuli, että jokin häijy haltija, kenties paholainen itse mekasteli siellä. Olipa monella se varma usko, että sieltä kävi tie Manalaan, ja kun sinisiä liekkejä usein nähtiin liehuvan näillä paikoilla, kasvoi tuo usko siitä vielä vahemmaksi. "Hornan suu" — siksi rahvas nimitti tätä paikkaa — pelotti melkein jokaista ihmistä eikä kukaan kuitenkaan voinut osoittaa sen oikeata paikkaa. Se, jolla kenties oli paremmat tiedot asiasta, salasi ajatuksensa peljäten, että häntä pidettäisiin pakanana, joka rohkeni vastustaa näin yleistä uskoa.

Vähän matkaa siitä paikasta, missä metsän solakat puut lopuivat ja matala viidakko alkoi, kasvoi kaksi tammea, yksi kummallakin puolen tietä, jotka noin sata vuotta erikseen kasvettuaan olivat päättäneet viettää loput elämänsä yhdessä. He ojensivat tuuheat käsivartensa tien yli ja syleilivät toisiaan, milloinkaan enää eroamatta. Holvikaarta, joka näin oli muodostunut tien yli, piti kansa maanalaisen pimentolan porttina ja tätä paikkaa kartettiin ja kammottiin luonnollisesti tästä syystä niin paljon kuin suinkin oli mahdollista.

Kaksi miestä seisoj toisen tammen runkoon nojautuen, siten ettei heitä voinut nähdä tieltä päin. Molemmilla oli kierteleväin Geusein tavallinen asu, rintahaarniska, kohohousut ja huopahattu. Kupeella oli miekka, vyössä pistoolipari ja nuoremmalla vielä sen lisäksi pitkä puukko.

"En käsitä, miksi he tulevat juuri tätä tietä", sanoi Galama, sillä hän oli nuorempi heistä.

Hän oli hyvin vaalea ja hänen kasvoistaan näki, että jokin asia häntä pelotti. Hän seiso i selkä vasten puuta ja kädet ristissä rinnalla.

"Vakuutan teille, Yonker", sanoi hänen toverinsa, joka ei ollut kukaan muu kuin tuttavamme Block, "että kuulin heidän puhuvan tästä tiestä. Olin viereisessä kammiossa oven takana, joka ei ollut lukossa ja jota sotamies vartioi. Olin nukkuvinani ja kuulin selvästi pienen inkvisiittorin sanovan, että koska herttuan armeija sinä ja seuraavana päivänä marssi Frieslantiin päin, heidän ei sopinut matkustaa Gentin valtatieä, jonka ratsurykmentit, kanuunat ja tavarakuormat tukkivat aivan umpeen, ja onhan tämä tie, kuten tiedätte, yhtä hyvä ja lyhyt kuin valtamaantiek in."

"Ja millä kumman keinolla pääsitte karkaamaan?" kysyi Galama, silmäillen Blockia mielihyvällä. "Ei varmaankaan ollut lastenleikkiä pötkiä tiehensä keskikaupungista, kun sotamies valvoi ja vartioi teitä ja inkvisiittorit häärivät ympärillänne."

"He jättivät taskuni tutkimatta. Minulla oli puukko taskussa. Sotamies, joka luuli minun nukkuvan, seiso i selin minuun päin. Leikkasin poikki köyden, jolla minut oli sidottu, ja hyppäsin pystyyn. Lämäytin kerran nyrkilläni miestä ohimoille ja hän keikahti. Hän makasi kuin härkä liikahtamatta. Nämä ovat hänen haarniskansa ja housunsa, kypärän heitin menemään. Pääsin onnellisesti portaita alas ja tulin keittiöön, jossa näin piian istuvan. Käskin hänen, niin totta kuin hän rakasti emäntäänsä, viedä hänelle paperilipun, jonka kirjoitin keittiössä ja jossa käskin Hannun huutaa heti kun hän näkisi meidät. Joku vartia näki minut, minä ulos akkunasta ja koko kaupunki minua takaa-ajamaan — enkä todella itsekään ymmärrä, kuinka hengissä pääsin tänne. Mutta en kadu retkeäni. Vaikka kreiviraukat tällä hetkellä luullakseni jo ovat Tuonen tuvilla, olemme kuitenkin julkisesti näyttäneet, että paheksomme tuota julmaa verenvuodatusta."

"Uljas ystäväni", sanoi Galama, ilmeisesti liikutettuna toverinsa puheesta, "jos he eivät olisi riistäneet minulta isäni omaisuutta, antaisin teille paremman todistuksen ystävydestäni ja kiitollisuudestani. Ottakaa nämä kultavitjat muistoksi ja jos joskus osutte Brielin seuduille, menkää parooni Galaman lesken luo, ja poikansa tähden kohtelee hän teitä yhtä hyvin kuin minua itseäni."

Ja ottaen kaulastaan komeat kultavitjat, joihin oli kiinnitetty kultainen kerjäläismitali, ripusti hän ne Blockin kaulaan.

"Ja mihin aijotte lähteä, Yonker, kun tämä yritys on päätetty?" kysyi Block, tuokion vaiti oltuaan, jolla välin hän vaihto-lahjaksi oli Galamalle antanut oman mitalinsa; "sillä luullakseni käy olo täällä vaaralliseksi".

"En tiedä, enköhän joudu tässä ottelussa surman omaksi", sanoi Galama, "mutta jos Jumala ja Pyhä Neitsyt ovat minulle armolliset, ryhdyn jälleen entiseen ammattiini. Se tosin ei tuota paljon voittoa", lisäsi hän hymyillen, "mutta siitä on kunniaa ja hyötyä, ja koska ei kukaan muu siitä huoli, on minulla sitä enemmän syytä sitä hoitaa".

"Minun mielestäni meidän ammattimme tuottaa kyllä voittoa", sanoi Block, "varsinkin jos pääsemme ryöstämään jotain rikasta pohattaa tai kirkkoa. Mutta vaarallinen se on, sen myönnän".

"Minä en ryöstä", sanoi Galama rypistäen otsaansa. "Ne kirjeet, joita kuljetan — mutta tässähän koko väkemme palajaa retkeltään."

Molemmat katsoivat taakseen. Joka haaralta tuli aseellisia miehiä pensaitten takaa lähesty en paikkaa.

"He tulevat todellakin, Yonker", sanoi eräs Kerjäläinen järeällä äänellä, "nyt hyvä selkäsauna ratsumiehille Hannun tähden ja vähäinen viaton ryöstö minulle!"

Paikalle oli kokoontunut noin kahdeksantoista miestä, kaikki puettuina niinkuin Galama ja Block. Galama astui heidän keskelleen.

"Meidän sijamme on puitten alla ja takana", sanoi hän. "Block ja minä seisomme kumpikin oman tammen takana ja ammusse ensi laukauksen. Mutta pysykää piilossa, kunnes kuulette minun huutavan, sillä loppujen lopuksi tämä voi olla pelkkää petosta. Muistakaa ensin tappaa hevoset ja sitten ampua miehet, jos niin tarvitaan, mutta älkää suotta surmatko ketään. Kävi tämä seikka kuinka kävikin, tulee meistä ero ikipäiviksi. Onko kukaan teistä huomannut väijyviä vihollisia?"

Kaikki vastasivat kieltävästi, mutta muutamat arvelivat, että vaunujen suojelusväki näytti liian vahvalta.

"Hyvä", sanoi Block, "sitä suurempi kunnia meille. Kas, tuolla he tulevatkin."

Rattaiden ratinaa kuului vähän matkan päästä ja silmänräpäyksessä katosi joka ainoa Kerjäläinen

tieltä. Pyörien kolina kävi yhä kovemmaksi. Vihdoin ilmestyi tien mutkasta vaunut, neljä hiljalleen juoksevaa hevosta edessä ja neljä rakuunaa vieressä; näitä seurasi heti toiset, sekä yhtä monta hevosta ja rakuunaa. Kaksi rakuunaa päätti matkueen. Joka toisen hevosen seljässä istui ajaja ja ruoskien sekä kannusten avulla lähestyivät molemmat vaunut vitkalleen tammi-paria. Toiset vaunut olivat jo puoleksi päässeet puitten portista, kun taisteluhuuto kajahti. Kaksi tarkkaa laukausta kaatoi ensimmäisen hevosparin. Kauhea riemuhuuto kajahti ilmoille ja heti nousi ankara sekamelska. Vähään aikaan ei kuulunut muuta kuin pistoolien paukkinnaa, miekkain kalsketta, taistelevain huutoa ja haavoitettujen voihkinaa, eikä näkynyt muuta kuin savua ja pölyä.

Äkkiä remahti toinen riemuhuuto. Hannun pää ilmestyi toisten vaunujen akkunasta ja hän tervehti ystäviään. Rakuunat sukaisivat pakoon. Kymmenestä pääsi vain neljä hevosella matkoihinsa, kolme pakeni jalkaisin; muut makasivat kuolleina tai haavoitettuina maassa.

Kerjäläiset olivat tarkoin totelleet käskyä ja ensin tähdänneet hevosia. Ne makasivatkin melkein kaikki kuolleina tai haavoitettuina.

Nyt alkoi hurja ryöstäminen. Mistään välittämättä Kerjäläiset syöksivät kaatuneitten kimppuun, joista kaksi kolme kuului heidän omaan joukkoonsa, kaivoivat taskut putipuhtaksi ja leikkasivat pois mitä ei muuten saatu irti. Kaikki kelpasi heille.

Galama oli sillä välin rientänyt ensimmäisten vaunujen luo, joissa hän keksi Agnesin. Tämä oli sillä aikaa kuin taistelu riehui hänen ympärillään, noussut istuimeltaan ja laskeutunut polvilleen vaunujen pohjalle, osaksi väistääkseen kuulia, osaksi rukoillakseen Kerjäläisten puolesta, sillä hän oli jo eroittanut Karelin äänen.

"Agnes! Agnes! Katso tänne! Minä se olen, Karel!" huusi hän innokkaasti, katsoen aukosta vaunuihin, sillä akkunaksi ei tuota henkireikää käynyt sanominen.

Agnes nosti silmänsä ja hypähti Galaman nähtyään seisoalle.

"Avaa vaunut", huusi hän iloisesti ja painoi sisäpuolelta ovea.

Mutta tässä kohtasi heitä arvaamaton este.

Jokainen, joka kerran on käynyt jossakin muinaiskalukokoelmassa, on epäilemättä huomannut nuo raskaat, puisevat laatikot, joita näihin aikoihin käytettiin matkavaunuiksi. Nämä olivat neljän istuttavat vaunut, ylhäältä väljemmät kuin alhaalta. Etupuolella ja kummassakin sivuseinässä oli niin iso aukko, että pää juuri mahtui siitä. Puu-ainetta oli vaunuissa vahvalta ja ovi lukittiin niin kuin nykyajan rautatievaunuissa, siten että sisälläolija ei omin voimin päässyt ulos, vaikka henki olisi ollut vaarassa.

Galama nyki ja veti, huusipa vielä muitakin avuksi. Ovea taottiin ja mäntättiin miekoilla ja pistoolinperillä, mutta turhaan. Se pysyi lukossa. Blockin huulilla, joka oli puuhaavinaan yhtä uutterasti kuin muutkin, väikkyi hieno hymy. Tällä välin oli ystävämme Hannu samassa pinteessä. Koska hänen kätensä ja jalkansa olivat siteissä, huusi hän eräälle läheiselle Kerjäläiselle, että tämä leikkaisi hänen siteensä poikki. Se tapahtuikin ja Hannu yritti nyt itse survaista ovea auki, mutta se ei järkähtänytkään; toinen yritys ei onnistunut paremmin.

"Kuinka!" huusi hän, "täytyykö minun jäädä vangiksi tähän viheliäiseen laatikkoon, kun jo olen päässyt näin pitkälle?"

Hän nousi istuimelle ja ponnisti selkäänsä vasten vaunujen kattoa. Hän ahdisti linnaa sen heikommalta puolelta. Katto rotkahti rikki ja Hannu pääsi ulos. Hän riensi heti niitten vaunujen luo, joihin Agnes oli salvattu.

"Hevosväkeä tulee", huusi hän, "Herran tähden kiirehtikää! Kenellä on ladattu pistooli?"

Hänelle tarjottiin kolmea neljää. Hän otti yhden, käänti sen suun vastahakoiseen lukkoon päin ja huusi Agnesille:

"Varokaa, neiti Agnes. Nojaukaa niin paljon kuin voitte taapäin." Sitten hän laukaisi. "Hannu se poika on, joka huonot lukot korjaa", huusi hän riemuiten, kun kuula, joka painoi melkein luodin, löi lukon murskaksi.

Galama tempasi kohta oven auki. Mutta hän säpsähti, sillä suuri pirsta oli lentänyt Agnesin niskaan. Runsas verivirta valui haavasta ja punasi tytön vaatteita. Agnes parkaisi kerran ja vaipui pyörtäneenä sulhonsa syliin.

On vaikeata kuvata Kerjäläisten hämmästyttä, kun he näkivät Agnesin makaavan maassa ja pitävän

kaunista päätään armaansa polvella, samalla kun tämä tuiman kiivaasti repi rikki liinakauluksensa ja koetti sillä ehkäistä verenvuotoa.

"Älkää peljästykö", sanoi Block rauhallisella äänellä, sysäten syrjälle kaksi miestä. "Olen tutkinut lääketiedettä ja saan tuon helposti parannetuksi. Sallikaa minun laskea hänen päänsä polvelleni."

Tehtiin niin kuin Block oli tahtonut. Hän repäisi, palan nenäliinastaan ja alkoi tutkia haavaa.

"Agnes! Agnes!" huusi Galama, tarttuen tytön käteen ja suudellen sitä; "puhu minulle!"

"Yonker", sanoi Hannu, koskettaen herransa olkapäätä, "rakuunat ovat tulossa, paetkaamme, ennenkuin meidät hakataan palasiksi".

"Niin", huusivat Kerjäläiset, "paetkaamme, muutamat meistä kantavat neitoa".

"Paetkaa te!" huusi Galama, tuimasti katsellen heitä. "Minä jään tänne, tätä neitoa ei sovi kuljettaa mihinkään — hän on kuolemaisillaan."

Samalla avasi Agnes silmänsä ikäänkuin kumotakseen tämän lauseen. "Pakene!" kuiskasi hän ja meni taasen tainnoksiin.

"Älkää peljätkö! Meidän ei tarvitse ensinkään huolia ratsuväestä", sanoi Block lujasti ja sitoi hitaasti haavaa. Hän oli pinnistänyt kuuloaan äärimmilleen ja hänen kasvonsa kävivät yhä levottomammiksi. Vihdoin kuvastui niillä ilonvälähdys ja hän lausui välinpitämättömästi:

"Me olemme vähintään 9 peninkulman [Englannin] päässä kaupungista ja ennenkuin pakolaiset ehtivät saamaan apua sieltä, olemme jo kaukana poissa. Tämän tytön tila on arveluttava."

"Sinä valehtelet, mustakarvainen koira", huusi Hannu. "Luuletko ettei minun kuljettamiseksi Brüsselistä Gentiin tarvita enempää kuin kymmenen miestä? Olen nähnyt heitä sata enkä tiedä, mikseivät he jo ole täällä. Tulkaa, Yonker, Jumalan tähden tulkaa! Te olette itse haavoitettu ja teistä vuotaa verta. Paetkaa! Minä kuulen heidän tulevan; minä kannan Agnesia." Ja uskollinen palvelija aikoi nostaa tytön syliinsä.

Galama oli kahden vaiheilla, mutta Block kohotti kättään.

"Älkää kajotko potilaaseeni", sanoi hän, "jos ette tahdo tappaa häntä".

"Jättäkää meidät oman onnemme nojaan", huusi Galama, hyppäsi seisolleen ja veti miekkansa.

Mutta hän horjahti ja kaatui maahan. Verta juoksi hänen polvestaan. Joku sotamies oli ampunut häntä, vaikkei hän ensi kiihtyneessä mielentilassaan tuntenut haavaa.

"Ah!" sanoi hän katkerasti, "paetkaa, jos mielenne tekee, mutta jättäkää minut tänne Agnesin kanssa".

Samalla tuli muuan Kerjäläinen, joka oli käynyt tien mutkassa asti, juosten voimainsa takaa.

"Rakuunat!" huusi hän, "pelastakoon kukin itsensä!"

"Jopa vihdoin", huokasi Block tuskin kuuluvalla äänellä, kun hän erotti raskaan töminän, joka läheni nopeasti ja kävi yhä kovemmaksi.

Mutta vaikka hän niinkin hiljaa oli lausunut tuon sanan, oli Hannu sen kuitenkin kuullut.

"Ahaa!" huusi tämä riemuissaan, "vai vihdoin siis? Tuossa saat vihdoin!"

Ja jesuiitta kellistyi vinkeästä korvapuustista taintuneena maahan. Nyt nosti Hannu Agnesin syliinsä kuin pienen lapsen. Tällä hetkellä ilmestyi tien mutkasta parvi ratsumiehiä; kun he huomasivat Kerjäläiset, päästivät he ilohuudon ja iskivät kannuksensa hevosten kylkeen. Kerjäläiset aikoivat hajota joka taholle, kun Hannu lausui ääneensä:

"Tulkaa perässäni Hornan suuhun, ja pitäkää huolta Yonkerista. Eläköön Geusit!"

Tämä oli sana paikallaan, sillä ratsuväki tulla tömistä jo täyttä laukkaa. Hannu juoksi Kerjäläiset kintereillään; Galama nojautui Hagendorpiin. Muutamilla askeleilla pääsivät he suolle, samalla kun toinen ratsumiesjoukko vastakkaiselta taholta ryntäsi tielle. Hannu pujahti pensaisiin ja pakeni polkua pitkin, jonka hän aivan hyvin tunsu. Siinä oli tuskin tilaa yhdelle, mutta Kerjäläiset seurasivat peräkkäin Hannua, joka juoksi vinhaa vauhtia eteenpäin ja kuulivat kumarruksissaan, kuinka kuulat vinkuivat heidän päittänsä ylitse.

"Tänne he eivät voi seurata meitä", sanoi Hannu nauraen. "Kas, kuinka he hyppivät!"

Kerjäläiset katsoivat taaksensa ja näkivät kauheita seikkoja. Kun rakuunat huomasivat vihollisensa katoavan matalaan viidakkoon, päästivät he riemuhuutoja, koska he nyt varmaan luulivat saavansa nämä kiinni. Harvat heistä tiesivät, kuinka vaarallinen maan pohja oli, ja näitten varoituksia ei kukaan ottanut kuullakseen. Molemmat joukot hyökkäsivät melkein yhtäaikaa pensastoon ja kohta sen jälkeen kaikui ilmassa parkunaa, kirouksia, avunhuutoja ja katkonaisia rukouksia. Joka silmänräpäys nähtiin joku pää vajoavan, joku kypärä tai käsi katoavan. Ne, jotka jäivät jälkeen, katselivat vihoissaan ja surullisina toveriensa maineetonta kuolemaa, ja heidän raivonsa yltyi vain, kun vähän matkan päässä kohosi huopahattu miekan nenässä pensasten yli ja huuto: "Eläköön Geusit! Eläköön Yonker Vilhelm!" kajahti tyyneessä ilta-ilmassa.

XV

Kuoleman kielissä.

Haavoitettu Yonker oli vaivoin jaksanut ontuen käydä Hannun perässä ja tuskin he olivat päässeet erääseen jotenkin turvalliseen paikkaan, kun hän uupuneena vaipui maahan ollen menehtymäisillään. Vaivaloinen pako suon poikki ja siitä seuraava voimien ponnistus sekä viime päivien kokemukset ja kohtalot olivat hyvin haitallisesti vaikuttaneet hänen terveyteensä. Kuula, joka oli vioittanut hänen polvensa, uhkasi muiden seikkojen lisäksi tehdä hänestä lopun.

Kerjäläiset, jotka olivat näin saaneet hoidettavakseen hennon naisen ja haavoitetun päällikkönsä ja sitä paitsi pelkäsivät että henkiin jääneet rakuunat tekisivät uuden hyökkäyksen, olivat kahden vaiheilla, mitä tehdä. Mutta Hannu, joka täsmälleen tunsu rämeiköt, sai nyt tilaisuuden osoittaa, mihin hän oikeastaan kykeni. Pilapuheilla ja hauskalla pakinalla elähyttäen miesten uskallusta, saattoi hän ensin sairaat sellaiselle paikalle, joka oli vähän ylempänä kuin suoperäinen ympäristö ja jossa sen vuoksi sai ainakin kuivan ja turvallisen leposijan. Yksimielisesti valitsivat miehet hänet väliaikaiseksi päälliköksi, johon van Hagendorpkin viipymättä suostui.

Kun yritys vallilla meni myttyyn, oli seigneur de Treslong ja muutamat muut päättäneet ottaa hevosesensa ja lähteä kreivi Ludvigin luo. Turhaan olivat he kehoittaneet, vieläpä rukoilleetkin Galamaa tulemaan heidän seuraansa. Hän oli päättänyt tehdä kaikkensa vapauttaakseen Hannun, jonka jalo alttius, kuten hän tunnusti, oli pelastanut hänet, eivätkä minkäänlaiset pyynnöt pystyneet hänen friisiläiseen itsepintaisuuteensa. He erkanivat siis toisistaan ja hän jäi tänne useiden Kerjäläisten kanssa, jotka rakastivat enemmän kiertelevää, monivaiheista elämää kuin säännöllisen sotajoukon kovaa kuria.

Ensi toimekseen uudessa virassaan lähetti Hannu, puolet väestään takaisin metsään. Kahden miehen tuli mennä Rookeryyn ja katsoa, oliko siitä enää turvapaikaksi. Toiset saivat työkseen kaapata kaikki, mitä saivat kynsiinsä, toisin sanoen, kerätä kaikellaisia appeita ja ruoka-aineita sekä sen ohessa tiedustella, millä kannalla asiat olivat. Tunnin kuluttua palasivat ne kaksi miestä, jotka olivat lähetetyt Rookeryyn sillä tiedolla, että paikka oli vaarallinen, koska he olivat kuulleet varoitushuudon. Kun toiset olivat palanneet ja tuoneet eväiksi parhaasta päästä lintuja, jäniksiä ja useita leipiä, pidettiin sotaneuvottelu. Agnes oli nykyiseen turvapaikkaansa päästyään pian jälleen tointunut ja vaikka viimeiset tapaukset olivat häntä kovin säikyttäneet, otti hän hartaasti osaa keskusteluihin. Pitkän aikaa oltiin suuresti erimielisiä. Kaikki suostuivat siihen, että Yonker oli saatettava suojapaikkaan. Selvää oli myöskin, että sen paikan tuli olla niin kaukana Brüsselistä kuin suinkin. Mutta mihin mennä? Ja millä tavalla?

Muutamat mainitsivat Frieslantia, jossa hänellä oli paljon ystäviä, toiset ehdottivat Ranskaa, kunnes Agnes, muitten vähän vaiettua, sanoi, ettei mikään paikka koko maailmassa olisi Karelille parempi kuin Briel, jossa hänen äitinsä asui ja jossa virkakunnat eivät niin ankarasti vainonneet uskonnollista ja valtiollista erimielisyyttä kuin muissa Hollannin kaupungeissa, ja nyt oli vain kysymys siitä, millä keinoin hänet saataisiin sinne. Muuan Kerjäläinen, joka oli tuonut muassaan olutpullon, ilmoitti kokoukselle, että hän oli tavannut erään heidän ystävänsä, Jan Laivurin, joka oli puita hakkaamassa metsässä, lastatakseen niillä purttaan, joka oli lähellä, Sennen rannalla. Tämä mies oli salaa Geusein puolella ja oli usein tehnyt heille suurta hyötyä. Hän kulki aluksellaan Hollannin ja Brüsselin väliä.

Heti pantiin kaksi miestä hänen kanssaan keskustelemaan. Ennen pitkää palasivat he tuoden otollisia sanomia. Kun laivuri kuuli että henkilö, joka tahdottiin uskoa hänen haltuunsa, oli kaikkien tuntema

Yonker Galama, lupasi hän ilomielin viedä hänet Brieliin ja ottaa kaikki vaarat omikseen. Yön hiljaisuudessa kannettiin Galama hätätekoisilla paareilla metsän läpi Sennen rannalle ja siitä alukseen. Laivan ruumaan varustettiin jonkinlainen salainen koppi siten, että yltympäri ja päälle pinottiin halkoja, mutta yksi paikka jätettiin tyhjäksi ja tänne laskettiin Karel niin pehmeälle vuoteelle kuin kiireessä saatiin hankituksi. Hannu toimitti itselleen ja Agnesille talonpoikaispuvut ja sanottuaan sydämelliset jäähyväiset urhoollisille, uskollisille liittoveljilleen, lähtivät he vaaralliselle retkelleen, hän laivamiehenä, neito laivurin tyttärenä.

Olisi turhaa ja väsyttävää kertoa yksityiskohtaisesti matkasta. Lienee siis kyllin, jos sanomme, että laivuri, suurella vaivalla kuljettuaan sen seitsemät kanavat ja joki-haarat, vihdoin saapui Brielin satamaan, jossa hänet hyvin tunnettiin.

Briel oli pienehkö, mutta vahvasti varustettu kaupunki Maas-virran suussa, noin puolen penikulmaa [Englannin] sen etelärannasta ja kanavan kautta yhteydessä virran kanssa. Tämä johdatti veden kaupunkiin kahteen suureen kanavaan. Pitempi niistä vei puolikuun muotoisena vesiportista kaakkoista suuntaa eteläporttiin päin, jonka lähellä sen vesi juoksi koko kaupunkia ympäröivään kaivantoon. Erään sen osan nimi oli "Spuy", vanha hollantilainen sana, joka merkitsee sulkua eli vesiporttia, toinen osa oli "Quai". Toinen kanava, joka oli puolta lyhempi ja jonka nimi oli "Märlandt", ulottui kaupungin keskukseen saakka, jossa se muodosti suorakulmaisen ristin kaupungin pääkadun, "Pitkän Kadun" kanssa. Spuy'n, Quai'n ja Märlandtin varsille olivat pikkukaupungin kauppiaat rakentaneet asuntonsa ja aittansa, sillä hollantilainen kuljetti siihen aikaan aina tavaraansa vesiteitä; kanava oli hänen aarreaittansa, hänen peltonsa, hänen kaikki kaikkensa. Täällä hänen nähtiin vilkkaasti hyörivän toimissaan siniset sukat ja matalat kengät jalassa ja välistä virkistävän itseään viini- tai olut-kipostaan; täällä hän seisoi rantakadulla, johtaen tavarain purkamista, joita jokin leveäpohjainen lotja oli tuonut hänen huoneensa eteen; täällä hän vietti kaikki päivänsä. Sillä näihin aikoihin, kun maanteitä oli vähän ja nekin huonossa tilassa, kun rosvoja liikkui metsissä ja matkustavia alinomaa ryöstettiin, kävi tavarain kuljetus sekä turvallisemmin että nopeammin laivoilla; nämä soluiivat liukkaasti pitkin epälukeisia pikku jokia ja kanavia, jotka jo siihen aikaan leikkelivät maata ristiin rastiin ja ilmestyivät määrääjällä valkamaansa, johon jättivät aarteensa ja lähtivät sitten yhtä hiljaa, yhtä tyyneesti menemään, kuin olivat tulleetkin.

Useimmilla kartanoilla oli avarat puutarhat takanaan, varsinkin niillä, jotka olivat Märlandtin rannalla, sillä tämän kanavan varrella asuivat etupäässä rikkaat ja mahtavat. Täällä asui myös paroonitar Galama, Karelin ja Marian äiti, ja erään Alankomaitten vapauden ensi marttyyrin leski. Heti ensi näkemältä huomasi, että hän oli sukua Karelille ja Marialle. Hänellä oli sama hieno iho, samat vaaleat hiukset, samat siniset silmät ja jalo otsa, jotka jo tunnettiin; mutta suu, joka niin selvästi kuvastaa ihmisen luonnetta, ei ollut aivan samankaltainen kuin lasten. Vaikkei se samassa määrin kuin Karelin suu ilmaissut luonteenlujuutta, ei se myöskään kuvastanut Marian ulkomuodossa ilmenevää hentoutta, lempeyttä ja arkuutta. Hänen kasvonsa olivat sievät ja useassa suhteessa miellyttävät. Niissä oli käskijäksi tottuneen jaloa ylpeyttä, mutta siihen oli sulautunut huolten varjoja, lempeyden ja hellyyden valoa.

Hän oli rikkaan kauppamiehen tytär Flushingista. Tässä asemassa oli hän saanut verrattain hyvän kasvatuksen, jota hän vielä täydensi asumalla Brüsselissä, suuren maailman keskuudessa. Siellä hän tapasi köyhän, mutta jalon parooni Galaman; tämä oli noiden rohkeiden ja jäykkien Frieslannin aatelisten jälkeläinen, jotka vähäisissä linnoissaan uljaasti vastustivat ylpeimpiä ja mahtavimpia tyranneja. Hän kuului kuitenkin vain Galama-suvun sivuhaaraan ja siitä syystä hänen varallisuutensa oli vähäinen; ei ihme siis, että hän koetti parantaa sitä naimalla rikkaan kauppiaan tyttären.

Mutta heidän onneaan ei kestänyt kauan. Vaimon isä kadotti suurimman osan tavarastaan haaksirikkoissa ja kuollessaan jätti hän kahdelle tyttärelleen ainoastaan viidennen osan siitä, mitä he olivat odottaneet. Tästä syystä päätti parooni Galama, joka ei enää jaksanut pysyä rikkaitten aatelisten rinnalla pääkaupungissa, muuttaa halvempaan paikkaan, jossa hän vielä saattoi käydä mahtavasta miehestä. Hän lähti kotiseudulleen, Frieslantiin. Mutta siellä hänestä tuli pian liiankin arvokas mies: hän joutui kiinni, tuomittiin ja mestattiin. Sen jälkeen hänen leskensä ei enää viihtynyt Frieslannissa, vaan palasi Hollantiin ja asettui lapsineen Brieliin asumaan.

Paroonitar oli isältään perinyt hartaan rakkauden vapauteen ja isänmaahan; tämä rakkaus oli hänen puolisonsa seurassa kasvanut yhä lujemmaksi. Samanmielisiksi kasvatti hän lapsensakin, etenkin Karelin. Äiti itse ylpeili siitä, että hän oli vapaaksi syntynyt, vapautta rakastava Hollannin nainen.

Kun Karel oli päässyt siihen ikään, lähetettiin hänet Löwenin yliopistoon, mutta Maria lähti serkkunsa Agnes Vlossertin hartaasta pyynnöstä Brüsseliin. Kuusi kuukautta sen jälkeen saapui Alba maahan ja Karel Galama tarttui miekkaan. Löwenistä oli hän usein käynyt Brüsselissä Mariaa ja Agnesia katsomassa ja siellä vähitellen oppinut tuntemaan kaikki päivän valtiolliset olot ja seikat.

Ensimmäisen kapinallisen tekonsa hän suoritti silloin, kun Oranian prinssi ennen Alban tuloa lähti Saksaan. Galama, joka hartaasti ihaili Nassaun huonekuntaa, otti viedäkseen kirjeen kreivi de Burenilta — prinssin pojalta, joka myös oleskeli Löwenin yliopistossa — tämän isälle. Prinssi, jolla oli erinomainen taito arvostella ihmisluonteita ja kykyjä, huomasi heti, että Karel oli nuorukainen, jota hän saattoi käyttää, ja mielistyi häneen heti.

Siitä ajasta lähtien oli Karel niin kiihkeä prinssin puolustaja, kuin joku saattoi olla. Hän oli onnellinen, mutta toisin oli hänen äitinsä, sisarensa ja serkkunsa laita. He pelkäsivät joka silmänräpäys, että hän joutuisi hirmuhallituksen uhriksi kuten hänen isänsä ja setänsä. Joka päivä heittäytyi äiti polvilleen Neitsyen kuvan eteen makuuhuoneessa, rukoillen pyhimysten suojaa sydämensä lemmitylle. Mutta hän oli kuitenkin ylpeä siitä, että poika oli niitten joukossa, jotka koettivat puolustaa maan vapautta ja etuoikeuksia, sillä vaikka hyvä paroonitar hartaasti riippui kiinni katolisessa uskossa, oli hän innokas isänmaanystävä.

Hän istui ensimmäisen kerroksen isossa huoneessa, joka oli Märlandtin puolella. Huone näytti vieraita varten varustetulta. Se oli sen ajan asunnoksi hyvin kalustettu ja lumivalkea peitto suurella vuoteella todisti emännän siisteyttä. Tänä aamuna oli laivuri käynyt hänen luonaan ja varovaisesti ilmoittanut, että hänen poikansa oli Brielissä ja että pursi illan tultua laskettaisiin kanavan-rantaan kartanon edustalle, jossa haavoitettu sitten soveliaalla hetkellä saatettaisiin huoneeseen. Suuri varovaisuus olikin tarpeen, sillä vaikeivät virkakunnat olleetkaan kovin ankaria, eivät he kuitenkaan olisi laskeneet kahta sellaista poikaa, kuin Galamaa ja Hannua, käsistään, jos heidän saapumisensa olisi tullut tiedoksi.

Ilta tuli ja sen keralla laiva. Laivuri rupesi näön vuoksi purkamaan halkoja, mutta kun tuli täysi pimeä, veivät hän sekä hänen apulaisensa ystävämme Hannu, kipeän Yonkerin mukavalle vuoteelle äidin suojaan. Mutta Agnes, joka matkalla oli häntä hoitanut ja pitänyt häntä hengissä, pääsi Marian sievään kamariin ja sai turvapaikan tätinsä lempeässä sydämessä.

XVI

Tautivuoteella.

Ja nyt alkoivat nuo kaksi naista, hoitaa sairastelevaa nuorukaista sellaisella jänteveydellä ja kärsivällisyydellä, johon ainoastaan nainen pystyy. Kun Karel oli tuotu huoneeseen ja laskettu vuoteelle, säikähti äiti. Hän oli lähettänyt poikansa luotaan reippaana, verevänä ja punaposkisena; nyt hän näki hänet vaaleana, riutuneena, tiedottomana, melkein kuoleman kielissä. Hän oli valmistautunut moneen seikkaan, mutta tätä hän ei ollut odottanut. Hän hillitsi kuitenkin tuskansa, ja oli Agnesin aikana iloisen ja toivorikkaan näköinen. Mutta kun toinen oli olevinaan yhtä huoleton, ei ole ihme että totuus pian tuli ilmi heidän välillään.

Lääkäri tahi oikeammin parranajaja — sillä näihin aikoihin toimitti sama mies parranajajan, haavurin ja lääkärin virkaa — ei suinkaan lisännyt heidän heikkoa toivoaan. Hänellä oli kuitenkin omat syynsä sanoa tautia hyvin pahaksi. Hän toivoi, näet, sen parantamisesta saavansa sitä suuremman kunnian, ja sen tähden sopii syystä otaksua, että Karel, vaikka hänen tilansa tosin oli vaarallinen, ei kuitenkaan ollut kokonaan kuoleman oma. Se ei suinkaan ollut hänelle hyödyksi, että hän oli hengittänyt suon sumuista ilmaa ja maannut laivan kosteassa kopissa, — päinvastoin olisivat nämä seikat ajan pitkään saattaneet hänet hautaan. Mutta oikeastaan oli kysymys vain iho-haavasta, ja vaarallinen oli ainoastaan se seikka, että kuula vielä oli haavassa.

Näytti kuitenkin siltä, kuin olisivat toisaalta lääkäri leikkauksineen, pistoineen ja suonon avauksineen, toisaalta luonto toimineet yksissä neuvoin lähettääkseen sairaan viimeiseen lepokammioon; sillä tämä vaipui pian sellaiseen tilaan, ettei hän tiennyt tästä maailmasta mitään. Joka kerta kun lääkäri astui hänen vuoteensa viereen ja katseli vaaleaa, laihtunutta nuorukaista, pudisti hän mieltäväisesti päätään, ja niistä latinaisista lauseista päättäen, joita hän viisaan näköisenä lateli, näytti siltä kuin tauti joka kerta olisi muuttanut luontoaan. Ja eräänä päivänä, noin kaksi viikkoa sen jälkeen kun Karel oli tuotu taloon, ilmoitti lääkäri matalalla äänellä paroonittarelle, että olisi paras lähettää noutamaan pappia, koska muka nuorukaisen viimeinen hetki oli tulossa.

Nyt vasta alkoi paroonitar käsittää tilansa vaaran ja kurjuuden. Lääkäri, joka oli vanha mies, jonkinlainen epäilijä ja tämän lisäksi salainen isänmaallisen asian ystävä, oli vakavasti luvannut, ettei hän kenellekkään kertoisi, että Karel Galama, tuo henkipattoinen kapinoitsija, oleskeli talossa, ja tämän puheensa oli hän uskollisesti pitänyt. Mutta kun hän nyt neuvoi hankkimaan pappia, alkoi pelko ja

epäily vaivata äidin mieltä. Pari kolme kertaa oli pojan täällä ollessa paroonittaren rippi-isä käynyt talossa, mutta hän ei ollut nähnyt kumpaakaan, ei Karelia eikä Agnesia. Mutta nyt oli äidin ainoa poika, kenties ainoa lapsi — sillä koska Marialta ei ollut mitään tietoja tullut, oli melkein varma, että hän oli joutunut inkvisitionin käsiin — haudan partaalla ja nyt tuli äidin mieleen kysymys, saisiko hän antaa poikansa kuolla ilman viimeistä voitelua ja näin joutua ikuiseen perikatoon. Toiselta puolen uhkasi aivan ilmeisesti vaara ja vaino niin häntä itseään ja Agnesia kuin hänen poikaansakin. Hän ajatteli, kuinka pappi vimmastuisi kuullessaan, että Karel Galamaa hänen tietämättään oli talletettu talossa neljätoista päivää; ristiriitaisten ajatustensa vallassa vaipui äiti raukka makuukamarissaan ristiinnaulitun kuvan eteen polvilleen sydämen tuskassa, jota on mahdoton kuvata.

Agnes huomasi tämän taistelun ja hänkin etsi turvaa rukouksesta. Harras ystävyys oli syntynyt molempain naisten välillä, ja mikäli he oppivat toinen toistaan tuntemaan, sikäli rakastivat he yhä enemmän toisiaan, eikä paroonitar voinut muuta kuin iloita siitä, että Karel oli aikonut Agnesia vaimokseen, jonka asian hän jo aikaa sitten oli saanut tietoonsa. Sentähden Agnes sitä hartaammin rukoili Jumalaa, ettei hänen tätinsä ryhtyisi mihinkään turhaan ja vaaralliseen toimeen ja että hänen nuortensa esine jälleen saisi terveytensä. Hänen rukouksensa kuultiin, sillä seuraavana aamuna, kun paroonitar vielä oli epäilyksen vallassa, avasi Karel silmänsä ja pyysi jotakin syötävää, ja kaikki huolet, epäilykset ja pelot haihtuivat. Nyt havaittiin, että se mitä lääkäri oli luullut ikuisen levon aluksi, oli terveellinen uni, josta seurasi sangen suuri parannus sairaan tilassa.

Näille kolmelle ihmiselle koitti nyt onnellinen aika ja heidän ainoa huolensa oli se, etteivät he tietäneet mitään Marian kohtalosta. Hannu, jota ei talossa tarvittu, oli vapaaehtoisesti tarjoutunut laivurin apulaiseksi joksikin aikaa ja oli siinä toimessa käynyt useamman kerran Brüsselissä, mutta hänen ei onnistunut saada kuin hyvin niukkoja tietoja Galaman sisaresta, koska Kerjäläiset olivat räjähyttäneet Rookeryn ilmaan ja peräytyneet Dirkin linnaan.

Kun Karel alkoi vaurastua ja enemmän kiinnittää mieltänsä häntä ympäröiviin seikkoihin, toivat naiset ompeluvehkeensä ja rukkinsa hänen huoneeseensa ja koettivat juttelemalla ja lukemalla hauskuuttaa hänen aikaansa. Tästä pitäen alkaa, kuten hän itse sittemmin tunnusti, suuri muutos hänen mielessään. Heidän keskustelunsa aineena oli usein uskon asiat. Karel, joka yliopistossa oli lukenut paljon sellaista, jota maallikon ei muuten ollut lupa lukea, alkoi nyt, kun hän ei voinut muutakaan tehdä, miettiä mitä hän oli lukenut sekä mitä Agnes ennen oli koettanut osoittaa hänelle todeksi. Vihdoin kun hän eräänä iltana sai kuulla, että paroonitar oli ollut vähällä tuottaa papin, oli hän tehnyt päätöksensä. Asian laita oli näin.

Oli kaunis kesä-ilta heinäkuun loppupuolella. Karel makasi vuoteellaan. Hänen äitinsä ja Agnes istuivat työskennellen hänen huoneessaan, josta he voivat nähdä kaupungin vallit ja kaukaa Maasvirran, jonka välkkyvällä pinnalla auringon säteet kirkkaasti kimaltelivat. Kun sairas oli vaipunut makeaan uneen, puhelivat naiset matalalla äänellä.

"Jumalan kiitos", sanoi paroonitar, "olikin aivan niin kuin sinä sanoit, Agnes; me saimme hänet takaisin kuoleman kidasta".

"En milloinkaan unohda sitä yötä", sanoi Agnes, "sitä torstai-yötä, jolloin luulimme kaiken toivon menneeksi. Se oli hirmuisin hetki elämässäni. Hän makasi aivan kuin ruumis! En luullut enää milloinkaan näkeväni häntä hengissä."

"En minäkään", sanoi paroonitar, "ja suurin tuskani oli, etten tiennyt, kuolisiko hän ainoan autuuttavan kirkkomme helmassa."

Agnes ei vastannut mitään, ei sen vuoksi, että häneltä olisi puuttunut sanoja, mutta hän ei tahtonut häiritä nukkuvan unta. Muuten olivat molemmat naiset kuin sisällisen äänen käskystä tähän saakka karttaneet uskonnollisia keskusteluita. Paroonitar tiesi aivan hyvin, että Agnes oli kääntynyt uuteen uskoon, ja hän oli siitä pahoillaan, varsinkin kun hän hellästi rakasti tyttöä. Hänen täytyi pitää häntä kadotuksen lapsena, ja vaikka hänen lempivä sydämensä ei tahtonut suostua näin kamalaan tuomioon, oli hän kuitenkin niin harras kirkkonsa tunnustaja, ettei hän uskaltanut asettaa inhimillisiä tunteitaan tämän opinkappaleitten edelle. Mutta hän ei tahtonut pappien tavalla palauttaa eksynyttä oikealle tielle. Hän kammosi vainoa ja julmuutta sydämensä pohjasta. Hän toivoi saavansa Agnesin taivutetuksi ystävällisellä puheella ja kehoituksilla. Mutta koska hän tiesi, että toinen ei helpolla luopunut siitä, mitä hän katsoi oikeaksi, hän ei suoraan kajonnut tämän mielipiteisiin, vaan antoi ainoastaan tavan takaa jonkun viittauksen taikka lausui jonkun vakavan muistutuksen, jonka hän toivoi Pyhän Neitsyen avulla tunkevan harhaan joutuneen tyttöraukan sydämeen.

Agnes huomasi hyvin tätinsä tarkoituksen ja käsitti täydelleen hänen sotatapanensa. Hän kartti riitaa, josta ei olisi syntynyt kuin paljasta pahaa niinä surunpäivinä, jolloin Galaman tauti oli kovimmillaan; senvuoksi hän ei vastannut mitään tätinsä viittauksiin eikä ollut niitä edes huomaavinaan. Mutta nyt hänellä ei enää ollut syytä sellaiseen menettelytapaan; hän teki mielestään väkivaltaa omalletunnolleen,

jos hän jätti pimeyteen tätinsä, jonka hän näki vaeltavan samaa tietä, jota hän itse oli kauhulla paennut. Kun hänellä siis oli tällaiset syyt lausua mielipiteensä, sanoi hän ystävällisellä äänellä:

"Ja minun suurin tuskani oli, etten tiennyt, nukkuisiko hän Jeesuksen syliin."

"Kuinka? Niin, niiksi ei", vastasi paroonitar; "mutta kirkko se on, joka johtaa köyhät syntiset Jeesuksen armosyliin; eikö niin?"

"Aivan totta", sanoi Agnes, "ja toivoakseni olemme yhtä mieltä siinä, että jokainen, ken uskoo Jeesukseen, on kirkon jäsen".

"Niin kyllä", sanoi paroonitar, "mutta selitä sanasi. Mitä sillä tarkoitat?"

"Tarkoitan sitä, että joka uskoo Jeesukseen, hänellä on oikeus ja valta, vieläpä velvollisuuskin saattaa uskottoman ystävänsä sielu Jeesuksen huomaan, rukoilla häneltä apua tuolle kurjalle sielulle, selittää hänelle hänen onneton tilansa ja kuvata Jeesuksen suurta armoa — ja tällä tavalla hän todellakin vie, syntisraukan Vapahtajan armosyliin. Ja kun hän näin tekee, voi sanoa, että kirkko on tehnyt sen hänen kauttaan, koska hän uskovaisena on kirkon jäsen."

"Niin", sanoi paroonitar, "ajatukseksi on hyvä ja se on aivan oikein eräässä suhteessa, mutta asiaa voidaan katsoa toiseltakin puolelta. Kristus on määrännyt kirkon papit päästämään meitä synneistämme ja ettei hän huoli meitä lapsikseen, ellemme tule niitten kautta, jotka hän on säätänyt. Senpä vuoksi olisin niin hartaasti tahtonut pappia armaan Karelimme tautivuoteelle silloin, kun me odotimme tuota kovan onnen iskua."

Tällä hetkellä kuului vuoteesta liikettä. Hartaassa keskustelussaan olivat naiset vähitellen korottaneet äänensä, kunnes sairas heräsi ja sai kuulla jokaisen sanan. Molemmat naiset suuntasivat samalla kertaa silmänsä häneen; hän oli kohoutunut käsivarsiensa varaan ja katseli heitä tarkasti.

"Kuinka! Onko todella ollut puhetta papin tuottamisesta?" kysyi hän ivallisella hymyllä. "Kuinka te sellaista ajattelette, äiti? Minä kiitän Jumalaa, ettei minun tarvitse uskoa sieluni heidän käsiinsä."

"Ei, Karel, emme ole tuoneet pappia sinun vuoteesi ääreen", vastasi paroonitar. "Se olisi ollut liian rohkeata; mutta minä toivon, että Herra suo paremman ajan meille koittaa, jolloin voit polvistua rippituolille ja saada Herran palvelijoilta syntisi anteeksi joutumatta hengenvaaraan."

"Kurja uskonto sellainen, rakas täti", sanoi Agnes, "joka pakottaa syntisparkaa odottamaan parempia päiviä, ennenkuin hän voi lähestyä Vapahtajaansa. Suuresti olemme menneet takaperin. Kuusitoista vuosisataa sitten sai kuolemaisillaan oleva ryöväri, jonka tila oli mitä viheliäisin, apua heti, silmänräpäyksessä. Mutta hän ei kääntynyt pappein puoleen, vaan suoraan Jeesukseen, ja siinä koko erotus."

"Niin", sanoi Galama vakavasti, "tuota voin sanoa pelastukseksi. Tänäpäpä, hän lausui, olet sinä minun kanssani paratiisissa."

"Niin", sanoi Agnes, "se on pelastus armosta, ilman oman vanhurskauden töitä, pelastus Jeesuksen veren ja kuoleman kautta".

Paroonitar ei vastannut mitään. Hän ei katsonut soveliaaksi alottaa väittelyä, joka olisi tehnyt haittaa Karelin vielä heikolle terveydelle; mutta toisaalta oli hänen itsekkin vaikeata pitää puoliaan kahta tuollaista väittelijää vastaan. Hänen asemansa ei tuntunut hauskalta ja hän odotti vain tilaisuutta poistua kseen. Sen sai hän kohta kun Karel sanoi Agnesille:

"Kuule Agnes, lue minulle Romalaisepistolain kolmas luku, jossa niin selvästi näytetään, että me tulemme autuaaksi ainoastaan uskon kautta, ilman lain töitä."

Paroonitar lähti huoneesta.

Agnes otti Uuden Testamenttinsa ja luki Karelille mainitun luvun.

"Ihanat, ylevät sanat", lausui hän, kun Agnes oli vaiennut.

"Tuota juuri me ihmiset tarvitsemme. Ja eikö tuo parhaiten sovi Jumalallekin?"

"Voi, kuinka olen onnellinen, kun sinä tuon huomaat", sanoi Agnes. "Nyt kiitän Herraa vielä hartaammin sydämestäni, että hän sinut pelasti kuolemasta, kun tiedän, että sinä et aio puolustaa ainoastaan valtiollista vapauttamme, vaan myöskin sitä, joka on kallein aarteemme maan päällä, uskontoamme, Jumalan autuaaksi tekevää sanaa."

"Sinä näet, Agnes", vastasi toinen, "että mies oppii koko joukon hyvää kuoleman portilla. Olen

huomannut, että olin tyhmä, yrittäessäni pelastaa muita, vaikka itse olin pelastajaa vailla. Huomasin, että sinä olit oikeassa, kun Brüsselissä sanoit minulle: synti on kauheampi kuin inkvisitioni. Synti surmaa sielun, ja kuka voi siitä pelastaa, ellei Jumalan ristiinnaulittu poika?"

"Oi, jos kaikki ne ihmiset, jotka nyt ovat aseissa paavia ja inkvisitionia vastaan, huomaisivat sen totuuden!" sanoi Agnes, "niinkuin uskon, että prinssi sen huomaa; olen varma siitä, että sotajoukkojen Jumala antaisi meille pikaisen voiton. Mutta asiain ollessa nykyisellä kannallaan pelkään minä, että armas isänmaamme saa pitkät ajat valua veressä ja kyynelissä, siitä syystä, että niin moni taistelee saaliin himosta, luottaa omiin voimiinsa eikä solmi liittoa Jumalan kanssa."

"Minä uskon, että puhut totta", sanoi Galama, "mutta meidän täytyy joukkomme jatkoksi käyttää sellaistaakin väkeä, vaikkei se taistele oikealla perustuksella. Sitä ei käy auttaminen. Toivon kuitenkin, että Jumala huonojenkin aseitten kautta kukistaa vääryyden vallan, niin että ne, jotka rakastavat häntä hengessä ja totuudessa, pääsevät hädästä vapaiksi. Minun täytyy tunnustaa, että minua suuresti pelottaa palata Kerjäläisten seuraan. Heidän juttunsa eivät koskaan miellyttäneet minua."

Paroonitar tuli huoneeseen ja keskustelu kääntyi toiselle tolalle. Mutta ne sanat, jotka olivat lausutut, painuivat syvälle Karelin sydämeen ja tuottivat hedelmän aikanaan.

XVII

Surullinen juttu.

Eräänä aamuna, kun paroonitar ja Agnes istuivat sairasvuoteen vieressä, kolkutettiin ovelle ja sen takaa kuului karkea miehenääni. Ovi aukeni ja kummastuneen seuran eteen ilmestyi vanhan tuttavamme Hannun tukeva vartalo ja hymyilevät kasvat. Hänellä oli senaikuisen palvelijan tavallinen puku: lyhyt takki, mustaverkaiset roimahousut, eikä mitään kaulaliinaa tai muuta koristetta. Tavallisesti käyttivät aateliston palvelijat ja samoin niitten, joilla siihen oli oikeus, herrainsa liveriä, ja silloin olivat heidän takkinsa napit koristetut huonekunnan vaakunalla.

Ihmeekseen näkivät Galama ja hänen äitinsä, että Hannulla taas oli vanha pukunsa, jota hän käytti, kun hän palveli Karelia Löxvenin yliopistossa, mutta jonka hän sittemmin oli heittänyt, kun hän vaihtoi verkatakkinsa haarniskaan. Hän astui sisään jokin kääro kainalossa, jonka hän pani nurkkaan, heti kun hän huomasi naiset; hän ei nähtävästi odottanut heitä täällä tapaavansa.

Galama tervehti palvelijaansa sangen sydämellisellä tavalla, jota ei sovi kummeksia, kun muistamme, että hän ei ollut tavannut häntä senjälkeen, kun taisteltiin tammipiortin tienoilla. Nyt näki hän ilolla uskollisen toverinsa ja ojensi kätensä hänelle. Mutta Hannu oli aina kehunut kohteliasta käytöstapaansa ja ennenkuin hän tarttui Galaman käteen, teki hän syvän kumarruksen naisille. Paroonitar vastasi nyökäyttämällä ystävällisesti ja vakavasti päätään, mutta Agnes, joka ei voinut olla niin kylmäkiskoinen vankeustoverille, antoi hänelle kättä. Sitten kääntyi Hannu vanhan palvelijan vakavuudella Galamaan ja sanoi:

"Hyvää huomenta, parooni! Milloinka ajotte pukea päällenne?"

Tuon puheen hullunkurisuus, se kun oli lausuttu sellaiselle, joka tuskin kykeni istumaan, pani kaikki kolme nauramaan.

"En luule, Hannu, että puen päälleni vielä kuukauden aikaan. Sinä näet, kuinka laiha olen. Totta puhuen, luulen tuskin löytäväni vaatteita, jotka sopivat minulle. Mutta mitä minun ulkomuotoni on menettänyt, sen sinä olet hyötynyt, sillä sinä näytät lihavammalta kuin milloinkaan ennen. Mitä olet sinä koko tämän ajan puuhannut? Sillä olen kuollut, että olen sangen kauan sairastanut."

"Katsokaa parooni", sanoi Hannu, "olen jonkun aikaa ollut laivurina. Minä voin vakuuttaa teille, ettei se ole mikään huono ammatti. Se on minua suuresti miellyttänyt."

"Näyttää siltä, kuin olisin ylentynyt silmissäsi", jatkoi Galama, "ennen olin vain Yonker".

"Noh", sanoi Hannu, päätänsä pudistaen, kuten se joka tietää tärkeän asian, "ette siis tiedä vielä? Te olette nykyään huonekuntanne pää. Te olette nyt parooni, koska isä raukkanne on kuollut."

Karel naurahti, sillä hänen isänsä oli jo aikoja sitten kuollut eikä

Hannu ollut koskaan ennen muistanut antaa hänelle tätä nimitystä.

"Siitä kiinni pitäen olen minä jo kauan aikaa ollut parooni."

"Niin kyllä", vastasi Hannu verkkiaan, "mutta niin kauan kuin setänne vielä elivät eikä teillä ollut paljon rahaa, ajattelin minä, ettei Yonker soisi niin ylpeältä kuin parooni. Mutta nyt saatte periä kaikki tilukset ja se on jotakin."

Ja hän lisäsi tähän selitykseen soveliaan viittauksen, mutta Karel pudisti päätänsä ja arveli:

"Sinä erehdyt, Hannu. Vielä elää Frieslannissa minun vanhin setäni Igo Galama ja hänen poikansa. Ja paitsi sitä tiedät kai, että kaikki meidän tiluksemme on otettu takavarikkoon."

"Kas, eihän se tee mitään. Me saamme ne kyllä pian takaisin", huomautti Hannu, ikäänkuin olisi ollut koko armeija takanansa. "Minun luullakseni, parooni, on meissä vähän Aleksanteri Suurta, joka saatiin haavoitetuksi ainoastaan kantapäästä, eikö niin? Minä olin liian hankala herttualle Broodhuysissä. Minä luiskahdin pois hänen kynsistään."

"Niin", sanoi paroonitar, "kerro meille, Hannu, kuinka sinä menettelit ja kuinka sinun kävi Broodhuysissä".

Hannu kumarsi kohteliaasti paroonittarelle ja alkoi:

"Minä pääsin kaupungin portista sisään jotenkin helposti. Hämmästyin, näetten, vartioita latinallani, mutta vaikeampi oli päästä Broodhuysiin, jossa minut aivan hyvin tunnettiin. Te ette ollut minulle ilmoittanut, millä tavalla olitte suunnitelleet yritystänne. Kun siis näin sotamiehen, joka vartioi takaovella, jäin vastapäätä toiselle puolen katua odottamaan. Sattuipa samalla Gritta tulemaan ulos. Hän alkoi puhella sotamiehen kanssa ja minä, käyttäen hyväkseni tätä tilaisuutta, kun ei kukaan huomannut, avasin äkkiä akkunan ja hyppäsin asuinhuoneeseen. Olin jo ennakoilta nähnyt, ettei siellä ollut ketään muita kuin Agnes, mutta hän oli, parooni, totta kerjäläisvalani, ensin aivan hämmentynyt, hänen koko ruumiinsa värisi —"

Tässä Agnes loi Hannuun rukoilevan silmäyksen, jota tämä ei ollut huomaavinaan.

"Ja", jatkoi Hannu, "ensi työkseen lausui hän minulle: Kiitos Jumalan, se ei ole Karel. Ja minä sanoin: Amen, Yonker, — parooni, aioin minä sanoa."

Karel katseli palavalla rakkaudella morsiantansa, joka punastuen painoi päänsä ompelukseensa. Leski pyyhki silmiään ja Hannu lisäsi:

"Olen varma siitä, että latinani säikähytti sotamiehiä portailla, sillä he laskivat minut vastustelematta menemään. Mutta kun me saavuimme erääseen pieneen kammioon, oli kumpikin ovi lukossa ja me olimme kiinni."

Tässä Agnes taasen nosti päätänsä ja katsahti paroonittareen pannen sormensa huulilleen. Hannu otti tällä kertaa viittauksen varteen eikä puhunut mitään Mariasta.

"He veivät minut portaita ylös kolmanteen kerrokseen ja salpasivat minut ahtaaseen, likaiseen koppiin, josta voin nähdä torille. Tänne tuli minua katsomaan oikea isä Florisz, joka sääli minua pukuni tähden, sillä hän luuli yhä vielä minua joksikin veljeskuntansa jäseneksi, joka harhauskon takia oli joutunut eksyksiin. Jätin hänet siihen luuloon pariaksi tunniksi; mutta kun en osannut kuin muutaman latinaisen lauseen, joita minun ehtimiseen täytyi toistaa, alkoi hän varoa jotakin juonta ja lopuksi hän julisti minut pannaan ja heitti minut kaikkien pahojen henkien valtaan."

"Voi parooni, en milloinkaan unohda aamua, jonka vietin tuossa huoneessa. En tiedä, olivatko he tahallaan niin asettaneet, mutta minä voin nähdä kaiken, mitä tapahtui. Ensin päivän koitossa näin mestauslavan mustana kasana ja kun aurinko yleni ja nousi korkeammalle, kokoontui lavan ympärille ihmisjoukko, joka paisui paisumistaan joka hetki. Viimeksi — en tiedä tarkoin, minä aamun hetkenä — näin noin kaksi kolme tuhatta sotamiestä marssivan torille ja sijoittuvan mestauslavan ympärille."

"Rupesin sen soturin ystäväksi, joka vartioitsi minua ja jota kujeeni lihavana munkkina oli tavattomasti huvittanut. Hän osoitti sormellaan eri rykmentit ja upseerit ja paikan, missä Alba istui minua vastapäätä virkahuoneensa parvekkeella. Vihdoin kuulin jotakin melua alhaalta ja näin kansan tunkevan sotamiehiin päin. Voi, ajattelin, nyt leikki alkaa; ja niin todella olikin, sillä tuokion päästä kreivi Egmont astui lavan portaita ylös, jäljessään piispa, jonka nimeä en muista, ja tuo konna Romero. Kreivi oli komeasti puettu ja hän näytti jalolta herralta ja sankarilta loppuun saakka."

"Hän asteli edes takaisin lavalla, pää alaspäin painuneena, ja pysähtyi sanomaan jotakin Romerolle, joka pudisti päätään. Sitten hän lankesi polvilleen ja rukoili, piispan polvistuessa hänen viereensä. Voi,

ajattelin minä tuota nähdessäni, jos minulla olisi muassani Yonker ja meidän väkemme mestauslavan luona, niin kyllä ainakin koetettaisiin. Mutta hän nousi jälleen pystyyn ja riisui yltään osan vaatteistaan; sitten laskeutui hän polvilleen jakkaralle ja veti peitteen päänsä yli. Olen aikoinani nähnyt monta mestausta ja sellaisiakin, joita säälisti ja hirvitti katsella, mutta en milloinkaan tämän vertaista. Oli kuullut karpäsen surinan, niin ääneti oli kansa. Kaikkien kasvot olivat vaaleat; useimmilla läsnäolijoilla oli liina tai kädet silmäin edessä, toiset seisoivat suu auki ja olivat sen näköisiä kuin he itse odottaisivat iskua. Äkkiä astui verhon takaa esille mies, joka kohotti hirmuista miekkaa. Useat vaimot nostivat kättään ikäänkuin torjuakseen, toiset huusivat ääneensä ja pusersivat itkien lapsiaan rintaansa vastaan. Samalla miekka välähti, isku sattui ja pää pyörähti lavaa pitkin; veri alkoi juosta." — "Voih", jatkoi Hannu väristen, "minä aijoin katsella heidän kummankin kuolemaa, mutta tuon nähtyäni, käännyin selin akkunaan; saman teki sotamieskin. En voinut katsoa kreivi Hornin loppua. Se oli kauheata, kauheata."

Ja ikäänkuin tämä murhenäytelmä vielä olisi elävästi vaikuttanut hänen mieleensä, pyyhkäisi hän kätensä selällä kyneleeseen silmästään. Syvä hiljaisuus vallitsi huoneessa ja kaikki ajattelivat vain kreivien surullista kuolemaa. Karel makasi silmät kiinni vuoteellaan ja hänen kasvonsa kuvastivat synkkää, alakuloista mieltä.

"He kuolivat espanjalaisten petoksen marttyyreinä", sanoi vihdoin Agnes; "he kuolivat yhteisen hyvän puolesta, ja armahtakoon Jumala heidän sielujansa".

"Amen!" kuiskasivat kaikki kolme.

"Kaikein eniten minua kummastuttaa", sanoi Karel hetken päästä, "että heidän mieleensä juolahti kuljettaa sinut Brüsselistä Gentiin. Sinä et suinkaan ollut niin arvokas vanki kuin minun setäni taikka Treslongin veli, jotka jätettiin Brüsseliin."

"Niin, sitä en tiedä", vastasi Hannu vähän äreästi, ikäänkuin häntä olisi loukattu. "Tiedäthän, Yonker, ettei heistä ollut paljon tietoja herutettavana. He eivät ainakaan tietäneet niin paljon kuin minä, se on varmaa!"

Asia ei ollut Galamalle yhtä selvä kuin Hannulle, mutta koska hän ei tahtonut häiritä palvelijansa viatonta ylpeyttä, sanoi hän:

"Mutta minkätähden tahdottiin Agnes kuljettaa pois? En luule, että hän tiesi mitään taikka nytkään tietää. Sitä en voi ymmärtää."

"En minäkään", sanoi paroonitar, "minusta ei näytä ensinkään luultavalta, että he olisivat vieneet teidät inkvisitionin päämajasta pois, ellei heillä olisi ollut siihen jokin syvempi syy".

"Niin aivan, teidän armonne", sanoi Hannu tietäjän katseella, "te osasitte aivan oikeaan. Katsokaa, Yonker, nuo papit ovat juuri samanlaisia kuin tuo neva, tuo Hornansuu; he ovat varsin syviä ja varsin likaisia, mutta jos tiedätte polun, niin pääsette heistä erillenne, niinkuin nevestakin."

Galama loi pikaisen silmäyksen äitiinsä, joka kallistui työnsä puoleen eikä puhunut mitään.

"Minun luullakseni oli asianlaita näin", jatkoi Hannu; "he tahtoivat yhdellä apajalla siepata kaikki Kerjäläiset, kun nämä yrittivät pelastaa vankeja. Miksi he muuten olisivat tarvinneet ratsuväkeä molemmilla tahoilla? Minä en nähnyt kuin yhden ratsujoukon, kun minut pantiin vaunuihin; toinen oli kai jo lähetetty edeltäpäin. Minä tiesin, että hevosväkeä oli tulossa, mutta sitä en ymmärrä miksi se viipyi niin kauan. Mutta tuolla — tuolla pääpetturilla Blockilla oli osansa juonessa, siitä menen vaikka valalle."

"Ei, Hannu. Hän oli itse haavoitettu ja pääsi töin tuskin pakoon ilmoittamaan meille, mitä hän oli kuullut. Ilman häntä olisit sinä nyt raadeltu ruumis."

Hannu aikoi vastata tähän, mutta paroonitar silmäili häntä niin kuin hän olisi käskenyt hänen olla vaiti, sillä hän näki, että juttu ei miellyttänyt Karelia ja lääkäri oli käskenyt välttää kaikkea, mikä saattoi kiihdyttää sairaan mieltä.

"Olkoonpa niinkin, Yonker", sanoi Hannu hyväntulisesti, "se aika tulee vielä, jolloin ansion mukaan saamme kaikki heille kostetuksi. Tapasin Jonathanin viikko takaperin ja hän sanoi istuneensa vartiana tammessa Rookeryn luona, kun hän näki sotamiesten lähestyvän. Hän antoi merkin ja toisella vartiolla oli ruutilanka vireillä, kun sotamiehet, joita oli noin viisikymmentä, piirittivät vanhan tornin, ja puolet heistä astui alas holviin ja alkoi juoda meidän viiniämme. Yhtäkkiä ruutihauta leimahti tuleen ja torni luhistui espanjalaisten niskaan. Ainakin puolet heistä sai siinä surmansa."

"Olipa onni, ettei siellä ollut Kerjäläisiä", sanoi Galama. "Sitä paikkaa epäiltiin jo kauvan. Kuinka

surkeaa, että meidän tällä tavalla täytyy taistella vapautemme puolesta! Olen melkein pahoillani, että jälleen tulen terveeksi, ja ellei pyhä asia vaatisi, olisin aikaa luopunut koko puuhasta."

"Minä luulin, että olitte saanut prinssiltä kirjeen", sanoi Hannu, ohjaten Galaman ajatuksia toisaalle. "Onko se jo saatettu perille?"

"Valitettavasti ei, se on unohtunut", vastasi toinen.

Ja kääntyen äitiinsä pyysi hän saada takkinsa, jonka taskusta Hannu löytäisi mainitun kirjeen.

"Minä luulen, että sinä voit toimittaa sen perille, eikö niin? Se on menevä mestari Buysille Leydeniin."

"Aivan hyvin, Yonker", sanoi Hannu iloisesti.

"Oletteko kuullut mitään Mariasta, Hannu?" kysyi Agnes pelokkaasti, heti kun paroonitar oli lähtenyt huoneesta.

"Olen niinkin", vastasi Hannu. "Laivuri kävi Broodhuysissa ja sanoi hänelle, missä me olimme. Neiti oli heti valmis seuraamaan häntä, mutta se ei käynyt laatuun. Vaara oli silloin liian suuri laivurille. Mutta ensi kerralla kun hän ottaa vaimonsa mukaan, pääsee Maria varmaan tulemaan, ellei hän jo ennen ole saanut siihen tilaisuutta. Kenties on hän jo tulossa. Ja silloin olemme kaikki täällä koolla, Yonker: äitinne, sisarenne, — hm — serkkunne ja teidän nöyrä palvelijanne Hannu. Ja sitten on talon nimi Galaman hovi ja teidän täytyy olla parooni."

Agnes hymyili, mutta Galama pudisti päätään ja sanoi:

"Hiiteen koko parooni, Hannu. Parooni, jolla ei ole kuin pieni talo ja puutarha, ei maksa mitään. Öljykauppias tuolla ylhäällä antaisi kutsua itseään herttuaksi, jos hän sen kuulisi. Odottakaamme, kunnes olemme leikanneet itsellemme parooninalueen jostakin maakunnasta;" ja hän naurahti pilkallisesti, ikäänkuin tämä aika ei milloinkaan tulisi.

"Ahaa", sanoi Hannu, vetäen syvältä henkeään, samalla kun hänen kasvonsa, jotka Karelin puhuessa olivat venyneet pitkäksi, jälleen kirkastuivat mielihyvystä. "Pian olette taas terve ja vankka ja silloin tavoitetaan kreivinkruunua. Kreivi Galama ei soisi pahalta, vai kuinka?"

"Se ei riipu minusta", sanoi Karel, miettiväisesti katsellen Agnesia, joka näytti surulliselta, kun Hannu viittasi vastaisiin sotahankkeisiin. "Minä kiittäisin Jumalaa, jos saisimme siirtyä pois ja elää tyyntä rauhan elämää Englannissa."

"Ja heittäisimmekö tämän kurjan maan oman onnensa nojaan?" kysyi Agnes hiljaisella äänellä ja painoi päätään alemmaksi, sillä tavalla salatakseen hämmennystään lausuessaan sanat, jotka olivat aivan vastakkaiset hänen hartaimmille toiveilleen.

Karel silmäili häntä ja koetti hänen kasvoistaan etsiä näitten sanojen oikeaa tarkoitusta. Oli selvää, että kaksi tunnetta taisteli hänen rinnassaan, toinen velvollisuuden, toinen rakkauden. Hänkin katsoi pyhimmäksi tehtäväkseen taistella isänmaan puolesta; mutta vastapäätä häntä istui tyttö, jonka omistamista hän piti suurimpana onnena maailmassa, eikä hän voinut ymmärtää millä tavalla nuo kaksi asiaa sopsisivat yhteen. Sydämensä epätiedossa huokasi hän:

"Jospa olisin saanut kuolla kreivi Egmontin sijasta!"

"Sitä minäkin olisin tahtonut", sanoi Hannu. "Minä sanoin sen sotamiehelle, mutta hän ei ottanut uskoakseen minua. Mutta minä tiesin, että jos vanha Egmont olisi ollut Frieslannissa, ei Alban olisi onnistunut niin pahasti pelmuuttaa kreivi Ludvigin armeijaa."

"Kuinka"! huusi Karel, "kuinka!" ja hän koetti nousta istualleen sängyssä, mutta vaipui takaisin. "Kreivi Ludvigin armeija! Kerro se minulle, Hannu, sinä pöllö! Miksi et ole siitä ennen puhunut? Mitä on tapahtunut? Vastaa minulle."

Syy siihen, ettei Hannu vastannut, oli tämä. Tieto kauheasta tappiosta, joka oli kohdannut Ludvig Nassaulaisen armeijaa, oli kuin kulovalkea levinnyt kautta koko Hollannin ja kaikkialla herättänyt hämmästyksiä ja surua. Tapaus oli tullut noitten molempain naistenkin tietoon, mutta he olivat päättäneet salata sen Karelilta, kunnes hän paranisi taikka iloisempi sanoma saapuisi tätä korvaamaan. Hän oli vasta hiljattain tullut tuntoihinsa ja Agnes, joka oli heti peljästynyt, kun palvelija mainitsi Ludvigin nimeä, heitti Hannuun katseen, joka selvästi näytti pyytävän, ettei hän kertoisi lisää.

Mutta pato oli kuin olikin särjetty ja virta tulvasi rajusti aukon läpi. Yonker oli sen verran voimistunut, että hänessä jonkun verran heräsi entinen käskijä, jota Hannu tavallisesti ei voinut vastustaa.

Äreällä äänellä sekä sangen vastahakoisesti alkoi tämä:

"Minä kerron teille kaikki, mitä olen kuullut, Yonker, sillä minä tiedän, että te ette tyydy vähempään. Kreivi oli mielettömästi asettanut armeijansa lähelle Dollartia, niin että Ems oli hänen väkensä selkäpuolella. Hänen joukkonsa oli vähälukuisempi kuin Alban; eikä siinä kyllin: se oli koottu palkkasotureista, jotka eivät pitkään aikaan olleet saaneet mitään maksua. Mutta minun tekisi mieleni tietää, kuka saa minut tappelemaan, jollei hän maksa minulle sitä tahi salli minun itse ottaa palkkaani. No niin, siinä oli kreivi joukkoineen, ja kaikki olivat kapinallisia, kun heille, kuten sanoin, ei ollut maksettu palkkaa eikä heidän sallittu ryöstää, sillä kreivi ei hennonnut kiskoa omien maanmiestensä tavaraa. Toisin olisi ollut laita, jos asia olisi koskenut espanjalaisia. Mutta jos minä olisin ollut kreivin sijassa, olisin hankkinut venheitä ja soudattanut Zuyder-Seen yli, sillä Alba ei olisi voinut seurata niin pian ja —"

Tähän pysähtyi hän kesken lausettaan ja katseli kauhistuneena ensin Agnesia, sitten Karelia. Poika parka oli koettanut seipillä jotakin juttua, mutta hänen tavallinen älynsä petti tällä kertaa.

"Jumalan tähden kerro, mitä on tapahtunut. Maahanko ruhjotut — kuoliaana — vai kuinka?" sanoi Galama tuskaisella äänellä.

"Niin", lausui Hannu tulistuneena, "heidät on lyöty. Ne ämmät eivät uskaltaneet tapella, ei edes laukaista kivääriänsä. Herttua karkasi heidän niskaansa, ennenkuin he ehtivät siunaamaankaan, tuhosi heistä osan ja ajoi toiset virtaan. Vain kreivi ja muutamat muut pääsivät pakoon verilöylystä, mutta Treslong ja kaikki Geusit ovat surmatut. Siinä koko juttu."

"Taivaan Herra!" huusi Karel ja vaaleni. "Kreivi Ludvig voitettu! ja Treslong —"

Agnes riensi vuoteen luo. Karel oli vaipunut tainnoksiin.

Samalla tuli hänen äitinsä, tuoden takkia, jonka hän heitti Hannulle, ja kiirehti vuoteen viereen Agnesia auttamaan. Hannu löysi pian kirjeen, jonka päällekirjoitus oli mestari *Borselsille Mercuriossa*. Näillä nimillä tarkoitettiin Paavali Buysia ja Leydeniä.

"Noh", jupisi Hannu itsekseen, "minä otan tämän ja lähden tieheni. Nuo osaavat kuitenkin hoitaa häntä paremmin kuin minä. Mikä hölmö minä sentään olin! Kun hän vain ei tulisi oikein pahasti kipeäksi! Ja nuo vaatteet täytyy minun myöskin viedä pois. Ne ovat kai liian väljät hänelle, koska hänen isänsä, vanha parooni on niitä käyttänyt."

Hannu otti käärönsä ja hänen nähtiin pian, kulkukauppiaksi puettuna, vaeltavan Leydeniä kohden, jonne meidän ei tarvitse häntä seurata.

Naisten hellä hoito sai Karelin pian jälleen virkoamaan eikä tuo surun sanoma sen pahemmin haitannut hänen terveyttään. Mutta hän huomasi, että maan asiat olivat entistään surkeammalla kannalla, että hänen apuansa tarvittiin enemmän kuin ennen sekä ettei tämä apu olisi mahdollinen, ellei hän pian parantuisi ja voimistuisi. Sen tähden päätti hän maata alallaan ja nukkui pian virkistävään uneen.

Kun hän heräsi, oli jo melkein pimeä; mutta hämärässä hän kuitenkin erotti äitinsä ja Agnesin. He puhuivat hiljaa keskenään, etteivät häiritsisi nukkujan unta, mutta hän oli jo herännyt heidän huomaamattaan. Paroonittarella oli kädessään jokin kiiltävä esine, mutta Karel ei voinut erottaa, mikä se oli.

"Nämä ovat puolisoni vitjat, siitä olen varma", sanoi paroonitar katsellen kiiltävää esinettä kädessään. "En voi ymmärtää, kuinka ne ovat joutuneet tuon miehen haltuun."

"Minä muistan nähneeni hänen kasvonsa", sanoi Agnes mieltien, "mutta en voi sanoa, missä. Kun minä ne nyt näin, tunsin ne kohta. Missä minä olen hänet nähnyt...?"

Ja hän laski kätensä otsalleen, ikäänkuin hän olisi tahtonut elvyttää mieleensä jotain vanhaa tapausta.

"Suokaa minun nähdä nuo vitjat", kuului Karelin ääni.

Leski säikähti, mutta tuokion arveltuaan antoi hän vitjat pojalleen. Ne olivat samat, jotka Karel vähää ennen taistelua tammien luona oli antanut Blockille.

"Kuinka"! huusi hän iloisesti. "Kävikö Block täällä? Keltä saitte nämä, äiti?"

"Ole rauhassa, minä kerron sinulle. Kaksi tuntia takaperin sanoi minulle palvelustyttö, että joku pyysi saada puhutella minua. Minä menin alas ja näin suuren, mustaverisen miehen, jolla oli espanjalaisen sotamiehen puku. Hän sanoi, että hänen oli Brüsselissä onnistunut päästä sinun ystäväksesi, että hän

kerran oli pelastanut henkesi, että sinä olit hänelle antanut nämä vitjat ja sanonut, että minä ottaisin hänet ystävällisesti vastaan, jos hän joskus sattuisi tulemaan Brieliin. Hän sanoi olevansa pakosalla ja pyysi suojaa muutamaksi päiväksi. Sopiko minun antaa sitä hänelle? Minä sanoin hänelle, että sinä olit sairaana, jonka asian hän jo näytti tietävän, ja etten voinut vastata hänelle mitään ennenkuin olin puhutellut sinua. Hän lupasi palata kolmen tunnin kuluttua ja tuottaa minulle odottamattoman ilon. Mikä hänen nimensä oli, sanoitko Bock?"

"Ei, Block. Gerard Block, muuan Geusi, jopa heidän parhaimpiansa."

"Mitä aijot tehdä?"

"Laskea hänet huoneeseemme, vaikkapa vuodeksi. Missä yhdellä on sijaa, siinä on kahdellakin, sanoo vanha friisiläinen sananlasku, eikö niin?"

"En voi kehua, että hänen kasvonsa minua suuresti miellyttivät", sanoi paroonitar. "Niissä on jotakin ilkeätä".

"Aijotko todellakin, Karel, laskea joukkoomme hänet, tuon pääkavaltajan Blockin?" kysyi Agnes.

"Kavaltajan! Kuka sanoo häntä kavaltajaksi? Sen haluaisin tietää."

"Hannu sanoo. Hän väittää, että kreiviä ei saatu pelastetuksi juuri tämän miehen petoksen vuoksi. Hannu vihaa häntä sydämensä pohjasta."

"Hannu on aika tolvana. Hän vihasi häntä heti ensi näkemältä siitä syystä, että kun hän oli olevinaan Blockin edessä, tämä, joka on sivistynyt mies, nöyryytti häntä. Vai kavaltaja! Tämä mies pelasti minun henkeni ja sai haavan samassa yrityksessä, jossa Hannu sanoo hänen olleen petollisen. Älköön hän sanoko sitä minun kuulteni!"

"Mutta eikö hänen käytöksensä ole kaiken aikaa ollut epäilyttävä?" kysyi Agnes.

"Epäilyttävä! Agnes, minua kummastuttaa, että sinä puhut noin. Hän pelasti sinutkin ja paransi sen haavan, jonka tuo Hannu hölmö saattoi sinulle. Näkyyhän arpi vielä niskassasi. Nyt saat sinä tilaisuuden kiittää häntä. Etkö sanonut nähneesi häntä ennenkin? Sinä näit hänet siis tuolla metsässä."

"Ei siellä, siitä olen varma, mutta —". Hän vaikeni, sillä hänen sydämensä ei sallinut hänen enää soimata miestä, joka oli pelastanut hänet ja hänen rakastettunsa hengen.

Palvelustyttö ilmoitti nyt, että sama sotamies jälleen odotti alhaalla.

Agnes lähti ulos ja hetkisen kuluttua ilmestyi Block, joka syvään kumarrettuaan talon emännälle polvistui vuoteen viereen ja tarttuen Karelin käteen huudahti:

"Ystäväni! Yonker Galama! Pyhä Neitsyt olkoon kiitetty, että vielä saan nähdä teidät elävän silmillä."

Karel pusersi Blockin kättä niin hartaasti kuin hänen voimansa sallivat, ja lausui sydämensä ilon siitä, että he jälleen olivat tavanneet toisensa.

"Madame", sanoi Block, kääntyen paroonittareen, "te tapaatte alhaalla erään henkilön, jonka saapuminen minun luullakseni ilahuttaa teitä. Siinä se odottamaton ilo, josta puhuin."

Samalla hetkellä kuului alhaalta huutoa.

"Kuinka", huudahti paroonitar, "onko se tyttäreni Maria!" ja rientäen portaita alas heittäytyi hän itkevän ja vapisevan tyttärensä syliin.

"Me pakenimme yhdessä Brüsselistä", sanoi Block hymyillen Galamalle, kun he olivat kahden kesken. "Ja siinä oli kyllin tekemistä kummallekin. Mutta huomenna kerron teille miten, missä ja milloin kaikki tapahtui, jos suotte minulle suojaa pariaksi päiväksi, kunnes saan tilaisuuden lähteä merelle."

Pyyntöön suostuttiin kernaasti ja vilpittömästi.

Käärme oli luikahtanut poveen. Se alkoi heti kietoa pauloihinsa tuota sydäntä, jota se ensin aikoi tutkia ja sitten pistää kuoliaaksi.

Kun Block oli tointunut Hannulta saamastaan iskusta, palasi hän Brüsseliin kertomaan yrityksensä epäonnistumisesta. Syyn sai tällä kertaa komentava upseeri, joka viipyi liian kauan, ennenkuin hän ryntäsi pelastajien kimppuun.

Sekä inkvisiittori että Block päättivät odottaa toistaiseksi, koska Galamaa turhaan tiedusteltiin ja haettiin. Heillä oli kuitenkin vielä hänen sisarensa käsissään ja he olettivat syyllä, että Karelin

olopaikka ennemmin tai myöhemmin tulisi tämän tietoon. Molemmat katsoivat kuitenkin parhaaksi karttaa väkivaltaa viimeiseen saakka, varsinkin kun oli luultavaa, että Galama ennemmin ilmoittaisi kirjevaihdon salaisuudet ystävälle kuin viholliselle. Vastedes saamme nähdä miten Block, tuo petokseen perin harjaantunut mies, sai tuumansa toteutetuksi.

XVIII

Liian hyvä koiran nimeksi.

Muutamia päiviä äsken mainitun tapauksen jälkeen näemme Gerard Blockin kissanaskeleilla hiipivän edes takaisin siinä huoneessa, jossa Galama yhä vielä makaa vuoteen omana. Tämä nukkuu; hänen rintansa kohoo ja laskee tasaisesti, josta näkyy, että hänen unensa on rauhallista ja ettei sitä ensinkään häiritse hänen ympärillään kiertelevän vampyyrin läsnäolo.

Varsinkin Karel oli kohdellut Blockia sydämellisesti. Hän ei tahtonut kuulla muusta puhuttavan, kuin että hänen henkensä pelastaja lepäsi hänen kattoensa alla, vieläpä hänen omassa huoneessaan.

Karelin äiti, joka ei milloinkaan voinut vastustaa hänen itsepäisyyttään eikä nyt, hänen tautinsa vuoksi, olisi sitä tehnyt, vaikka hän olisi voinutkin, suostui poikansa tahtoon ja Gerard oli tästä lähtien niinkuin perheen jäsen.

Muuta ei sopinut sanoa kuin että hän kaikin tavoin koetti olla hauska ja hyödyllinen. Hän näytti todella tutkineen lääketiedettä, sillä hän valmisti Karelille juoman, joka hänen sanojensa mukaan teki hänelle varsin hyvää. Hän hoiteli myöskin sairaan haavoja, vieläpä niin hyvällä menestyksellä, että tämä kaikkein iloksi parani päivä päivältä eikä parranajajan apua enää kaivattu. Talon väellä ei ollut hänestä mitään vaivaa ja Karelille oli hän erinomainen hauskuuttaja. Yöksi kääri hän viittansa ympärilleen ja nukkui kovalla patjalla yhtä makeasti kuin kuka tahansa.

Paroonitar mielistyi häneen aivan pian sekä hänen hartaan jumalisuutensa ja suuren oppinsa että hänen isänmaallisen mielensä vuoksi. Agneskin alkoi vähitellen häneen suostua, ja tähän oli syynä hänen kohtelias käytöksensä ja etenkin se suuri rakkaus, jota hän Karelia kohtaan osoitti. Maria, joka oli tullut hänen seurassaan, katseli häntä suurella kunnioituksella; hänen äitinsä ja serkkunsa ymmärsivät tämän varsin hyvin kun he tiesivät, että hän oli Blockin avulla pelastunut Brüsselistä. Naiset olivat siis kiitollisiakin siitä, että Karel oli saanut niin hyvän ja uskollisen hoitajan, joka vielä lisäksi oli hänen lääkärinsä. Toisinaan tapahtui, että hän lähti ulos pimeään tultua ja palasi myöhään yöllä. Silloin toi hän aina tuoreita uutisia taikka jonkun kappaleen noita pieniä lentolehtiä, joita osui tuhansiin perheisiin, vaikka niiden myynti ja levittäminen oli kielletty kauheimpien rangaistusten uhalla.

Näin nukkui Galama raittiisti ja levollisesti; naiset alhaalla kutoivat, kehräsivät, haastelivat ja viettivät aikaansa hupaisesti.

Mutta jos joku heistä olisi ollut näkemässä Blockin temppuja, ei heidän mielensä suinkaan olisi pysynyt aivan rauhallisena. Sillä mitä haeskeli rehellinen ystävämmme Block tuosta suuresta tammikaapista, joka seisoi huoneessa? Miksi veti hän sen kaikki laatikot auki, urkki ja tutki sen sokkeloita ja kaiveli pahasti tuossa suuressa liinakasassa, joka siihen aikaan oli hollantilaisen emännän rikkaus, ilo ja kunnia? Eihän Block aikonut perustaa taloutta ja sitä varten tehdä luetteloa kaikista siihen tarvittavista kapineista. Hän tuskin silmäilikään liinakankaita, mutta sieppasi kärkkäästi jokaisen paperi- tai pergamenttiliuskan, jonka hän keksi, ja viskasi sen luettuaan vihaisesti luotaan. Hänen toimensa ei näyttänyt menestyvän, sillä tutkittuaan kaikki, mitä huoneessa oli, tuolit, pöydät, kuvat, vieläpä vuoteenkin, jolla sairas makasi, silmäili hän mieltäväisesti Karelia ja lausui itsekseen:

"Hän ei herää vielä tuntiin aikaan, minun juomani on tähän asti tehonnut hyvin. Missä kirje lienee? Epäilemättä se vielä Rookeryssä oli hänellä eikä hän itse ole saattanut sitä toimittaa perille. Minun tekisi mieleni tietää, onko Hannu pitänyt huolta siitä. Jos minulla olisi tuo kirje, saisin tietää hyvän joukon asioita; mutta se ei ole täällä. Ennen kaikkea täytyy minun saada Hannu pois tieltäni. Heidän tarvitsee joutua kinaan. Yonker, luullakseni, epäilee häntä jo vähän. Pitääkö minun toimittaa nuo tytötkin täältä? — Vaarallista. — Hän saattaa aavistaa pahaa. Annas kun mietin!" ja hän alkoi kävellä edestakaisin. "Niin", jatkoi hän vihdoin, "se on oikea keino. Jos eivät he mitään epäile, voivat he jäädä tänne; ja jos en kuitenkaan puhuttelemalla saa häntä mitään ilmaisemaan, otan hänet kiinni ja istutan hänet kirstytspuuhun, silloin he kyllä tulevat paikalle; minä olen nähnyt hänestä sen verran, että tiedän,

ettei hän hiisku sanaakaan *omaa* henkeään pelastaakseen. Minun täytyy olla varovainen, sillä hän ei ole mikään tyhmä mies. Asia kysyy tarkkaa miettimistä."

Aurinko oli laskemaisillaan länteen, kun Karel heräsi sikeästä unestaan. Päivä oli ollut ihana ja helle rasitti vieläkin, vaikka jo oli ilta. Mutta vieno, vilpas merituuli puhalsi akkunasta huoneeseen tuoden mukanaan vasta-niitetyn heinän ja läheisten puutarhain kukkien tuoksun. Tuuli kantoi vielä mukanaan kaupunkiin kaikkia niitä eri ääniä, joita kuullaan tyynenä kesä-iltana: kyntömiehen huutoja, joka ajoi juhtiansa kotiinpäin; poikain ja tyttöjen laulua, jotka nurmella tekivät heinää; komentosanoja laivoista ja merimiesten hoilauksia, kun he hinasivat ankkuria ylös. Tässä pienessä Hollannin kolkassa oli kaikki rauhaa ja sopusointua ja ellei olisi nähnyt sotamiehiä, jotka kulkea vetelehtivät pitkin katuja ja hävyttömästi iskivät silmää naisille, jotka menivät ohi tai istuivat huoneittensa ikkunoissa, olisi helposti luullut, että nuo tukevat, tanakat miehet, jotka istuivat olutta juoden ravintolan edessä, väljät, polven alapuolelta kiinni sidotut housut ja kapeahko jakku yllään sekä leveälierinen olkihattu päässään, vielä olivat noita vapaita, itsenäisiä kansalaisia, joita Hollannissa asui ja eli sata vuotta takaperin.

Olisi luullut, että nuo hupaiset äänet sekä vieno tuulonen olisivat ilahuttaneet Yonkerin sydäntä ja virkistäneet hänen heräviä hengen voimiaan. Mutta hänen otsansa pysyi synkkänä ja surun sumu varjosti hänen silmiään. Hän katseli ympärilleen ja näki Blockin seisovan akkunan edessä, kuitenkin niin, ettei häntä sopinut ulkoapäin nähdä. Hänellä oli kädet ristissä rinnalla ja hän oli nähtävästi vaipunut syviin mietteisiin.

"Ilta ei näytä suuresti miellyttävän teitä, Gerard" sanoi Galama, kohoutuen käsivartensa nojaan.

Block säpsähti.

"Ihmekös tuo", vastasi hän, "kun kaikki ympärillämme näyttää niin iloiselta, ja minä ajattelen, mitä tämän ilon alla piilee. Kun muistan, että minun niin pian jälleen täytyy lähteä taistelemaan yhteistä vainolaistamme vastaan, enkä saa odottaa, kunnes yhdessä saamme hänen kanssaan otella, ei ole kummallista, jos mieli toisinaan käy alakuloiseksi."

"Mutta, rakas Gerardini, kuka kääntää teidän lähteä niin pian pois? Onko äitini sen sanonut vai olenko itse unissani siitä puhunut vai onko espanjalaisilla vihiä, että olette täällä?"

Block pudisti päätään.

"Kuka siis on puhunut siitä, että teidän täytyy jättää meidät?"

"Enhän ole sanonut, että kukaan niin on puhunut, armas Yonker."

"Miksi siis ajotte jättää meidät? Täällä olette turvassa. Odottakaa, kunnes minä paranen, sitten mennään yhdessä."

Block pudisti uudelleen päätään ja sanoi huoaten:

"Se ei käy päinsä, Yonker."

"Miksei?" ja tuokion päästä: "Onko kukaan tässä talossa teille kiusaksi?"

"Ei", sanoi Block, "ei nyt, mutta —"

Hän vaikenä ja epäröi.

"Mutta mitä?" kysyi Galama tuikeasti ja hänestä alkoi jo tuntua siltä, että hän oli talon isäntä; "mutta mitä?"

"No Yonker, koska haluatte tietää — niin pelkään että mielet ennen pitkää kääntyvät minua vastaan; mutta ennenkuin jään taloon, jossa minua katsellaan karsain silmin, kenties epäluulollakin, hyökkään Brüsselin valleille vaikkapa sadan vahtisoturin kimppuun, taikka kuolen miekka kädessä maani edestä."

"Mutta kuka kääntäisi meidän mielemmet teitä vastaan?" kysyi Karel. "Emmehän näe täällä ketään, eikä kukaan outo, paitsi palvelustyttöämme ja vanhaa haavalääkäriä, tiedä mitään siitä, että te olette täällä, eikä heidän ainakaan tee mieli sanoa mitään teitä vastaan."

"Siltä taholta en pelkää mitään", sanoi Block, "vihamieheni ei ole vielä saapunut, mutta keittiössä kuulin sattumalta tänä aamuna, että Hannu tulee tänään. Jos niin käy, täytyy minun jättää teidät."

"Hannu! Mitä Hannu teille voi? Hän ei häiritse ketään. Jos lähemmin tuntisitte hänet, huomaisitte että hän on varsin siivo poika. Teidän pitäisi ruveta tuttavaksi hänen kanssaan."

"Kaikesta sydämestäni", vastasi Block vilkkaasti, "mutta minä pelkään, että *hän* ei tahdo. Te tiedätte,

Yonker, että on ihmisiä, joilla enemmän kuin muilla on taipumusta kateuteen, ja minusta näyttää Hannulla olevan se ajatus, ettei minulla ole minkäänlaista oikeutta olla teidän ystävänne."

"Tuopa on merkillistä", sanoi Karel, hieman hyvillään siitä, että hänen suosioistaan näin kiisteltiin. "Olen usein kuullut setäni puhuvan tuosta tunteesta ja siitä pahasta, jota se on maailmaan siittänyt, mutta itse en ole sitä milloinkaan kokenut. Niinpä prinssinkin luona sotamiehet ja päälliköt kadehtivat toinen toisiaan."

Block heristi korviaan, mutta prinssiä ei enää mainittu.

"Voi", sanoi hän, "kenties te ette koskaan ole tavannut ketään, joka erottaisi teidät suosionne esineestä. Minun tulee tunnustaa, että minussakin on vähän sitä vikaa, mutta Hannussa sitä on ylen määrin. Koska hankkeenne teiltä aina onnistuivat ja hän silloin aina oli teidän seurassanne, luulee hän, että toinen puoli on hänen ansiotaan, ja koska viime yrityksessämme hänen neuvoaan ei kysytty, katsoo hän kommellustamme minun syykseni."

"Oi, tuo on todella naurettavaa", sanoi Karel. "Kun nyt tuota ajattelen, täytyy minun tunnustaa, että se oli uhkarohkea yritys ja ihmeellistä olisi ollut, jos se olisi onnistunut. Älkää huoliko Hannusta, Gerard. Hän ei ole niin yksinkertainen, ja jos hän siksi rupeaa, niin sanokaa minulle, ja minä kyllä hänet opetan."

"Olen jo ennen koettanut päästä hänen ystäväkseen", sanoi Block, "mutta hän ei näytä olevan erittäin kohtelias ja hän kenties loukkaisi minua, jota en ikinä voi suvaita. En moiti häntä millään tavalla, pidän häntä päinvastoin kelpo poikana, mutta hän näyttää vihaavan minua katkerasti, ja ennenkuin tahdon saada aikaan eripuraisuutta teidän ja Hannun kaltaisen uskollisen palvelijan välillä, jätän teidät iäksi päiviksi."

"Uskollinen tai ei", sanoi Galama; "hän on minun palvelijani ja hänen tulee kunnioittaa niitä, jotka minä valitsen ystävikseni. Jos teidän täytyy lähteä, lähtekää. Siinä tapauksessa olen viimeinen teitä pidättämään. Mutta te saatte uskoa, että minä heti annan Hannulle matkapassin, jos hän jollakin tavalla teitä solvaisee. Hänen pitäisi jo olla täällä. Missä hän lienee?" ja sitten vaihtaen puheenainetta sanoi hän: "Mutta ettehän vielä ole tarkemmin kertonut minulle, kuinka te eheänä pääsitte pakoon tuosta taistelusta, joka tapahtui metsässä. Minä pelkäsin jo, että menetitte siinä henkenne."

"Ei, saan kiittää Hannua, ettei niin käynyt", vastasi Block. "Hän antoi sellaisen läimäyksen pääkallooni, että makasin pitkänäni hyvän aikaa niinkuin kuollut. Minä luulen, että koko ratsujoukko oli kulkenut minun ohitseni, sillä kun havahduin, teki se lähtöä takaisin. Varovasti ryömin niin kauvas kuin pääsin pensastoon. Yöksi menin erään puunhakkaajan mökkiin, jossa hankin itselleni valepuvun. Sitten oleskelin milloin missäkin maakunnassa, jotenkin kaukana Brüsselistä, koska luulin, että te olitte kaikki joko tapetut tai joutuneet vangiksi. Kuukauden päästä uskalsin taas käydä kaupungissa, koska silloin kaikki sotamiehet olivat poissa. Muutamat ystäväni antoivat minulle majaa. Pian huomasin kuitenkin, että minua salaa pidettiin silmällä. Kaikeksi onneksi tapasin teidän sisarenne, jonka niinkään teki mieli paeta; niin lähdimme siis pakosalle ja pääsimme tänne."

"Niin", sanoi Galama, "teidän täytyy jäädä tänne, ja tuolla tulee, luulen minä, ystävämmme Hannu", lisäsi hän, kun ovelle koputettiin; "kuullaanpa nyt, mitä tuolla teidän aimo vihollisellanne on sanomista, Gerard. — Astu sisään!"

Se olikin Hannu. Hänellä oli vielä sama kulkukauppiaan puku, kuin Brielistä lähtiessään, ja sen tomuisesta tilasta päättäen oli hän vastikään palannut matkaltaan. Hän näytti edeltäpäin aavistaneen, että Block oli täällä, sillä hän oli sangen totinen eikä se vihainen silmäys, jonka hän heitti tähän, ennustanut hyvää. Muuten menetteli hän niinkuin ei kukaan muu kuin hänen isäntänsä, olisi ollut huoneessa. Hän kulki Blockin ohi, päätänsä kääntämättä, ja seisautuen vuoteen ääreen, sanoi hän teeskennellyn iloisella äänellä: "Hyvää iltaa, Yonker. Yhä vielä vuoteessa, vaikka ilmakin on niin kaunis? Minun luullakseni olisi teidän parempi olla ulkona."

"Minä en tarvitse sinun luulojasi, Hannu; mieluummin soisin, että sinä osoittaisit enemmän älyä ja hyvää käytöstä. Etkö näe erästä ystäväämme takanasi ja etkö tervehdi häntä?"

"Meidän ystäväämme?" vastasi Hannu, kääntyen vitkalleen ja silmäillen Blockia kiireestä kantapäähän. "Ah, todellakin, mestari Block! Vai jälleen hengissä? Tulitteko tänne kertomaan, ettei siellä ollut mitään hevosväkeä?"

"Minä tulin kiittämään sinua iskustasi, jonka sain parhaaseen aikaan, ystäväni Hannu", sanoi Block armollisella äänellä, "sillä vaikka se tarkoitti pahaa, pelasti se kuitenkin henkeni ja minua ilahuttaisi suuresti, jos ottaisit minulta pari tukaattia ja joisit ensi tilassa terveydekseni", ja hän tarjosi Hannulle kahta hopeatukaattia.

"Ei, mutta sinun olisi parempi, ystäväni Block, juoda omaksi terveydeksesi ja maksaa siitä rehellinen raha", vastasi Hannu, tarjoten puolestaan hänelle kahta tukaattia.

"Älä rupea hävyttömäksi", huusi Galama, posket hehkuen närkästyksestä. "Toivota tälle herralle hyvää iltaa, ja hillitse ainakin kieleesi äläkä solvaa minun vieraitani."

"Ei, Yonker, me olemme samanarvoiset", vastasi Hannu nöyrällä äänellä, kääntäen selkensä Blockille, "hän ei ole Kerjäläistä parempi enkä minä sitä huonompi."

"Sinä olet viipynyt kauan niin lyhyellä matkalla. Missä olet ollut?" sanoi Galama, hilliten harmiaan.

"Olen käynyt Brüsselissä", vastasi Hannu.

"Brüsselissä? Miksi siellä? Ja mitä uutisia tuot sieltä?"

"Kah, uutisiapa kyllä. Herttua on tapansa mukaan tehnyt sekaisin viisaita ja tyhmiä töitä. Viisaasti teki hän, hirtättäessään suuren heittiön, pää-teloittajan Spelle'n." [Kun Alba oli antanut tämän konnan aikansa mestata omia kansalaisiaan tuhansittain, panetti hän vihdoinkin hänet itse kiinni näistä rikoksista ja mestautti hänet. (Kääntäjän muist).]

"Ja missä hän teki tyhmästi?" kysyi Block.

"Hän jätti hirttämättä vielä suuremman heittiön", vastasi Hannu, puhuen Galamalle. "Liittoveljemme kertoivat minulle, että eräs hylkiö, joka kuten Tittlemann Flanderissa tuomittiin tulen lieskaan, on pelastaakseen kurjan henkensä ruvennut kavaltajaksi. Ja tuo mustakarvainen koira näyttää pujahtaneen meidän liittoveljiemme seuraan, saadakseen ongituksi salaisia tietoja".

Hannu puhui harvakseen ja kääntyi puoleksi Blockiin, joka seisoi hänen takanaan.

"Minä sanon sinulle vielä kerran, Hannu, älä rupea hävyttömäksi minun kuulteni", lausui Galama, "taikka saat lähteä heti paikalla luotani. Mikä sinun päähäsi nyt on pistänyt, kun olet noin äreä? Sinä tulet Leydenistä, mitä sieltä kuuluu?"

"Mistä?" sanoi Hannu kummastuneena ja antoi isännälleen merkin olla vaiti.

"Leydenistä! Älä kohtele minua niinkuin lasta. Kerro heti minulle uutisesi. En salaa mitään ystävilteni."

"Niin, Yonker, ystävältä en minäkään mitään salaisi. Mutta oudolta, jota olemme nähneet tuskin kahta kuukautta —"

"Tulkaa, Hannu", sanoi Block astuen lähemmäksi, "sovitaan pois! Te olette aina kohdellut minua epäluuloisesti. Alussa tuo oli anteeksiannettava, vieläpä kiitettäväkin asia. Mutta nyt olemme jo toki sen verran nähneet toinen toistamme, että voimme heittää tuon menemään."

"Ah", sanoi Hannu, vetäytyen syrjään, ikäänkuin hän olisi peljännyt, että toinen koskisi häneen, "olen nähnyt teitä sen verran, että jatkan tuota samaa ja pysyn siinä uskossa, että te olette kirotuin kavaltaja maan päällä."

Blockin kasvot lensivät tulipunaisiksi ja hän haparoi vaistomaisesti miekkansa kahvaa. Mutta Karel, joka oli puoleksi noussut vuoteeltaan, viittasi kädellään häntä luopumaan siitä. Se kolkko ja pelottavan totinen tapa, jolla Hannu oli sanansa lausunut, näytti tuokioksi herättävän hänessä epäluuloja. Ankaralla ponnistuksella, jota hänen heikot voimansa tuskin kestivät, hillitsi hän kuitenkin vihansa ja sanoi Hannulle:

"Hannu, sinun epäluulosi mestari Blockia kohtaan on hirveä taikka näyttää vain kenties hirveältä, kun sinä puhut niin peitetyillä sanoilla. Ilmoita selvät syyt. Puhu suusi puhtaaksi — ja joko sinun tai hänen täytyy vielä tänä iltana lähteä tästä talosta."

"Se ei enää ole mikään epäluulo, Yonker, vaan varma tieto," sanoi Hannu synkkänä. "Eikö vahinko ja mieshukka ole ollut osanamme, sen jälkeen kun tämä mies, väärän nimen varjossa, tuli meidän luoksemme? Siitä pitäen, kun minä hänet näin, on hän vaaninut meitä, niinkuin kissa vaanii hiirtä, noilla silmillään, jotka kiiluvat niinkuin pirun silmät. Ei sovi epäilläkään, että joku petti meidät Brüsselissä tekemässämme yrityksessä. Ja hän, joka tietää niin paljon siitä, mitä tapahtuu, hän, joka silloin oli yksi päälliköistä ja kahdesti eheänä pääsi pakoon, hän on petturi, siitä panen pääni pantiksi. Kaikki Kerjäläiset tunsivat toinen toisensa, vaan häntä ei kukaan tuntenut, ja hän on se ainoa, jota me kaikki epäilemme, koska hän on ainoa, joka on voinut pettää meitä."

"Haa! syystä sanoitte, Yonker, että hänen epäluulonsa on hirveä, kun se on lausuttu peitetyillä

sanoilla", vastasi Block. "Jaloimmatkin aikeet saattavat joutua epäiltäviksi. Minä mielisin kuulla todistuksia."

"Häijy hylky tuo! Eikö totta, Yonker? Entä, jos minä —?" ja tarttuen tikariinsa, viittasi hän salaa Blockiin päin.

Mutta Karelin kasvoille kuvastui surua ja hämmennystä. Hän pudisti päätään ja sanoi alakuloisella äänellä:

"Miksi, Hannu, olet niin itsepäinen? Sinä olet ollut minun kanssani niin kauvan kuin minä voin muistaa, ja sinä tiedät, ettei minun tapani ole nopeasti hankkia uusia ystäviä. Kättele mestari Blockia ja mene noutamaan tänne viiniä."

"En ikänä", sanoi Hannu lujasti. "Häntäkö kätellä! Hän ei ikänä saa tarttua käteeni. Minä en ole vielä kertonut teille, Yonker, että tämä ystävä tuolla metsässä, kun ratsuväki tuli, sanoi itsekseen: jopa vihdoin! Tästä syystä minä löin häntä korvalle. Tuo osoittaa myös, että hän tiesi heidän olevan tulossa."

"Rakas veljeni, te petytte", lausui Block hilpeästi. "Jos olisin tiennyt heidän tulostaan, olisinkohan jäänyt sinne levollisesti istumaan, ikäänkuin heitä ei olisi ollutkaan? Kyllä minä kiireesti olisin pyrkinyt matkoihini sieltä, sen voin teille vakuuttaa, kun vasta kaksi päivää sitä ennen olin päässyt heidän kynsistään."

"Kuulkaa nyt, Yonker", sanoi Hannu, joka ei ollut tottunut sana-kiistaan, "tämä on jutun päätös: minä en tahdo jäädä tänne niinkauan kun tämä mies täällä viipyy. Nyt täytyy teidän siis valita. Tahdotteko käskeä häntä lähtemään, vai pakotanko minä hänet vaikenemaan?"

Karel rakasti suuresti palvelijaansa ja kielsi ani harvoin häneltä mitään, kun hän puhui näin tosissaan. Mutta hänessä, niinkuin koko hänen suvussaan, oli kiitollisuuden tunne hyvin suuri; sentähden hän ei hennonnut loukata eikä huolestuttaa sitä miestä, joka oli pelastanut hänen henkensä. Paitsi sitä suututti Hannun päättävä ääni häntä, ja ajatellen, ettei palvelija todenteolla aikonut lähteä hänen luotaan, lausui hän lyhyesti:

"Älä hulluttele! Mene portaita alas ja nouda meille vähän viiniä, niin saamme haastella entisistä ajoista."

"Ei, Yonker! Minun täytyy saada varma vastaus. Teidän täytyy lähettää tuo mies menemään, taikka —"

"Minä lähden", keskeytti Block äkisti. "Herran haltuun, Yonker. Minulla ei ole paljo kapineita muassani. Viittani ja aseeni, siinä kaikki. Minä nukun heinissä ja —"

"Vartokaa, jääkää tänne, Gerard", huusi Galama, kun Block lähestyi ovea. "Hannu, sinun täytyy heittää tuo käytös. Block, jää tänne, ja jos et sinä häneen suostu, saat asua alhaalla, kunnes minä paranen. Mene!"

Hannu oli tuskin kuullut sanaakaan hänen puheestaan. Hän oli tarkasti katsellut Blockia, joka seisoi akkunan ääressä. Aurinko oli laskenut, harmaa hämärä peitti kaupungin. Jesuiitan laihat, luisevat kasvot erottuivat selvästi hämärässä. Pirullinen mielihyvän myhäily väikkyi hänen huulillaan.

"Block, Block, Block", jupisi Hannu, mietteisiinsä vajonneena. "Minun täytyy saada Pietari Blink käsiini, mitä hän sanonee."

Sen jälkeen, kuultuaan kuinka isäntä käski hänen mennä, lähti hän ovea kohti. Mutta siihen hän pysähtyi, ojensi kättään Blockia kohden ja lausui:

"Hyvää iltaa, mestari Block, hyvää iltaa! Te ette ole nähnyt minua viimeistä kertaa."

Sitten lähti hän ja sulki oven jälkeensä.

Agnes ja Maria olivat yksin asuinhuoneessa, kun paroonitar oli lähtenyt iltakirkkoon. Hannu muutti vähän pukuaan ja meni sitten huoneeseen, jättääkseen heille hyvästi. Molemmat katsahivat ylös.

"Mikä nyt on? Sinä näytät niin hämmästyneeltä", sanoi Agnes.

"Niin minun sopii ollakin, neiti Agnes. Minä lähden joksikin aikaa pois."

"Lähdet pois, Hannu? Olethan vastikään tänne tullut", sanoi Maria.

"Tjaa", sanoi Hannu mieltävästi. "Minä soisin, että te, nuoret naiset, pitäisitte Yonkerista erityistä huolta. Olen vastikään riidellyt tuon miehen kanssa tuolla ylhäällä ja nyt on isäntäni vihoissaan minulle."

Minä sanoin miestä kavaltajaksi, ja pelkään, että hänellä on paha mielessä Yonkerin suhteen; olkaa sentähden varuillanne ja pitäkää häntä silmällä. Minä lähden hakemaan Pietari Blinkiä, niin saadaan nähdä, mikä mies tuo on."

Hetkisen kuluttua Hannu kenenkään huomaamatta katosi talosta.

XIX

Vanhastaan tutut kasvat.

Seuraavana iltana sen jälkeen, kun Hannu oli lähtenyt, istuivat Agnes ja Maria alhaalla asuinhuoneessa kahden kesken. Tytöt rakastivat toisiaan hellästi ja kun he kaiken päivää olivat yhdessä, haastelivat he toisilleen salaisuuksiaan ja toinen ilmoitti toiselle sydämensä halut ja huolet. Paroonitar, joka aina muisteli menneitä komeuden päiviä ja toivoi niitä takaisin, pysyi verrattain kaukana tyttöjen mielialasta ja aatoksista. Paitsi sitä puuhasi hän talouden askareissa, jotka kysyivät kaiken hänen huolenpitonsa. Vähäiset joutohetkensä vietti hän kirkossa käymällä taikka muutamien tuttavien luona. Tänä iltana oli hän tapansa mukaan lähtenyt kirkkoon iltamessua kuulemaan, ja koska Maria ei heikon terveytensä vuoksi kyennyt häntä seuraamaan, jäi hän kotiin serkkunsa luo.

Agnes istui ristissä käsin mietiskellen. Hänen kauniissa silmissänsä oli jonkunverran surumielisyyttä, kun hän katseli serkku-parkaansa. Laskevan auringon kulta-säteet heijastuivat pilvien lomitse ja valoivat Marian ympärille valkean hienon hohteen. Ne muodostivat sädekehän hänen vaaleain hiuskihariensa ympäri, jotka runsaina valuivat sievää kaulahuivia ja lumivalkeata niskaa myöten alas. Hänen rasittuneet silmänsä ja kuumeen-tapainen levottomuus, jolla hän työskenteli rukkinsa ääressä, ikäänkuin hän sillä olisi tahtonut haihduttaa ikäviä ajatuksia, jotka vaivasivat hänen pientä päätään, olivat osoituksena sisällisestä sodasta ja rauhattomuudesta, samalla kun poskien kiihtynyt puna ja silmien kamala kiilto selvästi ennustivat sumeita surunpäiviä, taudin ja kuolon synkistämiä.

Kun päivän valo alkoi himmentyä, taivutti hän yhä enemmän päätään askareensa puoleen, ja pari kolme kyyneltä, jotka vierivät hänen poskelleen, olivat hänen ainoa puheensa. Mutta Agnesille ne puhuivat enemmän kuin sanat. Hän laski lempeästi kätensä Marian käsivarrelle, ja kun tämä ujosti, melkein pelokkaasti nosti päätänsä ja silmäili serkkunsa, lausui Agnes hellästi:

"Sinä pilaat silmäsi, Maria kultani; alkaa jo pimetä. Laske pääsi olkani varaan ja jutellaan vähän. Minulla on sinulle sanottavaa ja sinun pitää tarkasti kuunnella."

Maria teki, kuten neuvottiin, ja painoi äänetönnä päänsä orpanan olkaa vasten. Tyttöjen välillä näytti vallitsevan parhain sopu. Maria katseli ihmetellen serkkunsa ylevää uskallusta ja hurskautta ja Agnes puolestaan kohteli tuota värisevää pikkulintua äidin huolella ja rakkaudella. Hän tunsu velvollisuudekseen ohjata heikkoa ja kun hän tiesi, että toinen totteli häntä, teki hän tehtävänsä hartaalla tunnollisuudella.

Tuokion aikaa katseli hän lempeästi häneen nojaavia kauniita kasvoja ja kumartui suutelemaan toisen otsaa. Otsa oli kuuma kuten pieni käsikin, joka samalla hetkellä pujahti serkun käteen.

"Kun kauniina kesä-iltana istun", sanoi Agnes, "päivän laskua katsellen, ja kuuntelen niitä erilaisia ääniä, jotka tyynessä ilta-ilmassa lentävät luokseni, muistelen lapsuuteni aikoja, jolloin kaikki päivät riemuitsin onnellisessa viattomuudessa. Minä näen, minä kuulen ihan samoja asioita kuin silloinkin, mutta kuinka toisilla silmillä, toisilla korvilla! Muistan erään päivän — lienen tuskin ollut viiden vuoden vanha — jolloin torille vastapäätä Broodhuysia oli rakettu mestauslava, jolla ajottiin teloittoa joku pahantekijä, ja minä muistan aivan selvästi, kuinka minä leikin sen ympärillä ikäisten lasten kanssa ja kysyin äidiltäni, eikö se lava saisi aina olla siinä, koska siinä oli niin hyvä olla piilosilla. Silloin en ajatellut, että muutamien vuosien päästä saisin nähdä samallaisen mestauslavan, kuten kaksi kuukautta takaperin tapahtui."

"Jospa me aina, Agnes, saisimme olla lapsia", lausui Maria hiljaisella äänellä, "jospa vielä saisimme yhdessä leikitellä niinkuin silloin, eikä milloinkaan, ei milloinkaan muuttua."

"Mutta, Maria", sanoi Agnes miettiväisesti, "jos lapsuudella on sulonsa, on sillä haittansakin. Emme ainakaan sen vuoksi toivoisi lapsuuttamme takaisin, ettei lapsi tiedä eikä huoli mitään siitä, mitä hänen ympärillään tapahtuu, ettei hän melkein ollenkaan tunne Jumalaa eikä sitä mitä Hän on sanonut ja

tehnyt meille ja että hän heittää muitten kuormaksi sen edesvastuun, joka oikeastaan kuuluu hänelle itselleen."

"Mutta", sanoi Maria, "eikö ole väärin antaa meille tehtäviä ja vastattavia, joiden tasalla emme ole? Me elämme tässä maailmassa ja meidän pitää jotakin tehdä. Mutta jos katsomme, mitä meidän tulee ja pitää tehdä, näyttävät minusta ne asiat yhtä korkeilta ja ylipääsemättömiltä, kuin Pyhän Neitsyeemme kirkontorni."

"Maria, Maria", vastasi serkku totisella, mutta lempeällä äänellä; "uskotko Jeesuksen Kristukseen? Uskotko, että hän kuoli saadakseen sinut taivaaseen? Ja luuletko että hän on tehnyt taivaaseenpääsyn sinulle mahdottomaksi? Eikö hän ole luvannut auttaa sinua joka kohdassa, vaikeimmassakin? Minä tiedän, ettemme saisi mitään tehdyksi, jos meidät jätettäisiin oman onnemme nojaan. Jos Hollannin miehet voisivat pysyä rikkaina ja vapaina sillä, että he istuvat alallaan, eivät he taisteleisi ensinkään. Ja niin on sinun ja minun laita. Meidän täytyy taistella ja kärsiä saavuttaaksemme onnemme; ja kun Jeesus on tehnyt ja kärsinyt niin paljon meidän puolestamme, jää varmaan meidän osaksemme pienin kärsimys. Katso Jeesusta, katso sitä autuuden kunniaa, jonka saamme periä hänen luonaan — ja kaikki vaivat, vankeus, kidutus ja kuolema käyvät vähäpätöisiksi mielestäsi. Oi, kuinka kernaasti soisin, että sinä lukisit tuon pikkukirjasi, jonka tohtori Luther, tuo vittenbergiläinen, on kirjoittanut! Hän sanoo niin kauniisti ja selvästi, että jos ensin katselemme omaa pientä ristiämme, sumenevat silmämme kyynelistä niin, ettemme voi nähdä mitään muuta; mutta jos me ensin katselemme Hänen suurta ristiään, Hänen, joka on kärsinyt rangaistuksen kaiken maailman synneistä, katoaa meidän pieni ristimme aivan näkymättömiin. Rohkaise mielesi, Maria, ja mene Jeesuksen luo: hän on sinua auttava."

Maria oli hartaasti kuunnellut serkkunsa sanoja. Ne näyttivät syvästi vaikuttavan häneen. Hän oli hetken aikaa ääneti. Siitä lausui hän huoaten:

"Oi Agnes, en unohda milloinkaan, mitä tein Brüsselissä tuona yönä. Luuletko, että minä vielä voin saada sen anteeksi?"

"Kallis serkkuni", vastasi Agnes, "Pietari kielsi Herran kolmesti ja hän sai sen anteeksi. Sinä saat suurimmatkin syntisi anteeksi, jos kadut. Turvaa vain Jeesukseen."

"En voi sanoin kuvata, mitä vaivoja olen kärsinyt tuota ajattellessani", sanoi Maria. "Kun jälleen tulin tuntoihini, olit sinä poissa ja minun käskettiin lähteä alas. Menin makuukammiooni enkä poistunut sieltä, ennenkuin Gritta tuli kertomaan, että he aikoivat kuljettaa sinut pois. Kun näin sinua vietävän — he eivät suvainneet minun puhua kanssasi — oli sydämeni pakahtua ja ilman hyvää laivuria ja Gerard Blockia, joitten avulla minä pääsin pakoon, en luultavasti enää olisi elossa."

"En tiedä miksi", sanoi Agnes, "mutta joka kerta, kun minä näen tuon Blockin, valtaa minut outo, kummallinen tunne, en tiedä mikä. Olen nähnyt hänen kasvonsa jossakin, siitä olen varma, mutta missä, sitä en muista. Hän ei miellytä minua, hän —"

Samalla yskähti joku tyttöjen takana ja säikähdetti heidät niin, että he päästivät heikon hätähuudon. Oven suussa, niin että häntä tuskin näkyi hämärässä, seisoi Block, viittaaan puettuna.

"Mitä tahdotte, herra?" kysyi Agnes tuikeasti. "Ettekö tiedä, ettei tähän kamariin saa astua, ellei ensin kolkuta ovelle?"

"Suokaa anteeksi, neiti", vastasi toinen, astuen askeleen lähemmäksi, "minä kolkutin kolme kertaa, ja kun en saanut vastausta, rohkenin astua sisään. Minä vakuutan teille, etten olisi sitä tehnyt, jos olisin tietänyt, että te paheksuisitte sitä. Aioin vain sanoa, että orpananne, Yonker, nukkuu terveeseen unta ja minä lähden tiedustelemaan, millä kannalla asiamme nykyään ovat?"

"Hyvä, herra!" sanoi Agnes, ja Block lähti pois.

Kohta sen jälkeen kuulivat he, että huoneen ovi suljettiin; mutta Agnes jäi samaan asentoon, ikäänkuin jokin kummallinen ajatus olisi saanut hänessä vallan.

"Onko se mahdollista?" sanoi hän itsekseen. "Lienevätkö ne samat kasvot? Annas kun kerran vielä mietin."

"Agnes", lausui Maria peloissaan, "mikä nyt on hätänä? Olethan sinä aivan kylmä ja vapiset ja hengität, niinkuin jokin asia pelottaisi sinua. Mikä se on, Agnes?"

"Maria", vastasi Agnes vapisevalla äänellä, "nyt minä tiedän, missä ennen olen nähnyt nuo kasvot. Aivan varmaan! Se oli sinä iltana, jolloin Karel äkkiä tuli huoneeseemme, — saman yön iltana, jolloin kaikki tapahtui. Minä näin tuon miehen, kun hän katsoi akkunasta sisään. Hän peräytyi, kun hän äkkäsi minut, mutta minä näin kuitenkin hänen kasvonsa. Ne olivat juuri samanlaiset kuin äsken

samanlaisessa valossa. Muistanpa vielä tuon viitankin."

Hän vaikeni ja molemmat olivat hetken aikaa hiljaa huoneessa.

"Hannu on myöskin varoittanut meitä hänestä", sanoi Maria peljästyneellä äänellä. "Kuka hän lienee? Ja mitä hän tahtoo?"

"En tiedä, Menkäämme, herättäkäämme Karel ja kysykäämme häneltä. Huomen-illalla, pimeän tultua, menemme van Alphenin, viljakauppiaan luo. Wouter Barends saarnaa siellä ja siellä tapaamme monta hyvää ystävää, joilta saamme neuvoja."

"Tuleeko Wouter Barends sinne?" kysyi Maria iloisena. "Voi, lähtekäämme sinne! Mutta menkäämme nyt Karelin luo."

Ja tytöt nousivat ylös. Samalla haavaa hiipi Block tiehensä kamarin oven takaa ja pujahti pihalle etuovesta, joka oli auki; sillä vaikka hän oli ollut sen sulkevanaan, oli hän hiljaa avannut sen jälleen ja jäänyt salaa kuuntelemaan.

"Vai niin", mutisi hän itsekseen, "hän on päässyt jäljilleni ja lähtee huomenillalla van Alphenin luo? Varsin hyvä, varsin hyvä! Galamalta hän ei saa monta sanaa tänä iltana."

Ja niin kävikin. Turhaan koettivat he herättää Karelia. Block oli antanut hänelle unijuoman. Tämän illan ja toisen päivän elivät he tuskallisessa epätiedon tilassa. He päättivät olla paroonittarelle mitään puhumatta, kunnes he olivat käyneet van Alphenin luona. Tuskin oli siis pimeä tullut, kun he lähtivät kotoa pois, ennenkuin paroonitar oli palannut iltakirkosta. He eivät aavistaneetkaan, etteivät he enää saisi häntä nähdä.

XX

Hartausseura.

"Tule, Dirk, lykätään nuo vankkurit tuosta joutuin pois. Kello käy jo seitsemättä ja meidän on työmme vielä puolitekoisen."

Nämä sanat lausui vilkas, viidenkolmatta vanha nainen, joka puvusta päättäen oli palvelustyttö. Hänen tehtävänään oli erään toisen tytön ja kolmen miehen kanssa tyhjentää lato, jota nähtävästi käytettiin vilja-aittana, sillä kaikenkokoisia ja monen näköisiä säkkejä oli siihen ladottu päälletysten ja jauhosäkkejä täynnä olevat vankkurit oven suussa seisovat jo puoleksi pihalla, jyvakauppias van Alphen, joka salaa suosi uutta uskonoppia, omisti tämän ladon, johon hänen uskolaistensa oli määrää tänä iltana kokoontua hartautta harjoittamaan. Lato olikin asemansa puolesta varsin sopiva tähän tarkoitukseen. Se sijaitsi talon takana; piha oli välissä. Sinne pääsi sekä talosta päin että toiseltakin puolen, jossa kapea polku suikerteli van Alphenin puutarhan läpi; tätä pitkin saattoi kansa tulla kaupungin valleilta päin, kenenkään huomaamatta. Talon väki siivosi nyt latoa sisältä ja teki tilaa odotetuille vieraille.

"Toivon, että heitä tänä iltana tulee oikein kosolta", sanoi Dirk, pitkä, hartiakas mies, joka viskeli jyväsäkkejä niinkuin ne eivät olisi painaneet mitään. "Ei sovi epäilläkään, että mestari Barends on *meidän* pappimme. Hän antaa kelpo ravintoa, se on varma."

"Niin aivan, Dirk", vastasi tyttö, joka lakaisi lattiaa, "olet oikeassa; jospa vain eläisit niinkuin hän saarnaa. Sinä tappelet mielelläsi silloin tällöin ja se on väärin."

"Hei, anna luistaa!" sanoi Dirk, paiskaten raskaan säkin toiselle seinälle. "Te naiset, ette käsitä, mitä kiusauksia meillä miehillä usein on. — Tuo tänne tuo rautakoukku. Kiitoksia! — Kun minä kuulen espanjalaisen tahi katoliuskoisen puhuvan pahaa prinssistä, kiehuu vereni ja silloin pian paukkuu ympäri korvia."

"Mutta se on juuri väärin, Dirk", toisti tyttö. "Eikö raamattu sano, että sinun pitää voittaa paha hyvällä ja kosto on Herran? Jos todeksi nuo sanat tunnustat, niin tottelet varmaan minua."

"Niin, Alida", sanoi toinen mies, joka oli hyvän joukon vanhempi. "Tuota olen aina Dirkillle sanonut, mutta hän ei välitä. Minä olen sanonut, että jos Herra tahtoo kostaa pahoille, ei hän siihen tarvitse Dirkin apua."

"Auttakaa minua, että saadaan nuo laudat tuonne kivien päälle. Nyt minä selitän teille", sanoi Dirk, kun useamman hengen istuttava rahi oli saatu pystyyn. "Kuulkaa nyt! Tiedän aivan hyvin, että mestari Barends puhuu totta enkä minä usko enemmän kuin hänkään pappeja, paavia, Pyhää Neitsyttä j.n.e. Mutta jos raamattu kieltää minua taistelemasta Alban herttuaa vastaan ja sanoo Oranian prinssiä konnaksi, on se väärässä, sen minä sanon."

"Ei, se sanoo vain, että sinä et saa tapella", vastasi tyttö.

"Missä niin sanotaan? Missä luvussa, missä värssyssä? Kas, siinä ollaan! Ei Paavali, eikä Pietari kiellä minua, ja sen minä vain sanon, että jos nuo sotamieshyltyt tulevat tänä iltana meitä häiritsemään, niin —", ja hän heilutti hirmuista moukaria.

"Etkö sinä tiedä, että Jeesus nuhteli Pietaria, kun hän löi miekalla palvelijalta korvan?" kysyi vanhempi mies.

"Luuletko, että istuimia tarvitaan enemmän kuin neljä riviä? Ei tänne paljo kansaa tule, sillä verikoirat nuuskivat kaikkialla", sanoi Alida.

"Kyllä kai se riittää", arveli Dirk. "Saanko sanoa teille, mitä minä aina olen tuumannut tuosta korvajutusta. Otaksutaan, että kun minä kävelen teidän kanssanne, niin joku sotamies tahtoo vangita teitä, ja minä lyön häntä vasten kasvoja ja juoksen tieheni. Mitä hyvää siitä on? te sanoisitte, tapa hänet tai anna hänen olla. No, mitä hyvää siitä oli, että Pietari hakkasi mieheltä korvan? Se ei estänyt heitä ottamasta kiinni Jeesusta. Mutta jos hän olisi ajanut heidät kaikki pakoon, ettei ainoakaan olisi uskaltanut palata, olisi Vapahtaja kenties sanonut Pietarille: Kas niin, se oli oikein!"

Tässä heitä käskettiin toisaalle ja keskustelu katkesi. Mutta huomattava on, että Dirkin kaltaisia löytyi Alankomailla monta miestä; he olivat tosin hyljänneet paavin ja heidän järkensä hyväksyi puhdistetun opin, mutta he eivät voineet asettaa elämäänsä sen mukaan.

Kun van Alphenin palvelijat, jotka kaikki tunnustivat uutta oppia, saivat ladon kuntoon — eivätkä heidän laitoksensa suuret olleetkaan: pöytä tuoleineen ja neljä riviä raheja — menivät he asuinhuoneeseen. Vasta pimeään tultua ilmaantui latoon tulijoita ja istuimille ihmisiä. Sanankuulijat hiipivät sisään yksitellen ahtaasta sivu-ovesta. Siitä sydämellisyydestä, jolla he toinen toistaan tervehtivät, huomasi, että lause: "Kuinka nämä kristityt rakastavat toisiaan!" vielä piti paikkansa.

Rikas ja köyhä, vanha ja nuori, istuivat sekaisin ilman erotusta ja juttelivat hiljaisella äänellä. Mutta kun van Alphen ja saarnamies, Wouter Barends, ilmestyivät, kokoontui koko väki heidän ympärilleen ja heille sateli kysymyksiä ja suosionosoituksia. He olivat kumpikin parhaassa iässään.

Van Alphen oli kookas, kaunis mies, suora, vilpitön ja uljas käytökseltään. Wouter Barends oli laiha ja näytti paljon kärsineen; hänen kasvonsa olivat surumieliset, mutta hänen suurista, kirkkaista silmistään loisti ihmeellinen innostus ja ihmisrakkaus.

Hänen kohtauksensa Agnesin ja Marian kanssa, jotka hän tunsu ennestään, oli todella liikuttava, ja useiden sydän heltyi, kun he näkivät hurskaan miehen tervehtivän usko-tytärtään pyhällä suudelmalla. Käteltyään jokaista läsnä-olijaa istuutui hän vihdoinkin pöydän ääreen ja avasi edessään olevan raamatun. Pöytä oli halvan näköinen ja yksi ainoa kyökkilamppu valaisi tätä kummallista hätätilaista kirkkoa; se seisoi pöydällä raamatun vieressä. Eikä enempää valoa kaivattukaan, sillä harvat omistivat niihin aikoihin raamatun eikä virsikirjoja sopinut käyttää, koska veisuu oli vaarallista. Seuralla ei siis ollut muuta tehtävää kuin kuunnella, ja sitä se tekikin sielusta ja mielestä. Saarnaajan kieli ei tosin ollut erinomaista eikä kaunopuheista; eipä se sisältänytkään muuta kuin evankeliumin vanhoja perustotuksia. Mutta nämä vanhat totuudet olivat kuulijoille aivan uusia ja se vahva usko, jolla saarnaaja julisti niitä, vaikutti ihmisiin paljon syvemmin kuin suloisin kaunopuheisuus.

"Armaani!" sanoi hän muun muassa, "meille on tapahtunut suuri armo siinä, että meidät on katsottu mahdollisiksi kärsimään siunatun Herramme ja Vapahtajamme tähden. Te tiedätte, ettei hän epäillyt antaessaan verensä meidän edestämme, pelastaakseen meidät tulevaisesta vihasta. Niinpä meidänkin tulee olla valmiit antamaan veremme Hänen edestään, valmiit näyttämään, että hän on meille kalliimpi kuin oma henkemme. Te tiedätte myöskin, että Jumala äärettömässä armossaan on sallinut minun Hänen totuutensa tähden saada haavoja, joitten naarmut vielä näkyvät ihossani. Papit ovat julistaneet minut pannaan, vaikka itse olen pappi, omaiseni ovat hyljänneet minut ja minua ajetaan takaa paikasta paikkaan; hengenvaara ja kuoleman uhka ovat alati edessäni. Mutta minä kiitän Jumalaani hänen armostaan, koska pyhän Paavalin kanssa saan iloita siitä toivosta, että kerran tulen uhratuksi Hänen palveluksessaan."

"Mutta, rakkaani, suokaa minulle lohdutusta siitä iloisesta tiedosta, että se sana, jota olen teille saarnannut ja jonka olen valmis verelläni vakuuttamaan, ei ole kalliolle kylvettyä siementä, vaan että se lankeaa hyvään maahan ja tuottaa runsaan hedelmän. Se sana saattakoon teidät pimeyden vallasta,

Antikristuksen harhateiltä, ja johtakoon teidät ainoan Välimiehen, Kristuksen, elävän Jumalan Pojan luo. Sillä hänen tuntemisensa on elämä eikä ilman Häntä ole mitään autuutta; mutta kaikki muut välimiehet, paavit, piispat ja papit, jotka asettuvat Hänen rinnalleen taikka Hänen ja meidän väliimme, ovat kiroukseksi ja ikuisen kadotuksen perilliset. Sillä meidän Jumalamme on kiivas Jumala ja kuluttava tuli, joka ei anna kunniaansa muille. Mutta runsaana uhkuu hänen armonsä virvoittava lähde niille, joilla on murheellinen henki, sorrettu ja särjetty sydän, jotka köyhinä syntisraukkoina tulevat hänen luokseen sitä ainoata elämäntietä myöten, jonka hän on osoittanut, nimittäin Hänen rakkaan Poikansa kautta. Sentähden, armaani, pyydän minä teitä —"

Yhtäkkiä kuului hiljainen koputus ladon takaovelta ja joku lausui:

"Pois! sotamiehet tulevat!"

Kaikki kavahtivat pystyyn ja katsoivat toinen toistaan henkeään vetämättä. Nyt kuului van Alphenin matala, mutta selkeä ääni:

"Ystäväni, kuulkaa minua tuokion aikaa! Paetkaa tuosta ovesta, joka vie teidät pihaan. Pihan oikealla puolen on veräjä, josta pääsette erään ystävämme puutarhaan. Sieltä tulette toiseen puutarhaan ja vihdoin rantakadulle. Minä autan mestari Barendsia, miehet auttavat naisia ja Jumala meitä kaikkia."

"Amen!" sanoi Barends.

Valkea sammutettiin ja ovi, joka oli vastapäätä sitä, josta varoitus oli kuulunut, avattiin. Pilvienlomista paistoi kuun puolikas, jonka heikossa valossa pakolaiset näkivät tehdä tehtävänsä. Rahit sysättiin syrjään ja kaikki tunkivat oven suuhun. Tällä hetkellä kuului takaovelta ääniä ja komentohuuto kaikui. Heti sen jälkeen kuului rattaiden kolinaa, ovelle kolkutettiin ja jokin ääni huusi:

"Ovi auki!"

Dirk ynnä hänen toverinsa olivat tosin sysänneet kolmet raskaat vankkurit oven eteen, mutta se keino ei paljon auttanut, sillä vankkurit oli jo saatu pois.

"He tulevat, Agnes!" kuiskasi Maria, kun he nousivat matalalta istuimeltaan, joka oli lähinnä lukittua ovea. Uusi isku jysähti siihen ja entistä ankarampi käsky vaati avaamaan. Monet läsnäolijoista olivat tällä hetkellä jo poistuneet pihalle ja pakenivat naapurin puutarhaan. Toisin oli Agnesin ja Marian laita. He olivat tulleet ilman suojelijaa ja jäivät yksin ja kun heillä oli varsin vähän kokemusta vaarasta, tiesivät he tuskin, mitä tehdä, kun ovi yhtäkkiä paiskattiin kiväärin perällä selkoselälleen ja parikymmentä sotamiestä, tulisoitua kantava pappi etupäässä, ryntäsi latoon. Sisälläolijat pyrkivät pihalle, mutta sotamiehet huomasivat sen ja riensivät heidän jälkeensä. Ennen pitkää he palasivat, tuoden muassaan jonkun kymmenkunnan miehiä ja naisia.

On mahdotonta kuvata ladossa olevaa seuraa, jota papin loimottava soihtu valaisi punaisella, kamalalla valollaan. Sotamiehet, joitten silmät paloivat verenheimosta, näyttivät julmassa sota-asussaan hornan hengiltä. Miehiä ja naisia, joitten ympärillä he häärivät, olisi voinut verrata lampaisiin, joita viedään teurastettaviksi. Muutamat heikot vääntelivät käsiään pelosta ja olivat taintumaisillaan; toiset, joita Barendsin saarna oli vahvistanut, odottivat tynellä mielellä kärsimisen hetkeä. Muutamat, rohkeimmat, kehoittivat ilolla ja innolla kärsimystovereitaan turvaamaan Jumalaan ja pysymään lujina. Heidän joukossaan oli myös Agnes. Hän seiso sankarillisen uljaana hirveän hämmingin keskellä, hartaasti pyytäen serkkuaan, joka tuskin pysyi jaloillaan, nyt osoittamaan luottamustaan Jeesukseen.

"Herra on meidän kanssamme", sanoi hän, "rohkaise mielesi. Hänen kanssaan me voitamme. Hän ei hylkää meitä."

Agnes ei puhunut turhaan, sillä Maria seiso suurempana ja kuiskasi:

"Niin oikein. Hän on väkevämpi kuin vainolaisemme"; ja katsellen Agnesia silmiin, lisäsi hän hymyillen: "Jos kuolemme, kuollaan yhdessä. Kiitos Jumalan, että Wouter Barends on pelastunut."

Nämä kaksi tyttöä, jotka ulkomuodoltaan erosivat muista vangeista, vetivät heti puoleensa papin huomion.

"Oletteko te Agnes Vlossert?" kysyi hän.

"Olen", kuului vastaus.

"Ja onko tämä tyttö vieressänne Maria Galama?"

Papin katse värisytti Mariaa. Hänen äänensä tyrehtyi kurkkuun.

"Mikä oikeus teillä on tehdä tuollaisia kysymyksiä?" kysyi Agnes arvokkaalla äänellä.

Hänen rohkeutensa hämmästytti niin suuresti pappia, että tämä tuokioksi joutui ikäänkuin aseettomaksi. Näyttipä se vielä rohkaisevan erästä miesvankiakin, sillä hän astui esiin ja sanoi:

"Ja mistä syystä olette häirinneet meidän viatonta seuraamme?"

"Viatonta seuraa!" toisti pappi, joka jälleen oli oma itsensä. "Te tiedätte kyllä, te kirotut kerettiläiset, että teidän kokouksenne on kauhistus Jumalalle ja Hänen pyhille enkeleilleen."

"Miksi niin?" kysyi vanki.

"Siksi — siksi — mitä?" änkytti pappi kiihtyneenä. "En ole tullut tänne väittelemään teidänkaltaistenne koirahylkyjen kanssa. Kun venytte kidutuslavalla, saatte kyllä tietää, *miksi*."

"Me emme ole mitään tehneet Jumalaa ja Espanjan kuningasta vastaan", lisäsi vanki; "me olemme yhtä kuuliaiseta esivallalle kuin hyvät kristityt."

"Hillitse kielesi, kirottu kerettiläinen", huusi pappi, ja kääntyen erään sotilasjoukon puoleen, joka vastikään oli tullut latoon, hän kysyi: "Löysittekö saarnamiehen?"

"Lintu on lentänyt tiehensä", vastasi päämies. "Me haimme koko asunnon katosta kivijalkaan asti emmekä löytäneet muita eläviä olentoja kuin vanhan vaimon ja pienen lapsen."

"No, lähtekäämme siis", sanoi pappi. "Tehkää tehtävänne, kersantti!"

Kahleita ja köysiä tuotiin esille. Edellisillä sidottiin miehet, jälkimäisillä naiset. Agnesia ja Mariaa ainoastaan ei sidottu.

"Nämä ovat Sextusen pikku-kyyhkyset", sanoi pappi itsekseen, ja kääntyen kersanttiin lausui hän:

"Näistä kahdesta työstä pidän itse huolta."

Hetken kuluttua oli lato tyhjä eikä kukaan tietänyt, mihin vankeja ajottiin kuljettaa.

XXI

Galaman silmät aukenevat.

Turhaan koettaisimme kuvata paroonittaren hämmästyystä, kun Agnes ja Maria eivät palanneet illalla. Iltakirkosta kotiin päästyään oli hän vanhalta naispalvelijaltaan saanut tietää, että nuoret neidit olivat lähteneet ulos ja saapuisivat takaisin viimeistään tunnin kuluttua. Mutta tunti kului, kului toinenkin, jopa kajahti kolmaskin hiippakirkon torninkellosta — — eikä tyttöjä näkynyt ei kuulunut. Sydän tuskaisena meni rouva parka yläkertaan ja koputti sen huoneen ovelle, jossa hänen poikansa ja Block makasivat. Jälkimäinen avasi oven. Hän oli vielä pukeissaan. Emäntä pyysi häntä tulemaan alas. Block seurasi häntä asuinhuoneeseen ja kuunteli rauhallisena kun paroonitar ilmaisi hänelle huolensa ja pelkonsa sekä pyysi häneltä neuvoa.

"Kuinka? Vai eivät neidit vielä ole palanneet kotiin? Eiväthän he vain aikoneet lähteä karkuun?" — "Ei." — "Oliko paroonittarella vihiä siitä, että he olivat harhauskoisia?" — Paroonitar vaaleni ja vastasi myöntäen. — "Kenties he olivat lähteneet johonkin seuraan, joka on joutunut ilmi." — Paroonitar kätki kasvot käsiinsä ja purskahti itkuun. Block koetti häntä lohduttaa kuten hellä ystävä ainakin. "Ehkä tuo ei kuitenkaan ollut mikään itkun asia" arveli hän. "Kenties he olivat päässeet pakoon jonkun ystävän turviin. He eivät kenties olleet käyneetkään missään seurassa, vaan olivat jonkun ystävän luona. Miksi tuskitella, ennenkuin oli todellista syytä?" — Hän lupasi lähteä ulos ja hankkia kaikki tiedot, jotka suinkin olivat saatavissa. Hän oli varma siitä, että hän saisi jotakin kuulla.

Block veti viitan ylleen ja hiipi ulos yön synkeyteen.

Hän viipyi poissa noin tunnin ajan, jonka paroonitar vietti rukouksessa pienen Kristus-kuvan edessä kastellen nenäliinaansa kyyneleillään. Kun hän Agnesin hartaasta pyynnöstä oli luvannut Marian lähteä Brüsseliin, oli hän sydämessään ollut sitä vastaan, sillä hän tiesi, että tyttö oli heikko ja kokematon. Mutta kun hänen mielestään kuitenkin oli tarpeellista, että Maria saisi vähän nähdä maailman tapoja, suostui hän vihdoinkin, vaikka vastenmielisesti. Mutta nyt hän soimasi itseään siitä, ettei hän ollut

tarpeeksi varjellut lastaan harhauskon vaaroista. Hän näki jo edessään huolimattomuutensa seuraukset, ja häntä kauhisti, kun hän ajatteli, kuinka tuon hennon tyttöraukan kenties kävisi.

Block palasi ja hänen pelkonsa osoittautui todeksi. Hän sanoi puhutelleensa useita ihmisiä ja heiltä saaneensa tietää, että jossakin rantakadun varrella oli pidetty harhauskolaisten kokous, että sotamiehet olivat tulleet sinne ja panneet kaikki kiinni. Hän ei ollut muka kuitenkaan saanut tietoihinsa, olivatko Agnes ja Maria olleet siellä saapuvilla, olivatko he päässeet pakoon, vai miten heidän oli käynyt, mutta hän lupasi seuraavana iltana jälleen lähteä uudelle tiedustusretkelle.

Paroonitar nukkui sinä yönä varsin huonosti. Kun Galama aamulla näki hänen kalpeat kasvonsa ja punaiset silmäluomensa, ei kestänyt kauvan, ennenkuin hän tiesi koko asian. Hän kavahti pystyyn vuoteeltaan ja olisi ilman Blockia rientänyt pois. Hän tahtoi väkisinkin pukea ylleen ja mennä virkakuntien luo. Hän tahtoi itse mennä vankeuteen tyttöjen sijasta; hänellä oli mitä tärkeimpiä seikkoja ilmoitettavana virkamiehille; hän tahtoi pakottaa heitä, uhata heitä hän tahtoi. — Ja hän painoi päänsä patjaa vastaan ja itki.

Paroonitar kehoitti häntä rauhoittumaan ja odottamaan. Eihän Agnesin ja Marian kohtalo vielä ollut päätetty eikä maltiton kiire auttaisi mitään. — Kun Karel oli vähän rauhoittunut, yritti Block selittää hänelle asioita, parjasi pappeja, panetteli Hannua ikäänkuin tälläkin olisi ollut osansa tapauksessa, ylisti tuota jaloa tyttöparia ja teeskenteli erinomaista isänmaallista intoa, mutta neuvoi Galamaa olemaan alallaan ja tuota pikaa paranemaan. Hän aikoi muka sillä välin etsiä tyttöjen olinpaikkaa, tai hankkia ainakin jonkinlaisia tietoja heistä; kenties saataisiin heidät vapaiksi, ilmoittamatta mitään virkakunnille. — Eikä Blockin ollutkaan vaikeata koota tietoja tapauksesta. Niitä liikkui kaikkialla runsain määrin. Pieni, rauhallinen Brielin kaupunki ei ollut moista myrskyä ja meteliä nähnyt sen jälkeen kun Pyhän Neitsyen kuvapatsas jysähti maahan kirkon seinästä ja löi erään piispan paikalla kuoliaaksi. Kaikki puhuivat siitä, kaikki tiesivät mainita, keitä oli otettu kiinni; jokainen ihmetteli, mihinkä saarnaaja ja van Alphen olivat pujahtaneet, ja useat valittivat sitä, että heidän täytyi nähdä kansalaisiaan mestattavan. He pääsivät kuitenkin sitä näkemästä, sillä kahden päivän päästä vietiin kaikki vangit Brüsseliin, mutta Blockin sanojen mukaan, joka kertoi tästä kaikesta paroonittarelle ja hänen pojalleen, eivät Agnes ja Maria olleet niitten joukossa. Tästä lähtien varjosti murhe Karelin kasvoja, ja kaikki hänen pyrintönsä kohdistuivat siihen, että hän pian paranisi.

Hän nousi usein vuoteeltaan ja käveli huoneessa, ikäänkuin ei häneltä olisi mitään puuttunut. Hän otti miekkansa ja rupesi Blockin kanssa piloillaan taistelemaan, ja vaikka ase pian lensi hänen kädestään, huomasi jesuiitta kuitenkin, ettei hän voinut siirtää kauemmaksi tuumansa toteuttamista. Eikä hän säästänytäkään. Yonker ja hän viettivät usein pitkät ajat kahden kesken. Näinä hetkinä Block sukelsi yhä syvemmälle onnettoman Yonkerin suosioon ja tuttavuuteen. Hän oli jo saanut useita sangen tärkeitä tietoja ja toivoi syystä saavansa kaikki, mitä hän tarvitsi. Mutta hän menetteli varovasti, ettei hänen hankkeensa kolmatta kertaa raukeisi tyhjiin. Eikä varovaisuus ja tarkkuus ollutkaan tarpeetonta.

Tosin oli Galama ylpeytensä ja suuttumuksensa innossa sanonut Hannulle, ettei hän salannut Blockilta mitään; mutta kun hänen mielensä oli asettunut ja hän jälleen oli tyyni, järkevä friisiläinen, oli hänestä viisainta jättää tärkeimmät kohdat ilmaisematta, kunnes seikat olivat pitemmälle selvinneet ja hän oli sovittanut toimintansa niiden mukaan. Niinpä jesuiitta siis oli arvannut oikein, että tuo jalo nuorukainen halveksi kidutusta ja kuolemaa eikä niitten pelosta ilmaisisi mitään, mutta että hän sen sijaan läheisen ystävyuden hetkinä ilmaisisi tuon kirjevaihdon tärkeät salaisuudet, johon hän oli ottanut niin tehokkaasti osaa.

Koska jesuiitta haali tietojaan varsin laajalta ja monelta taholta ja veljeskuntansa salamerkin avulla kaikkialla sai apua ja kuuliaisuutta, saattoi hän käyttää kaikkia aseita, joita hän mielestään tarvitsi tarkoitustensa saavuttamiseksi. Mikäli Yonkerin voimat karttuivat ja hänen intonsa ja uskalluksensa vaativat viihdytystä, toi jesuiitta hänelle tarkat tiedot kaikista, mitä maassa tapahtui. Hän surkutteli Galaman kanssa Egmontin ja Hornin teloitusta ja kreivi Ludvigin mieshukkaa. Hän sadatteli ja kirosi Alban herttuaa, joka oli kiskonut uuden veron ennestään rasetituilta asukkailta, ja hän oli hurjana riemusta, kun Brieliin saapui sanoma, että joku Meri-Geusein haaksi oli siepannut espanjalaisen kauppa-aluksen tai ampunut upoksiin espanjalaista sotaväkeä kuljettavan laivan.

Näin hän vähitellen kutoi uhrinsa verkkoihinsa. Hän kietoi vähitellen sen silmukoihin tuon vilpittömän isänmaanystävä, joka ei aavistanut mitään pahaa.

Eräänä iltana lähti paroonitar, hoidettuaan apealla mielellä talousaskareita, vähäiseen makuukammioonsa, josta vei ovi siihen huoneeseen, jossa hänen poikansa ja Block istuivat kahden kesken. Tyttöjen katoaminen oli synkkä suru, joka kalvoi hänen sydäntään ja heikensi hänen terveyttään. Hän sulkeutui kammioonsa, vaipui Neitsyen kuvan eteen, ja puhkesi kyyneliin ja hartaisiin rukouksiin.

Sillä välin keskustelivat Karel ja Block viereisessä huoneessa. Yonker, joka nyt alkoi olla melkein yhtä

voimakas ja terve kuin ennenkin, istui matalalla tuolilla lähellä ikkunaa, Block vähän matkaa hänestä paroonittaren makuukammioon vievän oven vieressä. Pöydältä loi öljylamppu himmeätä valoaan noihin kahteen mieheen. He keskustelivat vakavasti, Karel oli melkein kiihkeä.

"Ja eikö teistä ole kunniakasta taistella armaan isänmaamme ja pyhän Kirkkomme puolesta?" kysyi Block.

"Ei aivan, Gerard", vastasi Galama. "Minulla on vastedes oleva kahtalainen päämäärä: maani pelastaminen Alban tyranniudesta ja paavin tyranniudesta. En tiedä, kumpainenko näistä on vihattavampi, mutta kumpainenkin täytyy musertaa."

"Minä myönnän, että Kirkkoamme haittaa hirveät epäkohdat", vastasi Block, "mutta meidän on kuitenkin muistaminen, että se on ainoa autuaaksi tekevä. Tiedättekö, että Egmontkin kuoli sen uskossa ja Oranian prinssi suostuu siihen myöskin."

Block oli osittain oikeassa. Kreivi Egmont oli kuollut katolilaisena, mutta kreivi Horn protestanttina. Oranian prinssi oli tosin jo kääntynyt protestantiksi, mutta ei ollut vielä julistanut uskonmuutostaan.

"Vaikka otaksuisinkin väitteenne todeksi, hyvä Gerard", lausui Karel, "en kuitenkaan aio autuuttani saavuttaa sillä, että noudatan kaikenlaisten kreivien ja prinssien esimerkkiä. Ainoa oppaani on Jumalan sana ja jos tämä minulle sanoo, että kaikki ajatukset pappien voimasta ja ainoasta, autuuttavasta kirkosta ovat vääriä, mitä muuta minä kaipaen? Mutta minä väitän perättömäksi teidän väitteenne prinssistä. Hän ei ajattele siinä asiassa sillä tavalla kuin te arvelette. Olenhan itse kuullut hänen sanovan, että tosi vapaus ja paavilaisuus eivät sovellu yhteen. Ettekö te milloinkaan ole sitä asiaa miettinyt?"

"Olen kyllä, vaan en milloinkaan ole tullut tuohon johtopäätökseen."

"Ja minä tiedän", lisäsi Galama, "ettei prinssi lausunut tuota kiihtyneenä, vaan että hän oli syvältä ajatellut ja tutkinut asioita; ja voiko kukaan sanoa häntä paavilaiseksi, jos hän uskoo, että paavillisuuden perusajatus on pelkkää orjuutta?"

"Ah, Karel", huokasi Block, "kun te pääsette tuollaisten ajattelijoiden pariin ja kuulette prinssin kaltaisten suurten miesten väitelmiä, ei sovi ihmetellä, että te uskotte häntä ja ihastutte häneen. Minä kadehdin teitä siitä, että teidät on määrätty niin arvokkaaseen virkaan. Olen usein öisin maannut mietiskellen, kuinka panisin kaiken kykyni alttiiksi, jos minun olisi suotu tehdä sitä työtä, joka on uskottu teille. Pidän sitä kunnianhimoni korkeimpana päämääränä."

"Jos se on kunniakasta, on se vaarallistakin", vastasi Galama, mielissään toverinsa taitavasta imartelusta. "Joka hetki uhkaa teitä tuhannet vaarat, jokaista teitä lähestyvää ihmistä täytyy teidän katsoa epäluulolla, joka silmänräpäys täytyy teillä olla varalla miekkanne, tikarinne, pistoolinne, ettekä milloinkaan saa väistyä siitä suuresta tehtävästä, johon kerran olette ruvennut."

"En tiedä", sanoi Block, "piileekö puheessanne moite vaiko viittaus. Olen luullakseni aivan tarpeeksi näyttänyt teille, että sekä uskallukseni että taitoni aseitten käytössä pystyvät torjumaan mitä vaaraa hyvänsä."

"Ei, Gerard, te käsitätte varsin väärin sanani", vastasi Galama, "olen viimeinen maailmassa syyttämään teitä pelkuruudesta tai noloudesta, kun kerran Brüsselissä näin niin selvän vastakohdan. Mutta te unohdatte, ettette tunne niitä vaaroja, joista minä puhun, ja koska ne teille ovat tuntemattomat, ette myöskään voi sanoa, pystyttekö niitä torjumaan."

"Te erehdytte, Yonker, jos luulette, ettei minulla ole mitään käsitystä tuosta", vastasi Block. "Enkö minä ole kuljeksिनut kaikkialla tässä maassa, kun olin eronnut Pietari Blinkistä ja lähtenyt teitä etsimään? Ja vielä muutakin: Tunnenhan Herman Ruyterin, emissarin, kuten espanjalaiset häntä nimittävät, ja hän on minulle kertonut monta seikkaa, joista ette tekään tiedä mitään."

"Emissari!" huudahti Galama, äkisti ihastuen. "Vai tunnette hänet todellakin? Hänen nimeään ette ole koskaan maininnut. Minkä näköinen hän on? Olen kuullut hänestä paljon puhuttavat, vaan en ole koskaan häntä nähnyt."

"En ole häntä maininnut," vastasi Block, "koska luulin teidän tuntevan hänet; mutta en kykene kertomaan teille, minkä näköinen hän on. Hän on suuri, hartiakas mies, mahdottoman väkevä ja pää täynnä viisautta. Siinä kaikki, mitä voin sanoa. Muuten hän on kaikkien näköinen eikä kenenkään näköinen — karjanajaja, kauppias, kerjäläinen, talonpoika, pappi, joskus nainenkin. Hänen matkimiskykynsä on yhtä suuri kuin hänen rohkeutensa. Sitäpaitsi on hän sangen hyväluontoinen ja suopea ja on monesti henkensä kaupalla suojellut köyhää miestä tai heikkoa naista sortoa ja kovuutta

vastaan."

"Ah", huokasi Galama, "hänellä on se etuoikeus, että hän saa elää prinssin omassa seurueessa, joka oli suotu minullekin ainoastaan niin kauan kun hän veljineen oleskeli Ranskassa amiraali Colignyn luona."

"Teidän kai täytyi käyttää senkin seitsemiä keinoja ennenkuin pääsitte prinssin pariin?" kysyi jesuiitta tähdäten yhä läheisemmin päämääräänsä, "sillä minä olen kuullut, että espanjalaisen hovin salatiedustajat alati hiipivät hänen ympärillään."

"Niin", vastasi friisiläinen, "se olikin toisinaan kaikkein vaikeinta, sillä saattoipa olla niinkin, että hänen läheisin ystävänsä kuului hänen vihollistensa joukkoon ja sentähden tuotiin kaikki kirjeet suorastaan joko hänen omaan käteensä tai kreivi Ludvigille."

"Itse hänen sihteerinsäkin, joka kirjoitti vastauksen, oli kenties salainen petturi ja espanjalaisten palkkaama", sanoi jesuiitta miettiväisesti.

"Hänellä ei ollut sihteerää", vastasi Yonker. "Hän luki kirjeet heti saatuaan ja rupesi kohta kirjoittamaan vastausta; kirjeet sulki hän omalla sinettisormuksellaan."

"Ja tiesittekö aina mitä nuo kirjeet sisälsivät?" kysyi Block.

"En; se olikin parasta, sillä jos olisin joutunut kiinni ja minut olisi viety kidutuslavalle, ei minulta olisi saatu mitään tietoja."

"Mutta kirjeet kuitenkin olisivat menneet teiltä", lausui pappi tutkiskellen.

"Mitäs siitä? Ensiksikin oli niissä käytetty salakirjoitusta ja toiseksi oli joka kaupungilla toinen nimi —"

"Ja onpa miehilläkin välistä toinen nimi", sanoi järeä ääni heidän takanaan.

Molemmat säpsähtivät. — Ovi oli auki ja muutaman askeleen päässä siitä seisoj mies, väljä viitta yllään, huopahattu päässään. Lampun himmeässä valossa ei erottanut hänen kasvonpiirteitään.

"Mitä tuo hävyttömyys merkitsee?" sanoi Yonker ja nousi, otsa rypyssä, nojatuolista, jossa hän istui.

"Toivoakseni ei mikään hävyttömyys, Yonker", vastasi outo, astuen muutaman askeleen lähemmäksi ja ottaen hatun päästään. Molemmat tunsivat heti Hannun. "Tulin vain siinä tarkoituksessa, että ystävällisesti kävisin teitä tervehtimässä", lisäsi hän. "En voinut heti unohtaa entistä hyvää väliämme ja tulen nyt pyytämään anteeksi teiltä kaikkea vääryyttä, jota teille olen tehnyt, ja teiltä niinikään, herra", sanoi hän, kääntyen Blockiin, "ja" — lisäsi hän vitkaan pahanenteisellä äänellä — "luullakseni voin minä antaa hyvitystä siitä, mitä olen tehnyt".

Katse, jonka Hannu loi jesuiittaan, oli sekä vihainen että häijynkurinen. Mutta tämä istui liikahattamatta, toinen käsi pöydällä toisen sormiellessä tikarin päätä. Hän oli kylmän näköinen, ja Hannun katseisiin vastasi hän ylpeän ylenkatseen silmäyksellä. Galama sen sijaan väentelihe levottomana sinne tänne tuolillaan. Hän ei ilmeisesti tiennyt, mitenkä hän menettelisi uuden tulokkaan suhteen. Mutta Hannu pelasti hänet pian tästä pulasta.

"Niinä parina kolmena viikkona, jotka olen viettänyt poissa, Yonker", sanoi hän, "olen kerännyt muutamia sangen tärkeitä uutisia. Olen kuullut, ettei herra de Treslong eikä teidän iso-enonne olekaan kaatunut Jemmingenin taistelussa. Tässä suhteessa saamme siis iloita. Mutta suokaa anteeksi, Yonker, saanko laskea sisään erään Kerjäläisen, jonka olen ottanut mukaani? Hän on luullakseni teidän molempien ystävä, tai ainakin tuttava —"

"Ai, ai, Hannu, älä sano ystäväksi", virkkoi joku ovelta päin.

"Tässä hän on", sanoi Hannu. "Hän ei siis malttanut odottaa teidän suostumustanne, Yonker. Sitä ette kuitenkaan pane pahaksenne, luulen minä. Tule sisään, Pekka. Se on vain Pietari Blink, hyvät herrat."

Molemmat miehet katsoivat jälleen ovea kohti ja näkivät ihmisolennon, jonka ulkomuoto toisenlaisina aikoina olisi herättänyt yleistä naurua. Olento oli tosin miehen näköinen, mutta eri jäsenten välinen suhde ei ollut aivan tavallinen. Lyhyt, paksu ruumis ja siinä sääret ja käsivarret, joissa olisi ollut mittaa puolta pitemmällekin ruumiille, lyhyt, vahva niska, joka kannatti suurta, pyöreätä päätä, punaiset, pulleat posket, ruskea tukka ja karhea parta — kas siinä ilmiö, jota kerran nähtyään ei voinut helposti unhottaa. Ensi silmäyksellä olisi luullut häntä hyvänsävyiseksi tyhmyriksi; mutta pienet harmaat silmät, jotka vilkkaasti tarkastivat huonetta ja kohta käsittivät kaikki, mitä siinä oli, antoivat paremman todistuksen hänestä. Neljä sanaa riittää lukijalle ilmoittamaan mikä hän oikeastaan oli. Hän oli sangen

viakas, levollinen, väkevä ja rohkea. Vaikkei kukaan uskonut mitään erinomaista tuosta paksuposkisesta moukasta, joka istui kapakassa, tyynesti juoden oluttaan, ja laulaen vanhoja ballaadilauluja; vaikka moni nauroi hänen kummalliselle ulkomuodolleen, oli moni kuitenkin saanut tuntea hänen kättensä voimaa, kun hän valitun joukon johtajana yhtä rohkeasti kuin taitavasti toimi jossakin sotayrityksessä — Heilutellen pitkiä käsivarsiaan ja astellen roima-askeleita seisoi hän silmänräpäyksessä Hannun vieressä ja kumarsi syvään Yonkerille.

Kun jesuiitta huomasi Blinkin haamun oven suussa, kävi hän kasvoiltaan tuhkan harmaaksi. Hänen silmissään välähti vihan vimma ja hänen kätensä pusersi rajusti viinipikaria, joka seisoi pöydällä hänen edessään. Hannu, joka oli tarkoin katsellut häntä, hymyili hienosti tuon nähtyään ja katsoi entiseen isäntäänsä, joka ei näyttänyt tietävän mitään. Kun hän jälleen loi silmänsä pappiin, oli tämän mieli tyyntynyt. Hän istui tuolissansa, nojaten taaksepäin, ja katsoi levollisesti äskentulleita.

"Tässä on varmaan jokin erehdys", sanoi hän hitaasti. "Jos tämän miehen nimi on Pietari Blink, ei hän ainakaan ole se Pietari Blink, joka antoi minulle suosituskirjeensä."

"Mutta hän on se Pietari Blink, joka kirjeen on laatinut", sanoi Hannu, "eikö niin, Yonker?"

"Aivan varmasti", vastasi Karel, Pietaria katellen. "Kuinkas vanha ystäväni Pietari jaksaa? Yhtä uljas ja rohkea kuin ennenkin?"

"Kuten kananpoika kasteessa", vastasi Blink.

"Ja ettekö todella tunne tätä herraa?" kysyi Yonker, kääntyen jesuiittaan päin.

"Varsin hyvin, varsin hyvin", vastasi Pietari ja lisäsi naureskellen: "liiankin hyvin".

"Ehkäpä herra tekee hyvin ja istuu, niin saamme edes nyt tutustua toisiimme", lausui Block, nousten puoleksi ja siirtäen samalla tuoliaan vähän lähemmäksi ovea.

"Minä kiitän teitä", sanoi Hannu tuoden Pietarille tuolia. "Koskei Yonker sano mitään sitä vastaan, niin paina, Pekka, puuta. Minä seison mieluummin. Sillä tavalla pääsemme pikemmin asiamme perille."

Ja hän asetti itsensä niin, että hän voisi estää jokaisen hyökkäyksen, jolla jesuiitta kenties ahdistaisi hänen herraansa.

"Eikö teillä ole ainoatakaan veljeä tai sukulaista, jolla on sama nimi kuin teillä, mestari Blink?" kysyi Block, ikäänkuin hän olisi aikonut alottaa ystävällisen ja hupaisen keskustelun yleisistä asioista.

"Ei", vastasi Blink. "Yksi Pietari vain", ja tarttuen viinikannuun otti hän siitä aika siemauksen.

"Entä jos me vähän virkistäisimme teidän muistianne, mestari — hm — Block?" sanoi Hannu. "Kenties ette enää muista, että olette nähnyt tämän herran Amsterdamin kaupungissa, jossa hän veti teidät maalle eräästä kanavasta, kun teidän vihollisenne, joita teillä varmaankin on suuri joukko, olivat teidät sinne viskanneet. Niinhän sen jutun laita oli, Pietari?"

"Niin aivan, Hannu. Spuyn kanavasta, pyhän Klodvigin sillan läheltä", vastasi Blink ja melasi uuden kulauksen.

"Ja te ette kenties muista, kuinka hän kantoi teidät kuin uitetun sorsan kotiinsa ja holhosi teitä siellä, ettekä kenties muista, kuinka te eräänä päivänä, jolloin olitte jo melkein parantunut, kuulitte tämän herran ja erään hänen ystävänsä, Gerard *Bockin*, puhelevan Yonker Galamasta. No, Pietari?"

"Aivan oikein, Hannu. Pane jatkoa!" käski Blink.

"Ja kenties olette senkin unohtanut, kuinka te, nähtyänne Pietarin kirjoittavan suosituskirjettä, yön aikana lähditte huoneesta, panetit hänet sekä Gerardin kiinni ja kirje kädessä riensitte matkoihinne. Onko se oikein, Pietari?"

"Oivallista", sanoi Pietari, pyyhkien suutaan käden selällä. Mutta tarkoittiko tämä sana Hannun kertomusta vai viinikannun sisältöä, sitä emme uskalla ratkaista.

Yonker oli sillä välin äänettömänä ja tarkasti kuunnellut keskustelua. — Hän hengitti raskaasti. — Hänen silmänsä tuijottivat milloin toista, milloin toista puhujaa, milloin jesuiittaa; hän punastui ja vaaleni vuorotellen, kun pahimmat epäluulot, synkät aavistukset tai toivon välähdys siitä, että hän vain uneksi, vuorotellen valtasivat hänen sielunsa. Kun Hannu herkesi puhumasta, katsahti Galama kysyvästi Blockiin, joka istui mukavassa asennossa ja kylmäkiskoisesti katseli noita kahta miestä.

"En tiedä", lausui Block vihdoin, "missä tarkoituksessa te minua hätyytätte kirotuilla kujeillanne,

mutta sen vannon, että se Blink, jolta sain suosituskirjeen, oli kokonaan toinen mies kuin tuo viheliäinen viininjuomari, tuo paksupäinen peijakas, joka on sen näköinen kuin hän ei osaisi lukea kolmeen. Minä toivon, ettei Yonker luule minua niin kiittämättömäksi; mutta sallikaa minun, voidakseni paremmin hänelle todistaa viattomuuteni, noutaa tuo kirje, joka on takissani oven pielessä."

Hän nousi ylös. Mutta Hannu astui hänen ja oven väliin, sanoen:

"Älkää nähkö turhaa vaivaa! Sitä tietä ette pääse ulos. Porrasten yläpäässä seisoo Meri-Geusi ja alapäässä toinen ja molemmat lävistävät teidät miekallaan, jos yritätte karkuun. Tällä kertaa olen ollut varovainen. Mutta jätetään toistaiseksi tuo teidän ja Blinkin välinen pikkujuttu, ja otaksutaan että te häntä kohtaan olette ollut jalo ja kiitollinen. Nyt ette pääse menemään, joten siis malttakaa mielenne."

"Niin oikein, Hannu poikaseni. Tässä tulee vähän muutakin", sanoi Blink, silmäillen tyhjää kannua.

"Valitettavasti", jatkoi Hannu, "ovat teidän tuumanne meidän kummankin suhteen menneet pilalle. Te ette tietäneet, että Pietarilla on yhtä monta ystävää Amsterdamiassa kuin teillä Romassa, ja että hänen vanginvartiakseen sattui pääsemään hänen oma orpanansa. Ette myöskään tietäneet, että minulla täällä Brielissä on ystäviä, joitten avulla minä vältin kaikki soturit ja urkkijat, joita te asetitte minua sieppaamaan, kun minut lähetettiin pois. Niinpä me, vastoin teidän luuloanne, pääsimme pakoon, minä Brielistä ja Pietari vankeudesta, ja ryhdyimme yhdessä toimiin paljaastaaksemme teidän vehkeenne."

"Ja toimmemme ovat menestyneet, Hannu poikani", riemuitsi Blink, hieroen käsiään.

"Kuulkaa nyt, Yonker", lisäsi Hannu, "mitä muuta olemme saaneet selville; sen jälkeen voitte pitää häntä vieläkin ystävänäne ja ajaa minut pois, jos niin tahdotte. Olen saanut selville seuraavat seikat: kun neiti Agnes ja minä olimme joutuneet kiinni Broodhuysissä, oli tällä pyhällä miehellä pitkä keskustelu inkvisitionin *visitorin* kanssa, sillä he kuuluvat kumpainenkin tuohon tunnettuun Jeesuksen tai oikeammin perkeleen veljeskuntaan. Gritta näki heidät keittiönoven avaimenreistä."

Galama kavahti ylös, kun hän näki jesuiitan jälleen vaalenevan ja heittävän hätäisen silmäyksen ympärilleen. Hän koetti puhua, mutta ääni tyrehtyi hänen kurkkuunsa ja ainoa, minkä hän sai tehdyksi, oli, että hän sieppasi miekkansa, joka seisoi seinän nojalla.

"Istukaa, Yonker", ärähti Blink, painaen hänet takaisin tuolille; "tähän seuraa jatkoa. Nyt on vasta aljettu."

"Vielä olemme saaneet selville, että tuo arvoisa herra, jonka nimi — ohimennen — on isä Sextus", jatkoi Hannu, pitäen tarkoin silmällä jesuiittaa, jonka nähtävästi oli kovin vaikea pysyä tyynenä, "täydellä syyllä luuli, ettei mitään ratsuväkeä ollut tulossa, sillä kun kaikki kaatuneet Geusit oli korjattu pois, nousi hän hevosen selkään ja palasi upseerin kanssa kotiin. Tämä on se mies, Yonker, joka siekaili ja vitkasteli ja tahtoi viivyttää kaikkia toimiamme, kunnes kaikki olisimme joutuneet satimeen. Kun minä kuulin ratsuväen lähestyvän, tarkkasin häntä ja kuulin hänen sanovan: jopa vihdoinkin! Muistatteko sitä, isä?" ja Hannu kohotti päätänsä, katsellen jesuiittaa silmiin.

"Minä väitän valheeksi teidän syytöksenne", lausui viimemainittu äänellä, joka värisi vihan vimhasta; "ne ovat keuhkoja, perättömiä soimauksia, ja jos minä en olisi täällä vieras, vaan isäntä, upottaisin tämän tikarin teidän valheelliseen kurkkuunne."

"Kyllä kai siihenkin vielä joudutaan", vastasi Hannu pilkallisesti, "mutta teillä on omallatunnollanne vielä muitakin asioita, joista saatte kärsiä, esim. tuo laivuri, joka henkensä kaupalla pelasti Yonkerin, ja Gritta parka, joka luullakseni tähän aikaan hirtetään."

Karel ryntäsi pystyyn, äärimmilleen kiihtyneenä, mutta, jesuiitan onneksi, Blink vielä kerran painoi hänet istumaan.

"Älkää pilatko meidän peliämme, Yonker", sanoi hän. "Vielä tulee paljon muutakin."

"No toimita se Jumalan tähden pikaisesti, Hannu!" läähätti Galama.
"Jos kaikki on totta, mitä sanotte, on hän jo kyllin syyllinen.
Viekää hän pois ja tehkää hänelle mitä katsotte sopivaksi. Ja Jumala armahtakoon häntä!"

"Mutta kuulkaa ensin loppuun, Yonker", sanoi Hannu. "Olen saanut selville, että hänen vehkeilynsä oli syynä neidin katoamiseen —"

"Kuinka!" huusi Galama tukehtumisillaan ja taisteli päästäkseen irti Blinkin kourista, jotka pidättivät häntä tuolilla.

Vihansa vallassa vaipui hän tuoliinsa takaisin ja katseli vapisten ja leimuavien silmin jesuiittaa, jonka hävytön ja syyllinen katse näytti selvästi toteen Hannun sanat.

"Tuossa se pyhä isä on", huusi Hannu, "se Jeesuksen saarnaaja, joka toi tänne neiti Marian, koska se soveltui hänen suunnitelmiinsa ja toimitti täältä taas pois hänet sekä neiti Agnesin, kun heistä oli hänelle haittaa. Sano, konna, jos toivot edes jotakin armaa, minne olet heidät toimittanut? Minä tiedän, että heidät lähetettiin pois teidän käskystänne. Missä —?"

Kiljuna kajahti huoneessa. Karel katkaisi siteensä ja syöksähti ylös istuimeltaan, kun hän tajusi koko totuuden. Hän kyyristyi ja aikoi karata jesuiitan kimppuun, mutta tämä ei jäänyt sitä odottamaan. Tuossa istuessaan oli hän, näet, ajatellut asemaansa ja tehnyt päätöksensä. Salaman nopeudella kamppasi hän Hannun, niin että tämä keikahti permannelle. Sitten sieppasi hän kynttilän ja survaisi sillä Galamaa vasten silmiä.

"Niihin ei ulotu teidän valtanne", kuului jesuiitan ääni. Huoneessa vallitsi pilkkopimeä ja hämminki. Hannu haparoi ovea ja karjasi ulos: "Ottakaa kiinni hänet!" Häntä kohtasi se Kerjäläinen, joka oli vartioinut oven takana, paljastettu miekka kädessä, ja joka vannoi, ettei kukaan ollut kulkenut hänen ohitse.

Tällä hetkellä kuului heikko huuto. Sitten avattiin joku akkuna ja kuului kohaus kuin olisi joku korkealta hypännyt maahan.

"Hän on sivuhuoneessa! Hän on poissa! Ottakaa kiinni alhaalla! Murtakaa ovi!" huudettiin.

"Hiljaa! Minulla on lamppu. Virittäkää se!" kaikui Blinkin ääni.

Kaikki oli hiljaa, kunnes lamppu oli viritetty.

"Missä hän on?" kysyi Galama, tarkastellen huonetta.

"Hän on mennyt tuohon huoneeseen ja sulkenut kummankin oven", sanoi Hannu, osoittaen ovea, joka vei paroonittaren makuukammioon.

"Minun äitini!" huusi Karel, painaen kädellään otsaansa.

Hän riensi ovelle ja koetti avata sitä, mutta luja salpa teki tyhjäksi hänen yrityksensä ja hän väenteli epätoivoissaan käsiänsä.

"Astukaa syrjään", sanoi Blink, työntäen hänet pois.

Blink nosti jalkansa ja potkaisi ovea lukon alle, niin että se lensi auki. Karel ryntäsi ensimmäisenä kamariin äitinsä luo, joka puoleksi polvillaan makasi Kristuksen kuvan edessä.

"Äiti! äiti! Hän on tappanut sinut! Oi Jumala!" voihki Karel.

"Karel, poikani!" kuiskasi paroonitar. "Hän pakeni akkunasta. Mikä nyt on hätänä?"

"Yonker", sanoi Blink, koskettaen Galamaa olkapäähän, "meidän on heti paettava. Sanokaa jäähyväisenne. Hannu, pankaa pillit pussiin ja sitten — pois."

He perääntyivät ja jättivät lesken yksinään poikansa kanssa. Me heitämme kertomatta heidän välisen kohtauksensa, kun Karel lyhyesti ilmoitti, mitä oli tapahtunut, sekä että hänen täytyi heti lähteä äitinsä luota. Äiti ja poika seisovivat kauan syleillen toinen toistaan. Edellinen ei lausunut sanaakaan, hänen silmistään ei vuotanut ainoatakaan kyyneltä, hän tuijotti maahan, ikäänkuin hän ei enää olisi kyennyt ajattelemaan eikä tekemään mitään. Karel näki hänen tuskansa ja hänen sydämensä oli pakahtumaisillaan. Hän vaipui polvilleen äitinsä eteen, tarttui hänen käteensä ja rukoili hartaasti Häntä, joka yksinään voi lohduttaa murheellista äidin sydäntä. — Sitten muisti hän vaaranalaisen tilansa ja ajatellen, ettei viipymisestä olisi mitään hyvää, riistäytyi irti.

Hannu ja Pietari olivat sillä välin tehneet matkavalmistuksia.

"Sinun, Pietari, on paras lähteä alas ja koota kaikki aseet, joita Yonker voi käyttää", sanoi Hannu. "Hänen pistoolinsa riippuvat keittiössä takan otsalla. Minä panen nämä kapineet matkalaukkuun."

Blink meni alas ja Hannu sääli tarpeellisimmat vaatteet, ja kaikki rahat ja kalleudet, jotka hän sai käsiinsä, matkalaukkuun.

"Oletko valmis, Hannu?" kysyi Galaman ääni Hannun takaa, "jos nimittäin tahdot antaa minulle anteeksi sen vääryyden, jota olen sinulle tehnyt, ja vielä kerran seurata minua tämän matoisen

maailman läpi. Tiedäthän, että taas olen aivan yksinäni."

Hannu kääntyi, tarttui isäntänsä käteen ja suuteli, sitä. Runsaat kyyneleet vierivät hänen poskiaan myöten, ja osoittaen makuukammion ovea lausui hän nyyhkyttäen:

"Kaksikymmentä vuotta takaperin lupasin pitää teistä huolta ja Jumala tietää, että olen koettanut, niin tehdäkin."

"Kaikki on taas hyvin, vanha ystäväni", lausui Galama värisevällä äänellä. "Nyt emme enää erkane toisistamme; mutta paetkaamme nyt ja miettikäämme turvallisemmalla paikalla, mitä on tehtävä."

Tuokiossa he olivat ottaneet mukaansa mitä otettavaa oli, ja astuivat portaita alas. Niiden alapäässä tuli heitä vastaan Blink, jolla oli käsissään pistoolipari, raskas tappara ja äärettömän pitkä kaksin käsin käytettävä miekka. Molemmat viimeainitut aseet olivat Galaman esi-isäin tavaraa ja niitä säilytettiin perheessä pyhinä jäännöksinä. Galama naurahti, kun hän näki nämä hankalat surma-aseet, mutta Blink sanoi:

"Olkaa huoleti, Yonker. Te otatte pistoolit, Hannu miekan, ja minä heilutan tapparaa." — Sitten jakoi hän aseet.

"Mikä tie lienee paras?" kysyi hän sen jälkeen, katsellen tovereitaan.

"Vesiportti on huonoin", sanoi Hannu. "Sextus on varoittanut heitä siellä ja on luultavasti lähtenyt Pitkää porttia kohti. Ehkäpä Rantakadun portti on paras. He ovatkin täällä heti paikalla."

Kaikki hyväksyivät tämän neuvon ja kohta jättivät nuo viisi miestä (kaksi Meri-Geusiä siihen luettuna) talon, kukin pistooli kädessä ja miekka toisessa, ja Pietari asteli uljaasti joukossa tapparoineen.

Kuten ennen on mainittu, sijaitsi paroonittaren talo n.s. Märlandt-kanavan varrella. Vähän matkaa siitä juoksi toinen Kaji-niminen kanava itäiseen suuntaan ja yhtyi vallikaivantoon, joka ympäröi kaupungin varustuksia. Kajin keskikohdalta kiemurteli polku erään puiston kautta Kajiportille, josta harvoin kuljettiin ja jolla ei ollut vartioita kuin sota-aikoina. Tätä porttia kohden juoksivat nuo viisi Kerjäläistä.

Näytti kuitenkin siltä kuin olisi heidän läsnäolonsa tullut kaupungilla tiedoksi. Vesiporiin lähellä olevasta vahtimajasta kuului huutoa kun heidän nähtiin astuvan kanavan poikki vievää kapeaa puusiltaa. Muutamia laukauksia paukahti, kuitenkin osumatta kehenkään ja viisi kuusi sotamiestä riensi ajamaan heitä takaa.

"Tällä tavalla he eivät saa meitä kiinni", sanoi Hannu, joka oli viimeinen joukossa. Hän työnsi miekkansa sillan kylkeen ja sysäsi tämän menemään melkein toiseen rantaan asti — sillan toisessa päässä oli nimittäin saranat.

"Joutukaa!" hän huusi. "Koppestock venheineen odottaa meitä. Koko kaupunki on kohtikään kintereillämme."

Ennen pitkää ehtivät he Kaji-portille, jonka vahtijoukko — noin kymmenkunta miestä — oli laukaukset kuultuaan tullut ulos, tietämättä mitä oli tekeillä. Portti itse oli rakettu eräälle varustukselle, joka kolmikulmaisen saaren tapaisena seisoj kaivannossa. Puusillat yhdistivät sen toiselta puolen kaupunkiin, toiselta maakuntaan. Ennenkuin vahtimiehet vielä aavistivatkaan, keiden kanssa he olivat joutuneet tekemisiin, hyökkäsivät Kerjäläiset, Blink etupäässä, heidän kimppuunsa. Kirvestään heiluttaen tunki hän vihollisten läpi ja löi yhden heistä kuoliaaksi. Hyökkäystään uudistamatta riensi hän kiireesti portin luo, joka oli vailla vartioita, ja hänen tapparastaan satoi ankaria iskuja, kuin rakeita, portin rautalukkoon. Se särkyi pirstaleiksi ja hän juoksi ulos. Mutta siellä oli uusi työ hänen edessään. Vipusilta oli nostettu ylös ja sen ketjut kiinnitetty toisella lukolla. Hänen takaansa kuului huutoa. Hän katsahti sinnepäin ja näki neljän toverinsa kiitävän avattua porttia kohti, samalla kun toisesta sillanpäästä kiilsivät vihollisten monilukuiset kypärät.

"Tänne, Hannu! Lyö rikki tuo lukko ja jätä loput minun toimekseni", huusi hän.

Hannu riensi portin kautta paikalle ja kohta kumahti kirveen iskuja lukkoon.

"Kyllä minä teidät opetan", nauroi Blink itsekseen. "Pippuri ja suola, se on heille kelpo-ruokaa."

Laskettuaan kolme toveriaan portista sisään, veti hän tämän kiinni ja avasi pienen neliskulmaisen aukon, josta portinvartian oli tapana puhella ulkopuolella olevien kanssa. Sitten otti hän pistoolinsa, pisti sen aukosta ulos, tähtäsi ja ampui.

Etumaisin sotamies, joka oli jo ehtinyt tähän päähän siltaa, horjui ja kaatui. Hänen toverinsa

parahtivat ja väistyivät taaksepäin, kun eivät olleet odottaneet tuollaista vastaanottoa.

"Eteenpäin, te pelkurit", kuului jesuiitan ääni. "Ottakaa kiinni nuo miehet ja teidän palkkanne on oleva suuri."

Tuskin sai hän sanotuksi tämän, kun toinen laukaus löi hänet maahan. Samalla hetkellä mätkähti silta raskaasti alas.

"Eläköön Geusit!" huusi Blink, laukaisi umpimähkään pistoolinsa kolmannen kerran heidän parveensa ja seurasi tovereitaan sillan yli.

Sotamiehet ryntäsivät heidän jälkeensä, mutta turhaan. Pimeän vuoksi ei saatu ainoatakaan kiinni ja Geusit puolestaan olivat vikkelät ja viekkaat.

Puoli tuntia sen jälkeen sousti kuusi miestä venettä Maasvirran poikki.

"Ettekö pelkää kuljettaa meitä joen ylitse, Jaakko?" kysyi Hannu soutomieheltä.

"Minä kuljetan ketä hyvänsä, Hannu, vaikka paholaistakin, jos hän viitsii istua venheeseeni", vastasi airomies. "Mutta älkää puhuko niin äänekkäästi, he voivat kuulla meitä. Ei sen vuoksi, että pelkään, mutta kenties te pelkätte."

"Eihän teillä, Yonker, ole mitään sitä vastaan, että joksikin aikaa rupeatte merimieheksi?" kysyi Hannu onnettomalta aatelismieheltä, joka istui hänen vieressään vaieten, ajatuksiin vaipuneena. "Te ette ole missään niin vapaa kuin merellä ja niin kauan kuin jesuiitta on hengissä, ette saa elävää rauhaa."

"Kenenkä laivalle aijot minut viedä?" kysyi Galama lyhyesti.

"Sonoy'n laivalle, kunnes olette ottanut oman laivan itsellenne", vastasi Hannu.

Galama nyökäytti päätään.

"Vie minut, minne tahdot", lausui hän haluttomalla äänellä. "Minä jätän kotimaani hyvästi, sillä minulta on mennyt kaikki — kaikki."

Ja hänen päänsä painui alas hänen rinnalleen.

"Totta kai te joskus palaatte, Hannu?" kysyi soutomies.

"Palaamme varmasti", vastasi Hannu, "ja valloitamme kaupungin."

"Se on oikein", arveli toinen. "Minä autan teitä siinä työssä."

He nauroivat molemmat kerskaavalle puheelleen, sillä he eivät voineet uskoa, että se aivan pian toteutuisi.

XXII

Kerjäläisten tapoja.

Äskeisistä tapauksista oli kulunut puoli neljättä vuotta, kun pienehkö fregatti, joka nähtävästi tuli Hollannin rannalta, purjeet levällään kulki Englannin etelä-rannikkoa kohti. Oltiin loppupuolella maaliskuuta v. 1572. Ankara ja kylmä pohjoistuuli, joka tavan takaa vihmoi rankkaa raesadetta synkistä pilvistä, puhalsi purjeet pullolleen, ja laiva lasketti vinhasti aaltojen halki. Se oli sievä, eikä aivan suuri alus, joka kuljetti noin parikymmentä kanuunaa ja kuului purjeista päättäen kaapparilaivoihin, joita siihen aikaan vilisi merellä.

Ellei oteta lukuun perämiestä ja aluksen hoitamiseen tarvittavaa väkeä, oli laivankansi miltei tyhjä, kun ankan työn tuottama väsymys sekä pakkanen olivat pakottaneet väen vetäytymään laivan sisäosiin. Nuori, viidenkolmatta vuotias mies, jonka puoleksi sotilas-, puoleksi merimiespuku ilmaisi upseerin arvoa, asteli, kädet viitan taskuissa ja huopahattu silmillä, edes takaisin etukannella. Hän loi toisinaan silmänsä purjeisiin ja laivan kulkuun, teki perämiehelle muutaman huomautuksen ja jatkoi sitten astuntaansa.

Vaikea olisi ollut tuosta kookkaasta, vankasta vartalosta, pitkästä parrasta ja päivettyneistä kasvoista tuntea sankarimme Karel Galaman solakoita jäseniä ja nuorukaisuutta. Mutta hänen ennestäänkin lujat jäsenensä olivat vaurastuneet kolmivuotisen merielämän vaivoissa ja hänen ennen niin hieno, valkoinen ihonsa oli ahavoittunut tuulissa ja paahtunut tummanruskeaksi päivänpaisteessa; tämä ei kuitenkaan miestä pilannut, sillä jos hänen ulkomuotonsa ennen oli kiihkeän nuorukaisen, oli nuorukaisesta nyt varttunut vakava, toimelias ja aatteleva mies. Hänen kasvoistaan ei ollut ensinkään hävinnyt niiden ylpeä käskijäkatsa, mutta synkkä murhe, salainen tuska, joka kalvoi hänen sydänjuuriaan, varjosti niitä.

Oli ilta, ja aurinko, joka päivällä vain tuolloin tällöin oli pilkahtanut pilvistä, ilmestyi nyt koko loistossaan, kun sen eronhetki oli tullut. Yonker katseli tuokion aikaa tuota juhlallisen ihanaa näkyä, ja sanoi sitten itsekseen:

"Kuinka usein nähnen vielä tuon auringon nousevan ja laskevan, ennenkuin siihen rauhan majaan saavun, missä kyyneliä ja suruja ei ole olemassa."

"Siihen ei kulu kovin pitkää aikaa, Yonker", lausui hänen takanaan ääni, jonka hän tunsikin Hannun omaksi, "jos tällaista elämää kauan kestää. Sillä, totta kerjuuvalani, ei meillä enää ole muonaa kuin kahdeksi päiväksi, ja tuosta näytteestä voitte päättää minkälaista se on."

Ja Hannu, joka istui ratsasreisin eräällä kanuunalla, ojensi toisella kädellään raa'an, viheliäisen sillin puoliskon herrallensa. Toisessa kädessään oli hänellä homehtunut leipäpalanen.

"Se on sinun oma syysi, Hannu", vastasi Yonker. "Miksi et ottanut enemmän appeita Vieringiläisiltä? Olisit saanut laivan puolilleen, ellet olisi lähtenyt kypälämäkeen pienen talonpoikaparven edestä."

"Talonpoikaparven!" huusi Hannu. "He saattoivat hyvin olla sellaisia, mutta heillä on oma taistelutapansa, joka ei suinkaan ole kehuimpia; te tiedätte yhtä hyvin kuin minäkin, että viime kahakassa tuhottiin kahdeksantoista meikäläistä ja minä olin vähällä mennä samaa menoa. Tommi, poikaparka, ja minä ajoimme parast'aikaa julman suurta sikaa. Se oli kauhea elukka ja riehui kuin riivattu, niin että minä, joka pahaksi onneksi pidin sitä takajaloista kiinni, yhtäkkiä lensin selälleni. Pidä kiinni, Tommi, huusin minä; mutta Tommi joutui ahtaammalle kuin minä, sillä samalla hetkellä tuli sian omistaja, hirveä heinähanko kädessä, ja aikoi juuri antaa minun maistaa sen sakaroista, kun livahdin kumoon ja hanko lensi sian pakaraan. Elukka päästi pahan porun, Tommi joutui sen alle eikä ehtinyt nousta, ennenkuin talonpoika jo teki lopun hänestä. Siitä otin minä oppia ja potkasin pakoon, minkä kypälistäni pääsi, sillä minä näin suuren joukon heinähankoja lähestyvän enkä malttanut jäädä niitä odottamaan."

"Minä toivon, että Doverin edustalla olevilta laivoilta liikenee meillekin muonaa", sanoi Galama, joka tuskin oli kuunnellut palvelijansa kertomusta, "muuten me todella olemme pahemmassa kuin pulassa. Mitä arvelee väki alhaalla?"

"He eivät huoli mistään, niinkauan kuin heillä on syötävää ja juotavaa, mutta kun se on loppunut, kääntyvät he meitä vastaan", sanoi Hannu. "He ovat jo raivoissaan siitä, ettemme kaapanneet noita kalavenheitä, jotka kulkivat meidän ohitsemme."

"Voi heitä mielettömiä!" huudahti Galama. "Se huone, jossa eripuraisuus vallitsee, ei voi pysyä pystyssä. He ärsyttävät koko maailman meitä vastaan ja saavat ystävämme suuttumaan meihin yhtä paljon kuin vihollisemmekin. Kuinka vähän he käsittävät minkä puolesta he sotivat."

"Ja kuinka vähän he noudattavat sitä uskontoa, jota he ovat puolustavinaan," lausui ääni hänen takanaan.

"Niin, mestari Barends", sanoi Galama, kääntyen puhujaan, "ja siinäpä lieneekin syy, miksi meidän asiamme menestyvät niin huonosti".

Se oli todellakin sama saarnamies, jonka viimeksi olemme nähneet van Alphenin ladossa Brielissä. Hän oli varsin omituisella tavalla sattunut yhteen Galaman kanssa. Tämä oli Hannun, Blinkin ja muitten Geusien seurassa, Brielistä paettuaan, lähtenyt Diedrich Sonoy'n laivalle, hänen, joka silloin oli Meri-Geusein amiraali. Jonkun aikaa täällä palveltuaan sai hän omaan haltuunsa erään aluksen, jonka hän itse oli kaapannut, ja kunnon väkeä hankittuaan rupesi hän kuljettamaan pientä kuusikanuunaista kaappari-laivaa: Koska hän vielä oli kiihtynyt Brielin tapauksista, kävi pitkävetäinen risteileminen laivaston takana pian hänelle ikäväksi ja hän sai luvan kierrellä vesiä omin päinsä. Ja nyt alotti hän hurjan uskalikon vaarallisen elämän, johon hän ainoastaan silloisessa sielun tilassaan saattoi tarttua. Näytti siltä kuin olisi hän unohtanut Agnesin kaikki neuvot; hän näytti äärimmäisen epätoivon vallassa, johon hänen kova onnensa oli syypää (kerran Brielissä käydessään oli hän, näet, saanut kuulla, että hänen äitinsä puoli vuotta hänen lähtönsä jälkeen oli kuollut sydämen-suruun) heittäneen sikseen kaikki hyvät päätökset, jotka hän oli tautivuoteellaan tehnyt ja rukouksissaan usein toistanut. Harvoin kului

päivä ilman raivokasta ottelua. Joko pujahti hän öiseen aikaan johonkin satamaan ja ryntäsi espanjalaisen kauppa-aluksen kimppuun, joka oli mennyt ankkuriin siellä eikä aavistanut mitään pahaa, tai vei hän miehensä maalle jonkun pikkukaupungin luo, jonka hän tiesi suosivan espanjalaisia, hyökkäsi äkkiä sen päälle ja lähti, ryöstettyään siellä, yhtä nopeasti tiehensä kuin oli tullutkin, jättäen asukkaat hämmästyksen valtaan.

Kun hän eräänä iltana marssi väkineen joenpengertä pitkin tällaisissa asioissa, huomasi hän miehen, joka makasi poikkipuolin tiellä. Salalyhdyn valossa nähtiin että tämä oli keski-ikäinen mies, jonka päässä oli verta vuotava haava ja joka siitä syystä oli mennyt tainnoksiin. Karel oli tuntevinaan hänen kasvonsa, jotka muistuttivat erästä Brüsselin saarnaajaa, ja käski miestensä nostaa haavoitetun maasta ja saattaa hänet laivaan. Huolellinen hoito sai saarnaajan jälleen toipumaan. Kun hän sitten joutui Galaman kanssa puheisiin, tuli pian ilmi, että hän tarkoin tunsii molemmat työt ja että hänellä oli heidän vangitsemisestaan paljon enemmän kertomista murheelliselle nuorukaiselle kuin kellään muulla. Vaikuttivatpa hurskaan miehen lohduttavat sanat paljon hyvääkin Yonkerin mieleen. Hänen entiset tunteensa elpyivät, hänen entiset päätöksensä palasivat hänen mieleensä uudella voimalla ja hän aikoi ne aina pitää.

Hän pyysi Barendsia jäämään laivalle, johon tämä mielellään suostuikin, koska hän luuli voivansa vaikuttaa paljon hyvää laivaväkeen ja myöskin koska Hollannin manner siihen aikaan poltti hänen jalkojaan. Hän oli, näet, kolme kertaa töin tuskin välttänyt kuoleman. Hänen kehoituksestaan luopui Galama ryöstöretkistään ja liittyi jälleen laivastoon. Vähän ajan kuluttua käski Treslong hänen ja Barendsin siirtyä hänen laivaansa, kun hänen alipäällikkönsä oli kaatunut, ja niinpä me nyt tapaamme heidät yhdessä. Laivaväki rakasti molempia: Galamaa hänen merimiestäitonsa ja uskalluksensa vuoksi ja Barendsia hänen ihmisrakkautensa ja lempeytensä ja etenkin hänen lääketaitonsa tähden, jota hän oli oppinut monissa vaiheissaan ja jonka avulla hänen usein onnistui vaikuttaa sellaisiin sydämiin, jotka muuten olivat paatuneita.

"En voi muuta kuin surkutella sitä seikkaa", jatkoi Barends, "että he kaiken urhoollisuutensa ohessa ovat tuskin rahtuakaan paremmat kuin ne, joita vastaan he sotivat. Nimi on ainoana erotuksena."

"Mestari Barends", sanoi Hannu nöyrästi, pureksien pientä kalaansa, "kuten tiedätte, on moni meistä kärsinyt sellaista, josta muut eivät tiedä mitään, eikä tässä laivassa ole ainoatakaan, joka ei selvästi ymmärrä, että hänen on taisteltava sellaisia vastaan, jotka sortavat vapauttamme, riistävät meiltä vaivalla saadut rahamme j.n.e. Paitsi sitä tulee teidän muistaa, että espanjalaiset ja papit ovat meille useimmille tehneet julmaa vääryyttä ja tuottaneet mitä hirmuisimpia kärsimyksiä, eikä teidän siis sovi ihmetellä että olemme melkein puolihulluja, kun saamme heidät kynsiimme. Kuka leikkasi Gerritiltä korvat ja nenän? ja kuka repi soutomieheltä kielen suusta, ettei hän enää voi kuin vinkua? Nuo eivät ole leikin asioita!"

"Voi, Hannu, olisi hauskaa kuulla sinun joskus puhuvan heistä säälien niinkuin eksyneistä lampaista", sanoi Barends.

"Hekö eksyneitä lampaita!" huusi Hannu hurjistuneen näköisenä. "Susia, verta janoavia susia he ovat, mestari Barends. Minä en tiedä, mitä te olette kokenut, mutta minä en voi puhua heistä lempeämmin!"

"Ja kuitenkin tulee heitä enemmän surkutella kuin vihata", vastasi saarnaaja. "Te tiedätte, että minäkin aikoinani olin pappi. Vaimoni ja lapseni surmasivat he minulta kääntymiseni jälkeen ja itsekin sain kokea kovaa."

"Olenpa minäkin kärsinyt", sanoi Hannu ja hänen kasvonsa synkistyivät. Molemmat miehet näyttivät epäileviltä. "Te tietysti ette tunne sitä asiaa", jatkoi hän, "enkä minä mielelläni puhukaan siitä, sillä joka kerta, kun sitä ajattelen, alkaa vereni kiehua, vaikka siitä jo on kulunut noin kaksikymmentä vuotta. Silloin minä, Yonker, olin kahdeksantoista vuoden vanha. Olin novisina Brüsselissä, kun eräänä päivänä äitini, sisareni ja vanhempi veljeni pantiin kiinni. Naiset pistettiin vankeuteen, mutta veljeäni, joka oli miesten parhaita, kiusattiin ensin kidutuslavalla ja sitten hänet hukutettiin vesiammeeseen, kun hän ei voinut seisoa jaloillaan eikä kyennyt kävelemään mestauspaikalle. Mutta mitä he olivat tehneet? Ei mitään muuta kuin että he viikon päiviksi antoivat Evert Hagelille, saarnamiehelle, suojaa talossaan."

"Evert Hagel!" huusi Barends iloisesti; "hän oli minun opettajani. Olen usein kuullut hänen sanovan, että hän matkoillaan välistä tapasi hyviä ihmisiä, jotka antoivat hänelle suojaa, vaaroista huolimatta. Odottakaa, oliko veljenne nimi Jaakko Everink?"

"Oli", sanoi Hannu, katsellen kummastuneena puhujaa. "Kuinka te sen tiedätte?"

"Hagel kertoi minulle usein hänestä", vastasi Barends. "Veljenne oli varmaankin hyvä mies, sillä Hagel puhui aina rakkaudella hänestä."

"Niin olikin", sanoi Hannu alakuloisesti. "Hän oli hyvän joukon minua parempi. Mitä Hagel hänestä sanoi?"

Barends kertoi, mitä hän tiesi, ja sai sekä Hannusta että hänen isännästään tarkat kuulijat.

"Ah", sanoi Hannu, kun hetken aikaa oltiin ääneti, "siitä jouduin niin toivottomaksi, että pakenin pappien luota, ja teidän isänne, parooni, antoi minulle rahaa lähteäkseni Saksaan ja otti minut sitten palvelukseensa. Ja mitä voin minä nyt muuta tehdä kuin kostaa noille papeille, noille verikoirille, veljeni ja äitini kuoleman?"

"Hannu!" lausui saarnaaja, laskien kätensä toisen olkapäälle. "Tiedätkö, mikä veljesi viimeinen sana oli? — isä, anna heille anteeksi, he eivät tiedä, mitä he tekevät."

Samassa eräs merimies ilmoitti Galamalle, että Treslong halusi häntä puhutella. Hän jätti siis Hannun ja Barendsin ja astui alas kajuuttaan. Tämä oli pienehkö suoja; sen koko kalustona oli pöytä, pari tuolia, kamiini, kolme neljä kirstua ja riippumatto, jossa laivan kapteeni Blois de Treslong makasi, toinen jalka rentonaan lattialla. Maata pannessaan hän nähtävästi oli katsonut riisumista turhaksi vaivaksi, sillä hänellä oli haarniska yllään; miekka, kypärä sekä pistoolipari oli heitetty pöydälle.

"Mikä tuuli nyt on, Yonker?" kysyi Treslong, kohottaen päätään ja tervehtien Galamaa.

"Pohjois-koillinen, vieläpä kovakin", oli vastaus.

"Luuletteko, että me huomenaamulla saavutamme laivaston?"

"Me saavumme vielä tänä yönä Hargate Sandsiin, jos kaikki käy hyvin", vastasi Galama. "Mutta tiedättekö varmaan, etteivät he jo ole purjehtineet pois?"

"Jos niin on, joudumme varsin ahtaalle", sanoi Treslong, nousten istualle riippumatossaan; "mistä siinä tapauksessa saamme ruoka- ja ampuma-varoja? Mutta minä en ymmärrä mitään syytä, minkä vuoksi he lähtisivät pois, ellei espanjalainen laivasto olisi hyökännyt heidän kimppuunsa, eivätkä he silloinkaan olisi peräytyneet taistelematta."

"Se ei kuitenkaan ole niin mahdotonta kuin te luulette, herra", vastasi Galama, "sillä kuningatar Elisabeth on viimeaikoina käynyt varsin nurjamieliseksi meitä Kerjäläisiä kohtaan. Hän huomaa, luullakseni, että hänellä voi olla enemmän hyötyä herttuasta ja kuninkaasta kuin prinssistä ja hänen liittolaisistaan. Jos asiaa katsotaankin vain valtiolliselta kannalta, ei tarvitse epäilläkään, ettei hän voita mitään suojelemalla halveksittuja merikerjäläisiä ynnä heidän paria kymmentä laivaansa Espanjan koko kansaa ja merivoimaa vastaan."

"Mitä vahinkoa siitä on Elisabethille, jos meidän vähäinen laivastomme on Doverin äärellä tai suistaa Thamesin suuhun?" sanoi Treslong, hypäten vuoteeltaan ja sovitellen haarniskaansa. "Me emme tee mitään haittaa hänen laivoilleen ja maksamme rehellisesti, mitä otamme. En myöskään luule, että hänen neuvonantajansa Sir William Cecil on meihin suuttunut. Viime kuussa oli Alban ja kuningattaren väli vielä riitainen, mutta tuo saakelin jää estää meitä saamasta tietoja, niin että he voivat olla jo ystävyksiä, vaikka me emme tiedä mitään."

"Vaikkeivät olisikaan ystäviä", vastasi Galama, "pelkään kuitenkin suuresti, ettei hän enää kauvan suo meille salaista suojelustaan. Luuletteko, että Filip kuningas sallii Elisabethin suojata katkerimpia vihollisiaan, niin ettei hän ollenkaan kieltäisi eikä uhkaisi häntä? Me emme tee Englannille minkäänlaista kiusaa, mutta kuningatar Bess on viisas eikä aloita sotaa meidän tähtemme, meidän, jotka todella olemme kerjäläisiä emmekä tuota hänelle voittoa äyrinkään edestä."

Kun he hetken vielä olivat puhelleet asioista, jotka eivät huvittane lukijaa, lausui Treslong:

"Minä olen tarpeeksi levännyt ja teidän sopii nyt ruveta pitkällemme. Herätän teidät, kun laivasto taikka ranta tulee näkyviin. Älkää inttäkö vastaan. Minä käsken teitä; te näytätte niin väsyneeltä ja levottomalta. Kielloistanne huolimatta voin arvostella kasvojanne paremmin kuin te itse. Nukahtakaa hetkinen, niin olette sievä ja kaunis, kun saavumme amiraali Lumein luokse, ettekä näytä sellaiselta kuin nääntynyt lammas."

Koska Yonker tiesi, ettei kapteenia auttanut vastustella, meni hän omaan kajuuttaansa ja heittäytyi riippumattoon, jossa hän pian uupui sikeään uneen, vaikka hän oli vakuuttanut, ettei hän ensinkään ollut väsyksissä.

Treslong pani pistoolit vyöhönsä, ripusti miekan kupeilleen ja meni laivankannelle. — Pilvet olivat hajonneet; kirkkaalta taivaanlaelta vilkkui tuhansittain tähtiä.

Toivoton tila.

Vaaleanharmaa juova itäisellä taivaanrannalla oli tuskin ilmoittanut uuden päivän koittoa ja vilpas aamutuuli hajotteli vielä sumua, joka kattoi kaikki vedet, kun Yonker, virkistyneenä unesta, jota hän viime aikoina oli varsin vähän nauttinut, lähti kajuutastaan laivankannelle. Hän jäi hetkeksi ihailemaan näkyä, joka kohtasi hänen silmiään. Nousevan auringon säteet välähtelivät veden pinnalta, joka nyt jo oli täydelleen tyyntynyt, ja kirkastivat etäältä Englannin valkoiset rantakalliot. Pari pientä kalavenettä saapui maalta päin ja kalastajat tervehtivät toisiaan iloisilla huudoilla. Hänen oikealla puolellaan leveni auringon paisteessa kimalteleva meri niin laajalle kuin silmä kannatti; vasemmalla puolellaan näki hän noin kaksikymmentä laivaa, jotka enimmäkseen olivat pientä kokoa; ainoakaan ei ollut suurempi kuin se laiva, jolla hän itse purjehti. Tämä oli Merikerjäläisten laivasto, espanjalaisten kauppiasten kammo ja Ranskan sekä Englannin alituinen pelon ja epäluulon aihe. Silmäillessään omaan laivaansa, huomasi hän, että sen kaikki purjeet olivat kääriytyt ja että se oli ankkuroitu. Osa väestä työnsi parhaillaan venettä vesille; joku aikoi siis lähteä laivasta. Samalla saapui Treslong hänen viereensä ja lausui kummastuneena:

"Kuinka, Yonker, ettekö vielä ole valmis? Joutukaa! Me lähdemme amiraalin luokse."

"Minua haluttaisi olla tulematta", vastasi Galama. "Minä en menesty siellä. Te tiedätte hyvin, että minä melkein joka asiassa olen toista mieltä kuin kreivi Lumei de la Marck, ja sentähden meidän välimme ei ole aivan hyvä."

"Olkoon niin", sanoi Treslong, "mutta teillä ei kuitenkaan ole minkäänlaista syytä olla osoittamatta hänelle kunnioitustanne. Minunkin mielipiteeni ovat monessa kohden vastakkaiset hänen mielipiteilleen, mutta hän on kuitenkin vielä taitava ja urhoollinen amiraali ja minä puolestani aina ihailen häntä."

"Hänen rohkeutensa on peräisin huonosta lähteestä, herra", sanoi Karel. "Te näette nuo miehet, jotka tuolla tekevät raskasta työtä; jokainen heistä voisi, jos olisi kreiviksi syntynyt ja kasvanut, saada aikaan saman kuin hänkin. Hän ei taistele sitä varten, että hän vapahtaisi kansalaisemme paavin ikeestä, vaan toimii pelkästä koston- ja ryöstön halusta. Minä inhoan yhtä paljon hänen periaatteitaan kuin hänen veristä menettelytapaansa, ja jos te vaatimalla vaaditte minua häntä seuraamaan, sanon edeltäpäin, että pelkäämättä korotan ääneni teidän hankkeitanne vastaan; sillä jos Enkhuizenin kurjat asukkaat joutuvat hänen armoilleen, saavat Meri-Geusit ja Oranian prinssi, jonka puolesta me sodimme, osakseen heidän ikuisen vihansa ja kirouksensa."

"Te ajattelette maailmaa liian synkeäksi", vastasi Treslong. "Mahdollista on, että de la Marck meistä näyttää enemmän merirosvolta kuin maansa ystävältä, mutta epäilemättä on hän saattanut vainolaisillemme paljon vauriota. Eikä hän suinkaan ole ainoa määrääjä laivastossamme. Meillä on myöskin de Ryk, Brandt ja van Haren; jos nämä kannattavat minun mielipiteitäni, ei hän uskalla tehdä oman tahtonsa mukaan. Hän tuntee minut ja pelkää minua, sillä hän tietää, että minä yhdellä sanalla saan prinssin ottamaan häneltä viran pois. Tulkaa, Yonker. Me saatamme nytkin jollakin tavalla suojella maamme vapautta." Ja hän taputti ystävällisesti toista olkapäälle.

Mutta Galaman kolkot ajatukset eivät aivan helpolla haihtuneet. Hän pudisti surullisesti päätään ja sanoi:

"Ainoastaan sen vuoksi, että te käskette, Seigneur. Minä pelkään melkein, että se aika on mennyt ohi, jolloin voimme jotakin tehdä maamme hyväksi. Asiain tila käy yhä huonommaksi eikä kansalla ole halua vastustaa Alban ilkeimpiäkään töitä."

Treslong kääntyi menemään. Hän tahtoi nähtävästi puolestansa karkoittaa samoja tunteita, jotka olivat päässeet valloille Galamassa ja vainosivat häntä itseäänkin. Hän poistui laivan keskiosaan sanoen hiljaisella äänellä, ikäänkuin hän olisi Yonkerin sanoissa nähnyt pelkkää mielikuvitusta:

"Olkoon, kuten itse haluatte. Minä en käske teitä; mutta minä otan Hannun mukaani. Hän on kelpo poika. Hän voi palatessaan tuoda käskyjä ja ampumavaroja. Hyvästi siis hetkeksi!"

Sitten astui hän venheeseen ja soudatti itsensä sekä Hannun amiraalilaivalle, joka näkyi etäältä.

Valitettavasti oli Galamalla täysi syy surullisiin mietteisiinsä maansa tilasta. Niinä vuosina, jotka hän oli kuluttanut vesillä ja kaapannut aluksia, oli se käynyt yhä huonommaksi ja toivorikkainkin alkoi epäillä asiain onnellista päätöstä.

Vähän aikaa kreivi Ludvigin tappion jälkeen päätti Oranian prinssi itse astua sotatantoreelle. Hänen veljensä oli vastoin hänen tahtoaan ryhtynyt taisteluun Alban kanssa. Vahinko ei masentanut häntä, päinvastoin se karaisi hänen uskallustaan. Hänen tiluksensa ja tulonsa Hollannissa otettiin takavarikkoon. Hänen saksalaiset maatilansa, hopeakalunsa ja vanhat sukutavaransa olivat ainoat, jotka hänelle jäivät. Eläen vieraalla maalla milloin minkin saksalaisruhtinaan armoilla, täytyi prinssin hankkeittensa suhteen menetellä kesti-isäntiensä kärsivällisyyden mukaan. Mitä raskaammin hirmuhallituksen ies rasitti hänen kansalaisiaan, sitä innokkaammin hän vehkeili heidän edukseen, mutta samassa määrin laimeni ruhtinasten ystävyys. Melkein kaikkialla neuvottiin häntä pysymään alallaan, useimmat kielsivät häneltä rahallisen apunsa ja kaikki moittivat hänen isänmaallisia harrastuksiaan hulluiksi ja hurjamaisiksi.

"Mutta Jumalan avulla minä tulen toimeen ilman heitäkin", sanoi prinssi.

Hän pani pantiksi hopeakalunsa, kalliit tavaransa, vieläpä vaatteensakin. Läheltä ja kaukaa koetti hän saada kokoon rahaa. Maakuntain hallitsijana hän jakeli kaappari-kirjoja Geuseille, jotka sieppasivat hänelle monen kelpo saaliin.

Sillä välin kielsi Saksan keisari, vaikka hän ei paheksinut alankomaalaisten hankkeita, prinssiä palkkaamasta väkeä hänen alueiltaan. Nytpä prinssi julkaisi avonaisen puolustuskirjan, jossa hän esitti tekojensa syyt ja perustuksen sekä julisti samalla sodan Alballe, "Hollannin viholliselle, sen vapauden ja onnen sortajalle." Kolme kuukautta veljensä vahingon jälkeen hän äkkiä erinomaisen taitavasti vei kaksikymmentä tuhatta miestä Maas-virran yli.

Koko kansa makasi polvillaan, itkien, rukoillen ja väristen pelosta. Jos prinssin onnistuisi lyödä Alban joukot, oli kansa valmis nostamaan kapinan ja ravistamaan niskoiltaan vihatun ikeen. Mutta ylhäällä oli päätetty toisin. Alba, joka tiesi, ettei Vilhelm rahan puutteen vuoksi voinut pitää joukkojaan koossa, vältti kaikin tavoin taistelua ja asettui sellaisiin paikkoihin, jotka näyttivät mahdottomilta valloittaa. Tämän lisäksi sateiset säät, vedentulvat, taudit ja nälkä tuottivat paljon vahinkoa liittolaisille. Kuukauden kuluttua prinssillä ei ollut muuta keinoa kuin hajoittaa joukkonsa ja heittää kotimaansa. Veljensä kanssa hän lähti Ranskaan. Alban herttua palasi riemusaatossa pääkaupunkiin ja pystytti itselleen kuvapatsaan Antverpeniin verettömän voittonsa muistoksi. [Se kuvasi Albaa, joka jaloillaan tallasi kapinan ja harhauskon hirviöitä, ja päällekirjoituksena oli: "Alba, parhaimman kuninkaan uskollisin palvelija, on kapinan kukistanut, kapinoitsijat karkoittanut, uskonnon pelastanut, oikeutta harjoittanut ja rauhan maassa rakentanut." (Kääntäjän muist.)]

Toinen himmeä toivon säde välähti taivaan rannalla, mutta sammui kohta. Alba oli, näet, punonut sellaisia juonia, että kuningatar Elisabeth murhattaisiin ja Maria Stuart asetettaisiin Englannin valtaistuimelle. Elisabeth uhkasi, Alba perääntyi ja asia sovittiin.

Tällä välin oli Alba päättänyt rakentaa uusia linnoja, asettaa verotusasiat toiselle kannalle ja sillä tavalla ikiajoiksi saattaa Alankomaat Espanjan kuninkaan mielivallan alaisiksi. [Siitä syystä hän kirjoitti Espanjaan: "Minä taon kultakangen, käsivarren vahvuisen, joka ulottuu Brüsselistä Madridiin asti." (Kääntäjän muist.)] Hän kutsui kokoon säädyt ja ilmoitti heille, että hän aikoi nostaa kolme uutta veroa. Ensimmäinen oli, että kaikenkaltaisesta omaisuudesta oli kerrassaan ilman eroitusta maksettava yksi prosentti. Toinen, viiden prosentin vero, oli maksettava kiinteimistöä, joka siirrettiin toisesta kädestä toiseen. Kolmas vero laskettiin kymmenen prosentin mukaan kaikista esineistä, kauppatavaroista, ruokatavaroista j.n.e. ja oli maksettava yhtä usein kuin tavara myytiin, s.o. tavara, joka kymmenesti myytiin, menetti koko arvonsa veroihin. — Säädyt, jotka ymmärsivät, että nämä verot, varsinkin molemmat viimeiset, hävittäisivät kaiken kaupan, eivät suostuneet niitä maksamaan. Riidan välttämiseksi suostuivat he vihdoin yhden prosentin veroon, mutta vastustivat sitkeästi muita veroja. Herttua oli vihan vimmoissa. Hän uhkasi hirttää kaikki vastahakoiset ja myydä koko maan.

Peljäten hänen hirveitä uhkauksiaan, myöntivät valtiosäädyt, joilla ei ollut sotajoukkoa eikä minkäänlaisia puolustuskeinoja, toinen toisensa jälkeen, sillä ehdolla, että kaikki maakunnat ottaisivat näihin veroihin osaa. Kaikki ottivatkin, paitsi yhtä. Utrechtin maakunta pani vastaan ja sai siitä kovan rangaistuksen. Herttua majoitti sen pääkaupunkiin raaimman ja ilkeimmän rykmenttinsä. Kaikenlaista ilkeämielisyyttä ja väkivaltaa harjoitettiin joka päivä, mutta kaupunki pysyi lujana. Verineuvosto tuomitsi kaikki sen oikeudet, lait ja vapaudet menetetyiksi, ja otti kaikki sen omaisuuden takavarikkoon. Tuhannet köyhtyivät kerjäläisiksi ja maakunnassa näytti siltä kuin olisi rutto sitä raastanut. Eräs lähetystö palasi Espanjan kuninkaan puheilta saamatta minkäänlaista apua ja voi kiittää onneaan, että pääsi kotiin hengissä.

Muut maakunnat ottivat oppia tästä esimerkistä ja suostuivat vihdoin siihen sopimukseen, että verojen nosto alkaisi kahden vuoden päästä. Tämä tuotti vähän helpotusta, mutta sitä ei kestänyt kauan. Jo aikoja sitten oli luvattu täydellinen anteeksianto eli amnestia. Amnestia tuli vihdoin ja näytti olevan paljasta pilkkaa. Siitä suljettiin pois kaikki protestantit ja sellaiset, jotka joskus jollakin tavalla olivat tehneet vasten Alban mieltä, eikä edes epäluulon alaisille suotu mitään anteeksi. Sen sijaan

inkvisitsioni ja verineuvosto elpyivät uudelleen ja anteeksi antoa vietettiin hirttäjäisillä, polttajaisilla ja mestauksilla.

Samaan aikaan oli Hollanti hukkumaisillaan kauheaan vedentulvaan, joka monelle tuhannelle valmisti liejuisen haudan. Kaikki onnettomuudet näyttivät yhtyneen tehdäkseen elämän mahdollisimman tukalaksi vanhan Batavian lapsille.

V. 1571, jolloin vihatut verot oli maksettava, tehtiin taas kiivasta vastarintaa. Tulinen viha leimusi kaikkialla ja oli sitä yleisempi, kun se ei yksistään koskenut uskon asioita. Jokainen huomasi ahdinkoon joutuneensa. Kaikki — niin katoliset, kalvinilaiset ja anabaptistit kuin luterilaisetkin — yhtyivät vastarintaan, kun heitä kaikkia uhattiin. Alba pystytti hirsipuita ja hirtätti uppiniskaisia, mutta Alankomaan asukkaat eivät sittenkään ottaneet taipuakseen. Kauppiat ja ammattilaiset sulki puotinsa, ilmoittaen lakanneensa myymästä ja siten olevansa veroista vapaat. Kaikki ansiotyöt pysähtyivät. Laivat lahoivat laiturien kylkeen. Vihdoin huomasi Alba erhetöksensä, vaikka liian myöhään. Hän ei saanut kauppaa elpymään, hän ei saanut kansan kasvoilta karkoitetuksi tuota surun ja kaihon ilmettä, joka rukoi taivaan rangaistusta tyllylle sortajalle. Vielä kerran Alba koetti käyttää kovuutta. Hän käski avata Brüsselin kauppapuodit, muuten jokainen kauppamies hirtettäisiin oman ovensa ääreen. Mutta kauppapuodit pysyivät suljettuina ja koko kansa odotti henkeään vetämättä, kuinka tämä päättyisi.

Oranian prinssi, joka ei milloinkaan epäillyt, oleskeli veljensä kanssa Ranskassa. Hän oli vihdoin saanut velkansa maksetuksi entiselle armeijalleen, ja kokoili nyt rahaa uuden armeijan hankkimiseen. Mutta maakunnissa näytti olevan liian vähän uskallusta sellaiseen yritykseen. Vuosi oli loppunut ja uusi alkoi samallaisen kuolemanhiljaisuuden vallitessa kuin edellinen oli loppunut.

Tällainen oli Alankomaitten tila, kun Treslongin laiva saapui Doverin rantaan. Galama, jolta oli mennyt melkein kaikki, mikä häntä sitoi maahansa, mutta joka isänmaallisen mielensä vuoksi kuitenkin kipeästi tunsikin kaikki kansan kärsimykset, päätti jäädä omaan laivaansa ja pysyä erillään muitten päällikköjen seurasta. Nämä olivat tosin enimmäkseen syntyisin sivistyneistä perheistä, mutta sotaelämässä oli heidän käytöksensä käynyt karkeaksi ja hurjaksi eikä sentähden miellyttänyt Galamaa. Hän tiesi myöskin, että Treslong aikoi kehoittaa amiraalia lähtemään Enkhuizeniin, joka oli rikas kaupunki Zuyder-Seen länsirannalla ja jossa ei ollut suurta suojelusjoukkoa, mutta monta prinssin puolustajaa. Galama pelkäsi, että tämä retki enemmän vahingoittaisi kuin hyödyttäisi heidän asiaansa, kun Lumei, joka oli luonteeltaan tyyli ja harrasti merirosvoamista, ei arvattavasti tyytyisi kaupungin valloitukseen, vaan ryöstäisi säälimättä sekä ystävät että vihamiehet.

Hän ei siis ollut pahoillaan siitä, että päivä kului eikä ainoatakaan päällysmiestä ilmestynyt hänen luokseen, vaikka häntä tosin kummastutti, ettei Hannua vielä kuulunut. Ilma oli kylmä ja sateinen ja tuuli vaihteli yhäti suuntaa. Istuen kajuutan tulisijan ääressä, oli hän jo hyvillään siitä, että Treslongan tuuma kenties oli rauennut tyhjiin, kun iltapäivällä ovi aukeni ja Hannu astui näkyviin, suu tavallisuuden mukaan naurun virnistyksessä korvasta korvaan.

"Tässä on padallinen kelpo kaloja meille, Yonker", sanoi hän, pudistaen päätään, "lukekaa tämä ja puhutaan sitten pitemmältä."

Ja Hannu antoi isäntänsä käteen vahalla suljetun paperin. Galama rikkoi nopeasti sinetin. Kirje oli Treslongilta ja sen sisältö oli seuraava:

Amiraalilaivasta. Maaliskuun 30 p. 1572.

Purjehdimme viipymättä Enkhuizeniin. Te ja Roobol, joka on täällä laivoinensa, kuljette etupäässä. Meillä oli ankara kiista. De la Marck lupasi olla tekemättä väkivaltaa. Pankaa kaikki kuntoon; jollen minä kahden tunnin päästä palaa luoksenne, lähtekää matkaan. Älkää laskeko ainoatakaan laivaa ohitsenne, vaan kaapatkaa ne taikka varoittakaa meitä. Ellen ole teitä saavuttanut, kun purjehditte Helderin ympäri, niin odottakaa käskyjäni.

Vilhelm Blois de Treslong.

Galaman kasvot synkistyivät mielihahasta kun hän luki tämän käskyn.

"Oletko tuonut muassasi riittävästi ampumavaroja ja ruoka-aineita?" kysyi hän, kääntyen Hannuun.

"Ei niin vähääkään", oli vastaus. "Te ette koskaan ole nähnyt sellaista komentoa, kuin laivastossa oli. Ei kenelläkään ollut syömistä eikä juomista, ja parasta kaikesta on, että kuningatar Elisabeth on ilmoittanut amiraalille, että tämän joko täytyy jättää Englannin ranta tai jäädä sinne omalla vastuullaan; onpa hän vielä kieltänyt alamaisiaan myymästä meille ruokaa ja ampumatarpeita. Nyt olemme todella kerjäläisiä. Toivon, että me löydämme jotakin hyvää ja lämmintä Enkhuizenissä, muuten täytyy minun paistaa ja syödä oma koirani."

"Mutta eikö Roobolilla eikä muilla päälliköillä ole mitään meille antaa tai lainata, kunnes saamme jotakin hankituksi?" kysyi Yonker.

"Minä kysyin Roobolilta, mutta hän vastasi, ettei hän itsekään ole tänä päivänä syönyt muuta kuin raakaa silliä ja laivakorppuja", vastasi Hannu; "ja te voitte arvata, mikä hätä on käsissä, kun upseerit, neuvotellessaan amiraalin luona, joivat vettä ja rommia viinin asemasta."

Galama naurahti tälle hädän kuvaukselle ja kysyi:

"Kuinka sinä saatoit sen nähdä? Ethän sinä ollut sotaneuvottelussa?"

"Tietysti minä siellä olin, Yonker; kuinkas muuten?" vastasi Hannu, ikäänkuin hänen arvoaan olisi loukattu. "Ja pidinpä vielä puheinkin. Ryöstöstä ja rosvoamisesta väiteltiin kovasti, ja kreivi vannoi, että hän ryöstäisi kaikki kaupungin kirkot, mutta Treslongin herra ja minä, me lasketimme hänelle selvää totuutta, sen voin vakuuttaa." — Ja Hannu silitti partaansa ylpeän näköisenä.

Omituista, mietti Galama, noustessaan Hannun kanssa laivankannelle. "Kreivi pitää niin kiinni arvosta ja säädyistä, etten olisi uskonut, että hän olisi sallinut sinun istua neuvospöydän ääressä. — Joka mies kannelle! — Mitä hän lausui?"

"Kas Yonker", sanoi Hannu, "enpä minä juuri istunutkaan pöydän ääressä, mutta olin kuitenkin kajuutassa antamassa neuvoja ja muuta senkaltaista. Ja koska tiesin, mikä herra de Treslongin ajatus oli, lausuin minäkin mielipiteeni samaan suuntaan; annoinpa vielä varoituksenkin kreiville, ettei hän kiroisi niin julmasti."

"Ahaa!" sanoi Galama, joka kyllä tiesi, kuinka paljon hän sai uskoa; "minä ymmärrän, mitä se oli. Sinut käskettiin sisään antamaan selityksiä. — Tuossa on väki. Laivankansi puhtaaksi!"

Laivan väki, yhteensä ainoastaan kolmekymmentä miestä, oli nyt koossa kannella. Käsky toimitettiin nopeasti. Kun kaikki miehet jälleen olivat kokoontuneet Galaman ympärille, lausui hän:

"Olin toivonut, että tänään olisin voinut antaa teille tuoreita ruokavaroja; mutta nyt näyttää koko laivasto olevaa samassa tilassa kuin mekin, niin että sillä ei ole omiksikaan tarpeikseen. Kuitenkin tulemme vielä jonkun päivän toimeen ja kun nyt lähdemme Enkhuizenia kohden, toivon minä, että jokainen tarkasti ja vikkelästi tekee tehtävänsä. Me lähdemme matkalle kahden tunnin kuluttua."

Miesten kasvoilla kuvastui pettymystä, kun he kuulivat, etteivät he vieläkään saisi parempaa ravintoa, mutta saadessaan tietää, mihin heidät määrättiin lähtemään, riemastuivat he jälleen, sillä Enkhuizen oli tunnettu rikkaaksi paikaksi ja näihinkin aikoihin saisi sieltä varmaan jotakin. Miehiltä kului noin kaksi tuntia valmistuspuuhiin, kun kaikki pantiin retkeä varten kuntoon, kanuunat ja kiväärit puhdistettiin, miekat ja tikarit hiottiin teräviksi, ja monta muuta työtä ja temppua tehtiin.

"Mutta mikä tulee meille neuvoksi, Yonker", kysyi Hannu, "jos kohtaamme espanjalaisen sotalaivan? Olen tarkastellut ampumavaroja ja huomannut, ettei meillä ole kuin korkeintaan kolme kuulaa kutakin kanuunaa varten ja ruutikin on aivan vähissä."

"No, Hannu", vastasi Galama, "me laskemme sen lähellemme ja tartumme siihen kiinni, ellei mikään muu auta. Treslongin herra ei nähtävästi tule. — Nostakaa ankkuri!"

Muutaman minuutin ajan kuului vain rautaketjujen rätinää, kun ankkuria vivuttiin ylös. Tuuli, joka oli kääntynyt länteen, pullisti purjeita ja Galama lähti vastenmielisesti sille mainiolle matkalle, jonka seurauksia hän ei voinut aavistaa.

"Lähetä kaksi miestä ylös mastohäkkiin, Willem. Käske heidän tarkasti tähystellä laivoja"; komensi Galama ja lähti alas nauttiakseen jotakin virkistävää.

XXIV

Laiva näkyvässä!

"Näkyvässä on laiva, Yonker", oli tieto, jonka Hannu seuraavana aamuna toi kajuuttaan.

"Mikä laiva se on?" kysyi Karel, hypäten alas sängystä ja siepaten ylleen muutamia vaatekappaleita.

"Mikäli minä voin nähdä, on se espanjalainen, ja se on meidät äkännyt, sillä se on vetänyt tuuleen kaikki purjeensa. Se näyttää pelkäävän."

Galama riensi laivan kannelle. Kuten Hannu oli sanonut, näytti laiva olevan espanjalainen kauppa-alus.

Yonker levitti niinikään kaikki purjeensa ja ennen pitkää kiiti nopeakulkuinen alus liukkaasti myötätuuleen.

Väki odotti maltittomasti, mitä tästä seuraisi. Se oli kummannäköistä joukkoa. Oli vain aniharvoja, joilla ei kasvoissaan taikka ruumiissaan ollut jotakin merkkiä inkvisitsionin kovasta kurituksesta. Miltä oli korvat, miltä nenä leikattu pois, miltä oli lyöty hampaat suusta, minkä otsassa irvisteli julma polttomerkki. Heidän pukunsa olivat omituisia ja he olivat aseissa hampaita myöten, heillä oli kirveitä, miekkoja, pistooleja ja tikareita. Ajatus lähenevästä taistelusta sai nähtävästi heidän mielensä tulisesti hehkumaan ja heidän ulkomuotonsa olisi varmaankin outoa säikäyttänyt.

Yhtäkkiä tunsu Hannu jonkun nykäisevän häntä hiasta.

"Vielä toinenkin kaapattavana, Hannu", lausui vanhan tuttavamme Pietari Blinkin karkea ääni, samalla kun hän sormellaan osoitti taivaan rantaa, jonka takaa toinen vieras laiva oli ilmestynyt. Hannu katsahti sinnepäin.

"Onko tuo tuolla takanamme Roobolin laiva?" kysyi Galama, osoittaen kolmatta laivaa takanaan.

"On. Annetaanko sille merkki?"

Galama oli hetken aikaa kahden vaiheilla, kumpaako laivaa hän lähtisi ajamaan takaa, mutta nähtyään Roobolin laskevan toisen aluksen perään, kiinnitti hän kaiken huomionsa toiseen. Kerjäläisten laiva läheni sitä selvästi. Kauppa-aluksen kaikki purjeet olivat tosin nostetut, mutta ankaran raskas lasti sekä seikka, ettei se ollut pikapurjehtijaksi rakennettu, esti sitä pääsemästä pakoon.

"Se muuttaa suuntaansa, Yonker", huomautti Hannu. "Entä jos laskisimme suoraa päätä sen kimppuun. Sitä kelpaisi katsella! Viskataan ne kaikki kalojen syötiksi!"

"Entä jos sinä pitäisit suusi kiinni", sanoi Galama totisesti ja käski ohjata laivan toiseen suuntaan, että he olisivat voineet seurata kauppa-alusta.

Mutta tämä näytti valmistautuvan taisteluun. Se muutti jälleen äkkiä suuntaa, kääntyi entisille jäljilleen ja kulki jonkun välimatkan päässä kaapparin ohi. Samalla tuiskahti tulta sen kannelta, kuului paukaus ja kuula lentää vingahti Geusien laivan köysistön läpi. Geusit päästivät riemuhuutoja ja riensivät kanuunainsa luo, kun toinen kuula seurasi ensimmäistä ja keulalaidan kohdalta lensi laivan yli.

"Hiljaa!" huusi Galama, tömistäen jalkaansa. "Joka mies paikalleen eikä sanaakaan! Nuo miehet eivät näytä tietävän, kuinka ammutaan; annas minä opetan heitä."

Ja astuen pitkän kanuunan luo, hän tähtäsi tarkasti ja laukaisi.

Laukaus osui, sillä espanjalaisen kokkapuu lensi pirstoiksi.

"Tähdätkää sen perämastoa, Yonker", huikkasi Hannu haltioissaan.

"Mieluummin peräsintä", murisi Blink, joka kuului kanuunan hoitoväkeen.

"Sitä minäkin", sanoi Galama ja uudestaan tähdäten näki hän ilmeisellä mielihyvällä, että kuula sattui peräsimen yläpuolelle ja löi murskaksi kajuutan kalterin. "Hiukan alemmaksi tällä kertaa", hän puhui itsekseen, nähdessään, että espanjalainen pani purjetta, niin paljon kuin mastoon mahtui.

"He paikkaavat lastinsa mereen", huusi Hannu, kun mytty mytyn, tukku tukun, astia astian perästä vierähti veteen ja uiskenteli aalloilla.

"Siitä leikistä tehdään loppu", sanoi Karel ja laukaisi toisen kanuunan. Kuula iski peräsimeen juuri veden rajalla ja kuohu pirskahti kajuutan akkunalle. Kerjäläisparvi remahti riemuhuutoihin; laukauksen vaikutus näkyi kohta. Kauppa-alus pyörähti tuulen mukaan ja horjui niinkuin juopunut.

"Eikö mestari Barendsin olisi parempi mennä alas?" sanoi Hannu isännälleen, kun hän huomasi saarnaajan seisovan kajuutan oven vieressä.

Meri-ilma oli epäilemättä tehnyt hänelle hyvää, sillä hänen vartalonsa oli käynyt suoraksi, hänen ihonsa päivettynyt eikä hän enää ollut se surkastunut raukka, joka julisti totuutta van Alphenin ladossa.

Juuri kun Karel aikoi mennä saarnaajan luo ja pyytää häntä karttamaan taistelun vaaroja, tuli Barends itse häntä kohden ja lausui:

"Eikö teistä olisi soveliaista sanoa miehille, etteivät tarpeettomasti vuodata verta, vaan ottavat vangiksi kaikki, jotka eivät tee vastarintaa? Mitä vähemmän verta, sitä kauniimpi voitto."

"Te puhutte oikein, mestari Barends; mutta eikö teidän olisi parempi istua suojassa? Täällä kenties menetätte henkenne", Galama sanoi.

"Minä en pelkää", vastasi Barends hymyillen. "Kyllä minä itseni suojaan."

Asian laita oli näin. Saarnaaja rakasti hellästi Galamaa ja oli päättänyt jäädä kannelle, nähdäkseen miten hänen kävisi. Hän ei kuitenkaan arvannut, että hänen apuaan pian kysyttäisiin.

Hyvillä mielin hän näki, että Karel kutsui miehet ympärilleen ja lyhyesti ja vakavasti teroitti heille, että turhaa verenvuodatusta oli vältettävä ja että heidän päämääränsä oli estää vihollislaiva pääsemästä Zuyder-Seehen ennen heitä itseään; sillä jos se ennättäisi ilmoittamaan heidän tulostaan, olisi koko retki pilalla. — Hän näki, kuinka miehet ylpeydellä katsoivat kaunista päällikköään ja monen kasvoista hän havaitsi että hänen sanojaan ajottiin totella.

Sitten Galama lähetti itsekunkin paikalleen ja katseli tarkasti kauppa-alusta, joka lähestyi nopeasti.

"Keksit esille ja tykkilaita alas!" kajahti käsky ja tuokion päästä heitettiin espanjalaiseen pitkiä tankoja, joitten nenässä oli hirveät hampaat ja vekarat. Tämä oli suuri kolmimastoinen laiva, joka oli varustettu kaikella muulla, vaan ei miehillä, sillä ainoastaan muutamia päitä piipotti laidan takaa. Ankaran lastinsa vuoksi se oli niin painunut veteen, että sen ja kaapparin kansi olivat aivan toistensa tasalla. Kansi oli tavaramyttyjen ja tynnyrien peitossa, kun laivaväen yritys heittää nämä mereen oli nähtävästi jäänyt kesken.

Galama seisoi välkkyvä miekka kädessään joukkonsa etunenässä ja odotti hetkeä, jolloin iskettäisiin yhteen.

Keksit tulla sälähtivät alas ja repivät espanjalaisen tykkilaidasta sieltä täältä kappaleita. Muutamat sen laivamiehistä koettivat hakata keksejä poikki, mutta luopuivat siitä heti, kun pistoolien kuulat alkoivat vinkua heidän korvissaan.

"Yli!" huusi Galama ja syöksyi vahvalla huippauksella vihollislaivaan, kaikki miehet perässään; mutta täällä annettiin kuumempaa löylyä kuin he olivat odottaneetkaan. Espanjalaiset olivat laivan keskikohdalle rakentaneet tynnyreistä ja tavarapakoista vahvan seinän, jonka takaa he taistelivat vimmattujen voimalla. Tuokioksi taantuivat Geusit. Mutta silloin kaikui Galaman ääni ja hänen uljas muotonsa nähtiin kasan päällä. Yhtäkkiä kohosi sen takaa pitkä, laiha mies, ja nosti ylös suuren riu'un, jolla hän iski toista kypärään. Yonker horjahti ja kaatui selälleen kannelle.

Barends, joka oli jäänyt kaappariin, ennätti tuskin nähdä tämän, kun hän ajattelematta omaa vaaraansa riensi kohta paikalle Yonkerin luo. Sillä välin oli syntynyt ankara ottelu hänen ruumiinsa ympärillä. Espanjalaiset tulivat kasansa takaa esille ja Kerjäläiset raivoissaan päällikkönsä vahingosta karkasivat heitä vastaan. Melkein yliluonnollisella ponnistuksella onnistui saarnaajan saada Galaman hengetön ruumis pois taistelun tuoksinasta. Jännittäen kaikkia lihaksiaan ja hermojaan nosti hän hänet käsivarsilleen ja kantoi Geusi-laivan kajuuttaan. Siellä hän laski hänet vuoteelle, otti hänen päästään kypärän, jossa oli syvä lovi, ja alkoi vedellä valella noita kalpeita kasvoja sekä kostuttaa huulia viinalla.

Ylhäältä kuului hirmuinen meteli. Pistoolien räikeä paukkina, miekkojen kalske, haavoitettujen ja kuolevien voihkina, huudot ja kiroukset kaikuivat yhdessä sekamelskassa. Yhtäkkiä kaikki vaikenä. Mitä se tiesi? Olivatko he voitettut vai voittaneet? Samalla järisytti kova kanuunan laukaus laivaa. Sitä seurasi huumaava riemun huuto. Laivat, jotka kuin kaksi julmaa petoa olivat iskeneet kiinni toinen toiseensa, puskiivat yhtä mittaa, taistelun kestäessä, toinen toistaan, surkeasti natisten ja säestäen sitä hirveätä kalman soittoa, joka kaikui ylhäältä. Vähitellen vaikenivat pistoolit, miekan kalske hiljeni eikä lopuksi kuulunut kuin askeleita, jotka kiirehtivät laivan kantta pitkin.

"Missä minä olen?" sanoi Galama heikolla äänellä, avaten silmänsä.

"Jumalan kiitos, että olette vielä hengissä", huusi Barends iloisesti, ojentaen Yonkerille viini-maljaa. "Juokaa tästä! Pakottaako päätänne?"

"Voi minun päätäni!" sanoi Galama kuin unissaan. "Mitä olen minä tehnyt?"

"Te taistelitte espanjalaisen laivan kanssa", vastasi Barends.

"Kas, nyt minä muistan", lausui Galama, silmäillen ympärilleen kajuutassa, ja koko seikka selveni

hänelle. "Minä en kuule mitään melskettä. Vieläkö he taistelevat? Olemmeko voittaneet, vai — —?" ja hän pyrki ylös.

Mutta Barends painoi hänet lempeästi alas, sanoen:

"Älkää nousko, Yonker. Te heräsitte juuri tainnoksista. Taistelu on vastikään päättynyt ja minä lähden nyt ottamaan selvää siitä, kuinka se loppui."

Kun hän nousi ylös lähteäkseen, kuului joku tulevan portaita alas. Galama sieppasi pistoolinsa luullen vihollisen lähenevän. Mutta se oli vain Pietari Blink, joka pisti päänsä ovesta sisään ja kysyi:

"Onko Yonker täällä?"

"On, Pietari. Astu sisään ja kerro miten taistelu päättyi", sanoi Galama.

"Oi Yonker, olen niin julmasti iloinen, kun näen Teidän Ylhäisyytenne hengissä jälleen", sanoi Pietari vilpittömän ilon puuskassa, luopuen kerran tavallisesta harvasanaisuudestaan. "Me ne otimme, löimme palasiksi. Kultaa, hopeaa, viiniä, leipää, lihaa, vankeja."

Galamaa ja Barendsia nauratti tuo saaliin luettelo. Willem niminen merimies astui sisään ja ilmaisi hänkin ilonsa siitä, että Yonker oli elossa. Vastaukseksi Galaman kysymyksiin hän kertoi:

"Me valloitimme laivan, herra kapteeni. Sillä on kallisarvoinen lasti silkkiä ja viiniä, sekä rahaa kasottain. Siellä oli viisitoista soturia ja seitsemän matkustajaa, jotka kaikki joutuivat vangiksemme, paitsi kahdeksaa, jotka kaatuivat. Meiltä on kaatunut viisi miestä, mutta useat ovat pahoin haavoitettuja."

"Missä Hannu on?" kysyi Galama levottomasti.

"Hän vartioi vankeja. Ilman häntä ei meidän olisi käynyt niin hyvin kuin kävi. Varustus-vallia ei saatu kumoon, ennenkuin hän kerran räjäytti sitä kanuunalla, niin että koko kasa lensi hujan hajan. Siitä hetkestä oli voitto meidän. Matkustajien joukossa oli eräs pappi, joka taisteli pahemmin kuin lempo."

"Minä lähdän sairaita ja kuolevia katsomaan", sanoi Barends, nousten ylös. "Teidän täytyy nyt levähtää; älkää yrittäkökään nousta. Willem pitää huolta teistä. Te jaksatte kyllä omasta mielestänne hyvin, mutta maata vielä. Minä olen teidän lääkärinne, totelkaa siis."

Koska Yonker todelta ei voinutkaan aivan hyvin ja saattoi luottaa Willemiin, noudatti hän neuvoa. Vasta illempana hän heräsi virkistävästä unesta ja lähti laivan kannelle.

Yötuuli puhalsi kalseana ja laineet, jotka paisuivat korkeiksi, huuhtoivat toisinaan laivan kanta. Mutta Yonker, jonka rinnassa kävi samanlainen myrsky, katseli jonkinlaisella mielihyvällä noitten vihollisten raivoa, jotka olivat kaikkia espanjalaisia väkevämmät. Kun hän seiso peräsimen äärellä, jaellen käskyjä, muistui hänen mieleensä entiset olot ja vaiheet, mutta samassa seiso Hannu hänen vieressään kompassilyhdyn himmeässä valossa. Hänen kasvoillaan oli ilme, jota Galama ei koskaan ennen ollut niissä huomannut.

"Minä soisin, että te menisitte alas kajuuttaan", sanoi hän lyhyesti ja melkein värisevällä äänellä.

"Miksi niin?" kysyi Karel. Hän ei voinut käsittää palvelijansa käytöstä ja luuli, että oli tekeillä kapina.

"Minulla on tuolla alhaalla eräs vanki, jonka te luullakseni mielellänne näette", vastasi Hannu, osoittaen kajuuttaa.

"Kuka se lienee? Kas tässä, tartu peräsimeen ja ohjaa pohjois-koillista kohti", sanoi hän, jättäen peräsimen erään laivamiehen haltuun ja seuraten Hannua kajuuttaan. Ovi aukeni, ja kun hänen silmänsä olivat vähän tottuneet hämärään valoon, näki hän Gerard Blockin eli isä Sextuksen istuvan tuolilla. Hänen kätensä olivat sidotut selän taa ja häntä vartioitsi kaksi miestä, sapelit kädessä.

Galama säpsähti ja tarttui Hannun käsivarteen. — Häntä huimasi ja hetken aikaa näytti siltä, kuin ne intohimot, joita vangin näky hänessä sytytti, olisivat olleet niin voimakkaat, ettei hän voinut niitä hillitä. Mutta hän maltoi mielensä ja tuokion jesuiittaa silmäiltyään pani pistoolinsa pöydälle ja sanoi noille kahdelle miehelle:

"Te saatte mennä, mutta yksi teistä olkoon vartiana oven takana."

Miehet poistuivat, ja nuo kolme miestä olivat taas kerran, niinkuin se useasti ennen, yhdessä.

Kolmen tuttavän kohtaaminen.

"Vihdoinkin yhdymme jälleen", sanoi Galama jesuiitalle, joka äreänä ja kylmäkiskoisena istua jurotti tuolilla.

Tuokion aikaa katselivat molemmat miehet toistaan äänettöminä. Galaman silmistä loisti säälää, mutta Sextuksen silmänluonti oli rohkea, melkeinpä julkea ja voitonriemuinen.

"Päästäkää irti siteet, joilla hän on köytetty", käski Galama, "ja jättäkää ainoastaan hänen kätensä kiinni". "Ellette ollenkaan yritä päästä vapaaksi", jatkoi hän kääntyen pappiin, "tulee olonne niin helpoksi kuin mahdollista, mutta jos vähänkin yritätte, on välttämätön kuolema edessänne."

"Ettehän toki tahdo, että uudestaan laskeen irti tuon peevelin?" kysyi Hannu kummastuneena; "minulla ja kolmella neljällä muulla miehellä oli täysi vaiva saada hänet sidotuksi. Hän piti puoliaan kuin tiikeri. Eikö hän ole ansainnut siteitä?"

"Entä sitten! Hänen ei tarvitse kärsiä ylenmäärin. Hän tietää mikä häntä odottaa. Leikkaa siteet poikki ja seisoo hänen takanaan."

Hannu katkasi vastahakoisesti siteet, otti tuolin ja istuutui papin viereen, jonka olo näytti paljon huojenevan.

"Eniten kummastuttaa minua", lausui Galama, hetken aikaa ääneti katseltuaan Sextusta, "tuo julkeus, jolla te, töistänne huolimatta, katselette minua vasten silmiä. Te olette varmaan kokonaan tunnoton, ellei teihin ensinkään koske se tuska, jota olette minulle saattanut."

"Jos olisitte noudattanut minun neuvoani ja suvainnut minun toteuttaa tuumani, Yonker, olisi teidän käynyt paremmin kuin nyt", sanoi jesuiitta vakavalla äänellä.

"Hyvä neuvo!" sanoi Hannu ja asettaen suunsa papin korvan juureen, hän lisäsi: "Mitenkä nyt on ratsuväen laita?"

Pappi punastui kiukusta ja sanoi tuokion kuluttua:

"Koska olen vihollisten käsissä ja sidottuna, täytyy minun kärsiä sellaisia solvauksia, joita ei kukaan muuten olisi uskaltanut minulle sanoa. Mutta te, Yonker, joka ennen näytitte minusta pitävän, älkää suvaitko tuon ryökäleen saastuttaa minua myrkyllisellä hengellään."

"Se ryökäle antoi teille kerran hyvän läimäyksen, ha ha!" lausui Hannu.

Karel käski katseellaan palvelijan vaieta. Hän jatkoi:

"Arvattavasti te tiedätte, että olette Meri-Geusien käsissä ja keskellä heidän laivastoaan, niin että pako tällä kertaa on mahdoton. Olen kokenut niin paljon teidän kaksimielisyyttänne, etten voi luottaa teidän pienimpäänkään sanaanne; mutta neuvon kuitenkin, että vilpittömästi ja verukkeita tekemättä vastaatte kysymyksiini. Teillä on sulaa surua, eikä vähääkään apua siitä, ellette noudata tahtoani. Väkivaltaan en ryhdy teitä kohtaan, mutta teidän täytyy vastata minulle."

"Minä tiedän, että ympärilläni on pieni parvi laivoja, joiden haltiat sanovat itseään meri-kerjäläisiksi ja kehuvat käyvänsä sotaa Espanjaa vastaan. Mutta koska vieläkin suuresti kunnioitan teitä, Yonker, varoitan teitä: älkää katkaisko hiuskarvaakaan minun päästäni. Se laiva, jossa minä olen kulkenut, kuuluu erääseen kauppalaivastoon, jota suojelee vahva joukko sotalaivoja. Ne voivat äkkiä tulla teidän kimppuunne. Minä olen arvokkaampi mies kuin te luulettekaan, ja minun kuolemani kostettaisiin ankarasti jokaiselle, joka on ollut siihen syyppää."

"Kerjäläisistä puhuessanne, olette, luulen minä, rohkein meistä kaikista", sanoi Hannu. "Kuinka uskallatte, herra, uhata minua ja minun isäntääni omalla laivallamme? Jos laivastonne tulisi, pelmuuttaisimme sitä niinkuin minä nyt teitä." Ja hän ravisteli jesuiittaa korvista.

"Jätä hänet rauhaan!" sanoi Galama ankaralla äänellä.

"Hän on vain petollinen jesuiittakoira", mutisi Hannu. "Teidän asemassanne en suuria kursailisi hänen suhteensa."

"Missä on Agnes? missä sisareni?" kysyi Galama otsa rypyssä astuen papin ääreen. Hänen huulensa värisivät mielenliikutuksesta.

"Ne ovat mennyttä kalua!" vastasi pelkäämätön pappi kolkolla äänellä.

Galaman posket kävivät tuhkanharmaiksi. Hän puristi yhteen huulensa ja hänen silmistään leimahti vihan tuli. Mutta hän hillitsi itsensä ja sanoi:

"Minä en kysynyt teiltä sitä. Minä tahdoin tietää, missä he ovat."

"He ovat teiltä menneet iki päiviksi!" oli sama kolkko vastaus.

"Tuolla tavalla ei hänen kanssaan tulla toimeen", mutisi Hannu, ja luoden pappiin hurjan silmäyksen hän lisäsi: "Minä työnnän tikarini kylkiluittenne väliin, ellette vastaa siivosti. Suu puhtaaksi!"

"Hiljaa, Hannu", käski Karel. "Sextus eli Block, taikka mikä nimenne lienee, minä huomautin teille, että teidän kohtalonne on omassa kädessänne. Minun ankara velvollisuuteni on heittää teidät amiraalin huostaan, ja jos tunnette kreivi Lumein, tiedätte kyllä, ettei teidän tarvitse odottaa armoa. Mutta minä voin myöskin jättää teidät tämän laivan päällikön, herra de Treslongin käsiin, ja voinen ehkä lievittää tuomiotanne. Kummanko valitsette? Teidän täytyy vastata kysymyksiini, taikka olette huomenna amiraalin kourissa ja silloin — Jumala teitä armahtakoon."

"Minä en pyydä kenenkään armoja", vastasi pappi. "Luuletteko, että minä pelkään uhkauksianne, Yonker? Luulisinpä teidän vanhastaan tietävän, ettei paljastettu miekkakaan minua säikähytä ja että kuolema on minulle yhtä suloinen kuin elämä. Kuolema saattaa minut taivaan riemuihin, ja ennenkuin luovun niistä kunnottomalla teolla, riennän vapaaehtoisesti sen helmaan. Minä halveksin teidän armoanne."

"Sinä ulkokullattu! sinä valehtelija-koira!" huusi Hannu, karaten ylös ja tarttuen jesuiitan kurkkuun. "Oletko ennen tuntenut tuota kouraa? Muistatko, kuinka minä sinua kuristin, kunnes kasvosi kävivät sinisiksi ja sinä rukoilit armoa ja lupasit sanoa kaikki? Sano se nyt, koira, tahi minä puserran mustan sielusi ulos sinusta."

"Hellitä, Hannu! Lähde pois. Kuuletko?" lausui Galama käskeväällä äänellä ja vapautti papin, jonka kasvot olivat käyneet tulipunaisiksi.

"Ja minkätähden kohdellaan tuota konnaa kuin pikkulasta?" kysyi Hannu säihkyvin silmin. "Hän on minun saaliini, ja jos olisin tietänyt, että te lellittelette häntä tällä tavalla, olisin ennemmin hakannut hänet palasiksi. Ettekö näe, että hän tekee pilaa teistä ja pitää teitä aivan pehmeänä miehenä? Hän on sitä lajia koiraa, jolle ei syötetä makeisia. Teidän jaloutenne ja kristilliset periaatteenne eivät vaikuta häneen pienimmälläkään tavalla."

Mutta hänen isäntänsä osoitti äänetönnä ovea ja Hannu asettui sen viereen, sadatellen hammastensa välistä muutamien ihmisten tuhmuutta.

"Eikö siis mikään saa teitä puhumaan?" sanoi Yonker surullisella äänellä.

Jesuiitta oli vaiti.

"Te olette tehnyt minulle paljon pahaa, Sextus", jatkoi Karel, "mutta minä annan sen teille anteeksi. Vaikken ennen ollut teitä nähnyt, olette jostakin syystä, jota vieläkään en ymmärrä, sukeltanut suosiooni ja julmasti ja kylmäkiskoisesti tuottanut tuhoa rakkaimmilleni. Teidän tähtenne uhrattiin kreivi Egmont ja ilman teitä olisi armas isänmaani yhtä vapaa kuin kalat tuolla syvällä. Teillä ei ole mitään syytä tallettaa salpain takana Agnesia ja Mariaa. Sanokaa, missä löydän heidän vankihuoneensa, ja jos kukaan kuolevainen saa heidät vapaaksi, niin minä saan."

Tuskallisesti odottaen katseli hän vankia, joka tuokion aikaa näytti arvelevan.

"Ennen kaikkea vaadin vapauttani", lausui hän selkeällä äänellä.

Yonker rypisti otsaansa ja kova taistelu näytti riehuvan hänen rinnassaan. Vihdoin luopui hän siitä ajatuksesta.

"Sitä en voi teille antaa, mutta minä tahdon puhua hyvää teidän puolestanne."

"Puhua hyvää!" vastasi jesuiitta halveksien. "Minä tahdon saada vapauteni. Ettekö tahdo antaa minulle sitä?"

"Minä en voi", vastasi Galama lujasti.

"Teitä ei paljon hyödyttäisi vaikka ilmoittaisinkin tuon asian", vastasi pappi. "Olen jo teille sanonut, ettei valtanne ulotu heihin."

Hänen äänessään oli jotakin kamalaa, joka kauhistutti Yonkeria.

"Kuinka!" sanoi hän voihkien; "eikö minun valtani ulotu heihin? Ovatko he kuolleet?"

"He ovat kuolleet", toisti pappi.

Galama vaipui tuolille. Hänen päänsä painui käsien varaan pöytää vastaan. Vähän aikaa vallitsi kajuutassa haudan hiljaisuus.

"Minä tiedän, etteivät he ole kuolleet", puhui Hannu itsekseen, astui isäntänsä luo ja kosketti hänen käsivarttaan.

Yonker katsahti ylös, ja hänen kasvoissaan kuvastuva tuima tuska näytti hämmästyttävän pappiakin.

"Tuo ei kelpaa", sanoi Hannu. "Hän ei ole tehty samanlaisesta aineesta kuin te. Mutta kidutuksella saadaan hänen kielensä kanta irti. Antakaa minun kuumentaa tämä tikari ja polttaa pojan huulia. Se on mainio keino."

Useita lukijoita kenties hirvittää Hannun julmuus; mutta huomattava on, että siihen aikaan yleensä käytettiin kidutusta ja Hannu oli aikakautensa kannalla.

Galama ei ottanut kuuleviin korviin palvelijansa ehdotusta ja viipyi jonkun aikaa äsken kuvaamassamme asennossa.

"Häntä voi tallettaa minun kajuutassani", sanoi hän, nousten ylös. Hän oli levollinen, mutta kalman kalpea. "Ulkopuolella vartioikoon kaksi miestä eivätkä he saa päästää ketään sisään, ei sinuakaan, Hannu. Odota, minä lukitsen oven ja otan avaimen. Hänen täytyy astua tuomarinsa eteen. Minulla ei ole valtaa häntä rangaista."

Sitten hän sulki kajuuttansa oven ja lähti laivan kannelle.

Kun seuraavana aamuna himmeä rusko taivaan itärannalla ilmoitti uuden päivän tuloa, oli Galama yhä vielä laivan kannella. Tuuli, joka yhtä mittaa vaihteli, puhalsi joka suunnalta yhtä rajusti ja paisutti pauhaavat, kuohupäiset laineet vuorten korkuisiksi. Joka mies puunasi ahkerasti, täyttääkseen Yonkerin käskyjä, joita yhtä mittaa kajahti myrskyssä. Kaiken yötä pyrkivät he Zuyder-Seehen, mutta myrsky esti heitä ja pakotti heitä odottamaan päivän valkenemista.

"Minä en luule, Yonker", sanoi Hannu, joka auttoi Willemiä peräsimen hoidossa, "että me pystymme tuota tekemään. Näittekö noita laivoja? Minä olen varma, että koko laivasto on samassa asemassa kuin me ja taistelee turhaan myrskyä vastaan. Teidän olisi parasta mennä alas nauttimaan lepoa. Me laskemme ankkurin ja parin tunnin kuluttua tulen teitä huutamaan."

"Yonker näyttää oikein sairaalta", lausui Pietari Blink.

Ja niin tosiaan olikin. Hänen kasvonsa olivat kalpeat, hänen silmänsä ajettuneet; hänen partansa ja tukkansa, joita suolainen merivesi oli liottanut, olivat takkuiset ja rumannäköiset.

"Minä menen ja pesen ainakin kasvoni", sanoi Galama, antaen puhetorven perämiehelle. Sen jälkeen hän astui alas ja avasi hiljaa kajuutanoven. Se oli pienehkö suoja, jonka toisella puolella oli Treslongin kajuutta, toisella varastuhuone. Näitten huoneitten väliseinä oli jotenkin ohut.

Kajuuttaan tultuaan hän äkkiä pysähtyi. Sieltä näkyi himmeää tulen hohdetta. Hän ihmetteli tätä, koska hän tiesi, että jesuiitta oli lujasti sidottuna pantu hänen vuoteelleen ja ettei hänen huoneessaan ollut mitään syttyväistä ainetta. Hän astui eteenpäin, mutta pysähtyi hypäten taaksepäin ja riensi suoraa päätä laivan kannelle, kun samalla kauhea räjähdys järjensi laivaa ja kajuutasta syöksähti tulta ja savua.

"Joka mies pumppuihin ja valkeaa sammuttamaan!" huusi Galama ja riensi jälleen portaita alas, Hannu ja Pietari kintereillään. Väki lähti kohta paikoilleen, tietämättä mitään asiasta, ja kun he näkivät savun tupruavan varastuhuoneen kohdalta, asettuivat he riviin ja vesiämpärit kulkivat kädestä käteen.

Sillä välin oli Galama jälleen saapunut kajuuttaansa. Ensi työkseen hän sulki kajuutan oven ja riensi varastuhuoneen ovelle, jonka hän potkaisi auki. Lieskoja ja savua syöksähti vasten hänen silmiään. Vaarasta huolimatta ja Hannun käsistä karaten samosi hän liekkien lävitse. Tuokion päästä tuli hän jälleen näkyviin, musta möhkäle sylissänsä. Hän astui miesten välitse, jotka Willemin johdolla sammuttivat valkeaa, ja laski kantamuksensa Treslongin kajuutan lattialle. Sitten palasi hän väkensä

luo.

"Varastohuoneen vasen seinä ja minun kajuuttani ovat tulessa", lausui hän merimiehille; "ajakaa sinne vettä. Ei tarvitse enää peljätä mitään räjähdystä. Saanko minä tuon ämpäriin?" ja tarttuen ämpäriin riensi hän jälleen kajuuttaan päin.

"Pois tieltä! Tämä on parempi kuin teidän vetenne", ärjäsi Blink, samalla kun hän, kantaen mahdollottoman suurta purjetta, jonka joka langasta valui vettä, tuli portaita alas.

Kahden kolmen toverin avulla saatiin purje varastohuoneeseen ja heitettiin liekkien päälle, jotka pian sammuiivat kokonaan.

"Mistä pääsi valkea irti?" kyseli väki Hannulta ja Pietarilta, mutta kumpainenkaan ei voinut tähän vastata ja kaikkein täytyi tyytyä arveluihin.

Me voimme kuitenkin selittää lukijalle tämän seikan. Kun Galama ensi kerran tuli kajuuttaansa, havaitsi hän, ettei valkea ollut itse huoneessa, vaan että se pilkotti jostakin väliseinän aukosta. Lähemmäksi tultuaan huomasi hän, että seinästä oli kiskottu irti muutamia lautoja ja siitä syntyneestä aukosta näki hän valkean hohtavan. Hänen päähänsä lensi ajatus. Olikohan pappi päässyt siteistään irti ja tehnyt tuon aukon, oliko hän varastohuoneessa tekemässä tuhotöitä? Galama astui aukon luo ja kurkisti sisään.

Aivan oikein: siellä seisoivat pappi, kynttilä toisessa kädessä ja tulilanka toisessa. Vaikka valo oli himmeä, huomasi Galama, että pitkän tulilangan toinen pää oli kiinni ruutitynnyrissä, joka kolmen muun kanssa seisoivat nurkassa. Mutta se ei häntä pelottanut, sillä hän tiesi että tynnyrit olivat tyhjätkin, koska hän oli itse ottanut niistä viimeisetkin varat eilistä tappelua varten. Mutta papin takana, lähellä ovea, oli avonainen ruutikirstu. Galama tuli vähän kolistaneeksi; heti pappi kääntyi. Kun hän näki friisiläisen kasvot, säpsähti hän ja heitti palavan kynttilänsä ruutikirstuun. Galama karkasi pakoon ja samalla kuului äsken mainittu pamaus.

Seuratkaamme nyt Galamaa kajuuttaan, jonka lattialla, tyyny päällä, jesuiitan runneltu ruumis makasi. Hän oli kauhean näköinen. Vaatteista ei ollut jäljellä kuin käryävät repaleet ja niitten välistä näkyi ruma, verinen liha. Hänen kasvonsa olivat nokimustat ja palohaavoja täynnä, suusta näkyi kärventynyt kieli. Hän hengitti raskaasti ja heikko voihkina, joka välistä kuului hänen rinnastaan, oli ainoa, josta huomasi hänen hirveät tuskansa. Galama laskeutui polvilleen ja kostutti hänen huuliansa vedellä.

Vihdoin Sextus avasi silmänsä, ja katseli vähän aikaa tylsästi ja tajuttomasti Galamaa kasvoihin; mutta laivan keinuminen saattoi hänet vähitellen tajuihinsa. Hän katseli Yonkeria voiton riemulla ja jotain hymyn tapaista, joka huonosti soveltui runneltuneihin kasvoihin, eleli hänen huulillaan, kun hän koetti mutista muutamia sanoja. Galama kallisti päätään ja kuuli epäselvän kuiskauksen:

"Yhdessä mennään perikatoon."

Galamaa hirvitti. Laivan ankara huojunta, miesten raju meteli heidän puuhatessaan tulen tukahuttamisessa, aaltojen loiske ja pauhina — noista äänistä olisi kyllä voinut luulla, että laiva oli hukkumaisillaan; hän ei jaksanut käsittää, että se mies, joka oli saattanut hänelle niin paljon pahaa, iloitsi siitä, että heidän ehkä oli yhdessä kuoltava. — Hän ei ymmärtänyt niin kovaa, niin leppymätöntä ihmissielua.

Hän nousi ja aikoi jättää kurjan miehen yksin, sillä hän näki, ettei hänellä enää ollut monta minuuttia elon aikaa. Mutta samalla hän muisti, että hän tiesi Agnesin ja Marian kohtalosta jotakin, ja hän päätti vielä kerran tiedustella, olivatko nämä vielä elävien joukossa. Hän heittäytyi polvilleen kuolemaisillaan olevan eteen, ja pannen huulensa hänen korvaansa hän sanoi:

"Sextus, ajatelkaa, että tuokion päästä seisotte tuomarinne edessä. Hänen nimessään ja teidän ikuisen autuutenne tähden minä rukoilen teitä, sanokaa, missä Agnes ja Maria ovat. Minä annan teille anteeksi kaikki, mitä minulle olette tehnyt, mutta laupiaan Jeesuksen nimessä, jota sanotte seuraavanne, sanokaa se minulle."

Hän herkesi ja pani korvansa kuolevan suun eteen, kuullakseen hiljaisimmankin kuiskauksen. Hän odotti tuskallisesti, mutta vähään aikaan ei kuulunut muuta kuin papin hengitys. Äkkiä tämä, ikäänkuin lamppu, joka viimeisen kerran leimahtaa ja sitten sammuu, liikutti kättään ja lausui tuskin kuuluvalla äänellä:

"Jumalan pyhä äiti! He ovat kuoll—eet, kuol-e—et."

Jesuiitan ruumista värisytti kerran ja hän lakkasi elämästä.

Onneton Yonker jäi tuokioksi samaan asentoon, polvilleen ruumiin viereen. Hän ei kyennyt nousemaan, vielä vähemmän menemään laivan kannelle, ja hän olisi tällä hetkellä mielellään itsekin kuollut. Nyt oli siis kaikki toivo rauennut. Näinä vuosina, jotka hän oli viettänyt merellä, oli toivo, jos toisinaan heikkokin, yhäti elänyt hänen povessaan, toivo siitä, että Agnes vielä oli elossa, ja pelkkä ajatuskin, että se oli mahdollista, oli virkistänyt häntä ja lisännyt hänelle uutta voimaa. Vielä edellisenä iltana, kun pappi oli sanonut, että tytöt olivat kuolleet ja ettei hänen kätensä heihin ulottunut, hän ei voinut sitä uskoa. Mutta nyt oli ainoa olento, jolta olisi voinut saada varman vastauksen kysymykseensä, mennyt tuonelaan, — vieläpä mennyt vastaus huulillaan.

Galama makasi siinä polvillaan, pää vasten pöytää, kädet riippuen alaspäin ja silmät kiinni, yhtä liikkumattomana kuin ruumis hänen jalkainsa juuressa. Hiljaa lausui hän Agnesin nimeä, ja joka kerta kun hän sen lausui, tunsu hän, että kalman käsi löi raunioiksi hänen tuulentupansa, ja hän rukoili sydämensä pohjasta voimaa Jumalalta.

"Lähtekää pois, Yonker, tuo ei kannata", sanoi Hannu, joka hiljaa oli tullut kammioon ja tuokion aikaa katsellut kohtausta. Hän näki, mitä oli tapahtunut, ja tiesi, mitä hänen tuli tehdä. Hän saattoi Yonkerin levolle Treslongin riippumattoon ja huusi sitten Pietari Blinkiä, jonka kanssa hän kantoi jesuiitan ruumiin Galaman kajuuttaan.

"Nyt on vihdoinkin saatu ero tuosta konnasta", lausui Hannu Pietari Blinkille. "Mutta älkäämme toista kertaa hairahtuko. Tuo mies oli niin loppumattoman viekas, etten tiedä ... ehkä hän vain on olevinaan kuollut, vaikka hän on yhtä terve kuin mekin. Tiedätkö mitä? Me heitämme hänet mereen. Ei mitään ratsuväkeä, isä, häh?"

"Niin", sanoi Pietari, "kääritään mies omaan viittaansa;" ja tuotuaan viitan, joka oli jäänyt riippumattoon ja siten säilynyt valkealta, alkoi hän siihen kääriä ruumista.

"Maltahan, mikä tuo on? Tuossa taskussa on jotakin", sanoi Hannu, kun hänen käteensä sattui jotakin kovaa vaatteen laskoksista. Hän löysi pian taskun ja veti sieltä esiin taskukirjan sekä kolme neljä kirjettä.

"Pyhän inkvisitsionin päävikariolle Brüsseliin", sanoi Hannu, lukien päällekirjoitusta. "Hänen Ylhäisyydelleen herttua Alballe ja Kunnianarvoiselle pater Hubertille Brüsseliin. Kas, mitä tämä on? Pater Hubert! Se on tuo inkvisitsionin paha henki, tuo pikku-mies. Tämä varmaan sisältää jotakin. Katsotaan!" ja äkkiä avattuaan kirjeen alkoi hän sitä lukea. "Mitä, veli Sextus? Agnes Vlossert ei luovu harhauskostaan. Maria Galama kuoli —. Pekka, vanha veljeni, toimita raato pois ja hae enemmän kirjeitä. Minulla on tässä jotakin, joka lohduttaa Yonkeria."

Ja Hannu juoksi kajuuttaan, herätti Yonkerin, joka oli kuin huumeissaan ja kertoi niin paljon kirjeistä, jesuiitoista, isä Hubertista, naisluostareista ja Agnesista, että hänen isäntänsä kiivastui ja tempasi kirjeet hänen kädestään.

Kirjeet sisälsivät tietoja Brielin naisluostarin abbedissalta, saman kaupungin pormestarilta ja Flushingin luostarin abbotilta. Ensimmäisessä, joka oli kirjoitettu isä Hubertille, ilmoitettiin hänelle, että Maria Galama oli kuollut heidän viimeisen kohtauksensa jälkeen, mutta että Agnes Vlossert eli ja pysyi harhauskossaan sekä sai siitä kärsiä ansaittua rangaistusta. Kahdessa viimeisessä kirjeessä valitettiin Alballe ja päävikariolle, että molemmat kaupungit olivat kokonaan vailla puolustusväkeä, niin ettei kunnollisesti saatu järjestystä säilymään. Kun Yonker vielä oli tarkoin tutkinut tuota pientä taskukirjaa, vakiintui hänessä yhä enemmän se ajatus, ettei hänen elämänsä vielä ollut aivan toivoton.

XXVI

Ihminen päättää, Jumala säätää.

"Iso vene miehiä täyteen! kohta!" huusi Galama, rientäen laivan kannelle. "Eteenpäin, hoi! iso vene alas! Mitä siellä hidastelette?" ja maltittomuudessaan hän sieppasi keksin ja jyskytti sillä laivankanteen.

Ennen pitkää pani väki parastaan saadakseen lasketuksi pitkän veneen mereen, ja siinä oli täysi työ, sillä meri aaltoili rajusti. Vihdoin yritys onnistui, mutta nytkös vaiva alkoi. Laineet viskelivät keveätä alusta kuin herneenpalkoa ja näytti mahdottomalta saavuttaa amiraalilaivaa, joka purjeet puoleksi kokoonkäärittyinä keinui kappaleen matkan päässä ankkurin varassa.

Mutta miehet olivat vanhoja merikarhuja, jotka toisenkin kerran olivat otelleet aaltojen kanssa. He ponnistelivat ääneti airoillaan ja vaikka moni laine loiskahti heidän ylitseen, lähenivät he kuitenkin hiljalleen matkansa päätä.

Yonker istui veneen keulassa, katse tähdättynä yhteen kohtaan. Hänen silmänsä leimusivat, hänen poskensa hohtivat, hän ei välittänyt aalloista, jotka kastelivat häntä, ei tuulesta, joka sieppasi häneltä hatun ja heitti sen kauas ulapalle. Hän kehoitti lakkaamatta miehiänsä ponnistamaan voimiaan, aikoipa hän itsekin tarttua airoihin, johon nämä eivät kuitenkaan suostuneet. Hän näytti kokonaan toiselta ihmiseltä. Hänen silmistään välähti jälleen entinen tuli ja hänen huulillaan väikkyy hymy.

Jopa vihdoinkin! Vene ehti amiraalilaivan luo ja ennenkuin väki oli saanut kiinni köysistä, jotka heitettiin laivasta, oli Galama jo tarttunut köysiastuimiin ja hyppäsi laivan kannelle.

"Missä herra de Treslong on? Minun täytyy tavata hänet heti paikalla! Sanokaa hänelle, että hänen luutnanttinsa, Yonker Galama, tahtoo puhutella häntä", lausui hän eräälle lähellään seisovalle miehelle.

Mies riensi pois ja katosi kajuuttaan, ilmestyen pian jälleen Treslongin kanssa, joka näytti suuresti kummastuvan Galaman saapumisesta.

"Mitä on tapahtunut, Yonker, kun tulette tänne, vieläpä näin pahalla säällä? Ei se sentään mitään huonoa liene, koska te näytätte olevan paremmalla tuulella kuin milloinkaan ennen", lausui kummastunut aatelismies.

"Päinvastoin, herrani, ilosanomia", vastasi Karel. "Sanokaa amiraalille, että hän antaa laivastolle merkin kääntyä takaisin. Meidän täytyy kaikkien lähteä Brieliin. Me valloitamme sen vielä tänään, jos saavumme sinne aikanaan. Siellä ei ole vartioväkeä ainoatakaan miestä."

"Kuinka! Brielissäkö! Eikö Brielissä ole vartioväkeä! joutavia! Tulkaa kanssani peräkannelle ja selittäkää tarkemmin."

"Tuossa näette koko laivaston edessänne", sanoi Karel, osoittaen laivoja, jotka paraikaa Zuyder-Seen suussa taistelivat tuulta vastaan, joka vihaisesti puhalsi rannalta päin. "Emme saa ainoatakaan alusta lasketuksi Zuyder-Seehen. Eilen tuo jesuiitta, josta puhuin teille, joutui vangikseni. Hänen kauttaan minä tiedän, että jos purjehdimme Brieliin tahi Flushingiin, jotka molemmat olivat vartioväkeä vailla, kun hän ne jätti kaksi päivää sitten, saamme helposti käsiimme jomman kumman näistä kaupungeista ja voimme tehdä niille mitä hyvänsä. Se olisi suurin voitto minkä prinssi tähän saakka on saanut."

"Sepä se, jos me voisimme", vastasi Treslong. "Luuletteko Albaa niin tyhmäksi, että hän jättää Brielin tai Flushingin vartioväkeä vaille? Jos teillä olisi minun kokemukseni, Yonker, ajattelisitte toisin. Tuo teidän jesuiittanne on taas tehnyt teille tepposet, tai tekasi hän tuon valheen, välttääkseen kidutusta, jolla häntä uhkasitte."

"Hän on kuollut", sanoi Galama. "Hän yritti räjäyttää meidät ilmaan, mutta sai siinä itse niin pahat haavat, että kuoli. Kun vainajaa käytiin tarkemmin tutkimaan, löydettiin hänen vaatteistaan papereita ja taskukirja, josta sain tietää, että hän tuli suoraa päätä Flushingista lähteäkseen Espanjaan, ja että hän aikoi poiketa Ostendeen, jättääkseen sinne Brüsselin kuvernöörille meneviä kirjeitä Brielistä ja Flushingista. Tässä on yksi kirjeistä, lukekaa se ja sanokaa, onko puheessani perää."

Treslong vilkaisi pikimältään kirjeeseen. Hymy kirkasti hänen kasvojaan ja ennenkuin hän oli lukenut kirjeen edes loppuun, heilutti hän sitä kädessään ja huudahti:

"Mainiota! Olette todellakin kaapannut kelpo saaliin, Yonker."

"Kunpa hän luovuttaisi minullekin siitä palasen, jos se on syötävää", sanoi jokin ääni heidän takanaan.

He kääntyivät ja tervehtivät sydämellisesti puhujaa. Se oli Adam van Haren, eräs laivan taitavimpia päälliköitä ja urheimpia sotureita.

"Mistä te, kapteeni, niin äkkiä tähän puikahditte?" kysyi Treslong.

"Sieltä, mistä tekin, jos veneestänne saan päättää", vastasi van Haren. "Minä en saa ohjatuksi laivaani tuohon saakelin Zuyder-Seehen, enkä sinne haluakaan. Eikö lasketa Englanninkanaaliin? Siellä on aina espanjalaisia saatavissa. Mutta kas, tuolla tulee Simon de Rykin vene. Voi, mikä kiire sillä on. Taitaapa hänenkin vatsansa naukua einettä. Häijy periköön tuon itätuulen! Minä syödä maiskutin jo hengessäni Enkhuizenin juustoa ja paistia."

"Enpä tiedä sanoa, onko tuuli niin kovin huono", vastasi Treslong. "Mitä sanotte siitä, jos purjehtisimme Maasin suuhun ja laskisimme ankkuriin Brielin edustalle? Siellä on huonosti sotaväkeä ja minun luullakseni ei kaupungissa ole ainoatakaan sotaan kykenevää miestä, joka ei heti rientäisi

meidän puolellemme, kun vain ilmestymme sinne."

"Mitä vielä!" sanoi van Haren. "Briel! Vahva linna! Puhutteko pilaa, herra?" ja hän katseli Treslongia, ikäänkuin epäillen, oliko tämä täydellä järjellä.

"Pilaa!" huusi Galama, "ei, se on täyttä totta ja tekin taivutte meidän puolellemme, kun olette lukenut tämän kirjeen, jonka sieppasin kesken sen matkaa Brüsseliin."

"Vai niin; sekö siis oli saaliinne", sanoi van Haren, antaessaan takaisin kirjeen, josta hän laiminlyödyn kasvatuksen vuoksi oli enemmän tavaamalla kuin lukemalla saanut selvän. "Minä en ymmärtänyt, mikä teitä nauratti, kun en vuosikausiin ole nähnyt teidän vetävän suutanne hymyyn. Jos tuo on totta, on se tosiaan jalo seikka; mutta jos se on valhetta, saamme kauhean selkävoiteen. Mutta sopiihan koettaa. Vaan tuossa tulee de Ryk; antaa kuulua, mitä hän sanoo."

Kaikki kolme tervehtivät herttaisesti tulijaa, joka oli lyhytvartaloinen, tanakka mies ja sotaisen näköinen. Hän oli ennen ollut rikas kauppias Amsterdamissa, mutta paettuaan verineuvoston vainoa oli hän omasta puolestaan varustanut sotalaivan. Hän oli järkevä, varovainen ja urhoollinen, ja hänen isänmaanrakkaudelleen veti vertoja ainoastaan hänen kunnioituksensa ja rakkautensa prinssiä kohtaan. Otsaansa rypistellen kuuli hän ystäväinsä asian ja saatuaan tiedon yrityksen sekä vastuksista että eduista seisoi hän tuokion ääneti.

"On mahdollista, että kirje on sulaa petosta, enkä minä pane siihen suurta arvoa", lausui hän. "Mutta ehkäpä sittenkin yritämme. Me osaamme taistella yhtä hyvin maalla kuin merellä, ja vaikka meitä onkin vähän, hoidamme kukin kaksi vihollista. Eläköön Geusit! Lähtekäämme heti amiraalin puheille."

Oli jotain suurta ja jaloa siinä tavassa, jolla nuo miehet ryhtyivät tuumaansa toteuttamaan ja olivat valmiit panemaan henkensä alttiiksi hankkeessa, joka oli niin rohkea että se vivahti hurjuuteen. Hetken aikaa seisoi sankarimme harkiten asiaa. Vihdoin lausui van Haren:

"Herra de Treslong, lähtekää puhumaan amiraalille aikeestamme."

"En minä, mutta lähtekää te molemmat", sanoi Treslong; "kreivi on nyreissään minulle ja Yonkerille."

De Ryk ja van Haren lähtivät etsimään amiraalia sillä välin kun Treslong ja Galama, kasvot etukeulaan päin, katselivat ankkurissa olevaa laivastoa.

"Tässä amiraali on; mitä hänestä tahdotte, ha?" sanoi eräs ääni heidän takanaan.

Molemmat kääntyivät ääntä kohti. Heidän edessään seisoi jättiläiskokoinen mies, tukka sankka ja musta, joka riippui alas olkapäille ja sekaantui samankarvaiseen, pitkään partarykelmään. Hänellä oli korkea, vitivalkea otsa, harmaat, kissamaiset kiilusilmät ja sievänmuotoinen nenä. Kasvojen alapuolta peitti parta. Mutta hänen äänensä soi äreältä ja pahalta, ja hänen silmänsä näyttivät säteilevän ja sinkoavan samanlaista tulta kuin lyhyet salaman kielet, jotka toisinaan välähtävät synkästä ukonpilvestä ja uhkaavat tuhota meitä, Vaikka hän ei ollut kuin aamupuvussa, oli hänellä yllään kalliit vaatteet, ja koska ne somasti soluivat jäseniä myöten, tuli hänen vankka vartalonsa ja komea ulkomuotonsa selvästi näkyviin. Toisen kätensä oli hän laskenut miekkansa jalotekoiselle kahvalle. Komeasta vyöstä näkyi kaksi pistoolia, joitten perään oli veistetty metsäkarjun pää. Toisessa kädessään piti hän arvonsa osoitteeksi sauva. Koko hänen olentonsa ilmaisi tyrannia, yhtä väkivaltaista kuin oikullista. Hän oli viekas, ylpeä ja tyyli: sellaisena hän pelotti ja inhotti vihollisiaan; ystävät joko pelkäsivät, ihmettelivät tai halveksivat häntä. Se oli William de la Marck, kreivi Lumei. — Tuskin näki hän Galaman kasvot, kun hän peräytyi pari askelta, ja nuorukaista synkästi silmäillen ärjyi karkealla käskijän äänellä:

"Karju vieköön! Luutnantti Galama! Miksi ette pysy laivassanne? Mitä tehtävää teillä täällä on? Kumma, kun ette tuonut muassanne koko väkeänne! Lähtekää kohta takaisin, taikka minä näytän, mistä viisi hirttä on poikki. Minä luulin, että teidät oli määrätty purjehtimaan etupäässä ja auringon nousussa laskemaan Zuyder-Seehen."

"Joka, niinkuin näette, kreivi, on maan mahdotonta", vastasi Galama levollisesti. Hän tunsu kreivin ja tiesi ennakoita, ettei tämä puhuisi lemмен kieltä. "Minä en tiedä, lienettekö keksinyt keinoja kuljettaa laivoja säästä ja tuulesta huolimatta; muuten en ymmärrä, kuinka voisin täyttää käskynne tänä aamuna. Koko yö on yritetty, eikä ole päästy Enkhuizenia tuuman vertaa lähemmäksi. Meidän täytyy muuttaa tuumamme."

"Muuttaa tuumamme", ärjähti Lumei hirvittäväällä kirouksella. "Menkää laivaanne, samoin tekin, herra Treslong, ja ellette pääse purjehtimalla, täytyy teidän soutaa sinne venheissä. Isäni sielun kautta! Nuo enkhuizilaiset saavat maksaa meille vaivamme! Kun minä pääsen heidän pariinsa, hirtätän joka ihmislapsen ja viritän kaupungista aika nuotion." Ja amiraali aikoi juuri purkaa suustaan toisen kuormallisen kirouksia, joita hänellä oli loppumaton varasto, kun uusi tulokas keskeytti hänet:

"Ei niin, ei niin, herra de la Marck. Nuo enkhuizilaisraukat eivät ole tehneet meille mitään pahaa, eivätkä heidän talonsakaan; ja tiedättehän, että hyvä prinssimme vihaa väkivaltaa."

"Vai tekin, de Ryk, ja te, van Haren!" huusi amiraali, rajusti kääntyen kapteeneihin, jotka juuri palasivat peräkannelle. "Mutta ... minä ymmärrän ... tuo on sovittu juoni! Ahaa! Ja te neljä johdatte kapinan-hanketta laivastossa? Jos niin on, niin panetan teidät kiinni jok'ainoan, esi-isäni Ardennein metsäkarjun sielun kautta;" ja hän tömistä vihoissaan jalkaansa permantoon. "Sanokaa, herra de Treslong, aiotteko ehkä pyrkiä minun sijalleni? Arveletteko, että te jalosukuisen verenne ja oivien kykyjenne puolesta paremmin sovitte laivaston päälliköksi kuin minä? Jos niin on, miksi ette puhu?"

"Siksi, kreivi, että kallista aikaa ei sovi tuhjata väittelyyn sukujemme jaloudesta, ei sittenkään, vaikka Ardennein metsäkarjun ja Gelren herttuan jälkeläiset riitelevät keskenään", vastasi Treslong ylpeästi. "Minä en tietänyt mitään näitten herrojen tulosta, mutta kun he kerran ovat täällä, toivotan heidät tervetulleiksi, sillä minulla on tärkeitä asioita ilmoitettavana. Tämä Yonkerimme valloitti eilen, kuten tiedätte, espanjalaisen kauppalaivan ja sai samalla käsiinsä erään papin, joka kuljetti kirjeitä Flushingin ja Brüsselin välillä. Nämä kirjeet ovat joutuneet meidän haltuumme. Niistä olemme saaneet tietää, ettei Flushingissä enempää kuin Brielissäkään ole mitään linnaväkeä ja että ne voi, vaivaa näkemättä, valloittaa. Mitä tuosta arvelette, kreivi? Entä jos lähtisimme sinne, kun emme kuitenkaan tänään pääse Zuyder-Seehen?"

"Olen varma siitä, ettei Brielissä ole mitään sotaväkeä", huusi de Ryk. "Tuuli on kääntynyt, kreivi, ja teidän oma laivanne on laskenut ankkurin. Brielissä ei ole paljon asukkaita eikä se ole kovin suurikaan, ja laivastomme nähdessään joutuisivat porvariraukat kokonaan pelon ja hämmästyksen valtaan. Lähtekäämme matkaan ja laskekaamme Maasjoen suuhun."

"Tekö olette asetettu laivaston amiraaliksi, vai minä?" huutaa jylisti Lumei, jonka sappi oli vielä pahemmin paisunut Treslongin ja de Rykin puheista. "Täyskokouksessa olemme päättäneet mennä Enkhuizeniin; ja senkö vuoksi, että joku viheliäinen pappikoira on saatu vangiksi taikka tuuli käynyt vähän vastaiseksi, tulisi minun luopua tuumastani! Minä lasken laivani tuolle hietasärkälle ja marssitan mieheni maakunnan halki kaupunkiin. Eivät enkelit eivätkä perkeleet ole vielä koskaan saaneet minua luopumaan päätöksestäni eivätkä mitkään maailman tuulet saa minua Brielin kaltaisen kurjan mökkikylän tähden unohtamaan Enkhuizenin lihavaa ja rikasta kaupunkia."

"Te erehdytte kokonaan kreivi, kun luulette Brieliä niin viheliäiseksi", sanoi Treslong totisena ja hänen vakava äänensä pakotti de la Marckinkin kuulemaan häntä. "Te tiedätte, että isäni oli siellä kuvernöörinä ja minä luulen tuntevani sen kaupungin paremmin kuin kukaan muu laivastossa. Siellä on upea tuomiokirkko, kaksi vahvaa munkkiluostaria ja yksi nunnaluostari, niinollen monta vertaa runsaampi saalis kuin Enkhuizenissä. Nykyisessä asemassamme emme saa mitään aikaan. Ei vielä tiedä mitä siellä saamme aikaan, mutta ainakin yhtä paljon kuin täälläkin, sillä täällä uhkaa myrsky paiskata laivamme rauskoina rantaan."

"Uljas amiraalimme pelkää, senhän näette", sanoi van Haren pilkallisesti. "Eihän meitä ole kuin viisisataa miestä, mihin ne riittävät! Selkäsaunan, vieläpä verisenkin me saamme Brielissä — ei muuta. — Myydään, miehet, laivamme ja lähdetään Saksaan tai Englantiin; siellä saamme ainakin elää rauhassa."

"Ei niin, ystäväni", lausui de Ryk, taputellen toista olkapäälle, "ensin purjehdimme Amsterdamin luo, sinä ja minä, ja pommitamme kaupunkia. Minä olen luvannut kaupungin pormestarille tulla vielä kerran takaisin ja vetää häntä korvista. Tulkaa pois, minua ei huvita maata täällä tyhjää toimittamassa."

"Voi, jos olisin saanut olla Herman de Ruyterin kanssa, kun hän kahdentoista miehen väellä otti Louvesteenin linnan!" huusi Galama kiihtyneenä. "Siinä oli mies. Mutta miehen kuoltua näyttää miehuuskin kuolleen."

Amiraali-parka oli joutunut ahtaalle. Hän oli luonteeltaan kiivas ja tulinen, ja toisaalta yhtä itsepintainen kuin oikullinen. Hän ei tahtonut myöntyä kapteenin neuvon, vaikka hän salaa tunnusti sen hyväksi. Mutta puolentuntisen kiivaan keskustelun jälkeen kumosivat vihdoin van Harenin pilkka, de Rykin pistopuheet ja varsinkin Galaman ja Treslongin järkevät syyt hänen päätöksensä, vaikka hän viimeiseen saakka oli vastustavinaan heidän tuumaansa.

"Hyvästi, kreivi!" sanoi Treslong ja teki Galaman kanssa lähtöä. "Me luulimme teidän vannoneen, että jättäisitte hiuksenne ja partanne leikkaamatta, kunnes olisitte kostaneet kreivi Egmontin kuoleman. Mutta jos tuolla tavalla jatkatte, kasvaa tukkanne liian pitkäksi ja saattaa vielä aiheuttaa teille kuoleman, kuten Absalomille hänen tukkansa."

"Tuli ja leimaus!" kiljasi amiraali, polkien jalkaa ja siepaten äkkiä puhetorven. "Joka mies kannelle!" Ja kääntyen laivan kapteeniin, joka tuli juosten kajuutasta, huusi hän, kirousten virtana valuessa hänen

suustaan:

"Ammu signaali kanuunalla, ja hinaa ylös lippu, että laivasto tietää kääntyä myötätuuleen, ja ilmoita heille, että minä ammutan upoksiin jokaisen laivan, joka ei puolen tunnin kuluttua ole nostanut ankkuriaan. Herra de Treslong, te purjehditte etupäässä, sillä te tunnette hyvin Brielin. Hyvästi!" ja välttääkseen sekä heidän pilkkaansa että heidän kiitostansa riensi hän portaita alas kajuuttaan.

"Kiitos Jumalan!" huusi Galama, pusertaen kiihkeästi Treslongin kättä. "Päin tuuleen nyt, de Treslong! Kapteeni van Haren ja te, de Ryk, suokaa minun sydämeistäni kiittää teitä siitä, että olette tehneet minulle hyvän työn."

"Me saimme metsäkarjun kesyksi", lausui de Ryk, kun he ilomielin lähtivät kukin laivaansa. "Ennenkuin viikko on kulunut, on koko maa kaikuva urotyömme maineesta."

"Hm!" sanoi van Haren. "Kunpa saisin hankituksi vähän leipää ja juustoa väelleni, sillä toden totta en tiedä, millä elätän sitä päivääkään enää."

Kaikkia nauratti, kun puhe niin äkkiä kääntyi jokapäiväisyyteen.

"Brielissä saamme mainiot saaliit herttuan ja hänen kymmenysveronsa kustannuksella", sanoi de Ryk. "Siellä tavataan toiste!" ja hänen päänsä katosi laivan reunan taakse, kun hän astui alas veneeseensä...

"Paitsi kirjettä olette varmaan saanut muitakin tietoja jesuiitalta", sanoi Treslong Galamalle, kun he jälleen olivat oman laivansa kannella ja käskyn mukaan olivat nostaneet ankkurin ja levittäneet purjeita tuuleen. "Minä en muista moneen aikaan nähneeni Yonker Galamaa niin kiihkeänä ja tulisena, eipä iltaa ennen kreivien mestauspäivääkään."

"Jesuiittaraukan kauhea loppu kiihoittaa tosiaankin hermojani", vastasi Galama; "paitsi sitä, täytyy teidän myöntää, että tämä on merkillinen yritys."

"Epäilemättä, Yonker. Nyt meidän tulee näyttää espanjalaisille, mitä saamme aikaan", vastasi Treslong totisesti. "Meidän tulee tietysti tarkoin valvoa, ettei kukaan prinssin puolustajista Brielissä joudu kärsimään vahinkoa. Mutta samalla täytyy meidän näyttää, että me sydämen pohjasta vihaamme kaikkea, mikä maistuu paavilaisuudelta; sen vuoksi olen aikonut esittää erään keinon, jolla kaikki kaupungin munkit ja nunnat rangaistaan. Me olemme kärsineet niin kauvan, että nyt voi tulla heidänkin vuoronsa."

Galama oli ääneti ja tuijotti alaspäin. Jos hän olisi katsonut Treslongia kasvoihin, olisi hän tämän silmissä nähnyt veitikkamaisen tuikkeen.

"Minun esitykseni", jatkoi Treslong, "on tämä. Heti kun olemme päässeet kaupungin isänniksi, annamme sotaväen saartaa munkkiluostarit ja pyhän Klaaran nunnaluostarin, niin ettei kukaan pääse niistä pakenemaan, ja sitten sytytämme ne tuleen. Saadaanpa nähdä, että vaapsiaisparvi silloin pöllähtää pesästään esille. Menettelemme samoin kuin espanjalaiset, jotka, kun kreivi Hoogstraten kahden kolmen sadan mies-raukan kanssa oli paennut erääseen kirkkoon, salpasivat heidät sinne, sytyttivät kirkon ja näkivät kaikkien siellä olevien elävältä palavan silmäinsä edessä. Eikö teitä haluttaisi nähdä, kuinka pikku nunnat hyppelevät liekeissä?"

"Ei suinkaan!" huusi Galama ja punastui.

"Hyvä!" sanoi Treslong, "poltaminen oli pilapuhetta. Mutta minulla on toinen tuuma, josta en millään muotoa aijo luopua. Minä murratan luostarin ovet auki ja lasken mieheni sisään kisailemaan noiden herttaisten tyttöriepujen kanssa. Siinä voi somasti rakennella naimakauppoja ja luostarissa on kelpo morsiuslahjat."

"Herra", lausui Galama kiivastuen, ja hänen silmänsä leimusivat ja hänen poskensa hehkuivat, "minä en tiedä puhutteko tosissanne, mutta kuinka saattaa teidän kunnianne sallia tuollaista, kuinka..."

"Ritarillinen nuorukainen, ettekö vieläkään ole kyllästynyt paavilaisuuteen?" ivaili Treslong.

"Olen kyllä, herra, mutta tuota en koskaan hyväksy. Moni noista naisraukoista on syytön niihin rikoksiin, joista heitä soimataan, ja voitteko taata, ettei heidän joukossaan ole sellaisia..." Hän pysähtyi ja punastui omaa kiivauttaan.

Treslong katseli häntä hetken aikaa hymyillen, purskahti sydämelliseen nauruun ja sanoi:

"Jos ajotte ilmaista minulle salaisuutenne, Yonker, niin älkää unohtako, että *ollette* sen jo ilmaissut. Minä näin teidän punastuvan, kun amiraalilaivalla mainitsin nunnaluostaria, eikä tarvitse aivan terävää järkeä huomatakseni, että noitten synkkien muurien sisällä asuu joku, joka suureksi osaksi on synnä

teidän intoonne."

Galama punastui vielä enemmän ja oli ääneti. Treslong jatkoi ystävällisesti:

"Te olette, toivoakseni, nähnyt minusta sen verran, ettette luule minun rakastavan moista julmuutta. Minä harrastan teidän onneanne, ja jos jollakin tavalla voin edistää kihlattunne, Agnes Vlossertin löytämistä, saatte luottaa minuun niinkuin kivimuuriin."

Ja hän ojensi Yonkerille kätensä, jota tämä hartaasti puristi.

Näin lähti siis tuo vähäinen laivasto — kaksikolmatta laivaa, joista suurimmat, de la Marckin ja Treslongin laivat, eivät olleet nykyisten fregattien kokoisia, — sille muistettavalle retkelle, jonka oli sallittu olla alkuna alankomaalaisten kuuluisalle vapaussodalle, sodalle, jossa Espanja suurine voimineen ja väkineen vihdoin masentui viisi kertaa itseään vähälukuisemman kansan edessä.

Mutta vaikka yritys oli jalo, käsitti sen harva kuitenkaan alussa sellaiseksi, joksi se myöhemmin osoittautui. De la Marck, tuo raju merirosvo, suostui siihen ainoastaan sentähden, ettei hänellä ollut muutakaan tekemistä. Van Haren oli päättänyt panna henkensä siinä alttiiksi, koska hän tahtoi hankkia muonaa väelleen.

"Jos meidän on kuoltava, on parempi kuolla kaupunkia valloittaessa kuin nääntyä nälkään, joka tosiaan on laiha kunnia."

Tällä kannalla oltiin yleensä laivastolla. Hädässään oli väki käynyt hurjaksi ja oli valmis ryhtymään mihin hyvänsä, joka näytti vähänkin mahdolliselta. Kun siis tiedettiin, että Brielissä oli tavaraa ja ruokaa yltäkyllin, hehkui joka mies halusta lähteä taisteluun, vaikkapa kymmentä kertaa mahtavampaa vihollista vastaan.

Galamankaan innostuksen lähteenä ei ollut pelkkä isänmaallisuus. Hänen päämääränään oli vapauttaa Agnes, sen jälkeen toimittaa laivastolle muonaa, ampumavaroja ja naulita kanuunat tukkoon ja hajottaa kaupungin linnoitukset. Sillä toivoi hän virkistävänsä kansalaisten uskallusta ja osoittavansa, ettei vielä puuttunut miehiä, jotka tarpeen vaatiessa osasivat kelpolailla taistella. Tuolla tavalla ajatteli Galama retkestä.

Ainoastaan Treslongin ja de Rykin ajatus kantoi kauvemaksi. He huomasivat turhaksi naulita kanuunat umpeen ja hävittää linnoitukset, jonka kautta kaupunki jälleen joutuisi Espanjan valtaan, mutta heidän mielestään sopi samalla vaivalla ja paljon suuremmalla hyödyllä tehdä Brielistä vapauden ensimmäinen kulmakivi sekä käyttää noita linnoituksia ja kanuunia vapauden sortajia vastaan.

Treslongin ja Galaman kajuutassaan haastellessa retkestä ja sen seurauksista, aijomme hetkiseksi saattaa lukijan Pyhän Klaaran nunnaluostariin.

XXVII

Vihdoinkin lepoon.

Pienessä kammiossa, jonka niukkana kalustona on kaksi sänkyä ja pari muuta asuinhuoneelle tarpeellista esinettä, on kaksi Pyhän Klaaran luostarin harmaisiin villavaatteisiin puettua naista. Toinen heistä istuu matalalla tuolilla ja katselee levottomin silmin toiseen sänkyyn, jonka päänalaisella lepäävät Maria Galaman vaaleat, surkastuneet kasvat.

Maria se on, mutta kuinka hän on muuttunut! Hänen kasvonsa ovat kuitenkin vieläkin kauniit. Tuonen armoton käsi ei voi kokonaan sammuuttaa silmäin kirkkautta eikä rumentaa kasvojen sievää, hentoa, suloista muotoa, mutta silmät ovat vajonneet syvälle, posket ovat kuopalla ja huulet aukenevat silloin vain, kun lyhyt yskä tahi kipeä, vaivaloinen hengitys pyrkii niitten välistä ilmoille.

Niinä vuosina, jotka serkukset olivat viettäneet luostarissa, oli tauti, jonka siemen jo aikoja sitten oli itänyt Marian rinnassa, vahvasti kasvanut ja varttunut. Hän tunsii loppunsa lähenevän; hän odotti sitä levollisesti, nöyrällä mielellä.

Kuten jo ennen hänen vangitsemistaan huomasimme, olivat Agnesin esimerkki ja kehoitukset vaikuttaneet hänessä hyvää. Kun nyt luostarin ovet paiskattiin kiinni hänen jälkeensä, teki hän sen lujan lupauksen, ettei hän enää väistyisi, ja hän tunsikin uskonsa niin vahvistetuksi, että hän oli valmis

kärsimään vaikkapa vainoakin, jos Jumala niin tahtoisi.

Syy, jonka vuoksi Sextus ei ollut lähettänyt häntä muitten vankien seurassa Brüsseliin, vaan saattanut hänet naisluostariin, oli varsin selvä. Hän piti tällä kertaa tuumansa niin oivallisena ja oli niin varma sen menestyksestä, että hän jo näki sen päivän koittavan, jolloin tytöt edistäisivät hänen tarkoituksiaan, kun Yonkerilta ei enää ollut mitään tietoja hankittavissa. Eikä hän halunnutkaan aivan aikaisin päästää noita hyödyllisiä aseita käsistään.

Luostarin abbedissa oli hänen tätinsä. Koska tämä oli järkevä ja lujatahtoinen nainen, kunnioitti hän suuresti häntä. Hänellä oli monen mielestä erinomainen käännättämisen lahja ja hänen luostarinsa olikin alati täynnä kaiken-säätyisiä tyttöjä, jotka joko pelkäsivät harhauskon tarttumista tai jo jossain määrin olivat saaneet sitä vikaa ja sen vuoksi olivat uskotut hänen haltuunsa, että hän parantaisi heidät ja samalla varjelisi heitä inkvisitionin rautakouralta. Tämän naisen huostaan hän jätti vankinsa ja saman puoleen hän kääntyi, kun Hannun ja Blinkin sekaantuminen asiaan oli tehnyt tyhjäksi hänen petolliset hankkeensa.

Mutta kun hän toivoi jälleen saavansa tytöt valtaansa, pettyi hän pahasti. Abbedissa kielsi jyrkästi eikä tahtonut edes suvaita hänen nähdä heitä. Hänen uhkauksistaan ja lupauksistaan ei välitetty vähääkään. Abbedissa vetosi vain niihin oikeuksiin, jotka paavi ja Kaarle V olivat hänelle myöntäneet. Hän sanoi, ettei hän vielä koskaan ollut antanut kenellekään nunnalle lupaa lähteä luostarista eikä tahtonut nytkään laskea luotaan kahta niin ihanaa taivaan holhokkia.

Sextus ei voinut vastustaa tätiänsä, joka oli paljon auttanut häntä nuoruudessa. Sentähden täytyi hänen myöntyä ja jättää tytöt tätinsä luo, että tämä saisi omalla tavallaan valmistaa heitä taivasta varten.

Ensin asuivat Agnes ja Maria samassa kammiossa ja saivat nauttia jokapäiväistä opetustaan yhdessä. Mutta abbedissa huomasi pian, ettei hän ollut saanut ahjoonsa tavallista meltorautaa, jota voi taivuttaa veisuulla, messulla ja muilla taikatempuilla, vaan että oli ryhdyttävä kovempiin keinoihin. Sillä mitä hän päivän mittaan oli tytöille opettanut, siitä nämä illalla, kammiossaan yksin ollessaan, keskustelivat ja tekivät sen tyhjäksi, ja abbedissan täytyi Danaidein tavalla huomata, että kaikki hänen ahkeroisensa meni hukkaan. Sentähden heidät erotettiin ja he saivat luvan ainoastaan silloin tällöin käydä toistensa luona jonkun sisaren läsnä ollessa, joka oli jommankumman asuintoveri.

Nyt alkoi kova aika molemmille tytöille, etenkin Marialle. Heidän täytyi joka päivä kuulla sellaista oppia, jonka he tiesivät vääräksi, eivätkä he päässeet lohduttamaan ja vahvistamaan toinen toistaan. Usein rangaistiin heitä luostarin sääntöjen rikkomisesta; paitsi sitä eivät he tietäneet mitään paroonittaren ja Karelin kohtalosta. Marian hento olento ei kestänyt tällaisen pohjatuulen kylmää viimaa ja riutui riutumistaan. Ja kun Agnes näki noitten hienojen kasvojen kuihtuvan, tuon heikon vartalon surkastuvan nunnapuvun alla, joka oli niin ikävä ja niin selvästi kuvasi heidän ilotonta, alati yhtäläistä luostari-elämäänsä, nousi useasti syvä huokaus hänen rinnastaan, ja hän kääntyi vielä hartaammalla mielellä sen auttajan puoleen, jonka tähden heidän täytyi näitä kärsiä. Katkerinta tuskaa tuotti Agnesille pelko siitä, että alituisesti tippuva pisara vihdoinkin kiven kovertaisi, että Maria, joka oli jäänyt yksin oman heikkoutensa valtaan, hän kun ei saanut lukea edes raamattuakaan, jälleen joutuisi epäilyksen valtaan. Silloin harvoin kun Agnes sai serkkuaan nähdä, eivät he voineet paljon keskustella eikä ensinkään niistä asioista, jotka olivat kumpaisellekin kalleimmat.

Sillä tavalla kului hitaasti kolme surullista vuotta, kolme vuotta, jolloin toinen päivä aivan täsmälleen oli toisen kaltainen, taikka, paremmin sanoen, erosi ainoastaan siinä kohden toisesta, että vapauden toivo päivä päivältä kävi yhä heikommaksi ja vihdoin kokonaan kuoli.

Mutta eräänä päivänä abbedissakin katsoi hyväksi käydä levottomaksi Marian tilan vuoksi. Ei voinut enää epäilläkään, että tyttö raukan loppu lähestyi, ja abbedissankin mielestä tuo siivo ja hiljainen sairas ansaitsi kaiken sen hoivan ja holhouksen, minkä luostari saattoi hankkia. Vanha kärtyinen nainen, joka tähän saakka oli asunut Marian kanssa, käskettiin pois, ja sen sijaan sai hän toverikseen erään nuoremman, Anna nimisen sisaren, joka Agnesin kanssa oli ollut hänen paras ystävänsä. Tämä alkoi pitää hellää huolta sairaasta. Saipa Agneskin abbedissalta luvan käydä serkkunsa luona, joka ei ollut tapahtunut kokonaiseen vuoteen. Tytöt, vielä kerran yhteen päästyään, itkivät toinen toisensa sylissä eivätkä voineet erota. Ystävän seura vaikutti Mariaan terveellisesti. Se oli Agnesin onni, sillä muuten olisi rohkea, itsepäinen, harhauskoinen Agnes saanut jäädä ahtaaseen, ikävään kammioonsa, vaikka serkku jo vaeltelikin elämän ja kuoleman rajamaita.

Toisen kerran kun Agnes kävi serkkuaan tervehtimässä, havaitsivat he, ettei Anna sisar ollutkaan kuten abbedissa oli luullut kaikkein hartain, vaan että harha-uskon taimi oli syvälle hänessä juurtunut. Serkkujen parhaillaan puhellessa tuo hyvä nunna äkkiä heidän suureksi ihmeekseen pyysi Agnesia puhumaan hänelle Vapahtajasta ja autuudesta, vetipä vielä esiin repaleisen uuden testamentinkin, jota hän tarkasti oli salannut vaatteittensa poimuissa. Voi arvata, mikä riemu tästä syntyi. Tytöt lukivat

ahmimalla kallista kirjaansa ja heidän hartaat rukouksensa kuuli ainoastaan kammion hiljaiset seinät ja se Herra, joka kaikki salaisuudet tietää.

Heidän täytyi kuitenkin noudattaa suurta varovaisuutta. Anna sisar ei aina saanut viipyä Marian vuoteen vieressä, vaan hänen täytyi, vuoronsa siellä oltuaan, jättää valvomisen erälle toiselle sisarelle, joka oli yhtä harras katolilainen kuin Ignatius Loyola itse.

Tällä kertaa sentään tapaamme Annan istumassa matalalla tuolilla Marian vuoteen vieressä. Hän oli noin kolmenkymmenen vuoden vanha; hän ei suinkaan ollut kaunis eikä muuten millään tavalla viehättävä, mutta hän näytti rehellisyyden perikuvalta, ja siitä saattoi olla varma että hän olisi viimeinen pettämään ystäväänsä. Levottomasti katseli hän nukkuvaa Mariaa. Vihdoin hän nousi ja sanoi itseksensä:

"En ymmärrä, mutta minusta tuntuu siltä kuin ei Maria enää eläisi kauan. Agnes ei ole nähnyt häntä viikkoon, ja heille tekisi hyvää tavata toinen toisiaan. Abbedissa tosin kielsi — mutta he eivät enää saa nähdä toisiaan. Minä lähden Agnesia noutamaan."

Ja avattuaan hiljaa kammion oven, katosi hän näkyvistä.

Nelikulmaista luostarinpihaa ympäröi kolmella puolella korkea rakennus, neljännellä kirkko. Agnesin kammio oli pohjoisessa sivurakennuksessa. Sinne hiipi Anna, hiljaa astellen, jottei herättäisi luostarin nukkuvia naisia, ja nouti Agnesin.

Ennen pitkää istuivat molemmat naiset Marian vuoteen ääressä ja katselivat, kuinka hänen povensa nousi ja laski epätasaisesti, kun tauti vaikutti hengenahdistusta. Serkukset erosivat toisistaan suuresti kun vertaili heidän kasvojaan. Kovia oli Agneskin kokenut, vaivaa, vainoa ja rangaistusta, mutta hänen terveytensä oli kuitenkin säilynyt ja poskilla rusotti vielä vienot punaiset ruusut. Vartaloltaan oli hän yhtä suora ja notkea kuin ennenkin ja silmät olivat kirkkaat.

Agneskin huomasi, että Maria viime viikolla oli suuresti huonontunut, ja kun hän painoi sairaan otsalle vionon suudelman, vierähti siihen kyynel.

Maria avasi silmänsä. Kohdatessaan serkkunsa katseen hymyili tyttö onnellisena ja pyrki istualleen, voidakseen syleillä toista. Mutta voimat olivat poissa ja kipeästi yskien vaipui sairaas jälleen vuoteelleen. Agnes polvistui sen viereen ja syleili sairasta, painaen hänen päätään rintaansa vasten.

"Tiedätkö, Agnes kulta, olen sinusta uneksunut", lausui Maria hiljaisella äänellä. "Minä näin unta, että sinä kävelit Karelin rinnalla kauniissa vaatteissa."

Agnes punastui ja syleili Mariaa hartaammin. Hän oli koettanut unohtaa Karelin, sillä hän luuli Jumalan tahtovan, etteivät he enää maan päällä tapaisi toisiaan, ja että hän sen vuoksi häntä ajattelemaalla vain saattaisi itselleen parantumaton sydämenkipua. Mutta hän olisi voinut huomata, että kipu jo oli parantumaton; sillä vaikka hän kuinka taisteli ja rukoili, aina seiso i Karelin kuva elävänä hänen edessään ja joka kerran kun tämän nimi mainittiin, täytti sanomaton kaipaus hänen rintansa, kaipaus, jota hänen muuten arka omatuntonsa ei tuominnut vääräksi. Hän suuteli serkkuaan uudelleen ja sanoi:

"Jos Jumala tahtoo, Maria, saan vielä nähdä Karelin, mutta minä pelkään, että hän on päättänyt toisin. Aivan mahdottomalta näyttää, että minä joskus saisin jättää nämä kolkot komerot. Ja jos niinkin kävisi, en tiedä minnepäin kääntyisin."

"Me olemme Herran kädessä, sisar Agnes", sanoi Anna, "ja hän voi tehdä ihmeitä."

"Mutta minä näin toisenlaistakin unta, Agnes", jatkoi Maria. "Minä näin armaan äitini; kirkkaana kuin enkeli seiso i hän edessäni ja viittasi minua tulemaan ja minä kai lähdenkin, Agnes, kohta kotiini. Minä väsyn maatessani tässä taivaan ovella ja kuullessani, kuinka maallisten ajatusten aallot vielä pauhaavat ympärilläni, kuinka ne riutuvilla äänillään koettavat hämmentää taivaan ikisäveliä ja vetää minua pois siltä riemun rannalta, jonka Jumala on minulle määrännyt."

Agnes oli vaiti. Hänelle oli kovaa, kun hänen näin täytyi erota ainoasta olennosta koko maailmassa, jolle hän saattoi puhella mielitekojaan, ja uskoa salaisuuksiaan. Kovin vaikeaksi kävi taipuminen Jumalan tahdon alle, kun se hänen ilottomalta elämältään riisti viimeisenkin ilon. Vaan kuitenkin hänen täytyi myöntää, että tämä oli parasta hänen serkulleen, jota nyt ei mikään ihmisvalta enää saisi temmatuksi Herran käsistä.

Hetken hiljaisuutta häiritsi ainoastaan kuolevan tytön yskä, joka näytti tuottavan hänelle suurta tuskaa, vaikka hänen huuliltaan ei päässyt valituksen ääntä.

"Onko sinulla suuria tuskia, Maria?" kysyi Agnes lempeästi.

"Ei ole nyt niin suuria kuin ennen, Agnes hyvä", vastasi Maria; "mutta ainoa pelkoni on, ettei minulla ole niitä ollut kylläksi. Kun ajattelen Jeesuksen kärsimistä, häpeän minä, että kerran olen pitänyt tätä kurjaa elämää parempana kuin ikuisen kunnian kruunua. Välistä pelkään, että Jumalan leppymätön viha painaa minua." Ja hänen äänensä tukehtui kyyneliin.

"Jos me tunnustamme syntimme, on hän altis antamaan anteeksi ja puhdistamaan meitä kaikesta väärydestä", luki Anna uudesta testamentistaan.

"Minä olen paljon syntiä tehnyt", sanoi Maria ja hänen kasvoistaan näki, että sanat lähtivät sydämen pohjasta; "mutta Herra ei kosta minulle ansioni mukaan. Tuo onneton ilta Brüsselissä vei minulta ainaseksi tuntoni rauhan. Alati soimasi minua sisällinen ääni siitä, että olin kieltänyt Jeesuksen ja välistä olin ihan toivoton. Ilo ja onni pakenivat minua; taivasta ja Jumalaa ajatellessani jouduin epäilyksen valtaan. Oi Agnes, kuinka minä olen kärsinyt! Hirveätä on kieltää Hänet, varsinkin kun huomaamme, minkä mitättömän onnen vuoksi hylkäsimme Hänen taivaallisen rauhansa. Mutta ehkä Häneltä riittää armoa näinkin suurelle syntiselle."

"Ja minä olen niinkään kieltänyt Hänet ihmisten edessä", vaikeroi Anna, "mutta tästä lähtien en sitä tee. Kaikki, itse abbedissakin nähkööt, että minä vihaan paavilaisuutta! Julkisesti tahdon tunnustaa Jeesusta ja Hänen tähtensä kärsiä."

"Lue meille, Anna, Matheuksen evankeliumin viides luku", pyysi Maria.

Anna etsi tuon luvun, jossa Jeesus lausui kansalle ihmeelliset sanansa. Kammiossa paloi vain pieni lamppu ja koko luostari oli, niin he luulivat, mennyt levolle. Vienolla, vapisevalla äänellä alotti nunna: "Autuaat ovat hengellisesti vaivaiset, sillä heidän on taivaan valtakunta."

Mutta hänen äänensä kasvoi ja lujeni, mitä etemmäksi hän pääsi, ja selvällä äänellä luki hän edelleen. Näin tuli hän kymmenenteen värsyyn:

"Autuaat ovat ne, joita vanhurskauden tähden vainotaan, sillä heidän on taivaan valtakunta —", kun kiivas huuto äkkiä säikäytti heitä heidän hartaudessaan.

"Pyhä neitsy! Jumalan siunattu äiti! Mitä tämä on? Sisar Anna, sano, mitä tämä on!"

Näin sanoen hyökkäsi abbedissa, joka ohi mennessään oli kuullut lukemisen kammioista ja jäänyt oven taakse kuuntelemaan, sisään tyttöjen keskelle.

Agnes ja Anna olivat niin hämmästyneet, etteivät vähään aikaan voineet puhua. Abbedissa sieppasi kirjan, joka oli vuoteella ja jota he eivät koettaneetkaan kätkeä.

"Pyhän Matheuksen evankeliumi!" huudahti hän. "Julkeatteko lukea niin harhaoppista kirjaa minun luostarissani? Sinä, sisar Anna, joka yhä toistavasti tunnustit olevasi harras katolilainen?"

"Mutta minä en tee sitä enää", vastasi Anna tynnosti ja nousi ylös. "Jos katolilainen tekee syntiä lukiessaan näitä sanoja kuolemaisillaan olevalle raukalle, joka isoa ja ikävöi jotakin parempaa kuin latinalaiset messut, — niin en tahdo olla katolilainen."

"Kuolemaisillaan! kuka kuolee?"

Hän katsahti Mariaan, jonka kasvot todistivat, että Anna puhui totta. Yksistään se ajatus, että sielu erkanisi elämästä keskellä harhauskon sumua, sai abbedissan suunniltaan. Hän tarttui kuolevaa tyttöä olkapäähän ja lausui:

"Maria! Maria! Aijotko kuolla ja joutua ikuisen perikatoon? Tahdotko kuolla saamatta syntejäsi anteeksi ja nauttimatta pyhimpiä sakramenteja? Jesus, Maria! lapsi! heräjä! Älä kuule noita turmeltuneita saatanan orjia, vaan rukoile kaikkia pyhiä suomaan sinulle edes tunnin aikaa valmistukseen, ennenkuin sinun on mentävä kiirastuleen!"

Abbedissan rinnassa riehui ankara myrsky. Hänen joka jäsentään värisytti ja ääni vapisi mielenliikutuksesta. Henkeään pidättäen hän tarkkasi sairaan kasvoja, odottaen jonkinlaista merkkiä.

Ihana hymy loisti Marian kasvoista. Hän nosti silmänsä taivaaseen päin ja lausui tai oikeammin huokasi sanan: "Jesus." — Tuokion päästä hän loi silmänsä abbedissaan ja sanoi: "Ei kukaan tule Isän tykö paitsi minun kauttani."

Abbedissa seiso siinä kuin kivettynyt, ja ennenkuin hän sai vastatuksi, puhui Maria jälleen:

"Agnes", hän lausui, pusertaen serkkunsa kättä, "minä lähden — minun vaivani ovat päättyneet. Minun sallittiin vielä tunnustaa — Jeesusta." Ja nämä sanat olivat tytön huulilla, kun hänen sielunsa

lensi ylhäiseen kotiin...

"Tämä on sinun työtäsi", sanoi abbedissa Agnesille, joka oli polvillaan vuoteen ääressä ja itkien rukoili voimaa. Hän oli lannistunut ja ikävöi miltei itsekin lähteä pois serkkunsa seurassa.

"Te kaksi saatte vielä kärsiä siitä, että annoitte tämän sielun mennä ijäisyyteen, käyttämättä kirkon apua", jatkoi abbedissa matalalla, vapisevalla äänellä, jossa ilmeni raivoisaa vihaa.

Sen jälkeen otti hän kirjan, lähti kammioista ja salpasi sinne molemmat työtöt ruumiin seuraan.

Tytöt viettivät yön sen vieressä rukoillen ja lukien muististaan raamatun lauseita. Seuraavana aamuna heidät molemmat vangittiin, sidottiin ja kuljetettiin eri kammioihin kirkon lattian alle. Abbedissa oli puhunut totta, kun hän sanoi että he saisivat kärsiä. Heille ei tehty rajua, tuimaa väkivaltaa, mutta heitä vaivattiin hiljaksen pitkällisellä kidutuksella, nälällä ja janolla. Niinpä Agnes eli aikojaan milloin puolihämärässä, milloin pilkkosen pimeässä. Päänsä päältä kuuli hän nunnain virsiä ja messua, jota hän säesti järkkymättömän uskonsa sanoilla.

Eräänä päivänä, noin kaksi viikkoa siitä kun hän oli tänne tuotu, makasi hän kuumetautisena ja närkiintyneenä olkivuoteellaan. Abbedissa oli juuri käynyt hänen luonaan ja Agnes oli tarvinnut kaikki voimansa vastustaakseen häntä, joka osittain lupauksilla, osittain uhkauksilla koetti houkutella häntä luopumaan uskostaan. Hartaasti rukoili hän Jumalaa korjaamaan hänet pois luokseen taikka antamaan apua, sillä hän tunsu, ettei hän pitemmältä jaksaisi vastustaa kiusausta. Äkkiä aukeni kammion ovi ja abbedissa seisoi jälleen hänen edessään.

"Nouse", sanoi hän tylästi. "Sinä saat kärsiä ainakin yhtä paljon kuin kukaan meistä — sinä, joka olet olevinasi marttyyri."

Agnes nousi ja seurasi abbedissaa käytävää myöten. Koko luostari näytti olevan liikkeellä. Puistossa oli koreja täynnä kalliita neulomuksia ja kirkonastioita, ja nunnat juoksivat edes takaisin suuressa hädässä. Tietämättä, mitä tämä merkitsi, seurasi Agnes abbedissaa ja muutamia muita nunnia pitkin Brielin katuja, joita hän ei vuosikausiin ollut astellut. Minne hän vain katseli, näki hän pelästyneitä kasvoja, kyyneliä ja ihmisiä, jotka sälyttivät tavaraa vankkureille ja rattaille. Hän ei tietänyt mitä ajatella. Oliko prinssi ehkä piirittämässä kaupunkia? Hän heitti tuon arvelun, joka oli hänestä naurettava, ja kyseli nunnilta, mutta ei saanut mitään vastausta.

Vihdoin saapuivat he pyhän Pietarin luostariin, joka oli naisluostaria paljo vahvempi, ja täällä sai hän kuulla, että Meri-Geusit olivat saapuneet laivoineen ja aikoivat tunnin päästä hyökätä kaupunkiin ja surmata jokaisen ihmisen. Lukija arvannee, kuinka tämä uutinen ilahutti tyttöä. Hän laski minuutit ja alkoi käydä levottomaksi, kun kellon lyönti ilmoitti yhden, ilmoitti toisenkin tunnin kuluneeksi ja pimeys loi verhonsa kaupungin yli eikä Geusejä kuulunut.

Mutta odota! Kuuletko tuota huutoa ja melua? He ovat täällä, Jumalan kiitos; he tulevat. Eivät tulekaan. Nuo olivat vain poikia ja tavarakuormia. Mutta malta, meteli kasvaa. Luostarin portilta kuuluu kolkutusta. Nunnat huutaa kirkuvat hädissään ja peloissaan. Jo kaikuu kirveen iskuja ulkoa; nunnat vaipuvat toinen toisensa syyliin ja itkevät. Mutta Agnes ja Anna värisevät maltittomuudesta ja kuiskaavat lohduttavia sanoja toinen toisensa korvaan. Vihdoin särkyvät portit pirstoiksi, huutaen voiton riemusta rientävät miehet pihaan ja hajaantuvat sinne tänne luostarin rakennuksiin. Nunnain ovi paiskataan auki ja kymmenkunta Geusia, enemmän pahan hengen kuin ihmisen näköisiä, syöksähtää sisään.

Pitkä, nenätön ja korvaton mies, joka kiroo ja vannoo haluavansa jotakin makupalaa tästä papinpesästä, tempaa syliinsä Agnesin. Agnes huutaa ja sanoo olevansa isänmaanystävä; mutta mies reutoo hänet kainaloonsa ja laahaa hänet luostarista pihalle. Tyttö ponnistaa vastaan — mutta turhaan. Hän kokoaa viimeiset voimansa ja huutaa:

"Karel, Karel, Galama!"

"Helei!" karjaisee karkea ääni heidän edessään. "Galama? Mitä tuo tietää? Se on varmaan Agnes Vlossert."

Ja vikkellästi kuin kissa karkaa pieni mies nenättömän kurkkuun. Kauhea tappelu syntyy ja Agnes menee tainnoksiin.

Mutta tapausten sarja on saattanut meidät liian pitkälle; meidän täytyy palata kertomuksemme pääjuoneen.

Huhtikuun ensimmäinen päivä.

"Tule, lautturi, souda sukkelaan minut sekä nämä kaksi toveriani tuolle puolen ja minä annan sinulle hopeaa, jota — sen takaan — sinä et saa nähdä joka päivä."

Näin sanoen astui eräs pieni mies, joka puvusta päättäen oli kirjuri tai ylioppilas, vaikka pitkä miekka riippui hänen vyötäisiltään, tovereineen venheeseen, jolla lauttamies Jaakko Koppestock oli valmis viemään heidät Maasin poikki Brieliin. Oli ihana aamu huhtikuun 1 p:nä 1572 ja päivänpaiste kimalteli iloisesti vuolteisella joen pinnalla.

"Kenties on minun käteni kautta kulkenut enemmän hopeaa kuin mitä te olette nähnytkään", vastasi Koppestock, siepaten aironsa ja työntäen venheen rannasta. "Mutta nyt ei tee kenenkään mieli kopeilla suurista varoistaan, kun hänen vähin erin täytyy antaa ne kaikki veroihin." [Tämä tarkoittaa ennen mainittua kymmenen prosentin veroa.]

"Mitä ajattelet noista veroista veikkoni?" uteli pieni mies kiivaasti. "Minä en niitä paheksi, mutta sinua ne näyttävät pahasti rasittavan."

"Ei minua suinkaan, mestari", vastasi lauttamies, ripeästi soutaen, "sillä minulla ei ole mitään, josta maksaisin veroa, ja kuten olen sanonut akalle, on kymmenysraha tyhjästä tyhjää. Mutta vaikka minulla jotakin olisikin, en maksaisi siitä herttualle rahtuakaan."

"Ai, ai, ukkoseni, sinä puhut liian rohkeasti", lausui toinen mahtavalla äänellä. "Kenties et tunne, keitä me olemme, muuten ehkä varoisit vähän suutasi! Me olemme upseereja hänen kaikkein katolisimman Majesteettinsa, Espanjan kuninkaan armeijassa, ja ellemme olisi erittäin hyvällä tuulella, saisit katua röyhkeyttäsi."

"Minä kiitän sinua, herra upseeri", vastasi Koppestock, lausuen arvonimen suuremmalla äänenpainolla, sillä hän näki molempien toisten matkustajain hymyilevän, kun heitä sanottiin upseereiksi; "mutta minä en peruuta sanojani sittenkään. Voi kyllä olla hyvä katolilainen ja alankomaitten kreivin nöyrä alamainen — sillä kuninkaasta täällä ei ole koskaan tiedetty — eikä silti tarvitse joutua häviöön ja haaksirikkoon muutamien pyöreävatsaisten pappien ja soturijoukon tähden, jolla ei ole täällä mitään tekemistä. Nöyrinkin alamainen tekee vastarintaa, jos hänet ajetaan mieron tielle."

"Kautta pyhän Klaaran, en koskaan olisi luullut, että Jaakko noin hyvin sukisi sinun suutasi, Ralph!" huusi toinen miehistä.

"Naura sinä, jos mieleesi tekee", sanoi pieni mies nyrpeänä, "mutta minä vannon, että ennenkuin aurinko on laskenut tämän syntisen maailman taakse, saa tämä kapinoitsija katua, että hän on puhunut sopimattomia. Etkö sinä sen veijari tiedä, että löytyy kahden lajisia astioita, toiset kunniallisia, toiset häpeällisiä, ja ettei häpeällinen astia koskaan saa lausua minkäänlaista tuomiota eikä asettua samalle laudalle kuin hänen korkeammat veljensä? Saat nähdä, että vielä kadut."

"Vai niin? No siinä tapauksessa", vastasi lautturi, pienokaisen kiukusta huolimatta, "on minusta se astia kunniallisin, josta on suurinta hyötyä, sillä se, missä ei ole muuta kuin koristuksia, ei kelpaa mihinkään."

"En tiedä mitä te puhutte kunniallisista ja häpeällisistä astioista", sanoi toinen tovereista, joka tarkkaan oli katsonut joen suuta kohden, "mutta tuolla tulee, nähdäkseni, toisellaisia astioita, tännepäin uiden. Ne eivät ole kauppalaivoja, sillä siksi on niitä liian monta. Lienevätkö sotalaivoja?"

Kaikki käänsivät silmänsä puhujan osoittamaan suuntaan, ja näkivät joukon valkoisia purjeita, jotka välkkyivät päivänpaisteessa ja vastavirtaan lähestyivät heitä. Ne olivat vielä niin etäällä, ettei niitä voinut selvästi erottaa, mutta mastojen huipuista liehuivat punaiset liput ja viirit. Kaikki jäivät tuokioksi katselemaan noita outoja laivoja.

"Omituinen on heillä lippu ainakin," sanoi Koppestock, "ja kaikki ovat ne samallaisia. Minä epäilen..."

"Sano meille, keitä he ovat", pyysi pikkumies, "koska sinä paremmin tunnet laivoja kuin me."

"Kehuittehan itse hyvin tuntevanne erilaisia astioita", vastasi Koppestock, "mitä nuo nyt lienevät?... Mutta sen jälkeen kun te minua niin uhkasitte, en uskalla teidän espanjalaisiin korviinne kuiskata vihollisen nimeä, sillä saatanpa pian menettää omat korvani."

"Sinun korvasi ovat tosin epä-espanjalaiset", sanoi toinen, "mutta kuninkaan nimessä käsken sinun sanoa, kenen laivoja nuo ovat."

"Minkä kuninkaan nimessä?" kysyi pelkäämätön lauttaaja, hiljentäen soutuaan.

"No herttuan nimessä sitten, jos häntä enemmän pelkää! Sanotko, tai saat katua!"

"Joko taas?" huusi Koppestock. "Mutta koska käskette, täytyy minun sanoa. Tuo on tietääkseni Meri-Geusien laivasto."

"Kuinka? Meri-Geusien?" huusivat nuo kolme miestä kavahtaen pystyyn, ja katselivat laivoja.

Lauttamies kyykistyi airojensa puoleen ja nauroi itseksensä.

"Niitä on vähintään viisikymmentä laivaa", puhui pieni mies, "ja ne lähenevät nopeasti. Heh, mieskulta, ota tästä ja souda meidät nopeasti rantaan, sillä he saavuttavat meidät kenties ja tekevät meille pahaa. Vai mitä luulet?"

"He varmaan surmaavat teidät, jos saavat teidät kiinni, herra upseeri, joten minä koetan soutaa"; ja otettuaan suuren hopearahan, jota hänelle tarjottiin, alkoi lauttamies soutaa niin että vesi sihisi. Se oli kuitenkin tarpeetonta, sillä parilla vetäisyllä puski vene rantaan. Nuo kolme matkustajaa hyppäsivät rannalle ja lähtivät kiireesti pakoon. Lauttamies seiso, huokeasti ansaittu raha kourassaan, ja nauroi:

"Ha! haa!" hän nauroi, "moista houkkaa en ole vielä nähnyt. Rantaan oli tuskin kymmentä askelta ja hän pelkäsi. Mutta mitähän Meri-Geusit täältä etsivät? Kummallista väkeä! Vaikka mitä se minuun kuuluu! Koska tässä ei ole ketään ylivietävänä, lähden heitä tapaamaan." Ja kääntäen veneensä myötävirtaan, alkoi hän soutaa laivoja kohden, jotka saapuivat täysin purjein.

Hän oli tuskin soutanut kymmmentäkään minuuttia, kun hän seisautti, sillä hän oli kuulevinaan nimeänsä mainittavan. Hän kääntyi ensimmäiseen laivaan päin, joka nyt oli aivan lähellä.

"Kah! Kuulenko kummia! Hannu! Ja Treslongin vaakuna lipussa! Näenkö unta? Ei, kautta pyhän Marian, Meri-Geusit siinä tulevatkin."

"Jaakko, Jaakko!" huusi tällä hetkellä Hannu, kohottautuen laivan esikeulan yli. "Kuuletko, Jaakko? Tule tänne!"

"Hoi!" vastasi lauttamies, soutaen veneensä laivan kylkeen, "kuka huutaa minua? Sinäkö se olet, Hannu? Onko tämä herra Treslongin laiva?"

"Onpa niinkin", vastasi Hannu, ylpeänä. "Tule ylös! Minulla on sinulle puhumista."

"Kohta", vastasi lautturi, ja tarttuen köyden päähän, joka hänelle heitettiin, kiipesi hän vikkellä laivan kannelle ja seiso Hannun vieressä.

"Joko vihdoinkin tulitte?" sanoi hän, puristaen ystävänsä kättä. "Kauan olettekin viipyneet poissa. Mitä te noilla kaikilla laivoilla teette? Oletko sinä tämän kapteeni? Se on valehtelematta sievä pursi."

"Me komennamme sitä vuorotellen, Yonker ja minä", vastasi Hannu mahtavan näköisenä. "Me olemme tulleet ampumaan kaupungin poroksi. Menkäämme nyt herra de Treslongia katsomaan. Hän on täällä laivassa."

Treslong, Galama, Barends ja Willem seisoivat peräkannella ja heillä oli ilmeisesti tärkeä keskustelu. He katselivat kaupunkia, joka hämmötti vähän matkan päästä. Vallit olivat mustanaan ihmisiä, jotka tähystelivät laivoja.

"Herra Treslong", puhui Barends, "Jumala on suonut meille tämän kauniin tilaisuuden. Älkäämme pilatko sitä hurjuudella, älkäämme muuttako siunausta kiroukseksi. Valitkaamme lähettiläs, joka kehoittaa kaupunkia antautumaan vapaaehtoisesti."

"Teidän neuvonne ei ole huono", sanoi Treslong; "Yonker on vähän kärsimätön ja pikainen. Mutta entä jos he hirttävät sanansaattajamme ja sulkevat porttinsa? Mutta kuka tuossa tulee? Hannu ja ... mitä... Koppestock! Lauttamies! Kas, siinä mies, jota juuri tarvitsemme. Terve, ystäväni!"

"Herra Treslong, siunatkoon Pyhä Neitsyt alati teitä ja teidän sukuanne!" lausui lautamies, polvistuen ja pusertaen Treslongin kättä innokkaasti mutta nöyrästi. "Minä en ole nähnyt teidän kasvojanne sen jälkeen kun pelastitte minut ja omaiseni nälkään kuolemasta; en siis ole voinut lausua kiitostani: teen sen nyt."

"Kas, senpä olen kokonaan unohtanut", vastasi Treslong hilpeästi. "Mutta isäni oikeastaan teki

tuon hyvän työn. Nouse nyt, ystäväni, ja sano, onko Brielissä vartiaväkeä? Sinä näet, että laivoillamme on rohkea asento. Mitä tiedät kaupungin tilasta?"

"Minä tiedän, että sen vallien sisällä on tuskin puolta tusinaa sotilasta, herra", sanoi Koppestock, "ja jos nyt marssittaisitte miehenne sinne, valloittaisitte Brielin helposti. Siellä on parhaillaan suuri messu ja kirkot ovat täynnä kaikenlaisia hopea- ja kulta-astioita, jotka palkitsevat runsaasti kaikki teidän vaivanne."

Nuo neljä miestä keskustelivat tuokion aikaa. Sitten kääntyi Treslong ja sanoi:

"Tule meidän kanssamme amiraalin luo. Mikäli arvaan ei sinua pelota viedä kaupunkiin sanomaa kreiviltä?"

"Ei suinkaan, ei vähääkään", vastasi lauttamies iloisesti. "Kaikki, mikä on minun, on teidän, ja koska te olette Kerjäläinen, olen minäkin. Käskekää vain, niin olen valmis."

Treslong, Galama, Koppestock ja Hannu menivät nyt tikapuitten luo, jossa iso vene oli valmiina heitä viemään. Treslong oli astunut alas ja Galama aikoi juuri seurata, kun hän huomasi Hannun vieressään. Hän pysähtyi ja lausui: "Jää tänne, Hannu! Sinä tiedät, minkä tähden."

"Sitä en tiedä, vaikka hirttäisitte minut. Miksi minun on jäätävä?" kysyi hän.

"Olenhan sen jo sanonut. Valikoi joukosta kymmenkunta kelpo miestä. Meidän täytyy nyt rynnätä pyhän Klaaran naisluostariin."

"Ahaa", lausui Hannu, hivuttaen nenäänsä sormellaan. "Sen olin unohtanut." Sitten hän kääntyen Koppestockiin, puhui kuiskaten: "Minä en voi nyt mennä amiraalin luo, mutta Yonker lähtee mukaasi. Älä mainitse minun nimeäni kreiville, sillä meidän on välimme vähän riitainen. Sitten tavataan, kun sinä palaat."

Lauttamies, joka oli mielissään siitä, että Hannusta oli paisunut niin suuri herra, kiitti häntä hänen neuvoistaan ja astui alas tikapuita. Muutamilla aironvedoilla saattoivat veneen kuusi soutajaa sen amiraalin laivan kylkeen, jossa nähtävästi tehtiin suuria varustuksia miesten maihin nousua varten. Kreivi de la Marck seisoj kannella, välkkyvä rautapaita yllään ja päässään komea, metsäkarjun nahasta tehty kerjäläis-hattu, jonka sulka ja timanttisolki olivat tavallisen talon arvoiset. Huomattuaan Treslongin huusi hän:

"Hei, herra de Treslong, aioin juuri lähettää noutamaan teitä tänne. Kuinka nyt menettelemme? Otetaanko tuo pesä heti väkiryynnäköllä, vai annetaanko heidän ostaa henkensä? Siitä kertyisi aimo rahat."

"Minä en neuvo kumpaakaan, serkku", vastasi Treslong kylmäkiskoisesti. "Olen tuonut teidän luoksenne erään lauttamiehen, jonka koko kaupunki tuntee ja jonka minäkin olen jo monta vuotta tuntenut. Hän sanoo, ettei kaupungissa ole ollenkaan varusväkeä sekä ettei siellä siis aiota vastustella. Vaatikaamme vain kaupunkia antautumaan."

"Haa!" huusi Lumei, iskien kiinni lauttamieheen, "onko tuo jumalaton paavilainen Meertinck vielä Brielin pormestarina?"

"Kyllä, teidän armonne, ja peloissaan hän lienee tällä hetkellä, se on varmaa", vastasi Koppestock.

"Mene ja sano hänelle, että minä kreivi William de la Marck, parooni Lumei, hänen korkeutensa Oranian prinssin laivaston amiraali, vaadin Brielin kaupungin pikaista ja ehdotonta antautumista. Ja lausu sille konnalle minun puolestani se ystävällinen varoitus, että ellei hän puolen tunnin kuluessa saavu tänne avaimineen, ammutan minä kaupunkia kanuunoilla ja sen jälkeen hirtetään jokaisen äidin poika oman ovensa pieleen. Mene ja sano hänelle tämä."

"Odota!" lausui Treslong, pidättäen lautturia. "Puoli tuntia ei riitä."

"Ei, ei silmänräpäystäkään lisää!" ärjyi amiraali. "Puoli tuntia, sanon minä."

"Sillä ajalla minä tuskin pääsen kaupunkiin", sanoi mies, "ja kuka uskoo minua, kun vien heille teidän sananne? Eikö teillä ole mitään merkkiä?"

"Kas tässä", lausui Treslong, antaen hänelle sinettisormuksensa. "Tämän he ainakin tuntevat. Sano heille, että me nousemme maalle ja odotamme ainoastaan tunnin. Lähde nyt."

Tuokion perästä oli lautturi, joka tuskin osasi hillitä iloaan, veneessä ja souti omaansa kohden. Hannu seisoj laivatikapuiden viimeisellä astuimella, odottaen lautturia, ja tuskin oli tämä päässyt veneeseensä, kun hän kysyi:

"Mitä aikeita Jaakolla nyt on, sano?"

"Minä lähden Brielin pormestarilta vaatimaan kaupungin antautumista", nauroi Koppestock.

"Sano heille, että meitä on viisituhatta, että meillä on kolmatta sataa kanuunaa ja että on toisia yhtä monta tulossa", puheli Hannu, totisen näköisenä.

Koppestock nyökäytti päätään nauraen, ja alkoi taas soutaa tarmonsaa takaa.

Määrätty tunti oli jo melkein kulunut loppuun ja suurin osa miehistä viety maalle, jossa he loikoivat ryhmissä ja virkistivät voimiaan niukoilla oluen ja viinan tilkoilla, joita oli saatu hankituksi sieltä täältä.

Sillä välin olivat amiraali ja ne upseerit, joitten läsnäoloa ei tarvittu maalle noustessa, lähteneet lähellä rantaa olevaan taloon, jonka asukkaat, äkkinäisistä sotahankkeista säikähtyneinä, olivat paenneet kaupunkiin ja siellä suurissa määrin enentäneet porvarien peljästyksiä. Briel sihisi ja kiehui kuin muurahaispesä. Ylhäisiä ja alhaisia, nuoria ja vanhoja, köyhiä ja rikkaita seisoivat joukottain kanavien partailla, kaduilla ja valleilla, puhellen kamalasta tapauksesta ja keksien keinoja sitä vastustaakseen. Kaikkien kasvot ja eleet osoittivat hätää ja pelkoa, sillä Meri-Geusit olivat julman amiraalinsa ja samanlaisten kapteeniensä vuoksi joutuneet huonoon maineeseen hurjasta rohkeudestaan ja äärettömästä julmuudestaan. Moni vaimo itki, moni mies oli toivoton. Mutta toiset, protestantit ja isänmaan-mieliset sulkeutuivat suojiinsa ja rukoilivat polvillaan Jumalaa, ettei heidän toiveensa raukeaisi.

Näiden vastakkaisten tunteiden, hämmästyksen ja ilon, pelon ja toivon vallitessa kaupungissa, nähtiin toisenlaista menoa äsken mainitussa talossa. Avarimmassa suojassa tammisen pöydän päässä istui komea amiraalimme kömpelöllä tuolilla, suuri haarikka viiniä vieressään. Hänen ympärillään nähtiin eri asennoissa laivan kapteenit, mikä istuen, mikä seisoen, kaikki täysissä aseissa ja moni eriskummallisessa puvussa.

"Minä suostun sydämeni pohjasta teidän tuumaanne, herra kreivi. Ei mitään armoa niille, jotka eivät meillekään ole antaneet", sanoi Lancelot de Brederode, kaunis nuorukainen ja sen Brederoden veli, josta jo ennen on puhuttu tässä kirjassa.

"Kuinka!" lausui Adam van Haren, "haluatteko tahrata meidän nimemme ikuisella häpeällä, kun suositte sellaisia hirmutöitä, joita sanomme inhoavamme?"

"Inhoavamme!" kiivasteli toinen kapteeni, Gillis Steltman. "Emmekö ole valalla luvanneet kostaa maanmiehillemme tehtyä vääryyttä ja viruttaa sortajain verellä saastan lipuistamme? Sitäkö varten olemme jättäneet armaan kotimme, panneet henkemme alttiiksi, heittäneet kaikki toiveet armosta ja saattaneet nimemme peljättäväksi merellä, että vanhojen akkojen tavalla nyt istuisimme veltoina ja vetelinä, kun meillä on suurempi työ tehtävänä kuin ryöstää joku kurja kauppa-alue? Oletteko unohtaneet heidän tekemänsä työt, heidän vuodattamansa veren? Onko Gentin kohtalo mennyt muistostanne? Ettekö näe niitä verivirtoja, joita tulvaa Jemmingenin ja Heiligerleen kentillä? Minä puolestani vannoin sinä kauhun hetkenä, jolloin seisoin tuskin kymmenen askeleen päässä Hornin ja Egmontin mestauslavalta sen pyhän valan, etten laske käsistäni ainoatakaan espanjalaista, ennenkuin hänestä on lähtenyt viimeinenkin verenisä. Ja ellei mikään minua enää muistuttaisi valastani on minulla ainakin tämä —"

Ja kasvot hehkuen kiihkosta, hän viskasi rajusti pöytään valkoisen nenäliinan, jossa näkyi isoja, ruskeita, hyytyneen veren jättämiä tahroja. Myötätuntoisuuden huuto kajahti kaikkialta. Nenäliina oli kastettu Egmontin ja Hornin jaloon vereen, kun se kolme vuotta takaperin kuumana ja höyryvänä virtasi heidän päättömistä ruumiistaan.

Treslong rypisti otsaansa ja aikoi puhua, kun eräs upseeri, nimeltä Herlijn, jonka korvia ja nenää vailla olevat kasvot tekivät hirveän vaikutuksen, survaisi tikarinsa pöytään ja huusi, julmasti kiroten:

"Vieköön minut tuhannen sarvipäätä, jos minä kenenkään tähden luovun ammatistani. Jos kaupungissa on pappeja, saavat he oppia tuntemaan minut".

Hänen "ammattinsa" oli se, että hän elävältä poltti kaikki papit, jotka hän sai käsiinsä, leikattuaan heiltä ensin nenän ja korvat; hän oli siihen ruvennut noin neljä vuotta takaperin, kun hänen isänsä ja hänen veljensä olivat joutuneet saman julman kohtelun alaisiksi ja osaksi hän itsekin, koska hän ainoastaan töin tuskin sai vältetyksi tulirovion, mutta menetti kasvojensa kauneuden.

"Ja minä vaadin, ettei tuollaista petomaista tylyyttä harjoteta, niinkauan kuin minulla on pistooli, jolla voin ampua julmuri", huusi Entes de Menteda, urhea soturi, joka leimuvin silmin katseli Herlijniä. Hän oli laivaston vara-amiraali ja häntä kunnioitettiin suuresti.

"Hiiteen papit! Tapetaan tyrannit! Ammutaan ne koirat!" huusi sekaisin kolme neljä Herlijnin hengenheimolaista.

"Hyi häpeä! Me olemme protestantteja. Me palvelemme jaloa asiata."

"Hiljaa, herrat!" huusi de la Marck, joka aikanaan tiesi valvoa arvoaan. "Neuvotelkaamme, mitä meidän tulee tehdä; älkäämme totelko intohimojamme."

"Siitä ei ole pitkä aika, kun sain prinssiltä kirjeen, kreivi", sanoi Ruikhaver. "Hän käskee meidän olla harjoittamatta julmuutta, ettemme häpäisisi nimeämme."

"Suokaa minulle hetkeksi huomiotanne, hyvät herrat", säesti Treslong, ottaen vaaria tilaisuudesta ja puhuen rauhallisesti. "Täällä on lausuttu monta mielipidettä, sanottu monta kiivasta, yllyttävää soimausta — mutta järkeviä neuvoja on varsin vähän kuultu. Hyvät herrat, muistakaamme, että maanmiestemme silmät vartioivat meitä, muistakaamme, että me olemme ainoat, joilta he, joilta prinssi enää odottaa apua. Kansalaisemme ovat väsyneet julmuuteen; heitä inhottaa verenvuodatus, kammottaa ryöstö. Jos sortajamme olisivat tulleet luoksemme ilman miekkaa, elleivät he olisi niin määrättömästi vuodattaneet vertamme, vieläpä jalointa vertamme, vihaisimmeko heitä silloin puoleksikaan niin katkerasti, kuin nyt heitä vihaamme, kysyn minä? Eikö ole todennäköistä, että espanjalaisten nimi ilman inkvisitsionia ja verineuvostoa ei soisi hetikään niin ilkeältä korvissamme kuin nyt? Kansalaisemme etsivät auttajaa, he etsivät sellaista, joka voi auttaa moista tylyyttä harjoittamatta; he ymmärtävät, että puolustus ja ryntääminen on tarpeellista, jopa kiitettävääkin, mutta he ymmärtävät myöskin, että kosto on kunnotonta konnan työtä. Minä kysyn teiltä, Herlijn, millä keinoilla kreivi Egmont on saavuttanut laakerinsa? Julmuudellako? Hänen nimeään ei tahraa pisarakaan suotta vuodatettua verta. Ja onpa prinssinkin ankara käsky se, ettemme saa tehdä muuta kuin mikä on kiitettävää, kunniallista ja jaloa. — Jos muitten kaupunkien asukkaat saavat kuulla, että me voimme valloittaa prinssille kaupungin ja pitää sitä hallussamme teurastamatta ja surmaamatta, noudattavat he esimerkkiämme ennenkuin vuorokausi on kulunut. Mutta jos poltetut talot, raadellut ruumiit, ja raiskatut vaimot kaikkialla ilmoittavat, mistä meidän tiemme on käynyt, jää meiltä tehtävämme tekemättä, nimeimme ja pyrintömme ryvettyy häpeään eikä meillä ole enemmän oikeutta anoa Jumalalta apua kuin verivihollisillamme, Espanjan miehillä."

Tämä puhe, joka lausuttiin sydämeen käyvällä vakavalla äänellä, teki voimakkaan vaikutuksen. Se koski amiraalinkin sydämeen. Hän salli sen vuoksi, että keskusteltiin, millä tavalla kaupunkia kohdeltaisiin. Kesken tätä keskustelua ilmoitettiin että oli saapunut kaksi kaupungin lähettilästä. De la Marck laski heidät sisään. He olivat ne molemmat miehet, jotka ennen olemme nähneet Koppestockin veneessä. He olivat kaupungin arvokkaimpia porvareita. Heidän toverinsa, kirjuri, joka oli papin tai koulumestarin tapainen mies, oli jo hyvän sään aikana pötkinyt pakoon.

Saattoi odottaa, että lähettiläät puhuttelisivat amiraalia nöyrästi. He näkivät sotaiset puuhut ja toimet, jotka olivat tekeillä rannan ja talojen välillä, he näkivät tuon mahtavan neuvoskunnan, jonka keskellä he nyt seisovivat, ja tuosta heissä heräsi suuri kunnioitus noita Geusejä kohtaan, joita he ennen olivat halveksineet. Koska he eivät voineet tarkemmin laskea vihollistensa sotavoimia, uskoivat he arvelematta Koppestockin liioiteltuihin puheisiin. He esiintoivat amiraalille porvariston kunnioituksen ja pyysivät että armon aikaa lisättäisiin kahdella tunnilla, että päästäisiin yksimieliseen päätökseen siitä, millä tavalla vastattaisiin antautumisvaatimukseen. Kaupunki ei ollutkaan — arvelivat he — niin keho, ettei se kestäisi vähintään vuorokauden piiritystä; kysyipä asia muutenkin miettimistä varsinkin kun Alba jo kerran oli uhannut rangaista kaupunkia, ja oli muka parempi pysyä Espanjan vallan alla kuin uskoa itsensä Meri-Geusein käsiin, jotka olivat huonossa maineessa, ja kärsiä kaikkia niitä kauhuja ja julmia tekoja, joita näitten sanottiin rakastavan.

Kun lähettiläät asiansa ajettuaan olivat astuneet ulos, syntyi vielä kerran kiivas keskustelu. Mutta Treslongin tehokas puhe oli kääntänyt mielet, ja ne harvat, jotka vielä vaativat lähettilästen hirttämistä ja kaupungin ryöstämistä, joutuivat tappiolle, varsinkin kun sotavaen vieminen maihin vielä oli kesken. Lähettiläät käskettiin sisään ja heille julistettiin, ettei kaupunkia vielä saarrettaisi kahteen tuntiin, ettei siellä minkäänlaista julmuutta harjoitettaisi ja että antautumiskäskyllä aiottiin vain siirtää kaupunki Alban käsistä Oranian prinssin käsiin. Lähettiläät poistuivat, ihmetellen pahamaineisen kreivi de la Marckin outoa laupeutta ja mielenmalttia; kapteenit puolestaan menivät maalle-nousua johtamaan ja järjestämään väkeänsä.

Iloissaan siitä, että hänen sanansa olivat niin hyvin tehonneet, lähti Treslong ulos; de Ryk, van Haren ja Mentheada tulivat hänen luokseen ja kiittivät häntä hänen terveellisestä puheestaan. Kun he kävelivät sotilasparvien välitse, jotka seisovivat kentällä, katsahti Treslong ympärilleen ja kysyi:

"Mutta missä minun uljas luutnanttini, Yonker Galama, on? Hän ei ole kajonnut keskusteluun enkä muista nähneeni häntä koko huoneessa."

"En minäkään", lausui de Ryk, "mutta ellen erehdy, puuhaa hän tuolla noitten sotamiesten kanssa, jotka ovat teidän ja amiraalin laivoista."

Samassa lähestyi Galama puhujia. Hänen kasvonsa olivat kalpeat, ja vaikka hän näytti rauhalliselta, huomasi Treslong kuitenkin että hänen mielensä oli sangen levoton.

"No", sanoi Yonker, "saammeko pian marssia? Minä koetin jouduttaa maalle-nousua, mutta nuo miehet ovat laiskaa karjaa, he valittavat nälkää eivätkä, luullakseni, vielä ole aivan valmiit."

"Ei heidän vielä tarvitsekaan olla, Yonker", vastasi Treslong, "sillä kahteen tuntiin emme vielä saa mitään tehdä. Teidän täytyy siis malttaa mieltänne ja odottaa."

Friisiläinen veti otsansa ryppyihin ja polki suutuksissaan jalkaansa. Mutta aika riensi nopeammin kuin hän oli luullutkaan.

Kun kaikki väki oli saatu maalle, tarkastivat Mentheda ja Treslong sitä. Joukko, joka aikoi valloittaa kaupungin, oli vähäinen, ja monta epäilytti, onnistuisiko yritys ollenkaan. Nuo kaksi tuntia eivät vielä olleet lopussa, kun muutamat miehet, jotka oli lähetetty tiedustelemaan, palasivat tuoden uutisen, että portit olivat suljetut ja että useimmat varakkaat porvarit pyrkivät pakoon eteläisen portin kautta.

"Haa!" ärjyi amiraali sadatellen. "Ne petturit! Nyt he eivät soisi meille vieraanvaraisuuttansa, vaan pötkivät pakoon, vaikka me olemme säästäneet heidän henkensä. Herra de Treslong, ottakaa puolet noista miehistä ja kulkekaa eteläportista sisään. Minä tulen pohjoisportista. Torilla tapaamme toisemme. Eteenpäin!"

"Eteenpäin!" kaikui vastaus Geusien riveistä, kun he seurasivat johtajaansa. Treslongin molemmat eturivit olivat Galaman valikoimaa väkeä ja hän itse johti niitä, hehkuen halusta päästä kaupunkiin.

"Nyt, Hannu", sanoi Pietari Blink, joka asteli ystävänsä vieressä, kauhea miekka kädessä, "nyt menemme hakemaan neiti Agnesia. Eikö niin? Minkä näköinen hän on?"

"Kaunis kuin ruusu", vastasi Hannu, "muuta en tiedä. Mutta jos sinä löydät hänet, niin älä suinkaan satuta käsiäsi häneen, vaan suojele häntä, kunnes minä taikka Yonker saavumme paikalle".

"Sulkekaa rivit!" komensi Treslong, kun joukko aseellisia miehiä ilmestyi portin ulkopuolelle ja näytti hankkivan tappelua. Treslong pysähtyi hetkeksi, mutta nähtyään, että joukko oli pieni, komensi hän rynnäkköön. Koko sotalauma ryntäsi eteenpäin, Hannu ja Pietari etunenässä, mutta ilman kanuunia ja ampuma-aseita ei siltaa aivan helposti oteta — ja sen Kerjäläisetkin huomasivat.

Vaikka heitä oli pari kolme sataa miestä, saivat eturivit melkein yksinään kestää kaikki vaarat. Näitä alkoivat ne kolme-, neljäkymmentä vihollista, jotka seisovivat sillalla, ensin ampua ja usea Geusi näkikin siinä viimeisen hetkensä. Mutta Blink heilutti miekkaansa molemmin käsin ja ruhjoi maahan kaikki, mitä hänen tiellensä sattui. Näin joutui hän sillan reunalle, joka, kuten ennen olemme kertoneet, yhdisti saaren portteineen valleihin. Kiireissään hän astui harhaan, kompastui ja oli pudota jokeen, mutta sai kiinni siltapuista ja, koska hän oli väkevä mies, heitti ensin jalkansa ylös sillalle, sen jälkeen koko ruumiinsa, ja seisoi yhtäkkiä vihollisten selän takana. Blinkin temput olivat jääneet espanjalaisilta kokonaan huomaamatta. Kun hän siis täytti kurkkua karjuen: "Eläköön Geusit!" karkasi heidän päälleen ja hutki heitä pitkällä miekallaan, syntyi heidän keskuudessaan ääretön hämminki ja sekamelska. He luulivat koko joukon Geusejä ryntäävän heidän selkäänsä ja — yks! kaks! ovat kaikki paossa. Mitkä hyppäävät vallikaivantoon, mitkä kerjäävät armoa, mitkä syöksevät vihollismiekkojen suuhun ja kuolevat — eikä kestänyt kymmentäkään minuuttia ennenkuin portti oli Geusein vallassa.

"Nyt naisluostariin!" huusi Galama, heiluttaen miekkaansa, jonka terä punersi verestä.

"Nyt abbedissaa kosimaan, Hannu", sanoi Pietari, nyhjäten Hannua kylkeen ja pyyhkien vertavaluvaa asettaan erään espanjalaisen ruumiiseen, joka makasi siinä, pää niskoja myöten halaistuna. "Tuon sattuvampaa iskua en ole isoon aikaan antanut", lisäsi Blink, osoittaen ruumista. "Yksi sivallus vain — mies ei hiiskunut sanaakaan." Ja hän juoksi Galaman perään, ihmetellen tekoaan.

Ennen pitkää seisojien kymmenen Geusiä naisluostarin portilla ja juhlallisesti kajahtivat holvit ja käytävät heidän kirveittensä ankarista iskuista. Mutta ovesta ei näkynyt pienintäkään myöntymisen merkkiä. Iskuja satoi kahta taajemmin, mutta ovi pysyi yhtä lujana. Pietari Blink huomasi heti, mitä tarvittiin, juoksi pois ja palasi pian, kädessään aimo petardi, jonka hän oli jostakin hankkinut. Galama kiitti, otti petardin ja asetti sen vapisevin käsin oven alle.

"Pois tieltä ja jaloista!" huusi Hannu ja viritti petardin. Äkkiä tärisytti kauhea räjähdys seiniä, ovi lensi pirstoiksi ja tie oli auki. Miehet ryntäsivät sisään riemuhuudoilla, Galama ja Hannu etupäässä. Galleriat, puutarhat, kellarit, kirkon, kaikki komerot he etsivät, huutaen Agnesia ja Mariaa; he koputtivat seiniä,

nähdäkseen, olisiko niissä salaportaita — mutta ei ainoatakaan elävää olentoa näkynyt eikä kuulunut. Luostari oli aivan autio ja tyhjä. Ei löydetty edes kultaa ja hopeaa eikä muutakaan arvotavaraa.

Galama oli herjennyt etsimästä. Kasvot kalman kalpeina seisoivat hän porttapielen nojassa, huulet lujasti yhdessä ja raskaasti hengittäen.

"Tulkaa, Yonker", koetti Hannu kehoittaa, "ei kaikki vielä ole hukassa. He ovat kenties kaupungissa — lähdetään sinne."

"Ei tästä paljon saalista kertynyt", sanoi Blink, tullen takaisin kultavitjat kädessä.

Galama näki vitjat ja sieppasi ne Blinkiltä. Ne olivat samat, jotka hän ennen oli antanut Gerard Blockille. Hän muisti, että ne sittemmin olivat jääneet Marian haltuun. Hän painoi niitä vasten huuliansa ja kuuma kyynel nousi hänen silmäänsä.

"Lähdetään miehet!" sanoi hän, pyyhkäisi silmiään ja pisti vitjat poveensa. "Seuratkaa minua torille. Siellä palkitsen teidän vaivanne."

Ja astuen joukkonsa etupäässä ja taistellen syvää, katkeraa mielikarvauttansa vastaan, jätti hän luostarin.

XXIX

Löydetty.

Galamasta tuntui maailma sangen kolkolta ja ilottomalta, kun hän miestensä kanssa asteli pitkin katuja sitä isoa toria kohden, jonka varrella tuomiokirkko oli. Yö teki tuloaan ja olikin jo käärynnyt kaupungin mustaan vaippaansa, niin että ainoastaan läheisimmät esineet näkyivät. Mutta kaupungissa oli kuitenkin vilkasta elämää. Ilon ja riemun ääniä kaikui monesta huoneesta, jonka akkunat olivat selällään; akkunoista näki Brielin uusia vieraita, jotka yksissä neuvoihin hakivat esiin mitä maallista tavaraa porvareilta oli jäänyt, kun he lähtivät pakoon. Kaikkialta kuului naurua ja laulua, välistä myös miekkosten kalsketta tai riidan rähinää, ja sen voi nähdä, että Kerjäläiset nyt tahtoivat ottaa korvauksen pitkästä nälänhädästään.

Akkiä sekä Galama että Hannu säpsähtivät. He olivat saapuneet lähelle raatihuonetta, kun he kuuluivat naisten huutoa. Molemmat olivat kuulevinaan Agnesin äänen ja mistään välittämättä he riensivät sinne päin, mistä ääni kuului. Hetken juostuaan he seisahtuivat raatihuoneen edustalle, jossa heitä kohtasi kummallinen näky.

Raatihuone oli suuri, vanha rakennus, joka täytti neliskulmaisen torin kokonaisen sivun. Kenttä oli täynnä Kerjäläisiä, muutamilla oli aseina miekat, toisilla keihäät, toisilla vain tikarit ja pistoolit. Heillä näytti olevan äärettömän hauskaa, sillä joka silmänräpäys kajahti kova nauru milloinkin puolelta toria. Karel tunkeutui joukon läpi ja oli itsekin nauruun purskahtamaisillaan. Kerjäläiset olivat kokoontuneet suureen piiriin, jonka sisällä tuupittiin ja sysättiin edes takaisin miehestä mieheen viittä kuutta, kalliisiin vaatteisiin puettua keropäistä pappia; heitä pakotettiin tanssimaan, ja mitä enemmän nuo lihavat, arvoisat isät läähättivät ja hikoilivat raskaissa pukimissaan, joita heillä oli monet kerrokset päällekkäin, sitä hupaisemmalta tuntui leikki merimiesten mielestä.

Karel huomasi ensi silmäyksellä, että useimmat heistä olivat van Harenin väkeä. Hän kysyi heiltä, missä heidän päällikkönsä oli, ja sai kuulla, että tämä Treslongin kanssa oli hyökännyt pyhän Pietarin luostariin Märlandtin varrella.

Mutta Märlandtin tienoilla he olivatkin olleet, kun he olivat kuulevinaan naisten huutoa, ja nyt juolahti Galaman mieleen, että hän ehkä oli eksynyt oikealta suunnalta. Hän aikoi juuri ilmaista ajatuksensa Hannulle, kun hän huomasi, että tämä oli kadonnut näkyvistä. Sitten hän lähti yksin rientämään mainitulle paikalle.

Siellä oli Brielin toinen katolinen kirkko, joka, vaikka ulkonäöltään pienempi ja ränsistyneempi kuin tuomiokirkko, kuitenkin oli tätä paljon rikkaampi, kun se kuului läheiseen suureen Pyhän Pietarin luostariin.

Kun Yonker saapui paikalle, arveli hän tuokion aikaa, niitä hän tekisi. Tulisoihtujen punertavassa,

liehuvassa valossa näki hän omien miestensä utterasti kokoilevan tavaraa kirkossa ja korjaavan laukkuihinsa kaikki, mitä seinästä lähti irti. Kauniisti maalatut ikkunat olivat rikutut ja aukoissa seisoivat miehiä, jotka heittivät ulos tovereilleen kaiken, mitä ikänä saivat käsiinsä. Toiset juoksivat tiehensä, syli täynnä hopea-astioita ja kynttilänjalkoja. Eräällä miehellä oli yllään pitkä, sininen, kultatähdillä kirjailtu samettihame, ja päässään sirotekoinen kultakruunu. Hameen ja kruunun oli hän riisunut Pyhän neitsyen kuvalta, ja tuo ihana taideteos makasi nyt tuhansiksi kappaleiksi lyötynä, alttarin juurella.

Yhtäkkiä muisti Galama, että Treslongin taikka oikeammin tämän isävainajan talo oli Märlandtin varrella. Akkunoista tulvasi vahva valovirta. Hän riensi portaita ylös ja tultuaan etuhuoneeseen, joka oli täynnä hänen omia miehiään, jotka korjasivat tänne saalistaan, kuuli hän maljaa esittävän Treslongin äänen:

"Eläköön prinssi, Geusit ja Alankomaitten vapaus!"

Kun hän avasi oven ja aikoi astua siihen huoneeseen, josta ääni tuntui tulevan, vastattiin maljaan meluavilla suosionosoituksilla. Huone oli väljä, komea, runsaasti valaistu sali, jossa pitkän pöydän ympärillä seisoivat pari kolmekymmentä miestä, ja nämä vastasivat maljaan innokkaasti kohotetuilla käsillä.

Tuskin oli Galama päässyt sisään, kun joku seurasta hänet huomasi, ja äskeisen maljan sijaan kaikui huuto: "Kauan eläköön Galama!"

Sankarimme, joka ei ollut sillä mielellä, että muitten ilo olisi häntä ilahuttanut, kääntyi oveen päin ja aikoi mennä ulos. Mutta miehet, joitten joukossa me tapaamme vanhan tuttavamme van Hagendorpin, tarttuivat häneen ja veivät hänet väkisin pöydän päähän Treslongin viereen.

"Tämä on se mies, jonka päässä tuo tuuma ensin syntyi, hyvät herrat", huusi van Hagendorp. "Juokaamme pikarillinen hänen ja tuon kauniin nunnan onneksi."

Karel, joka melkein vasten tahtoaan oli nostanut pikarin huultensa kohdalle, pysähtyi ja katseli kummastellen puhujaa. Toiset nauroivat hänelle, mutta Treslong, joka paremmin ymmärsi hänen surullisen katseensa, kuiskasi hänen korvaansa: "Tyttö on tallella."

Kohta solahti viini pikarista Galaman suuhun ja toinen pikarillinen meni samaa tietä. Viini teki miehelle hyvää ja puna alkoi kohota hänen kalpeille kasvoilleen.

"Jopa nyt jotakin!" huusi muuan kapteeni akkunan vierestä. "Tuolla meidän miehet ryöstävät kirkkoa ja me jäämme tänne seisomaan tyhjin käsillä."

Tämä huomautus ajoi kaikki ulos ja ennen pitkää oli huone melkein tyhjä.

"Minä en tahdo kiusata teitä pitkällä odotuksella", lausui Treslong ja astui toiselle ovelle, "mutta minun täytyy sanoa, että ilman Blinkiä ja minua teidän armaanne olisi käynyt huonommin kuin luulettekaan. Täällä hän on."

Hän avasi oven ja Karel astui sisään toiseen huoneeseen. Siellä istui jonkinlaisella sohvalla yksi mies ja kaksi naista keskustellen. Kun Galama uljaana ilmestyi heidän eteensä, riensi toinen naisista suoraa päätä hänen avoimeen syliinsä. Se oli Agnes, joka tällä onnen ja autuuden hetkellä unohti koko maailman, unohti äskeiset toverinsakin, vanhat tuttavamme sisar Annan ja Vouter Barendsin.

"Entäs Maria?" kysyi Galama, kun hänen riemunsa oli vähän tyyntynyt.

"Hän on taivaassa", vastasi Agnes. "Hän on onnellinen kuten mekin, ja onnellisempikin, koska häneen ei mikään hätä enää ulotu. Maria sai paljon kärsiä."

"Ja olethan sinäkin paljon kärsinyt", lausui Karel, katsellen lempeästi armaansa hienoja, kelmeitä poskia. Abbedissa oli, näet, ankaralla kurituksellaan vihdoinkin saanut ryöstetyksi ruusut Agnesin poskilta.

"En minä ole kovin paljon kärsinyt, Karel, ja senkin vain sinun tähtesi", vastasi Agnes. "Se, mitä minä uskoni tähden sain kokea, ei ollut mitään kärsimystä, sillä minä kestin sen ilolla."

"Oi Agnes, en minäkään ole vähällä päässyt. Paljon kovuutta olen saanut nähdä näinä vuosina, mutta siitä on ollut minulle hyötyä. Se hyvä siemen, jonka sinä sydämeeni kylvit, on noussut taimelle ... ja", lisäsi hän, kallistaen päätään tytön puoleen, "sinun kuvasi on ollut turvani ja toivoni, kun elämän sumut ovat tihenneet ympärilläni. Ilman sinua olisin hukkunut epätoivoon. Niin! Kärsimyksissämme on rakkautemme kasvanut ja se on luja kuin tammi, joka vesasta alkaen on kuunnellut myrskyn kehtolaulua, kasvanut myrskyssä ja pyrkii myrskyssä sinistä taivasta kohti. Niin meidänkin rakkautemme on kasvanut ja taivaaseen käy sen tie."

Esirippu laskee.

"Tulkaa, Yonker", kehotti Treslong, kun hän seuraavana päivänä tuli siihen huoneeseen, jossa Galama ja Agnes istuivat kahden kesken, "meidän täytyy lähteä liikkeelle. Amiraali elämöi kuin mielipuoli: hän tahtoo kaikin mokomin jättää kaupungin oman onnensa nojaan ja lähteä merelle jälleen. Meidän täytyy kehoittaa häntä jäämään, sillä minä olen varma siitä, että me, ennenkuin viikko on kulunut, joudumme piiritystilaan, mutta jos me voisimme säilyttää prinssille tämän paikan, olisi se suurin urotyö, minkä tähän saakka olemme tehneet. — De la Marck on jo hirtättänyt useita pappeja sen vuoksi, etteivät nämä luvanneet näyttää hänelle salatulta aarteitaan, joita minun luullakseni ei ollut olemassakaan."

"Minäkin näin eilen rääkättävän muutamia pappeja", lausui Galama, "ja enköhän kuullut sinun huutavan, Agnes?"

"Minä tiedän, että huusin apua", vastasi Agnes ja kertoi sitten, mitä me jo tiedämme, kuinka eräs ruma mies tempasi hänet syliinsä ja kuinka hän pääsi tämän kourista. "Ja suureksi ilokseni", hän jatkoi, "tapasin täällä Barendsin, jonka pyysin menemään Annaa etsimään. Hän löysi tämän luostarista, kun ei kukaan ollut hänestä välittänyt."

"Neiti Agnes", lausui Treslong, "teidän hätyyttäjänne on saanut rangaistuksensa. Se oli tuo petomainen Herlijn. Ottelussa, joka syntyi teidän tähtenne hänen ja Blinkin välillä, kouristeli tämä niin pahasti häntä, että mies parka sitten on heittänyt henkensä..."

Tällä hetkellä kuului kadulta kirouksia ja meteliä, ja joukko Geusejä juoksi akkunain ohi. Peljäten, että jotain oli nurin, sieppasivat Treslong ja Galama aseensa, riensivät kadulle ja menivät suoraa päätä de la Marckin päämajaan. Koko juttu ei kuitenkaan ollut muuta kuin hurjistuneitten humalapäisten rähinää.

Heidän tullessaan raivosi de la Marck niinkuin metsäkarju ainakin. Hän aikoi muka hirttää jokaisen roomalaiskatolisen kaupungissa, polttaa koko Brielin, hajottaa vallit ja purjehtia tiehensä. Ja samalla kun hän manasi ja elämöi, osoitti hän, mielihyvystä irvistellen, neljää papin ruumista. Neljä pappia oli, puettuina mitä komeimpiin messupaitoihin ja kasukkoihin, hirtetty hänen omien silmäinsä edessä. Samat kohtaukset, kuin eilispäivänä uudistuivat taas, joskin vähän toisessa muodossa, tuossa kaupungin ja rannan välisessä asunnossa. Keskustelu oli usein pelkkää melskettä, mutta suostui amiraali vihdoin järkevempiin tuumiin ja käski koko väkensä korjaamaan valjeja sekä vetämään kanuunia ulos tykkihuoneesta. Eikä tämä ollutkaan turhaa touhua, sillä viikon päästä Bossu, eräs Espanjan kenraali, tuli kaupungin edustalle, kymmenen komppaniaa varsinaista sotaväkeä muassaan, ja vaati sen avaimia.

Vallin harjalla, lähellä pohjoista porttia, tapaamme de la Marckin, Treslongin, Galaman ja muutamia muita upseereita. Heillä on vakava neuvottelu, sillä, laivojen lukumäärästä päättäen, oli vihollisella toista tuhatta miestä, mutta Brielin varjelusväki ei noussut päälle viidensadan. Heti kun oli levinnyt tieto siitä, että Meri-Geusit olivat valloittaneet Brielin, yhtyi tosin moni pakolainen ja prinssin ystävä heihin ja kartutti heidän lukuaan; mutta sittenkin oli heidän sotavoimansa vielä varsin heikko. Upseerien takana tapaamme parven alhaisempia sotureita; he katselevat vieraita laivoja, joista väki par'aikaa nousee maalle. Heidän joukossaan näemme vanhat tuttavamme Hannun, Pietari Blinkin ja Dirkin, van Alphenin entisen palvelijan.

"Siitä minä viisi välitän, vaikka menisinkin heidän luokseen", sanoi Dirk.

"Ja saisit selkääsi", jatkoi Hannu. "Eikö silmäsi sano, että heitä on ainakin viisi kertaa enemmän kuin meitä?"

"Paha juttu", murisi Blink ja veisteli kirveensä terällä puuta, joka kasvoi hänen vieressään.

"Mitä ilman aikojanne puuta hakkaatte, mestari Blink", sanoi Dirk jälleen. "Saanko minä hetkeksi tuon kirveen, niin uin tuonne Neulanin vesiportille. Minä olin yksi niistä miehistä, jotka sen rakensivat, ja tiedän, että saan sen kolmella iskulla avatuksi — ja silloin nuo kaikki espanjalaiset uppoavat kuin rotat."

Se oli oivallinen tuuma. Hannu ilmoitti sen kohta Galamalle, joka esitti sen amiraalille. Parin minuutin päästä Dirk heilutti kirvestä, sukelsi vallihautaan ja ui toiselle rannalle. Sieltä juoksi hän vesiportille ja teki tehtävänsä, eikä kestänyt kauvan, ennenkuin vettä alkoi ankarasti tulvia läpi ja oli temmata Dirkin mukansa. Mutta espanjalaiset huomasivat pian, mitä oli tekeillä. Maa-alue, joka ulottui

Maas-virrasta eteläportin-puoliselle tokeelle eli padolle, oli ennen pitkää veden vallassa, ja tulva nousi ehtimiseen. Espanjalaiset peräytyivät toetta pitkin ja odottivat, kunnes kaikki olivat nousseet maalle.

"He noudattavat meidän esimerkkiämme, seigneur", lausui Roobol. "Me emme jättäneet ketään laivoille eikä meillä ollut kanuunia."

"Niin", päätti Galama, "ja mieleeni johtui jo silloin, että teimme hyvin taitamattomasti. Sillä jos kaupungissa olisi ollut enemmän vartiaväkeä, olisi osa siitä voinut katkaista ankkuriköytemme ja ajaa laivamme aavalle selälle."

"Entäs jos me nyt tekisimme tuon tempun", sanoi Treslong, "meidän venheemme ovat täällä."

Nuo kolme miestä katselivat toinen toisiaan ja naurahtivat. Uusi tuuma nähtävästi miellytti heitä.

Seuraavalla hetkellä he huusivat miehensä kokoon ja riensivät kaikki valkamaa kohti.

"Tuhannen tukaattia sille veneelle, joka ensin saavuttaa ne", huusi Treslong.

"Nyt mennään, Pekka, eikä itketä", sanoi Hannu, vetäen toveriaan perässään. Heitä seurasi Dirk ja neljä muuta, jotka toimivat sellaisella vauhdilla, että vene jo lähti rannasta, kun Galama sylen pitkällä huippauksella pääsi peräteljolle ja tarttui melan varteen.

Neljä venettä lipui Maasin pintaa pitkin ja kilpasoutu, joka naurun ja pilasanojen kaikuessa syöksyi rohkeat soutajat vaarojen suuhun, oli tosiaan jännittävä.

Galaman vene saapui ensimmäisenä laivojen luo. Niitä oli kymmenen ja ainoastaan pieni joukko väkeä oli jätetty niitä vartioimaan. Ja tuskin olisi isompikaan joukko kyennyt vastustamaan Kerjäläisten rynnäkköä, kun nämä joka haaralta kapusivat aluksiin ja heti kävivät köysiä, ankkuriketjuja y.m. katkomaan ja hävittämään. Yhtäkkiä kuului kaupungista päin ankaraa kiväärien pauketta. Sillä välin, näet, kun veneet olivat lähteneet sataman pohjoispuolelta, oli Bossu eteläpuolelta marssittanut miehensä vallia vastaan, jonka suojasta Geusit laskivat surma-tultaan näille tuliaisiksi.

"Veneisiin! viipymättä veneisiin!" huusi Galama sen laivan kajuutasta, johon hän oli osunut, ja karkasi ylös kannelle. Heti taukosivat Geusit tuhotöistään, ja tuskin he pääsivät omaan veneeseensä, kun hirvittävä räjähdys tärisytti ilmaa. Osa kantta lensi pirstoiksi ja lieskoja ja savua tuprusi ilmaan korkeana patsaana. Galama oli, Sextuksen esimerkkiä muistaen, viskannut valkeaa ruutiin. Toiset tekivät samaten ja vähässä ajassa oli toinen puoli laivoja valkean vallassa.

"Pois! pois!" huusi Treslong. "Espanjalaiset palaavat."

Venheet kiitivät minkä ehtivät satamaan päin. Geusit voivat nähdä, kuinka espanjalaiset tokeita pitkin kahlasivat vedessä, joka jo oli paisunut niin korkealle, että se peitti tokeet. Vihollinen ei ollut odottanut niin kuumaa kohtelua. Kaksi kertaa oli se rynnistänyt vallia vastaan, mutta kummallakin kerralla saanut niin tuiman vastaanoton, ettei sen tehnyt mieli kolmatta kertaa yrittää. Toisaalta uhkasi sille vesi perikatoa, toisaalta vihollinen, ja ennen pitkää se sikinsokin pakeni aluksilleen. Vaara oli mennyt ohi, Briel oli joutunut prinssin käsiin ja ensimmäinen tärkeämpi voitto tuossa kahdeksankymmenvuotisessa vapauden sodassa oli saavutettu.

Brielin valloitus vaikutti kuin taikavoimalla alankomaalaisiin: heissä virisi uusi uskallus, uusi into. Oli aivan kuin sakea sumu olisi hajonnut ja aurinko yhtäkkiä koko loistollaan paistanut sinertävältä taivaalta. Kaupunki kaupungin, linna linnan jälkeen meni julkisesti prinssin puolelle ja karkoitti espanjalaisen sotaväen muuriensa sisäpuolelta. Treslong lähti Geusiensa kanssa Flushingiin ja otti sen haltuunsa. Valchernin saarelle asetettiin prinssin puolesta kuvernööri. — Kuinka espanjalaiset vielä vähäksi aikaa saivat isänmaallisen innostuksen masennetuksi, kuinka se taasen virkosi ja vihdoinkin voitti sortajansa, kuinka Alankomaat, kahdeksankymmentä vuotta taisteltuaan, vihdoinkin pääsivät vapaiksi sekä valtiollisessa että uskon asioissa — sen jätämme muitten kerrottavaksi. Tällä kertaa jätämme lukijamme hyvästi, kun ensin olemme jäähyväisiksi esittäneet heille vielä jonkun pienen kuvauksen.

Treslongin talossa Märlandtin varrella, huoneessa, jossa Galama oli löytänyt Agnesin, tapamme nuoren pariskunnan, Barendsin, Anna sisaren, Treslongin ja Hannun yhdessä. Nyt on sen päivän aatto, jolloin Geusit taas lähtivät kyntämään vesivainioita.

"Ja aijotteko todellakin jättää meidät?" kysyi Anna, katsahtaen Galamaan.

"Mitä voin muuta tehdä, nunna kulta?" vastasi toinen, teeskennellyn iloisesti. "Nyt todellinen sota vasta alkaakin. Mutta antaa Agnesin päättää."

Agnes raukka, joka tähän saakka oli istunut liikkumatta, purskahti nyt itkuun, mutta hän tukahutti itkunsa, koetti hymyillä ja sanoi: "Lähde, Karel."

"Minulla on toinen tuuma Yonker", lausui Treslong ystävällisesti. "Palaan juuri, kuten tiedätte, Flushingista, jossa olen tavannut kenraaliluutnantti Zereartsin. Hän kysyi minulta, ketä voisini ehdottaa kelpo kuvernööriksi Brieliin, ja mieleeni johtui, että te ette olisi huono —"

"Te jalo herra!" huudahti Agnes polvistuen ja suudellen Treslongin kättä.

"Malttakaa tuokio vielä, neiti", sanoi merimies huulet hymyssä, "siihen ei juttu vielä pääty. Te muistatte, Yonker, että teidän veneenne ensimmäisenä saapui perille, ja siitä olen teille velkaa tuhannen tukaattia."

"Tuo on minun ansioni", kuiskasi Hannu, silitellen tyytyväisenä partaansa.

"Mutta koska minulla on vain vähäsen puhdasta rahaa täällä", jatkoi Treslong, "arvelin, että te rahan asemasta ottaisitte kiinteääkin tavaraa. Tämä talo kuuluu minun perheelleni. Siinä asui ennen minun isäni, vanha kuvernööri; asukoon siinä nyt uusikin. Olkaa te tämän talon isäntä ja suokaa minun onnitella teitä Brielin uudeksi kuvernööriksi. Minä en tiedä ketään ansiokkaampaa tähän virkaan, niinkuin en koskaan ole tietänyt, ketä enemmän rakastaisin ja kunnioittaisin kuin teitä, ja ellei täällä olisi erästä, jonka lumousvoimaa teidän olisi turha vastustaa", lisäsi hän, kumartaen Agnesille, "en olisi koskaan laskenut teitä luotani." [Blois de Treslongin vaiheet ovat niin omituiset, että niistä voisi sepittää kokonaisen romaanin erikseen, mutta niitä on niin suuri paljous, ettei niitten kertomisesta tässä tule mitään. Hänkin sai kokea, että ihmis-elämä enimmäkseen on surua ja vaivaa. Kun hänen kelpo ystävänsä ja suojelijansa prinssi oli kuollut, panetti Middelburgin kuvernööri, hänen erityinen vainoojansa, hänet vankeuteen, josta hän pääsi vapaaksi vain Englannin Elisabethin välityksellä. Mutta tästä iskusta hän ei enää toipunut ja vaikka prinssi Moritz ynnä muut maan mahtavat osoittivat hänelle paljon kunniaa, siirtyi hän kuitenkin maatilalleen ja kuoli siellä v. 1594. Hänen jälkeisistään on usealla arvokas sija tasavallan historiassa.]

Viikkoa jälkeen tämän tapauksen solmivat Agnes ja Karel Märlandtin kirkossa avioliittonsa siteet. Vihkimisen toimitti Barends, jonka jälkeen toinen puoli Meri-Geuseistä riemuiten saattoi parikunnan sen uuteen kotiin. Toinen puoli heistä oli jo purjehtinut matkoihinsa de la Marckin kanssa. [Kreivi Lumei de la Marckin loppu soveltuu hyvin hänen hurjaan luonteeseensa ja töihinsä. Vähän aikaa Brielin valloituksen jälkeen määräsi prinssi hänet Hollannin maakunnan kuvernööriksi. Mutta käytöksensä takia menetti hän pian virkansa. Yritettyään turhaan saada nostetuksi kapinaa omien etujensa puolesta, vetäytyi hän Lüttichin seudulle. Siellä puri häntä vesikauhuinen koira ja hirvittävä raivotauti teki lopun hänen päivistään.]

Että aviokumppanien elämä oli onnellinen, sitä ei sovi epäilläkään. Heidän onnensa oli sitä suurempi, kun Vouter Barends jäi heille asumaan ja julkisesti saarnasi puhdasta oppia, saarnasi vieläpä tuomiokirkossa eikä enää van Alphenin ladossa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KERJÄLÄISSOTURIT: HISTORIALLINEN ROMAANI

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project

Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if

you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or

limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.